

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА ЗА ПЕРИОДА 2021 – 2027 ГОДИНА

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение.....	10
ЧАСТ I. Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и техническото състояние, нуждите и потенциала на Община Стара Загора	13
1. Обща характеристика на Община Стара Загора	13
2. Състояние на местната икономика.....	19
2.1. Брутен вътрешен продукт и брутна добавена стойност по икономически сектори в област Стара Загора през 2019 г.	19
2.2. Брутна добавена стойност	21
2.3. Преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ).....	23
2.4. Разходи за ДМА.....	25
Изводи за икономическото развитие на Стара Загора	29
3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси	30
3.1. Демографски профил на община Стара Загора	30
3.2. Здравни услуги	53
3.3. Социални услуги	62
3.4. Образование	75
ИЗВОДИ ЗА СОЦИАЛНАТА СФЕРА И ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ	84
4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията	87
ИЗВОДИ.....	98
5. Екологично състояние и рискове.....	98
5.1. Природни дадености	98
5.2. Въздух.....	101
5.3. Води	124
5.4. Почви.....	126
5.5. Горски територии	127
5.6. Биоразнообразие, защитени територии.....	132
5.7. Радиационна обстановка.....	136
5.8. Зелена система	137
5.9. Управление на отпадъците	140
5.10. Шум	153
Изводи	156
6. Анализ на административния капацитет на общинската администрация за реализация на ПИРО, както и необходимостта от укрепването му.....	159
7. Анализ на културно-историческото наследство.....	164
7.1. Културни институти и организации в община Стара Загора	165
7.2. Тенденции в развитието на културния сектор на общинско ниво.....	178

Изводи за културния сектор в община Стара Загора	188
7.3. Туризъм в община Стара Загора	190
7.4. Тенденции в туристическия сектор в община Стара Загора	203
Изводи за туристическия сектор в община Стара Загора	215
8. Анализ на състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор	216
9. Описание на елементите на градското културно наследство.....	218
Изводи	227
10. Анализ на връзката на общината със съседните територии извън административните ѝ граници, които имат потенциал да влияят върху развитието на населените места и териториите в рамките на общината	228
11. Влияние на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение, предвидени за реализация на територията на общината	232
11.1. Реализирани проекти на територията на община Стара Загора.....	233
11.2. Проекти в процес на изпълнение на територията на община Стара Загора	236
Изводи	243
12. SWOT-анализ.....	245
13. Описание на взаимовръзките на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво, изготвен от „Национален център за териториално развитие“ ЕАД.....	248
ЧАСТ II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА	253
Подход при структуриране на стратегическата рамка.....	258
Визия.....	260
ЧАСТ III. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ	272
1. Цели	272
2. Принципи и подходи.....	273
3. Заинтересовани страни	274
4. Комуникационен механизъм. Комуникационни канали и инструменти	275
5. План за изпълнение	277
6. Мониторинг и оценка на Комуникационната стратегия	277
ЧАСТ IV. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ	278
ЧАСТ V. ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД.....	290
ЧАСТ VI. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ	292
ЧАСТ VII. ИНДИКАТИВЕН СПИСЪК НА ВАЖНИТЕ ЗА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА ПРОЕКТИ.....	294
ЧАСТ VIII. НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО. ИНДИКАТОРИ ЗА МОНИТОРИНГ	0
ПРИЛОЖЕНИЯ:	1

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ

Фигура 1. Система от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие	11
Фигура 2 Брутен вътрешен продукт в община Стара Загора	19
Фигура 3 Структура на ЮИР област Стара Загора	20
Фигура 4 Брутен вътрешен продукт в ЮИР	20
Фигура 5 Брутен вътрешен продукт на човек от населението	21
Фигура 6 БДС по икономически сектори, млн. лв.	21
Фигура 7 Структура на БДС в област Стара Загора по икономически сектори	22
Фигура 8 Произведена продукция на нефинансовите предприятия по сектори за община Стара Загора през 2019 г.	23
Фигура 9 Преки чуждестранни инвестиции	24
Фигура 10 Преки чуждестранни инвестиции област Стара Загора/община Стара Загора.....	24
Фигура 11 ПЧИ/човек от населението	25
Фигура 12 Разходи за придобиване на ДМА, млрд.лв.	25
Фигура 13 Разходи за придобиване на ДМА по икономически дейности 2019 г.	26
Фигура 14 Процентно изменение придобиване на ДМА -2019-2015	26
Фигура 15 Разходи за придобиване на ДМА в община Стара Загора	27
Фигура 16 Относителен дял на структурата на предприятията в област Стара Загора	28
Фигура 17 Численост на населението	30
Фигура 18 Съотношение между мъжете и жените в община Стара Загора в периода 2016-2020 г.	33
Фигура 19 Етническа структура на населението на община Стара Загора в %	33
Фигура 20 Брой градско и селско население в община Стара Загора в периода 2016-2020 г.	34
Фигура 21 Съотношение между населението в града и в селата в община Стара Загора	34
Фигура 22 Население на община Стара Загора по степен на завършено образование.....	36
Фигура 23 Гъстота на населението за община Стара Загора за периода 2016-2020 г.	36
Фигура 24 Коефициент на раждаемост (в промили)	37
Фигура 25 Коефициент на смъртност (в промили)	38
Фигура 26 Смъртност по причини в област Стара Загора на 100 000 души – топ 5	40
Фигура 27. Умирания от COVID-19 в област Стара Загора през 2020 г.	41
Фигура 28. Относителен дял на умирания от COVID-19 от всички умирания в област Стара Загора през 2020 г.	41
Фигура 29 Коефициент на естествен прираст (в промили)	42
Фигура 30 Коефициент на механичен прираст (в промили).....	43
Фигура 31 Коефициент на естествен прираст и коефициент на механичен прираст (в промили)	43
Фигура 32 Коефициент на устойчивост на браковете	44
Фигура 33 Дял на населението по възрастови групи спрямо общото население в община Стара Загора	45
Фигура 34 Коефициент на възрастова зависимост.....	46
Фигура 35 Безработни лица на възраст 15-64 г. – в хиляди	46
Фигура 36 Коефициент на безработица – в %	47
Фигура 37 Средногодишен брой безработни лица по пол	48
Фигура 38 Средногодишен брой безработни лица по възраст.....	49
Фигура 39 Средногодишен брой безработни лица по степен на завършено образование.....	50
Фигура 40 Коефициент на икономическа активност в Област Стара Загора в %	53
Фигура 41 Равнище на безработица – в %	53
Фигура 42 Легла в болничните заведения област Стара Загора.....	55
Фигура 43 Медицински персонал община Стара Загора	58
Фигура 44 Население на един лекар.....	59

Фигура 45. Отчетените разходи по бюджета на община Стара Загора	62
Фигура 46 Линия на бедност – годишно за едно лице в лв.	70
Фигура 47 Линия на бедност – средномесечно за едно лице в лева.....	71
Фигура 48 Линия на бедност – годишно за двама възрастни с две деца под 14 г. в лева.....	71
Фигура 49 Линия на бедност – средномесечно за двама възрастни с две деца под 14 г. в лева .	72
Фигура 50 Относителен дял на бедните – в %.....	73
Фигура 51 Процент от населението, живеещо в материални лишения.....	73
Фигура 52 Лица между 18-59 г., живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност.....	74
Фигура 53 Годишен общ доход средно на едно лице в левове	74
Фигура 54 Средномесечен доход средно на едно лице в левове.....	75
Фигура 55 Население в риск от бедност или социално изключване в %.....	75
Фигура 56 Осигуреност на населението с ВиК инфраструктура, 2019 г.	93
Фигура 57 Население, свързано с обществено водоснабдяване в %.....	94
Фигура 58 Население, свързано с обществена канализация в %.....	94
Фигура 59 Население на режим на водоснабдяване в %.....	95
Фигура 60 Население, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води в %.....	95
Фигура 61 Население, свързано с обществена канализация без пречистване в %.....	96
Фигура 62 Община Стара Загора – земно покритие: урбанизирани, земеделски и горски територии	100
Фигура 63 Разположение на пунктове за мониторинг на атмосферния въздух в Община Стара Загора, включени към НСМ със Заповед №РД-489/26.06.2019 г.....	105
Фигура 64 Влияние на категорията на устойчивост върху разсейването на замърсителите от площен източник	108
Фигура 65 Разпределение на дела на емисиите на вредни вещества по основните групи източници през 2020г.,%	110
Фигура 66 Източници на енергия, използвана за битово отопление в Община Стара Загора, към 2020 г.	112
Фигура 67 Разположение на жилищни райони в Община Стара Загора, включени в моделната оценка на замърсяването, М 1:130 000.....	115
Фигура 68 Разположение на обекти с организирани източници на емисии на ФПЧ10 и ФПЧ2.5 в Община Стара Загора, М 1:80 000.....	117
Фигура 69 Модел на транспортна схема на община Стара Загора, М 1:100 000.....	121
Фигура 70 Разпространение на СДК на ФПЧ10 от ТЕЦ в комплекс Марица Изток.....	122
Фигура 71 Количества битови отпадъци в община Стара Загора, тонове	141
Фигура 72 Брой посещения в музеи и художествени галерии в периода 2016-2020 г.	178
Фигура 73 Брой експонати в музеи и художествени галерии в периода 2016-2020 г.	179
Фигура 74 Персонал (бр.) в музеи и художествени галерии в периода 2016-2020 г.	179
Фигура 75 Брой сцени в театрите в периода 2016-2020 г.	180
Фигура 76 Брой места в театрите в периода 2016-2020 г.....	180
Фигура 77 Брой представления в театрите в периода 2016-2020 г.	180
Фигура 78 Брой посещения в театрите в периода 2016-2020 г.	181
Фигура 79 Брой места в кинозалоните в периода 2016-2020 г.	181
Фигура 80 Брой места в кинозалоните в периода 2016-2020 г.	182
Фигура 81 Библиотечен фонд в библиотеките в периода 2016-2020 г. (бр.).....	182
Фигура 82 Читатели в библиотеките в периода 2016-2020 г. (бр.).....	182
Фигура 83 Зает библиотечен фонд на библиотеките в периода 2016-2020 г. (бр.)	183
Фигура 84 Брой издадени книги в периода 2016-2020 г.	183
Фигура 85 Брой издадени брошури в периода 2016-2020 г.....	184
Фигура 86 Брой финансирани проекти по области за периода 2016-2020 г.....	187

Фигура 87 Размер на отпуснатото финансиране на проекти по области за периода 2016-2020 г. (в лв.)	188
Фигура 88 Прояви и мероприятия в община Стара Загора	201
Фигура 89 Брой средства за подслон в община Стара Загора	205
Фигура 90 Брой легла в местата за настаняване в община Стара Загора.....	205
Фигура 91 Легло-деноноция в община Стара Загора	206
Фигура 92 Период на функциониране на местата за настаняване и хотелите в община Стара Загора в дни.....	206
Фигура 93 Реализирани нощувки в община Стара Загора.....	207
Фигура 94 Брой пренощували лица в община Стара Загора.....	207
Фигура 95 Продължителност на предстоя в община Стара Загора	208
Фигура 96 Заетост на леглата в местата за настаняване и хотелите в община Стара Загора	208
Фигура 97 Приходи от нощувки (лева).....	208
Фигура 98 Сравнение брой средства за подслон.....	209
Фигура 99 Сравнение брой хотели за подслон	210
Фигура 100 Сравнение брой легла в средства за подслон	210
Фигура 101 Сравнение на община Стара Загора с избрани общини от област Стара Загора по отношение легла-деноноция.....	211
Фигура 102 Сравнение период на функциониране на местата за настаняване в дни.....	212
Фигура 103 Сравнение продължителност на престой.....	213
Фигура 104 Сравнение на община Стара Загора с избрани общини от област Стара Загора по отношение брой пренощували лица.....	213
Фигура 105 Сравнение на община Стара Загора с избрани общини от област Стара Загора по отношение брой реализирани нощувки в средствата за подслон.....	214
Фигура 106 Сравнение заетост на леглата в средствата за подслон %	214
Фигура 107 Сравнение приходи от нощувки в средствата за подслон в лева	215

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1 Основни икономически показатели на нефинансови предприятия област Стара Загора	27
Таблица 2 Разпределението на населението по населени места.....	31
Таблица 3 Население в община Стара Загора по местоживееене и пол	32
Таблица 4 Население на община Стара Загора по възрастови групи	35
Таблица 5 Брой живородени деца.....	37
Таблица 6 Смъртност	38
Таблица 7 Смъртност по причини в област Стара Загора - брой на 100 000 души	39
Таблица 8 Механичен прираст.....	43
Таблица 9 Брой сключени бракове	44
Таблица 10 Брой разводи	44
Таблица 11 Население в община Стара Загора по възрастови групи.....	45
Таблица 12 Безработни лица.....	48
Таблица 13 Наети лица.....	50
Таблица 14 Медицинските специалисти по здравни грижи	56
Таблица 15 Практикуващи лекари по пол и възрастови групи към 31.12.2020 г.	57
Таблица 16 Вид, брой, дейност и разпределение на съществуващите лечебни заведения в община Стара Загора, област Стара Загора.....	60
Таблица 17 Брой ясли и места	61
Таблица 18 Обхват на децата в детски ясли към 31.12. в община Стара Загора.....	61
Таблица 19 Деца, места и детски градини в гр. Стара Загора.....	77

Таблица 20 Брой учители и педагогически персонал в ДГ.....	77
Таблица 21 Детски градини в община Стара Загора.....	77
Таблица 22 Училища в община Стара Загора.....	79
Таблица 23 Институции в системата на училищното образование на територията на община Стара Загора.....	79
Таблица 24 Напуснали основно образование.....	82
Таблица 25 Население, изложено на наднормени нивата на ФПЧ10 и ФПЧ2.5.....	106
Таблица 26 Средна скорост на вятъра и случаи на безветрие.....	107
Таблица 27 Годишни емисии на замърсителите към 2020 г. по групи източници в т/у.....	109
Таблица 28 Потребление на горива и енергия в битовия сектор в Община Стара Загора.....	111
Таблица 29 Годишни емисии от домакинства в Община Стара Загора ползващи дърва и въглища за отопление към базова 2020 г.....	112
Таблица 30 Годишни емисии (в тона) от организирани промишлени източници за 2020 г.....	117
Таблица 31 Годишни емисии от транспортната схема на Община Стара Загора.....	120
Таблица 32 Вид гори по функционални категории и площ.....	128
Таблица 33 Разпределение на горските територии по групи гори и площ.....	129
Таблица 34 Вид собственост на горски/ земеделски територии.....	129
Таблица 35 Вид гори и залесени/ незалесени площи.....	130
Таблица 36 Вид гори и незалесена/ недървопроизводство.....	130
Таблица 37 Паркове и градини.....	137
Таблица 38 Количества битови отпадъци в община Стара Загора.....	141
Таблица 39 Норма на натрупване.....	142
Таблица 40. Норма на натрупване.....	142
Таблица 41 Прогноза за морфологичния състав на битовите отпадъци съгласно икономическо развитие „среден растеж”.....	143
Таблица 42 Дял на населението, обхванато от системи за организирано сметосъбиране, %	144
Таблица 43 Технически и административни съоръжения в РЦУО.....	145
Таблица 44 Шум от автомобилен трафик.....	155
Таблица 45 Културни институти на територията на община Стара Загора.....	168
Таблица 46 Регистрирани обществени библиотеки в община Стара Загора.....	171
Таблица 47 Регистрирани народни читалища.....	174
Таблица 48 Действащи кинозалони в община Стара Загора.....	175
Таблица 49 Културни организации на територията на община Стара Загора.....	176
Таблица 50 Православни храмове на територията на община Стара Загора.....	193
Таблица 51 Мюсюлмански храм в община Стара Загора.....	195
Таблица 52 Католически храмове в община Стара Загора.....	195
Таблица 53 Други молитвени домове на територията на община Стара Загора.....	196
Таблица 54 Защитени територии и защитените зони на територията на община Стара Загора.....	197
Таблица 55 Културни ценности с „национално значение“ в община Стара Загора.....	220
Таблица 56 Културните ценности с „местно значение“ в община Стара Загора.....	222
Таблица 57 Културните ценности с категория „за сведение“ в община Стара Загора.....	224
Таблица 58 Военни паметници в община Стара Загора, вписани в Регистъра на военните паметници.....	225
Таблица 59 Военни паметници в град Стара Загора.....	225
Таблица 60 Военни паметници в останалите населени места от община Стара Загора.....	226
Таблица 61 Други паметници на територията на гр. Стара Загора.....	226

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АБ	Административно бюро
АИС	Автоматична измервателна станция
ББР	Българска банка за развитие
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БЕЛ	Български език и литература
БПК	Биохимична потребност от кислород
ВСС	Височината на слоя на смесване
ГПСОВ	Градска пречиствателна станция за отпадъчни води
ГРАО	Гражданска регистрация и административно обслужване
ДГС	Държавно горско стопанство
ДЗИ	Държавни зрелостни изпити
ДМА	Дълготрайни материални активи
ЕАОС	Европейска агенция за околна среда
ЕГО	Едрогабаритни отпадъци
ЕСМ	Енергийно спестяващи мерки
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗЗШОС	Закон за защита от шум в околната среда
ИАОС	Изпълнителната агенция по околна среда
ИПИ	Институт за пазарна икономика
ИУГ	Излезли от употреба гуми
ИУЕЕО	Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КГ	Календарна година
МОСВ	Министерството на околната среда и водите
МПС	Моторно превозно средство
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
НВО	Национално външно оценяване
НИМХ	Национален институт по метеорология и хидрология
НИНКН	Национален институт за недвижимо културно наследство
НКЦ	Национално културна ценност
НПЕЕМЖС	Национална програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради
НСИ	Национален статистически институт
НСМОС	Националната система за мониторинг на околната среда
ОЧЗ	Опазване на човешкото здраве
ПДУПНШОС	План за Действие за управление, предотвратяване и намаляване на шума в околната среда
ПМ	Пункт за мониторинг
ПС	Претоварна станция
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РЗИ	Регионална здравна инспекция
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РП	Ръчен пункт
РЦУО	Регионален център за управление на отпадъците
СГНОЧЗ	Средногодишна норма за опазване на човешкото здраве
СДК	Средноденощна концентрация
СДНОЧЗ	Средноденощна норма за опазване на човешкото здраве

СКШ	Стратегическа карта за шум
СМР	Строително-монтажни работи
ТЕЦ	Топлоелектрическа централа
ФПЧ10	Фини прахови частици с диаметър под 10 микрона
Ха	хектара
ЦГЧ	Централна градска част
ЦР	Център за рециклиране
ЮИР	Югоизточен район

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият план за интегрирано развитие на община Стара Загора за периода 2021 - 2027 г. е изготвен съгласно Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г., издадени на основание на чл. 17, т. 9 от Закона за регионално развитие (ЗРР), изм. и доп. ДВ. бр. 21 от 13 март 2020 г.

ПИРО е документ, който определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво интегрирано развитие на територията на общината и връзките ѝ с други общини, който се разработва в съответствие с Интегрираната териториална стратегия за развитие (ИТСР) на Югоизточния регион за планиране от ниво 2 и общия устройствен план на общината.

Съгласно чл. 13, ал. 2 от ЗРР ПИРО осигурява пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия.

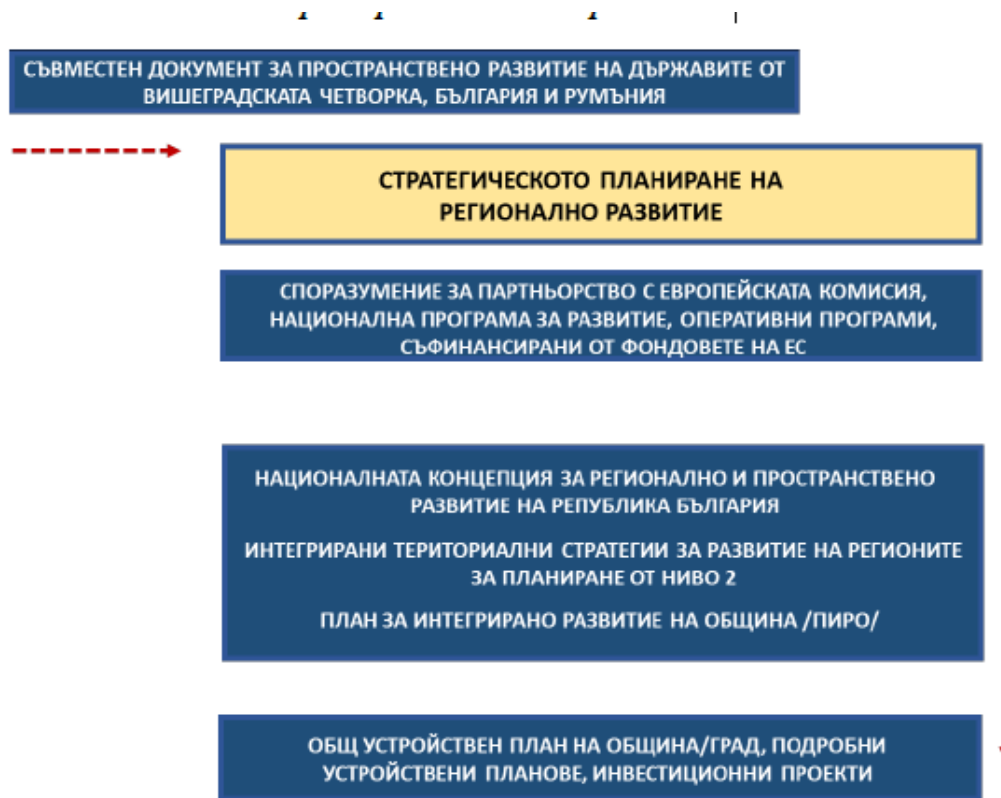
Планирането и управлението на територията е сложен и комплексен процес, обвързан с пространственото развитие. Процесът включва от една страна разработването и прилагането на процедури и документи, свързани със стратегическото планиране на териториалното развитие, а от друга – процеси, пряко насочени към формирането на конкретни модели на усвояване на пространството и устройството на територията.

По този начин стратегическото планиране на регионалното развитие интегрира социално-икономическото и пространственото развитие, като обхваща разработването, прилагането и актуализацията на система от документи, насочени към намаляване на различията и дисбалансите в развитието на националната територия, ефективно използване на сравнителните предимства, ресурси и потенциали, както и смекчаване на най-сериозните проблеми, които ограничават възможностите пред развитието на отделните териториални единици.

Системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие обхваща:

- Актуализирана национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г;
- Интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2 - Интегрирана териториална стратегия за развитие на Югоизточен регион;
- План за интегрирано развитие на община (ПИРО).

ФИГУРА 1. СИСТЕМА ОТ ДОКУМЕНТИ ЗА СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ НА РЕГИОНАЛНОТО И ПРОСТРАНСТВЕНОТО РАЗВИТИЕ

Нормативната необходимост от изготвяне на ПИРО на община Стара Загора е обусловена от Закона за регионалното развитие (ЗРР), който регулира връзката между политиките на ЕС в областта на регионалното развитие и политиката за развитие на регионално ниво на Република България. Като основен елемент на ЗРР, Планът за интегрирано развитие е инструментът за определяне на визията, приоритетите, целите и мерките за развитие на територията на общината.

Съгласно чл.13, ал.2 ЗРР, ПИРО на Община Стара Загора осигурява пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия.

Цели, място и роля на ПИРО в цялостната система от документи за стратегическо планиране на регионалното развитие

Съгласно ЗРР плановете за интегрирано развитие на община са част от системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие. Те са в йерархична съподчиненост на документите от по-горните нива – интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2 и актуализираната Национална концепция за регионално и пространствено развитие. Действащото законодателство изисква осигуряването на съгласуваност на ПИРО с основните стратегически документи на европейско, национално и областно ниво. Стратегическата рамка на ПИРО е фокусирана върху действащите към момента

национални и регионални стратегически документи, които акумулират европейските политики.

Като стратегически документ ПИРО обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за развитие, свързани със стремежа към по-висок жизнен стандарт на хората в общината и устойчиво развитие на територията.

Чрез разработването на ПИРО Стара Загора се цели осигуряването на необходимата стратегическа, функционална и пространствена координация на необходимите интервенции в общинската територия, като по този начин се подобряват условията за живот и бизнес на местната общност и същевременно се създадат нужните предпоставки за ефективно използване на местните ресурси и потенциал на територията, повишаване на инвестиционната и туристическа атрактивност на Община Стара Загора и региона през следващия програмен период 2021-2027 г.

ПИРО е изработен за цялата територия на община Стара Загора, като формулираната визия за развитие е в съответствие с Интегрираната териториална стратегия за развитие на Югозападен регион за периода 2021-2027 г. и доразвива и надгражда визията от общинския план за развитие (2014-2020 г.).

Политическата и стратегическа рамка на ПИРО Стара Загора 2021-2027 осигурява инструментариума за логическа и функционално-времева проекция на идентифицираните и оценени сравнителни предимства, потенциал и проблеми на общината, определената Визия за развитие, свързаните с нея обособени Зони за въздействие и конкретните мерки и интервенции, които ще се прилагат към хоризонта на действие на плана.

ПИРО Стара Загора 2021- 2027 г. е насочен към развитието на Община Стара Загора от като център с национално и регионално значение. Приложението на този стратегически документ цели устойчиво надграждане на постигнатите резултати през изминалия програмен период, като същевременно се търсят възможности за по-високи нива на регионален растеж, основан на прилагането на конкретна и пространствено обусловена система от стратегически цели, приоритети и мерки (проекти). Този стратегически документ определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината и връзките ѝ с други общини в съответствие с интегрираната териториална стратегия за развитие на съответния район от ниво 2 и общия устройствен план на общината.

В допълнение, ПИРО Стара Загора за периода 2021 – 2027 г. е изготвен в съответствие със следните нормативни и стратегически документи на национално ниво:

- ✓ Закон за регионалното развитие (ЗРР);
- ✓ Закон за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА);
- ✓ Закон за общинската собственост (ЗОС);
- ✓ Закон за устройство на територията (ЗУТ);
- ✓ Закон за управление на отпадъците (ЗУО);
- ✓ Закон за туризма (ЗТ);
- ✓ Правилник за прилагане на закона за регионалното развитие (ППЗРР);

- ✓ Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.;
- ✓ Методически указания за разработване и прилагане на областни стратегии за развитие (ОСР) за периода 2021-2027 г.;
- ✓ Национална програма за развитие България 2030;
- ✓ Национален план за възстановяване и устойчивост;
- ✓ Национален план за управление на отпадъците;
- ✓ Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор;
- ✓ Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие до 2030 г.;
- ✓ Национална жилищна стратегия на Република България;
- ✓ Актуализирана национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България 2014-2030;
- ✓ Интегрирана транспортна стратегия в периода до 2030 г.;
- ✓ Споразумение за партньорство на Република България 2021 - 2027;
- ✓ Проект на „Програма за развитие на регионите“ ПРР 2021-2027 г.;
- ✓ Проект на Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ (ПКИП) за програмния период 2021–2027 г.;
- ✓ Проект на „Програма за образование“ (ПО) за програмния период 2021–2027 г.;
- ✓ Проект на Програма „Околна среда“ (ПОС) за програмния период 2021–2027 г.;
- ✓ Проект на „Програма за транспортна свързаност“ (ПТС) за програмния период 2021–2027 г.;
- ✓ Проект на „Оперативна програма за електронно управление и техническа помощ“ (ОПЕУТП) за програмния период 2021–2027 г.;
- ✓ Проект на „Програма за развитие на човешките ресурси“ (ПРЧР) за програмния период 2021–2027 г.;
- ✓ Проект на „Програма за морско дело, рибарство и аквакултури“ (ПМДРА) за програмния период 2021–2027 г.;
- ✓ Проект на „Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони“ за програмния период 2021–2027 г.;
- ✓ Проект на „Програма за храни и основно материално подпомагане“ (ПХОМП) за програмния период 2021–2027 г.;
- ✓ Общ устройствен план на община Стара Загора;

ЧАСТ I. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ТЕХНИЧЕСКОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДТЕ И ПОТЕНЦИАЛА НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Географско местоположение

Според физикогеографско райониране на България, община Стара Загора е разположена в Средногорски район. Той обхваща източната част на Горнотракийска низина, главно басейна на р. Сазлийка. Топографската характеристика на района е с лек наклон на югоизток, в каквато посока е насочена и проточната на р. Сазлийка речно долинна мрежа. Абсолютните му височини са в границите 100-300 м. Релефът е равнинен, леко навълнен от широки речни долини, слабо врязани в плиоценската седиментационна повърхнина.

В северната му периферия, под праволинейния склон на Сърнена гора е развит делувиално-пролувиален шлейф, който незабележимо прехожда в равнината. Загорският физикогеографски район е формиран на мястото на плиоценски гребен, запълнени езерни и езерно-блатни седименти.

Община Стара Загора заема територия от 1 019,4 км² и е разположена в южна централна България, в южните склонове на Сърнена Средна гора в Старозагорското поле. Градът има важно природо-географско и стопанско значение за региона и страната. Със своите стопански, транспортно-комуникационни, управленски, научни, културно-просветни, търговски, здравни и други дадености, оказва влияние, както върху динамиката и развитието на общината, така и върху цялостното развитие на област Стара Загора и Югоизточен район за планиране. Общината е стратегически център в България и на Балканския полуостров. Благоприятното транспортно-географско положение на община Стара Загора и в частност на град Стара Загора е едно от важните предимства на общината и важен фактор за нейната конкурентоспособност.

Община Стара Загора е разположена при пресичането на два трансевропейски транспортни коридора, свързващи четирите посоки в източна Европа. Изграденото трасе на АМ „Тракия, ролята на град Стара Загора като железопътен възел и инфраструктурата на старозагорското летище са предпоставки за развитие на транспортни и логистични дейности. Съчетанието от горски и плодородни полски територии, разкриват възможностите за рекреация и креативно селско стопанство. Богатството на минералните води в село Старозагорски минерални бани подсилва възможностите за туризъм в средногорските райони на общината. Съхранените следи на праисторическите, античните и средновековните времена, заедно със символите на пътя към национално освобождение в края на XIX век, създават идентичността и духа на старозагорци и са основа за развитие на културен туризъм. Запазените селски традиции, читалища и църкви, заедно със съвременната градска култура на Стара Загора, са неограничен ресурс за контакт между отделните обекти и изграждането на система от местни културни пътища. Тракийският университет, Регионалният исторически музей, Държавната опера, Драматичният театър, Художествената галерия, уникалният Музей на религиите, пазещ различните културни пластове на Стара Загора, подсказват значимостта на знанието и изкуството за местното развитие. Изброените, заедно със стабилните икономически показатели на общината, защитават желанието за постигане на устойчив растеж.

Доминиращи са земеделските и горските територии. На границата между двете категории и на централна позиция е разположен град Стара Загора, обединяващ функциите обитаване, обслужване, рекреация, производство, както и комуникационно-транспортна роля. Производствените и логистични функции заемат южните и източни части на града и съвпадат с автомобилните и железопътни направления към градовете Сливен, Ямбол и Димитровград. Летищният комплекс е разположен на юг от общинския център, докато Тракийският университет е в югозападна посока. Селата от община Стара Загора могат да се групират в два основни вида, като първият са селата от Старозагорското поле, предоставящи условия за развитието основно на функциите обитаване и земеделие, а вторият са селата от Сърнена средна гора, където могат да се осъществяват функциите обитаване и рекреация.

Климат

Съгласно биоклиматичната класификация и общата оценка на природните условия, Стара Загора е в зона на благоприятна за обитаване среда с преобладаващи комфортни климатични условия. Територията на Общината съгласно общоприетото климатично райониране на България попада в климатичния район на източна - средна България, който е част от Преходно-континенталната климатична подобласт на Европейско континенталната климатична област. Малката надморска височина, еднообразието на нейната заравнена или леко нахълмена повърхност, ортографската отвореност на юг са предпоставки, формиращи сравнително хомогенен преходно-континентален климат за региона. Разпределението на климатичните елементи по сезони определя две хидротермични фази: влажна и хладна фаза - късна есен, зима и ранна пролет; суха и гореща фаза късна пролет, лято и ранна есен.

Население

По данни на Националния статистически институт (НСИ) населението на община Стара Загора към 31.12.2020 г. е 152 956 души. През периода 2016-2020 г. се отчита трайна тенденция при значимостта на населението на общината за цялата област. Населението на общината формира почти половината (49%) от населението на област Стара Загора. По данни на община Стара Загора към юли 2021 г. разпределението на населението по населени места в рамките на общината е неравномерно. Около 90% от населението има адресна регистрация в град Стара Загора. В селата от общината населението се равнява общо на около 10%. През 2020 г. 47.9% от населението на община Стара Загора са мъже (73 197 души), а 52,15% - жени (79 759 души).

Демографските прогнози на НСИ показват, че и при трите варианта за изчисляване¹ (при хипотеза на конвергентност, на относително ускоряване и на относително забавяне) населението на област Стара Загора трайно ще намалява. При демографското развитие, което протича при благоприятни условия в периода 2025-2080 г., населението на областта ще намалява средно с над -7000 души на всеки 5 години. При негативен сценарий на развитие се прогнозира намаляване на населението на областта средно с -9000 души на всеки 5 години. При целевия сценарий намаляването на населението се равнява средно на -8000 души на всеки 5 години до 2080 г. Коефициентът на възрастова зависимост, разгледан и през трите варианта за прогнозиране, също отразява негативно развитие. Прогнозира се все по-голямо увеличаване на броя на лицата от населението в „зависимите“ възрасти (населението под 15 и на 65 и повече години) на 100 лица от населението в „независимите“ възрасти (от 15 до 64 години). Населението с неговите демографски характеристики се проявява като съществено предизвикателство през развитието на територията.

Възрастовата структура на населението в община Стара Загора показва траен превес на лицата в зряла възраст. Отчита се негативна тенденция за застаряване на населението. Тя е съпътствана с намаляваща раждаемост, увеличаваща се смъртност и засилваща се миграция, които водят до намаляване на общия брой на населението. В периода 2016-2020 г. лицата в детска възраст от 0 до 9 г. намаляват ежегодно. Населението, на което предстои да навлезе на пазара на труда във времеви обхват на Плана за интегрирано развитие на Община Стара Загора, е във възрастова група 15-19 г. То спада през

---

¹ Съгласно Методология за изследване на населението на Националния статистически институт, https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/metadata/Pop_6_Metodology_population.pdf

последните години, като през 2020 г. се равнява на 4,4% от общото население на общината. Лицата в зряла възраст формират съществена част от общата сума на лицата, живеещи в общината. Населението над 65 г. формира около 20% от населението на общината. Коефициентът на възрастовата зависимост заема високи стойности. През 2016 г. на всеки 100 души трудоспособно население се падат по 62.8 души от зависимите групи (лица под и над трудоспособна възраст). През следващите години се наблюдава ежегодно увеличение в стойностите. През 2017 г. коефициентът заема стойност от 64,0%, през 2018 г. се равнява на 64,8%, а през 2019 г. – на 66,0%. Най-високи стойности се отчитат през 2020 г., когато съотношението на лицата от зависимите групи към лицата в трудоспособна възраст достига 68,9%.

Образователната структура на населението показва, че малко над 1/5 от населението е завършило висше образование. Като най-голямата група се очертава тази на завършилите средно образование (47%). Лицата с основно образование са 19%, а тези с начално – 6%. Незавършилите начално образование се равняват на 5% от населението. Никога непосещавали училище са около 1%. Имайки предвид, че предоставените данни от НСИ се базират на Националното преброяване на населението от 2011 г., е възможно да са протекли нови изменения в образователната структура, които ще могат да бъдат анализирани след приключване на настоящото преброяване на населението от 2021 г.

Етническата структура на общината е хомогенна. Около 90% от населението се самоопределя, че принадлежи към българския етнос. Втората по големина етническа група е ромската, а третата – турската.

Коефициентът на раждаемост на общинско ниво бележи траен спад в разглеждания период. Най-високите стойности са през 2016 г. (9,5‰), 2017 г. (9,2‰) и 2018 г. (8,9‰). Най-ниските стойности се оформят през 2019 г. и 2020 г. (8.6‰).

Коефициентът на смъртност в община Стара Загора заема стойности под средните за страната. Най-ниски стойности се измерват през 2016 г. и 2019 г. През 2017-2018 г. коефициентът на смъртност се запазва идентичен (14.2‰), а през 2020 г. се отчита най-голямо му увеличение, достигайки 16.5‰. Основните причини за смъртност в област Стара Загора на 100 000 души са заболявания на органите на кръвообращение, новообразувания, болести на храносмилателната система, болести на дихателната система и други симптоми и признаци на отклонения, като през 2020 г. в следствие на здравната криза смъртността от COVID-19 заема все по-голям дял от общата. През ноември и декември 2020 г. достига ¼.

Заетост и безработица

По данни на Агенция по заетостта Средногодишният брой регистрирани безработни лица на територията на община Стара Загора намалява в периода 2016-2019 г. През 2016 г. са регистрирани 3 196 души, през 2017 г. - 2 418 души, през 2018 г. - 2 122 души и през 2019 г. - 1 889 души. През 2020 г. има ръст в безработицата. През нея са регистриран 3 181 лица в Бюрата по труда. Данните на областно и национално ниво описват същата тенденция. От 2016 г. до 2019 г. ежегодно се измерва намаляване безработните, а през 2020 г. се измерва значително увеличение. До голяма степен този факт се дължи на ограниченията в работата на бизнеса и икономическите измерения в следствие на пандемията от COVID-19. По данни на Агенция по заетостта равнището на безработица в общината е традиционно ниско. В периода 2016-2020 г. варира между 2 и 4%, като най-високите стойности са през 2020 г. - 4,1%.

Прегледът на безработните лица по възраст показва, че безработните най-често са във възрастовата група 30-49 г. Спрямо пола се отчита, че по-често това са жени. Тази група обичайно обхваща лицата в активна възраст и опит в трудовите отношения. Средногодишният брой безработни лица по степен на завършено образование в периода 2016-2020 г. показва, че най-малък дял заемат регистрираните с основно, начално или по-ниско образование. Лицата със средно образование оформят най-многобройната група регистрирани лица за периода.

Броят на наетите лица на територията на община Стара Загора е относително стабилен. През 2016 г. техният брой се равнява на 50 245 души, а през 2019 г. спада до 48 973 души. На общинско ниво се оформят спадове в броя на наетите лица през 2017 г. и 2019 г. Наетите в общината формират средно 47,5% от всички в област Стара Загора през този период. Основните икономически сектори спрямо броя на наетите лица са преработваща промишленост, търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети, хуманно здравеопазване и социална работа.

Средната брутна работна заплата в община Стара Загора нараства ежегодно в периода 2016-2019 г. Най-високо заплащане се измерва в икономическите дейности, насочени към производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива, създаване и разпространение на информация и творчески продукти и далекосъобщения, финансови и застрахователни дейности, а най-ниска за периода в секторите - транспорт, складиране и пощи, хотелиерство и ресторантьорство, административни и спомагателни дейности.

Транспорт

Отчита се добра транспортна свързаност с основните транспортни връзки на страната. Територията е свързана с пътища от републиканската пътна мрежа. Пряк достъп е осигурен с Автомагистрала „Тракия“. Магистралата е част от Паневропейски транспортен коридор 8. Отдалечеността на града от магистралата е около 10 км.

Други важни транспортни коридори, благоприятстващи достъпа до общината, са път I-5 - Русе – Свиленград и път II-66 - София – Бургас. Първият от тях осигурява транспортна свързаност в посока север-юг. Вторият осигурява свързаност в посока изток-запад.

Община Стара Загора е свързана и с международни транспортни коридори: европейски транспортни коридори № 8 и № 9. Коридор №8 осигурява връзка между Италия - Албания - Македония – България, а коридор №9: между Финландия - Русия - Украйна - Молдова - Румъния - България – Гърция. В близост до общината преминава европейски транспортен коридор № 4: Германия - Австрия - Унгария - Румъния - България – Турция.

Автогара Стара Загора създава допълнителни възможности за транспортна свързаност на общината. Автогарата разполага с 14 сектора. Транспортни услуги се предлагат от 60 превозвачи по 260 курса по различни направления за страната и чужбина.

В общината функционира и гара на железопътния транспорт. При железопътна гара Стара Загора се пресичат три основни линии от републиканската ж.п. мрежата. Първата линия е София – Пловдив - Чирпан - Стара Загора - Нова Загора – Ямбол – Карнобат – Бургас/Варна. Втората линия е Русе - Горна Оряховица - Стара Загора – Димитровград – Подкова. Последната линия е Русе - Горна Оряховица - Стара Загора – Димитровград – Свиленград.

Летище Стара Загора се намира на 2 км от град Стара Загора и на 8 км от Автомагистрала „Тракия“. Към момента не функционира като летище на гражданската авиация. Общината има удобен достъп до летищата Пловдив (90 км от гр. Стара Загора), Бургас (180 км от гр. Стара Загора) и София (250 км от гр. Стара Загора).

Туризм

Визията за развитие на туризма на територията на община Стара Загора е в съответствие с националните и местни приоритети, заложи в Националната стратегия за устойчиво развитие на туризма 2014-2030 г. Природните, културните, историческите и географски ресурси на територията ѝ определят добри възможности и перспективи за развитие на специализирани форми на туризма като културен, събитиен, делови, спортен, балнео-СПА и уелнес, селски и приключенски.

Историческо и културно наследство

Историята на община Стара Загора определя някои от най-забележителните черти от идентичността ѝ. Днешната община Стара Загора е закономерно следствие от преплитането на различни исторически епохи от последните осем хилядолетия. Всяка епоха е съ插орила определени материални и нематериални следи, пространствени структури и културни модели, източник на вдъхновение и познание за съвременното.

През последните десетилетия историческите обекти и тяхната пълноценна изява се припознават като фактор за икономическо развитие. Подобна представа превръща съхраняването и разумната съвременна интерпретация на историята във важно предизвикателство пред Плана за интегрирано развитие на община Стара Загора.

Праисторията е завещала Берекетската селищна могила, представляваща най-голямата праисторическа структура в България и неолитните жилища, които са уникален източник на информация относно начина на живот преди осем хилядолетия. В общината са разкрити и най-старите в Европа рудници за добив на мед, датиращи от V хил. пр. Хр. и разкриващи достиженията на местната праисторическа култура.

Античността е свързана със забележителната Августа Траяна, основана от император Траян през II век и посветена на победата над даките, заедно с банския комплекс при минералните извори в днешното село Старозагорски бани и множество крайградски вили. Съхранени са различни фрагменти от античната Стара Загора, като най-забележителен е главният градски площад /форум/, необичайно разположен при западната порта на града. От османската епоха е наследена Ески джамия, издигната върху основите на средновековна църква от IX век, която от своя страна е изградена над тракийско светилище. Джамията днес е трансформирана в Музей на религиите.

Краят на XIX век символизира и трагичния път на българите към възстановяването на нашата държава – опожаряването на Стара Загора. Разрушаването на града създава условията за превръщането му в първия обновен български град, изграден градоустройствено и архитектурно съобразно променените политически условия и търсенето на новия му български, но и европейски облик.

Предимствата на района разгръщат възможности за развитие и допринасят за генерирането на идеи, които могат да прераснат в реални инвестиционни намерения.

2. СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

Състоянието на икономиката на общината се определя от много и разнородни по характер фактори, които оказват влияние върху развитието, състоянието и възможностите, които стоят пред общината. Такива са макроикономическа рамка, историческо развитие, природни ресурси, външни инвестиции, демографски процеси и други.

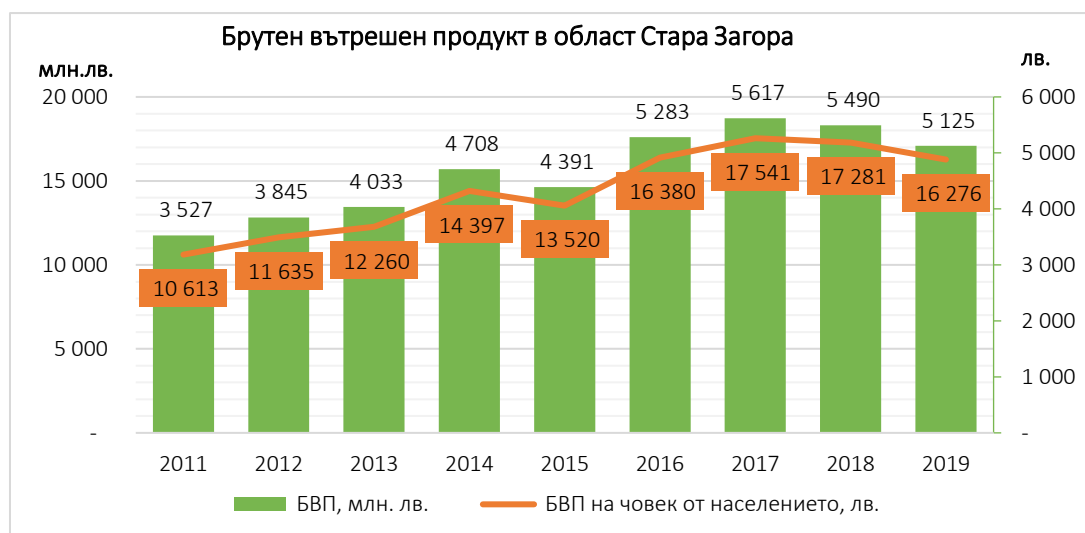
Оценката на Брутния вътрешен продукт (БВП) и Брутна добавена стойност (БДС) има важно значение за анализа на икономическата среда, в която се развива общината. Брутният вътрешен продукт представя състоянието и тенденциите в развитието на икономиката и са индикатор за определянето на икономическата политика на макроравнище.

2.1. БРУТЕН ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ И БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ПО ИКОНОМИЧЕСКИ СЕКТОРИ В ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА ПРЕЗ 2019 Г.

През периода 2011-2017 г. област Стара Загора бележи общ положителен ръст по основните показатели за икономическо развитие, но през последните няколко години се намира в период на стагнация и дори свиване на брутния вътрешен продукт. По окончателни данни на НСИ произведеният брутен вътрешен продукт (БВП) за област Стара Загора през 2019 година е 5 125 млн. лв. Това нарежда областта на 5 място в страната, след областите София (столица), Пловдив, Варна и Бургас. В сравнение с 2018 г. обемът му в номинално изражение намалява със 6.6%. Произведеният в областта БВП представлява 4.3% от общия за страната. Неблагоприятен е фактът, че през последните две години спрямо 2017 г. размерът на БВП на областта спада. Това е провокирано от спада в индустрията, докато в сферата на услугите се наблюдава растеж.

На човек от населението се падат 16 276 лв. от стойностния обем на БВП за областта, при 17 170 лв. общо за страната. По равнище на БВП на човек от населението област Стара Загора се нарежда на четвърто място след областите София (столица - 38 603 лв.), София област (16 998) и област Варна (16 340).

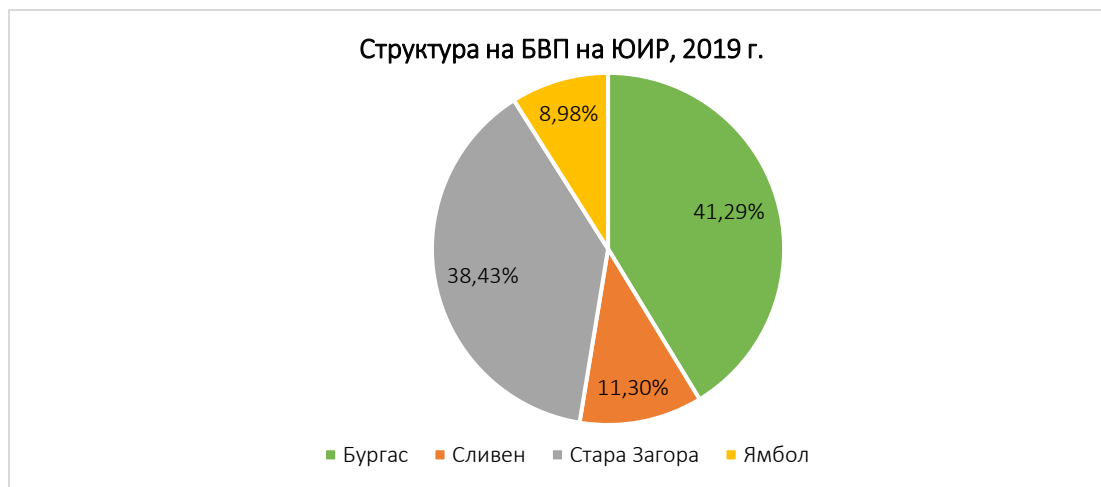
ФИГУРА 2 БРУТЕН ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Източник: НСИ

По принос в регионалната икономика на ЮИР област Стара Загора е на второ място през 2019 г., осигурявайки 38.4% от БВП на ЮИР.

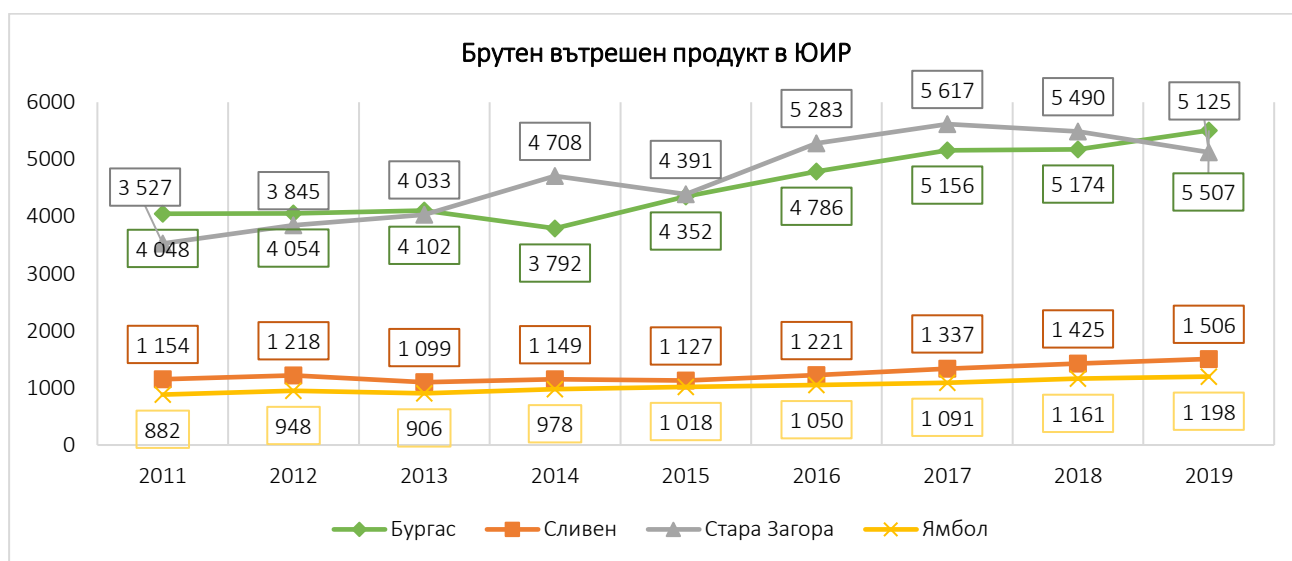
ФИГУРА 3 СТРУКТУРА НА ЮИР ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА

Източник: НСИ

През периода 2014-2018 г. област Стара Загора се намира на първо място, плътно следвана от област Бургас, като през 2019 г. ѝ отстъпва първото място.

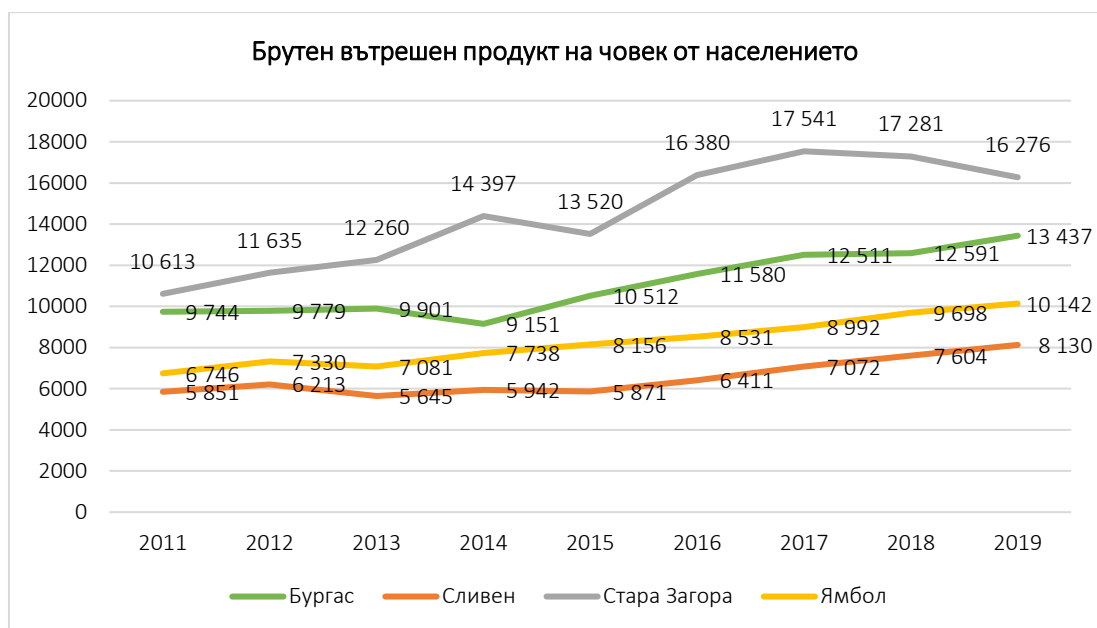
ФИГУРА 4 БРУТЕН ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ В ЮИР

Източник: НСИ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Стара Загора за 2019 г. е 16 276 лв. и значително надвишава средното за района, както и тази за област Бургас (13 437 лв.). Тази иначе положителна тенденция е функция както на сравнително високия БВП, който произвежда областта, така и на брой на населението, на което частично се дължат и тези високи разлики. Въпреки негативната тенденция през последните три години областта остава все с един от най-високия относителен дял на БВП на човек от населението в страната след столицата.

ФИГУРА 5 БРУТЕН ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ НА ЧОВЕК ОТ НАСЕЛЕНИЕТО

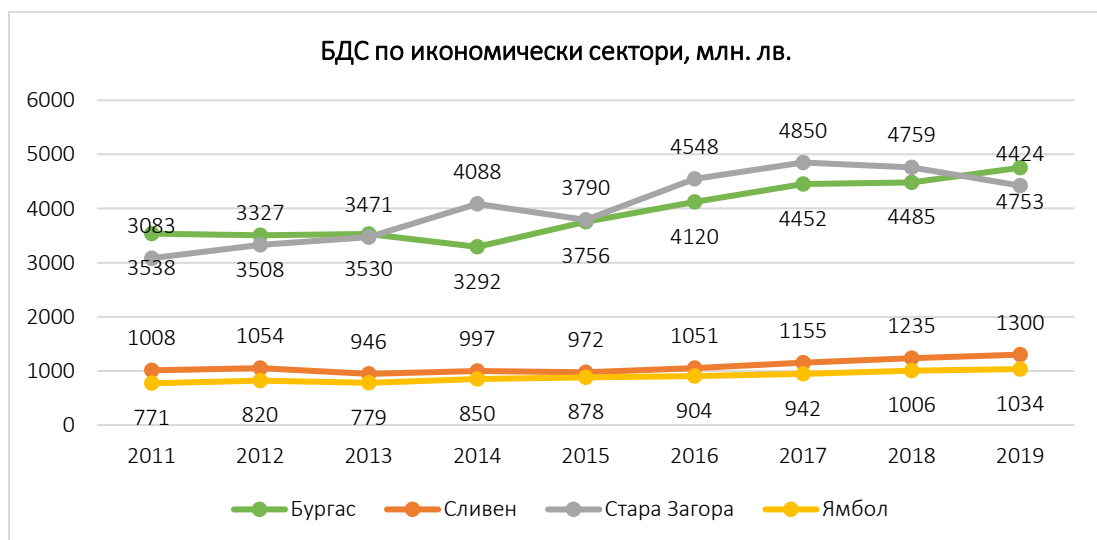
Източник: НСИ

Сравнението с други области също е показателно - докато Бургас и Сливен имат подчертано възходяща траектория на развитие, то в Стара Загора тенденцията е обратната.

2.2. БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ

БДС е показател, който е приложим за изчисляване на производителността на труда както на национално ниво, така и на ниво производствени дейности, тъй като се равнява на разликата между брутната продукция и междинното потребление. След 2015 година Брутната добавена стойност в област Стара Загора бележи плавен ръст, като се увеличава с 25% за периода 2015-2018 година, след което започва тренд на намаление през 2019 г. По този показател областта през 2018 г. изпреварва област Бургас, като формира цели 41%% от БДС на района.

ФИГУРА 6 БДС ПО ИКОНОМИЧЕСКИ СЕКТОРИ, МЛН. ЛВ.

Създадената от отраслите на областната икономика брутна добавена стойност (БДС) през 2019 г. възлиза на 4 424 млн. лв. по текущи цени, което е със 7.3% по-малко в сравнение с 2018 г. и представлява 4.2% от добавената стойност за страната.

Добавената стойност, реализирана от дейностите в сектора на услугите през 2019 г., е 1 805 млн. лв. и представлява 27.2% от общата БДС за областта. В сравнение с 2018г. относителният ѝ дял намалява с 0.2 процентни пункта.

През 2019 г. добавената стойност, реализирана от дейностите в индустриалния сектор, е в размер на 2 451 млн. лв. и представлява 57.1% от общата БДС за областта. Спрямо 2018 година нейния относителен дял намалява с 5.0%.

Относителният дял на аграрния сектор представлява 28.3% от добавената стойност на областта и е в размер на 166 млн. лева. Спрямо 2018 г. той бележи намаление с 1.0%.

За 2019 година преобладаващ дял в БДС в областта има индустрията (55%) при 25% за страната, докато тенденцията за страната е 71% да се формират от услугите, а за района този процент е 40%.

ФИГУРА 7 СТРУКТУРА НА БДС В ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА ПО ИКОНОМИЧЕСКИ СЕКТОРИ

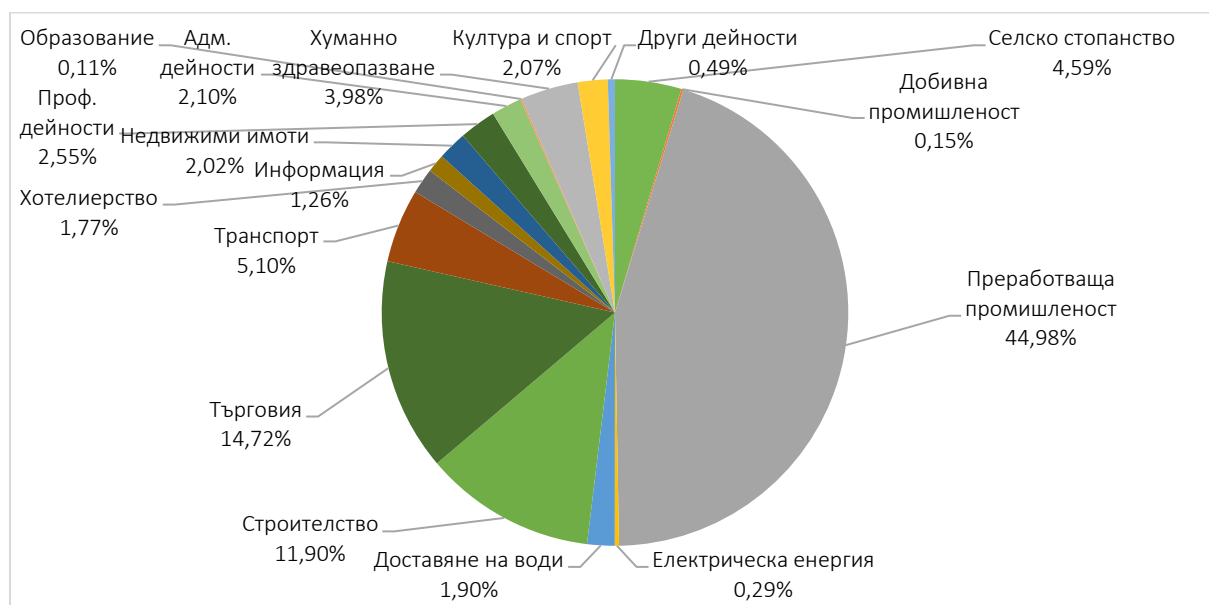

Тези данни са показателни за икономическия профил на областта, който е все още силно доминиран от индустриалния сектор. Любопитно е, че през 2019 година насам делът на индустрията намалява за сметка на дела на услугите. Приносът на аграрния сектор остава с висока тежест и почти непроменен за изследвания период. Икономиката на общината има предимно индустриален облик, което се дължи основно на формирания профил на областта.

През 2019 г. за област Стара Загора произведената продукция от промишлените предприятия по текущи цени е за 2 762 млн. лв., или 46.60% от общия обем на продукцията на нефинансовите предприятия, докато за община Стара Загора произведената продукция от промишлените предприятия е 1 346 млн. лв. или 44.9% от общия обем на продукцията на нефинансовите предприятия.

Произведена продукция на нефинансови предприятия по сектори за община Стара Загора за 2019 г. е показана на следващата графика.

ФИГУРА 8 ПРОИЗВЕДЕНА ПРОДУКЦИЯ НА НЕФИНАНСОВИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ПО СЕКТОРИ ЗА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА ПРЕЗ 2019 Г.

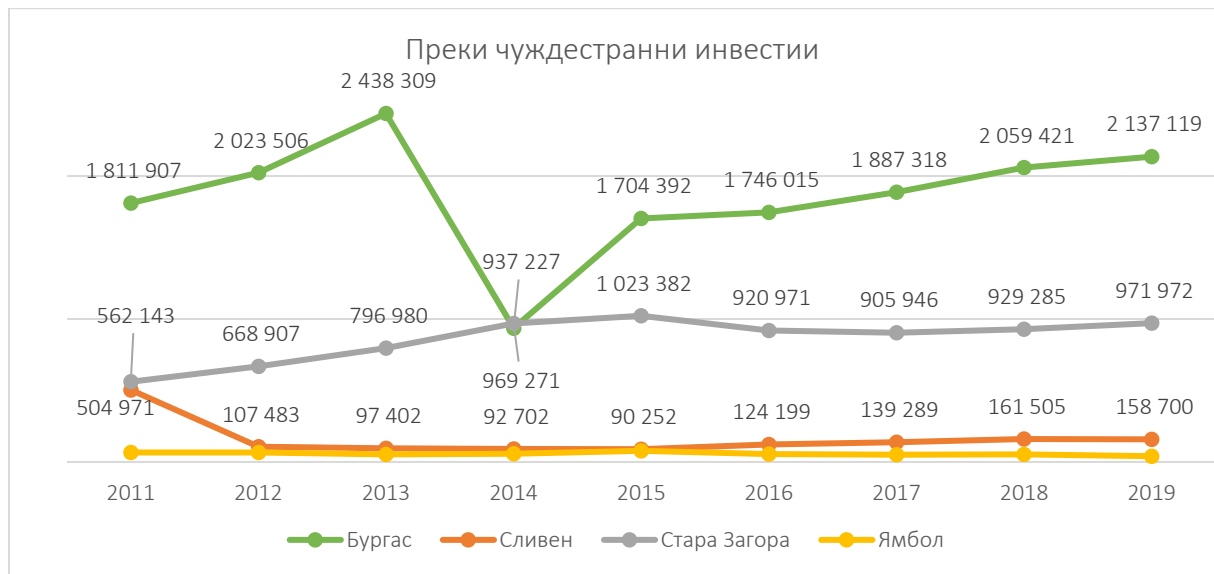
Източник: НСИ

В община Стара Загора в промишлеността е реализирана добавена стойност по факторни разходи за 396 млн. лв. по текущи цени, или 36.79% от общата добавена стойност на нефинансовите предприятия.

2.3. ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ (ПЧИ)

По данни на НСИ преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в нефинансовия сектор в област Стара Загора към 31.12.2019 г. възлизат на 972.0 млн. евро, което е с 4.6% повече в сравнение с 2018 година. С най-голям размер на преките чуждестранни инвестиции е община Гълъбово - 686.2 млн. евро, следвана от община Стара Загора - 116.5 млн. евро и община Казанлък - 87.3 млн. евро. През 2019 г. най-голяма е стойността на направените преки чуждестранни инвестиции в промишлеността - 983.3 млн. евро, като е регистриран ръст от 4.7% спрямо предходната година.

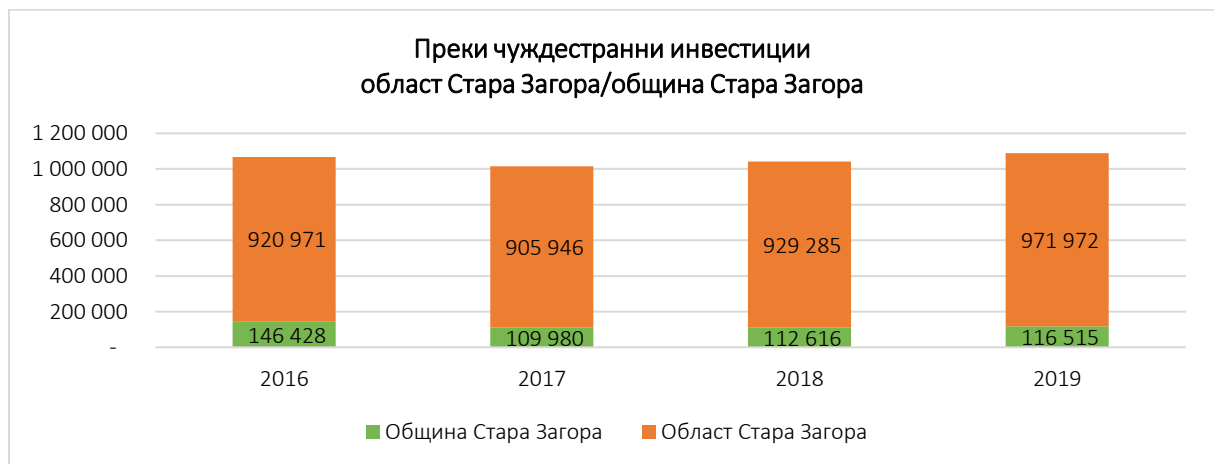
ФИГУРА 9 ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ

Източник: НСИ

Въпреки положителна промяна, която бележат преките чуждестранни инвестиции на областно ниво, все пак трябва да отбележим, че на общинско ниво за последните четири години те значително се свиват до цели 20%. Това се потвърждава и от дела на ПЧИ, който община Стара Загора осигурява в регионалната структура на област Стара Загора. Този принос на община Стара Загора намалява на 16% дял през 2016 г. до 12% през 2019 г.

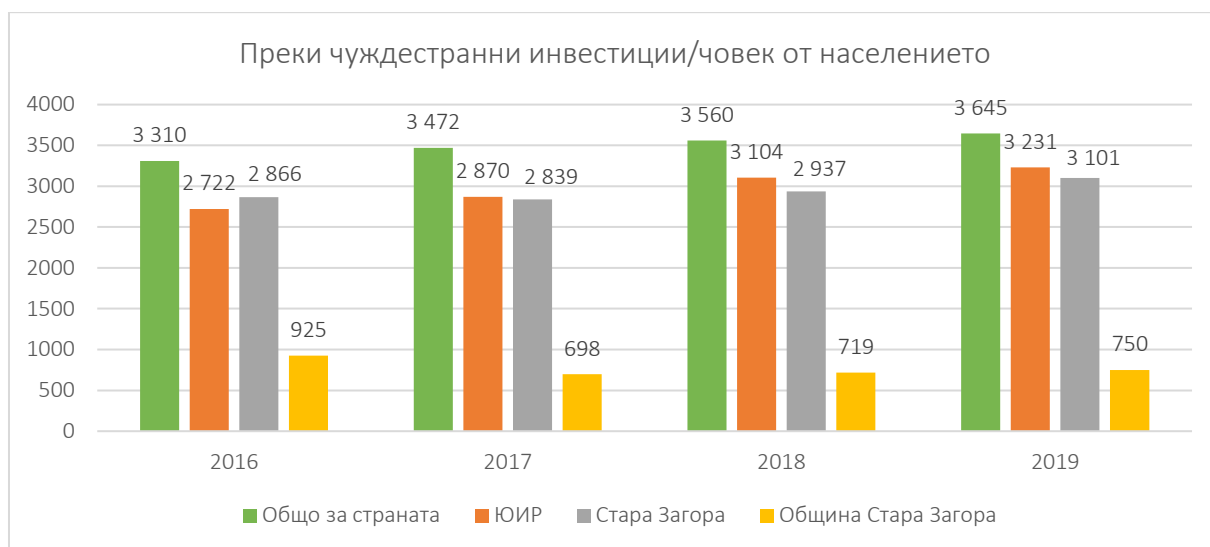
ФИГУРА 10 ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА/ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Източник: НСИ

Още по-ясна представа за динамиката на преките чуждестранни инвестиции дава показателят ПЧИ/човек от население. Преките чуждестранни инвестиции на човек в област Стара Загора се равняват на 3101 евро, при средно 3231 за ЮИР. От анализираните данни става ясно, че средно на глава на населението у нас се падат по 3645 евро преки чуждестранни инвестиции.

ФИГУРА 11 ПЧИ/ЧОВЕК ОТ НАСЕЛЕНИЕТО

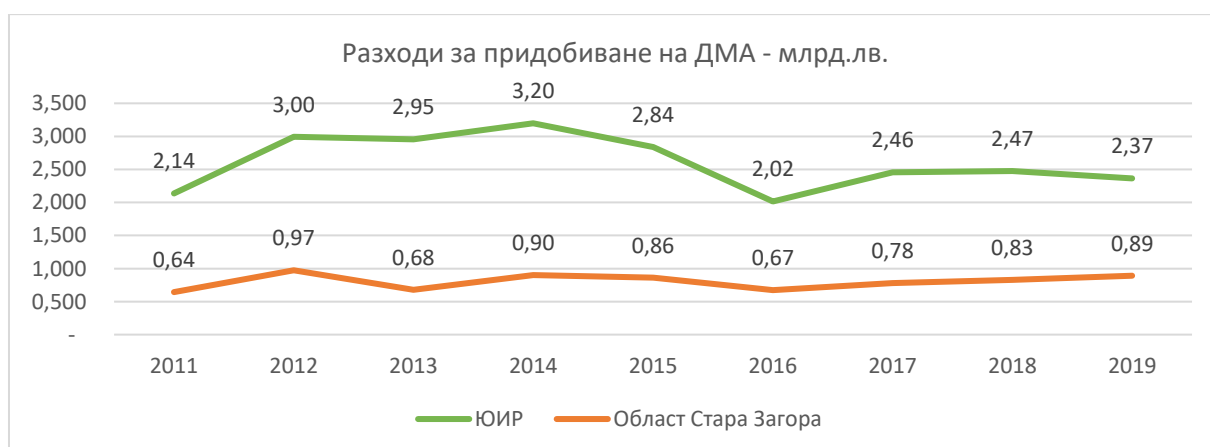
Източник: НСИ

Разпределението на чуждестранните инвестиции на човек от населението дава представа за важността на чуждите капитали в местната икономика. От анализирания данни на общинско ниво за последните четири години те значително се свиват до 750 евро на човек при 925 през 2016г. или 18.9%. Това се потвърждава и от дела на ПЧИ, който общината Стара Загора осигурява в регионалната структура на област Стара Загора, което е резултат най-вече на свитите инвестиционни потоци през последните няколко години в общината.

2.4. РАЗХОДИ ЗА ДМА

Динамиката на разходите за ДМА в област Стара Загора е показана на следващата графика. Особеност на този показател е, че за наблюдавания период 2011-2019 се отчита увеличение, което е най-силно през 2012 г. (51%) и през 2014 г. (33%). Благодарение на намаляването на разходите за ДМА през следващите две години (2015 г. и 2016 г.) общото за периода увеличение е 38%.

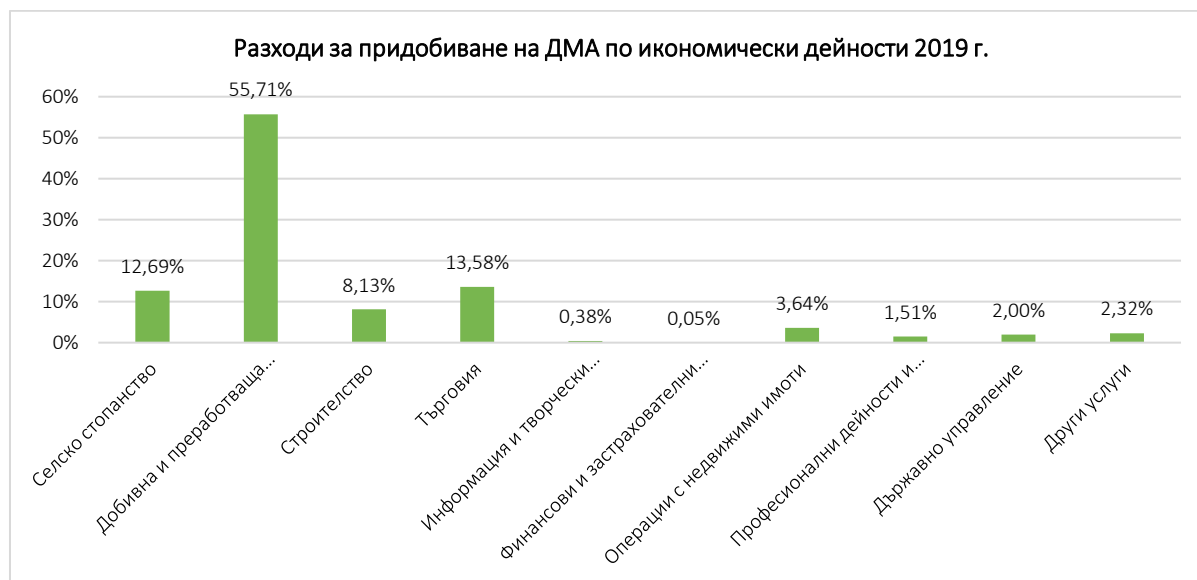
ФИГУРА 12 РАЗХОДИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ДМА, МЛРД. ЛВ.

Източник: НСИ

За 2019 г. период най-голям общ размер ДМА са придобити в икономическа дейност „Добивна и преработваща промишленост“ (55%), следвана от някои услуги като „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство“ (13,6%), трето и четвърто място заемат Селско стопанство с 12.7% и Строителството с 8.1%.

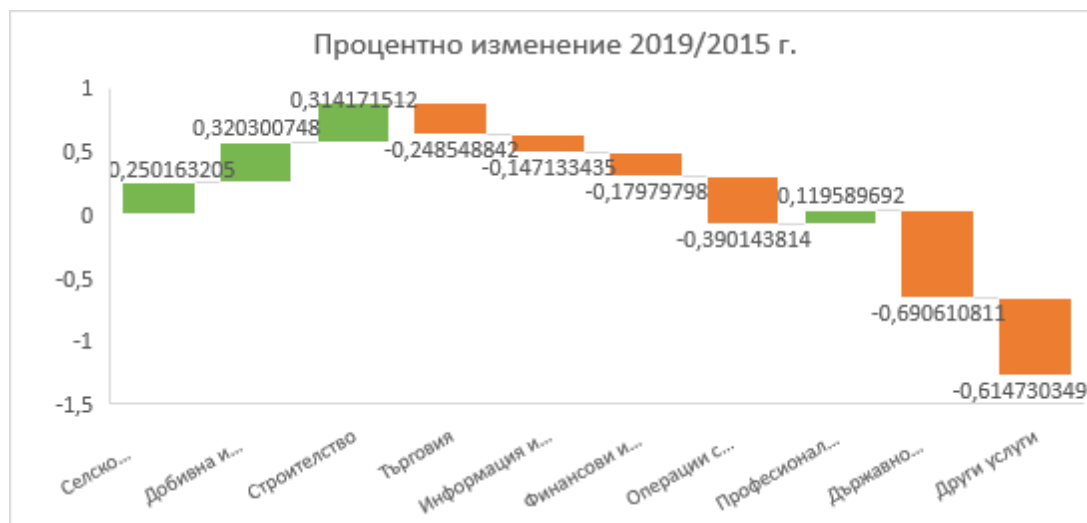
ФИГУРА 13 РАЗХОДИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ДМА ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ 2019 Г.

Източник: НСИ

С най-висок темп на нарастване на придобитите ДМА през 2019 г. спрямо 2015 г. се открояват дейностите „Добивна и преработваща промишленост“ (32%), следвана от Строителството и Селското стопанство. С отрицателен темп се нареждат „Операции с недвижими имоти“ (-39%), „Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална дейност“ (-69%) „Други услуги“ (-61%). Услугите като „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство“ също бележат спад в размер на -24.8%

ФИГУРА 14 ПРОЦЕНТНО ИЗМЕНЕНИЕ ПРИДОБИВАНЕ НА ДМА -2019-2015

По данни на НСИ извършените разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) в община Стара Загора през 2019 г. във всички сектори на икономиката са 295 777 хил. лв. и в сравнение с предходната година се увеличават с 6.35%. Въпреки това, през последните две години извършените разходи за придобиване на дълготрайни материални активи бележат също спад.

ФИГУРА 15 РАЗХОДИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ДМА В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Източник: НСИ

Нефинансов сектор

По окончателни данни на Националния статистически институт за 2019 г. нефинансовите предприятия, осъществявали дейност в област Стара Загора, са 15 371, или с 2.4% повече в сравнение с 2018 година. Най-голям е броят на нефинансовите предприятия в общините Стара Загора (9 240) и Казанлък (3 339), или съответно 60.1% или 21.7% от общия брой за областта, а най - малък - в община Опан, където развиват дейност 93 предприятия.

ТАБЛИЦА 1 ОСНОВНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ НА НЕФИНАНСОВИ ПРЕДПРИЯТИЯ ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА

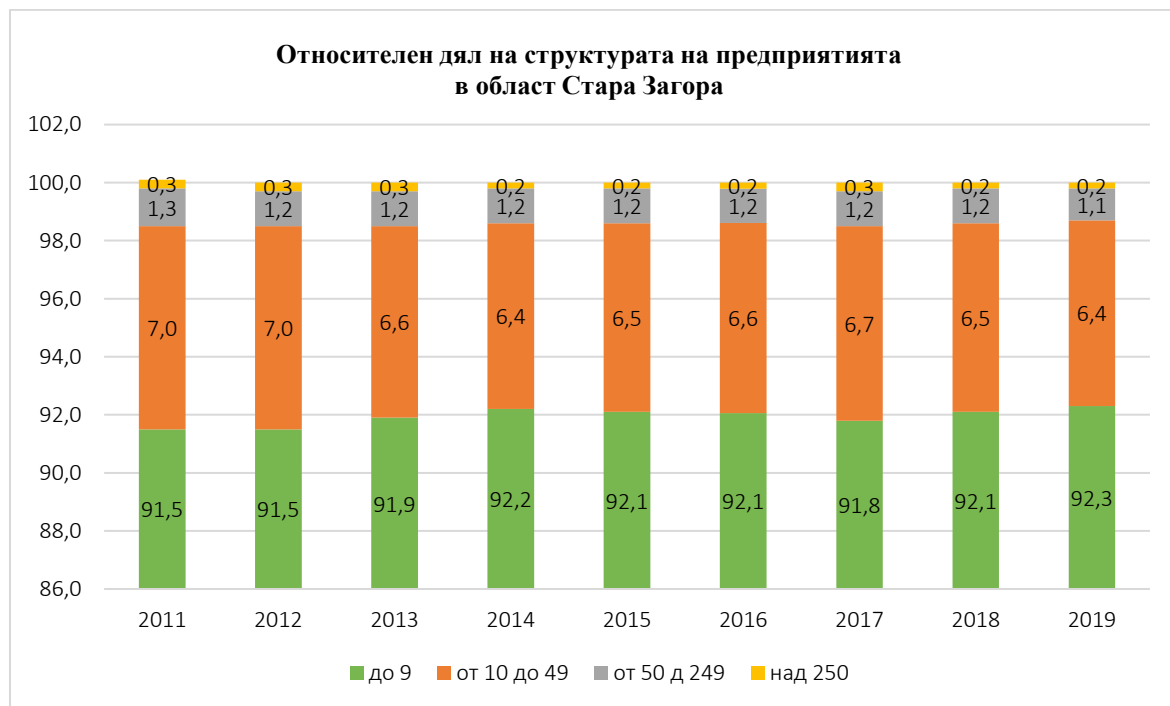
	Предприятия - бр.	Заети лица - бр.	Нетни приходи от продажби - хил. лв.	Дълготрайни материални активи - хил. лв.	Рентабилност на продажбите - %	Оперативна рентабилност - %
2015	14,709	95,557	9,292,973	7,815,525	7.1	107.2
2016	14,966	98,437	9,230,781	7,653,581	7.9	107.9
2017	14,830	99,868	9,945,356	7,649,621	9.0	109.0
2018	15,013	99,675	10,303,831	7,741,991	5.3	105.2
2019	15,371	97,902	10,826,861	7,643,375	6.5	106.3

Източник: НСИ

Общият брой на нефинансовите предприятия в област Стара Загора през периода 2015-2019 г. нарастват с 662 бр.(4.5%), докато заетите в тях намаляват с 2 345 бр. (2.45%). Всички основни икономически резултати на бизнес субектите се подобряват. Икономическите резултати от дейността на НФП се подобряват за периода, като най-голямо е нарастването при рентабилността на продажбите (6.5 пъти).

Структурата на предприятията според броя на заетите показва, че най-голям дял в област Стара Загора заемат микро предприятията, като този дял дори е нараснал с 0,8 п.п. през периода 2011-2019 г. Като цяло 92,3% от икономическите субекти през 2019 г. са микро и малки предприятия.

ФИГУРА 16 *ОТНОСИТЕЛЕН ДЯЛ НА СТРУКТУРАТА НА ПРЕДПРИЯТИЯТА В ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА*

Източник: НСИ

Произведената продукция от промишлените предприятия по текущи цени за 2019 г. е 1346 млн. лв., като в промишлеността е реализирана добавена стойност по факторни разходи за 396 млн. лв. по текущи цени, или 36.79% от общата добавена стойност на нефинансовите предприятия.

Заетите лица в нефинансовите предприятия от област Стара Загора са 97 902, произведената продукция по текущи цени е на стойност 8412 млн. лв. и е реализиран положителен финансов резултат от 601 млн. лева. През 2019 година 73.7% от предприятията са приключили финансовата година с печалба, 15.9% със загуба, а 10.4% с нулев финансов резултат.

Нетните приходи от продажби в област Стара Загора достигат 10 827 млн. лв., като е отчетено увеличение от 5.1% в сравнение с предходната година. Промислените предприятия са реализирали най-голям дял от нетните приходи - 53.7%.

Строителните предприятия са реализирали през миналата година добавена стойност по факторни разходи за 107,5 млн. лв. по текущи цени, или 9.99% от общата добавена стойност на нефинансовите предприятия.

В търговския сектор през 2019 г. е реализирана добавена стойност по факторни разходи за 246 млн. лв. по текущи цени, или 22.8% от общата добавена стойност на нефинансовите предприятия.

ИЗВОДИ ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА СТАРА ЗАГОРА

- През последните няколко години Стара Загора се намира в период на свиване на brutния вътрешен продукт. За 2019 г. произведеният брутен вътрешен продукт (БВП) нарежда областта на 5 място в страната, след областите София (столица), Пловдив, Варна и Бургас. Това е провокирано от спада в индустрията, докато в сферата на услугите се наблюдава растеж. Въпреки това областта остава с един от най-високия относителен БВП в страната.
- По равнище на БВП на човек от населението област Стара Загора се нарежда на четвърто място след областите София (столица - 38 603 лв.), София област (16 998) и област Варна (16 340). Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Стара Загора значително надвишава средното за района, както и тази за област Бургас (13 437 лв.). Тази иначе положителна тенденция е функция както на сравнително високия БВП, който произвежда областта, така и на брой на населението, на което частично се дължат и тези високи разлики. Въпреки спада, от 2017 г. насам, областта остава с един от най-високия относителен БВП в страната.
- След 2015 година Брутната добавена стойност в област Стара Загора бележи плавен ръст, като се увеличава с 25% за периода 2015-2018 година, след което започва тренд на намаление през 2019 г. По този показател областта през 2018 г. изпреварва област Бургас като формира цели 41%% от БДС на района.
- Тези данни са показателни за икономическия профил на областта, който е все още силно доминиран от индустриалния сектор. Любопитно е, че през 2019 година насам делът на индустрията намалява за сметка на дела на услугите. Приносът на аграрния сектор остава с висока тежест и почти непроменен за изследвания период. Икономиката на общината има предимно индустриален облик, което се дължи основно на формирания профил на областта.
- Преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в нефинансовия сектор в област Стара Загора към 31.12.2019 г. възлизат на 972.0 млн. евро, което е с 4.6% повече в сравнение с 2018 година. С най-голям размер на преките чуждестранни инвестиции е община Гълъбово - 686.2 млн. евро, следвана от община Стара Загора - 116.5 млн. евро и община Казанлък - 87.3 млн. евро. През 2019 г. най-голяма е стойността на направените преки чуждестранни инвестиции в промишлеността - 983.3 млн. евро, като е регистриран ръст от 4.7% спрямо предходната година. Въпреки положителна промяна, която бележат преките чуждестранни инвестиции на областно ниво, трябва да отбележим, че на общинско ниво за последните четири години те значително се свиват до цели 20%. Това се потвърждава и от дела на ПЧИ, който общината Стара Загора осигурява в регионалната структура на област Стара Загора.
- Преките чуждестранни инвестиции на човек в област Стара Загора се равняват на 3101 евро, при средно 3231 за ЮИР. От анализирания данни става ясно, че средно на глава на населението у нас се падат по 3645 евро преки чуждестранни инвестиции. Това се потвърждава и от дела на ПЧИ, който общината Стара Загора осигурява в регионалната структура на област Стара Загора, което е резултат най-вече на свитите инвестиционни потоци през последните две години в общината.

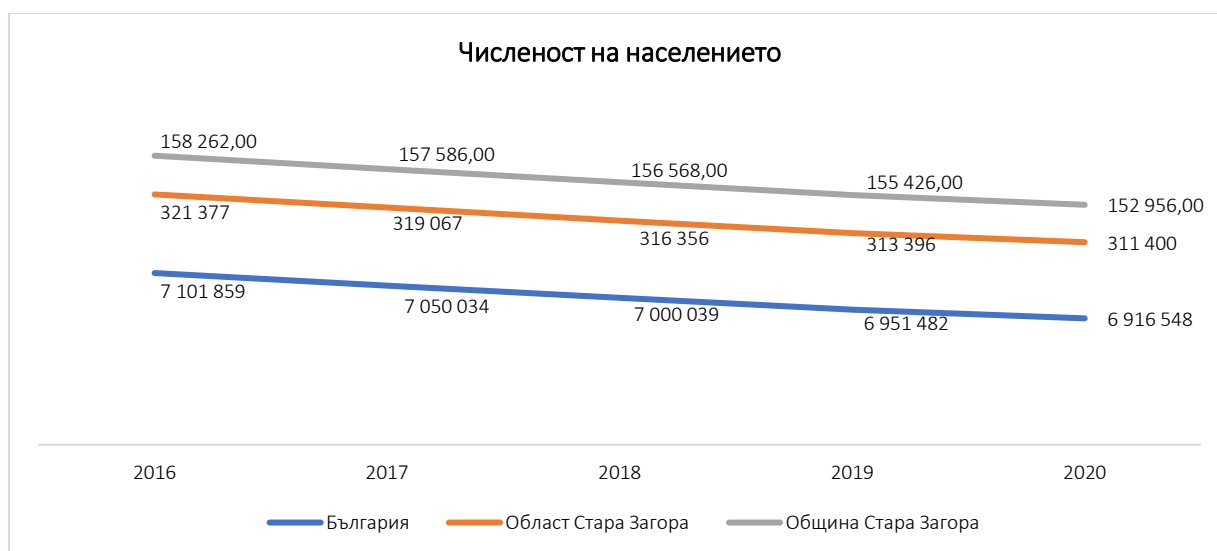
- Общият брой на нефинансовите предприятия в област Стара Загора през периода 2015-2019 г. нарастват с 662 бр.(4.5%), докато заетите в тях намаляват с 2 345 бр. (2.45%).
- Въпреки, че през последните две години Стара Загора се намира в период на свиване на brutния вътрешен продукт, всички основни икономически резултати на бизнес субектите се подобряват. Икономическите резултати от дейността на НФП се подобряват за периода, като най-голямо е нарастването при рентабилността на продажбите (6.5 пъти). Бъдещето им обаче изглежда несигурно, най-вече в резултат на водения от ЕС преход към нисковъглеродна икономика, която налага големи трансформации на основния двигател на старозагорската икономика - енергетиката. Големият въпрос, който седи днес пред областта, е дали бизнесът ще се адаптират в новите условия на Европейската комисия за преминаване към т.нар. зелен преход.

3. РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНАТА СФЕРА И ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

3.1. ДЕМОГРАФСКИ ПРОФИЛ НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

По данни на Националния статистически институт (НСИ) населението на община Стара Загора към 31.12.2020 г. е 152 956 души. То формира 49% от населението на област Стара Загора, което е 311 400 души към същата дата. В периода 2016-2020 г. населението на общината трайно съставлява около половината от населението областта, като през 2016 г. то се равнява на 49,2%, през 2017 г. – 49,4%, през 2018 г. и 2019 г. – 49,5%. Средногодишно населението на общината намалява с 1 061 човека. През 2020 г. спрямо 2016 г. то се стопява с 5 306 души или 3,35 %. За същия период населението на страната намалява с 2,61%. Спадът в общия брой на населението е част от трайно очерталите се негативни демографски тенденции на национално ниво. Предстоящото оповестяване на данните от Националното преброяване на населението през 2021 г. ще допълни описаните данни и текущата демографска ситуация.

ФИГУРА 17 ЧИСЛЕНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Източник: НСИ

По данни на ГРАО Стара Загора по постоянен адрес на територията на общината към 31.12.2020 г. живеят 177 150 лица, а по настоящ адрес – 167 843 лица. По данни на община Стара Загора към юли 2021 г. разпределението на населението по населени места

в рамките на общината е неравномерно. Около 90% от населението има адресна регистрация в град Стара Загора. В селата от общината населението се равнява общо на около 10%. Като по-големи по брой население са селата Богомилово, Братя Кунчеви, Дълбоки, Загоре, Калитиново, Калояновец, Хан Аспарухово и Хрищени. Най-малките по брой население са селата Борово, Воденичарово, Елхово, Люляк, Пъстрово и Руманя с население под 50 души.

ТАБЛИЦА 2 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО НАСЕЛЕНИ МЕСТА

№	Населено място	% от населението на община Стара Загора
1.	с. Арнаутито	0.05%
2.	с. Бенковски	0.04%
3.	с. Богомилово	0.80%
4.	с. Борилово	0.10%
5.	с. Борово	0.03%
6.	с. Братя Кунчеви	0.50%
7.	с. Бъдеще	0.17%
8.	с. Воденичарово	0.02%
9.	с. Горно Ботево	0.40%
10.	с. Дълбоки	0.80%
11.	с. Еленино	0.40%
12.	с. Елхово	0.03%
13.	с. Загоре	0.50%
14.	с. Змейово	0.30%
15.	с. Казанка	0.03%
16.	с. Калитиново	0.50%
17.	с. Калояновец	0.50%
18.	с. Кирилово	0.25%
19.	с. Козаревец	0.05%
20.	с. Колена	0.12%
21.	с. Ловец	0.04%
22.	с. Лозен	0.04%
23.	с. Люляк	0.02%
24.	с. Лясково	0.06%
25.	с. Маджерито	0.24%
26.	с. Малка Верея	0.27%
27.	с. Малко Кадиево	0.12%
28.	с. Михайлово	0.10%
29.	с. Могила	0.40%
30.	с. Ново село	0.04%
31.	с. Оряховица	0.35%
32.	с. Остра могила	0.05%
33.	с. Памукчии	0.13%
34.	с. Петрово	0.11%
35.	с. Плоска могила	0.17%
36.	с. Подслон	0.06%
37.	с. Преславен	0.32%
38.	с. Пряпорец	0.05%
39.	с. Пшеничево	0.08%

40.	с. Пъстрово	0.01%
41.	с. Ракитница	0.16%
42.	с. Руманя	0.02%
43.	с. Самуилово	0.07%
44.	с. Сладък кладенец	0.03%
45.	с. Старозагорски бани	0.12%
46.	с. Стрелец	0.06%
47.	с. Сулица	0.06%
48.	с. Хан Аспарухово	0.70%
49.	с. Християново	0.18%
50.	с. Хрищени	1.03%
51.	с. Яворово	0.07%
52.	гр. Стара Загора	89.41%

Източник: Община Стара Загора

През 2020 г. 47,85% от населението на община Стара Загора са мъже (73 197 души), а 52,15% - жени (79 759 души). Съотношението между половете на общинско ниво се запазва в тези граници от 2016 г. до 2020 г. В номинално отношение жените преобладават средно годишно с 6 300 души над мъжете в общината.

В града разпределението по пол се запазва. Очертава се тенденция за постоянно увеличаване на броя на жените спрямо мъжете, като през 2016 г. те са с 5 509 души повече, през 2017 г. преобладават с 5 669 души, през 2018 г. – с 5 783 души, през 2019 г. – с 6 094 души и през 2020 г. – с 6 436 души. Разликата между двете групи в номинално отношение расте.

В селата разликите между числеността на населението по пол са значително по-малки. Жените продължават да са преобладаващата група, но половото разпределение е по-равномерно. В периода 2016 г. - 2018 г. се наблюдава ежегодно увеличаване в броя на жените спрямо мъжете. От 2019 г. разликата между двете групи започва да намалява. През 2019 г. жените преобладават с 518 души спрямо мъжете. През 2020 г. се отбелязват най-ниските стойности в числеността между двете групи – жените преобладават едва със 126 души.

Преобладаващият брой на жените в общината е отражение и на съотношенията между половете на национално ниво. В областта половото разпределение на населението е идентично, както това в община Стара Загора. Факторите, оказващи влияние върху половата структура на една община са смъртност, раждаемост, продължителност на живота, мобилността и миграционната активност на населението.

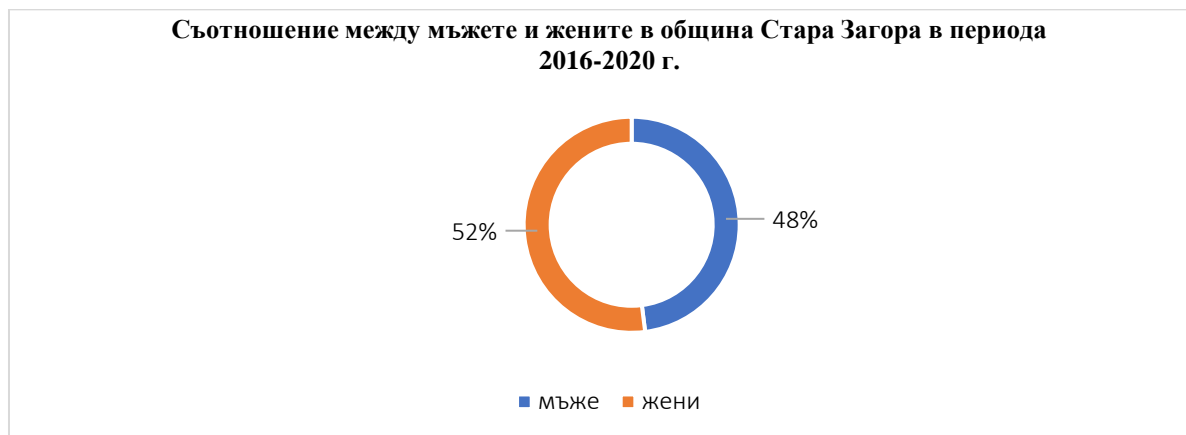
ТАБЛИЦА 3 НАСЕЛЕНИЕ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА ПО МЕСТОЖИВЕЕНЕ И ПОЛ

Население в община Стара Загора по местоживееене и пол					
	2016	2017	2018	2019	2020
общо:	158 262	157 586	156 568	155 426	152 956
мъже	76 133	75 708	75 109	74 407	73 197
жени	82 129	81 878	81 459	81 019	79 759
в града:	136 781	136 307	135 715	134 726	125 732
мъже	65 636	65 319	64 966	64 316	59 648
жени	71 145	70 988	70 749	70 410	66 084
в селата:	21 481	21 279	20 853	20 700	27 224

мъже	10 497	10 389	10 143	10 091	13 549
жени	10 984	10 890	10 710	10 609	13 675

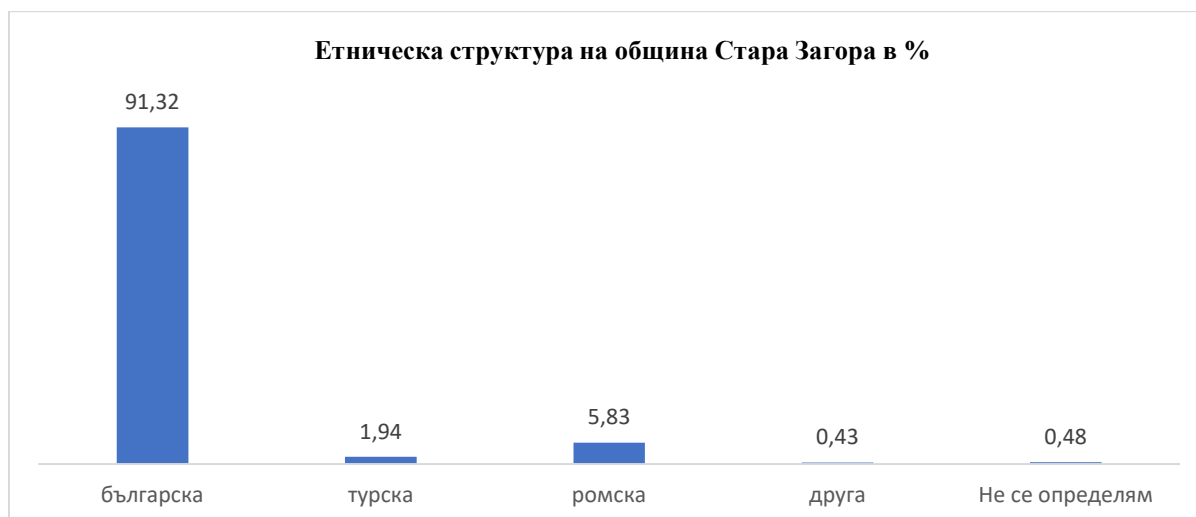
Източник: НСИ

ФИГУРА 18 СЪОТНОШЕНИЕ МЕЖДУ МЪЖЕТЕ И ЖЕНИТЕ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА В ПЕРИОДА 2016-2020 Г.

В рамките на Националното преброяване през 2011 г. отговорилите на въпрос за етническата си принадлежност са 146 320 души. От тях 91% се самоопределят като българи. Втората по големина етническа група е ромската (5.8%). На трето място се нареждат лицата, самоопределили се с турска етническа принадлежност – 1.9%. Общината се отличава с висока степен на етническа хомогенност. Актуални данни за актуалната етническа структура се очакват след обработката на набраната информация в текущото Национално преброяване на населението – 2021 г.

ФИГУРА 19 ЕТНИЧЕСКА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА В %

Източник: НСИ

Община Стара Загора включва 52 населени места. От тях 1 град (гр. Стара Загора) и 51 села. Спрямо териториалното разпределение на населението на територията на общината данните показват, че през 2020 г. 125 732 души живеят в град Стара Загора, а 27 224 – в селата. Съотношението между градското и селското население остава почти непроменено от 2016 г. до 2019 г. През 2016-2017 г. градското население е 86%, а селското – 14%. През 2018-2019 г. настъпва минимално изменение, като населението в

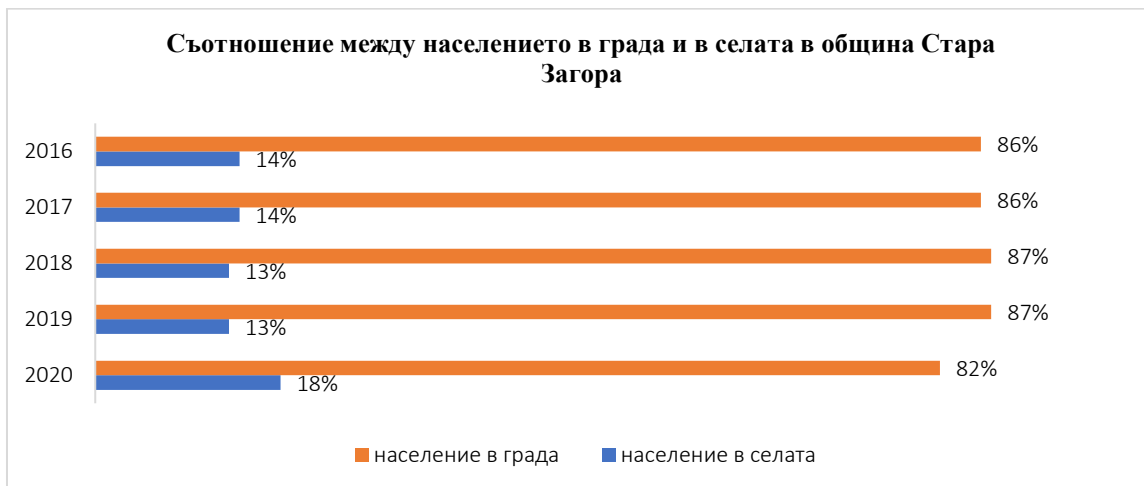
града се увеличава с 1%, а селското намалява с 1%. През 2020 г. се отчита най-голямата промяна за разглеждания период и селското население нараства с 6 524 лица спрямо 2019 г. През същата година в града живеят 82%, а в селата – 18%. До голяма степен тази промяна може да е свързана с противоепидемичните мерки за ограничаване на разпространението на COVID-19 в България, включващи социална дистанция, работа от разстояние и др.

ФИГУРА 20 Брой ГРАДСКО И СЕЛСКО НАСЕЛЕНИЕ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА В ПЕРИОДА 2016-2020 Г.

Източник: НСИ

ФИГУРА 21 СЪОТНОШЕНИЕ МЕЖДУ НАСЕЛЕНИЕТО В ГРАДА И В СЕЛАТА В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Източник: НСИ

Възрастовата структура на населението в община Стара Загора показва траен превес на лицата в зряла възраст над лицата в млада. Наблюдава се застаряване на населението, съчетано с постоянното му намаляване. В периода 2016-2020 г. лицата в детска възраст от 0 до 9 г. намаляват ежегодно. При младежките възрастови групи не се отчитат големи изменения в данните. Все по-голям дял от населението попада в зряла възраст, като най-голям дял спрямо общата сума на населението имат възрастовите групи 30-34 г., 35-39 г., 40-44 г., 45-49 г., 50-54 г., 55-59 г. и 60-64 г. през целия период. Населението над 65 г. формира около 20% от населението на общината през целия 5-годишен период.

ТАБЛИЦА 4 НАСЕЛЕНИЕ НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА ПО ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ

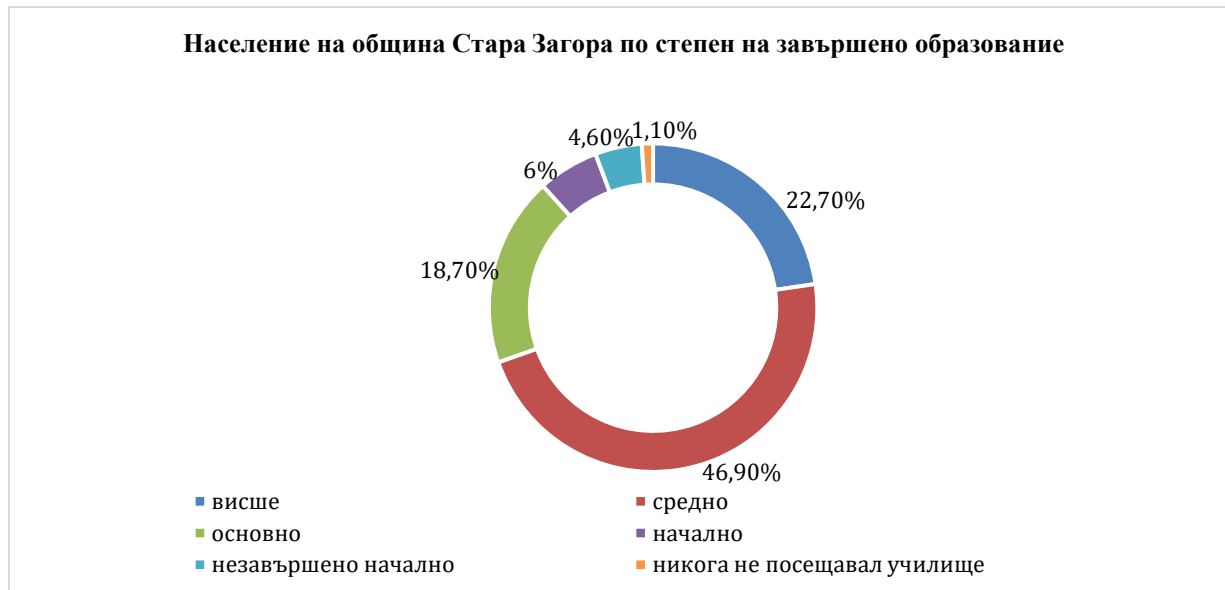
Население на община Стара Загора по възрастови групи					
Възраст (в години)	2016	2017	2018	2019	2020
Общо	158 262	15 7586	156 568	155 426	152 956
0-4 г.	7 747	7 686	7 562	7 372	7 173
5-9 г.	7 912	8 075	8 069	8 016	7 934
10-14 г.	6 986	7 135	7 328	7 602	7 766
15-19 г.	6 866	6 981	7 023	6 861	6 763
20-24 г.	7 571	6 934	6 578	6 522	6 618
25-29 г.	9 669	9 307	8 827	8 256	7 791
30-34 г.	11 164	11 051	10 774	10 496	10 319
35-39 г.	11 825	11 538	11 343	11 143	11 134
40-44 г.	12 766	12 980	12 843	12 503	12 171
45-49 г.	11 650	11 782	11 953	12 066	12 044
50-54 г.	10 908	10 661	10 727	10 821	10 908
55-59 г.	11 020	10 963	10 940	10 833	10 317
60-64 г.	11 142	11 074	10 825	10 571	10 147
65-69 г.	10 505	10 502	10 375	10 281	9 759
70-74 г.	7 730	8 101	8 453	8 995	9 116
75-79 г.	5 792	5 743	5 789	5 863	5 842
80+ г.	7 009	7 073	7 159	7 225	7 154

Източник: НСИ

Последните данни за образователната структура на населението са налични от проведеното национално преброяване през 2011 г. Предстоящото обявяване на резултатите от Националното преброяване на населението и жилищния фонд от 2021 г. ще даде актуалната и пълна картина за населението на страната и на административно-териториалните единици. Поради липсата на тези данни към момента на анализа като компенсаторен подход ще бъде осъществен преглед населението на общината по степен на завършено образование в процентно отношение на база данните от 2011 г.

Според налични данни завършилите висше образование в община Стара Загора са 22,7% от цялото население на общината. Като най-многочислена група се очертава тази на завършилите средно образование, които се равняват на 46,9%. Лицата с основно образование са 18,7%, а тези с начално – 6,0%. Незавършилите начално образование се равняват на 4,6% от населението. Около 1,1% никога не са посещавали училище. Образователната структура на населението определя наличния потенциал за развитие на икономически сектори, иновациите и бъдещите потребности на пазара на труда.

ФИГУРА 22 НАСЕЛЕНИЕ НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА ПО СТЕПЕН НА ЗАВЪРШЕНО ОБРАЗОВАНИЕ

Източник: НСИ

По отношение на гъстота на населението в община Стара Загора за периода 2016-2020 г. оформя намаляваща тенденция. През 2016 г. стойностите показват, че тя се равнява на 149 души/1 кв. км. През следващите три години се очертава ежегоден спад с 1,2 души/ 1 кв. км. Най-голямото намаление е през 2020 (2,4 души/ 1 кв. км). Средногодишният спад в гъстотата на населението е около 1,2 души/ 1 кв. км. За разглеждания период общият спад се равнява на 5 души/ 1 кв. км.

ФИГУРА 23 ГЪСТОТА НА НАСЕЛЕНИЕТО ЗА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА ЗА ПЕРИОДА 2016-2020 Г.

Източник: НСИ

По данни на НСИ общият брой на живородените деца в община Стара Загора в периода 2016-2020 г. е 7 030 бр., а в област Стара Загора – 14 597 бр. През периода трайно броят на момчетата превишава броят на новородените момичета. Стойностите на общинско ниво формират около половината (48,2 %) от всички живородените деца в областта за периода. Средногодишно за периода броят живородени деца в общината намалява с 36,2 деца. И по този показател се отчита трайно намаляване в данните, като част от общата тенденция за страната.

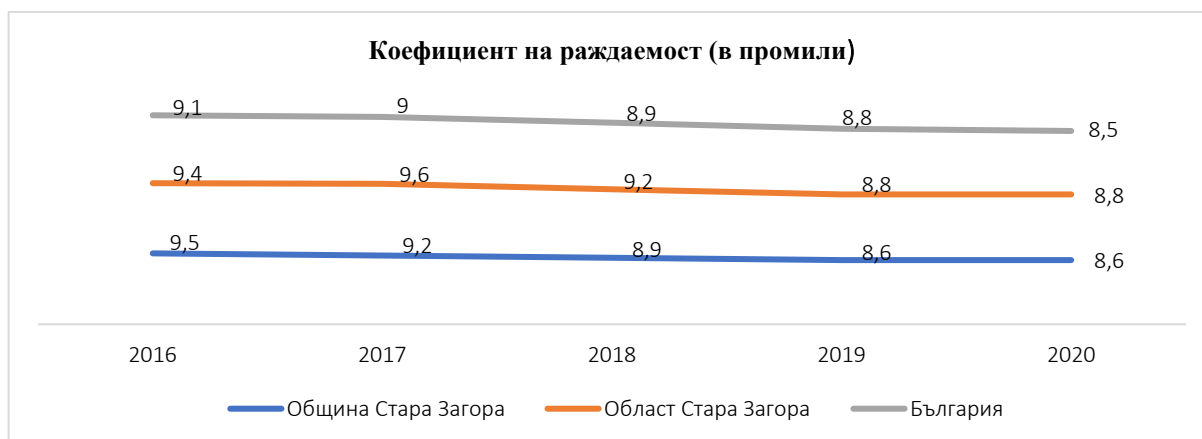
Коефициентът на раждаемост на общинско ниво бележи спад в рамките на периода. Най-високите стойности са през 2016 г. (9,5‰), 2017 г. (9,2‰) и 2018 г. (8,9‰). Най-ниските стойности се оформят през 2019 г. и 2020 г., когато коефициентът на раждаемост спада до 8,6‰. Стойностите по този показател на общинско ниво са по-ниски спрямо данните на областно ниво през четири от петте години, обхванати в анализа. Средногодишната разлика между данните на общинско ниво в сравнение с областното и националното ниво е около 0,2‰.

ТАБЛИЦА 5 БРОЙ ЖИВОРОДЕНИ ДЕЦА

	2016	2017	2018	2019	2020
Брой живородени деца					
България	64 984	63 955	62 197	61 538	59 086
Област Стара Загора	3 025	3 067	2 938	2 794	2 773
Община Стара Загора	1 508	1 454	1 394	1 347	1 327

Източник: НСИ

ФИГУРА 24 КОЕФИЦИЕНТ НА РАЖДАЕМОСТ (В ПРОМИЛИ)

Източник: НСИ

Броят на умираанията в община Стара Загора е сравнително постоянен. В периода 2016-2020 г. са отчетени 11 265 умираания, докато в област Стара Загора са 26 922. Смъртността сред мъжете е по-висока в сравнение с тази при жените. Броят умираания в общината формира 41,8% от умираанията в областта. Прегледът по години показва, че най-ниски стойности са регистрирани през 2019 г. (2 133 бр.), а най-високи през 2020 г. (2 542 бр.). На национално и областно ниво 2020 г. също бележи най-висок брой умираания в периода.

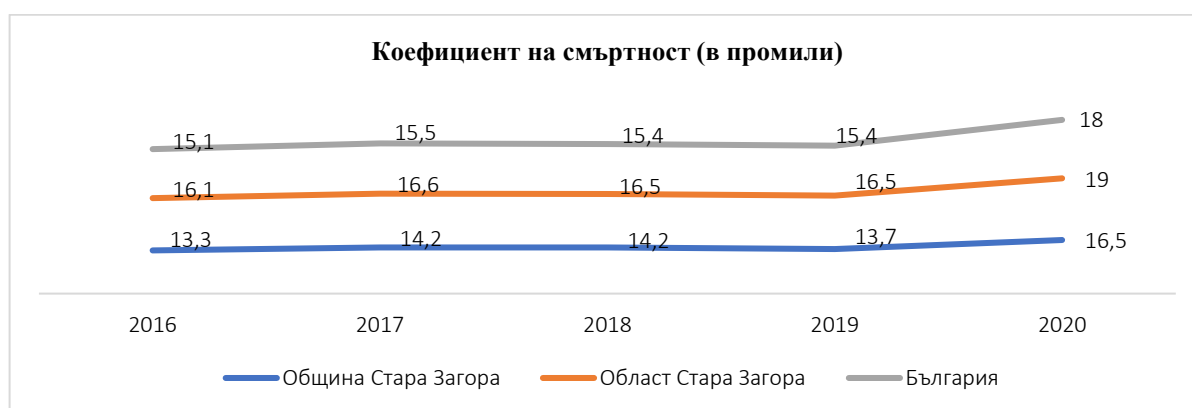
Коефициентът на смъртност в община Стара Загора през периода 2016-2020 г. е под средните стойности за страната, както и за областта. Най-ниски стойности се измерват през 2016 г. и 2019 г. През 2017-2018 г. коефициентът на смъртност се запазва идентичен (14,2‰), а през 2020 г. се отчита най-голямо му увеличение, достигайки 16,5‰. Този факт потенциално може да се дължи на общото здравословно състояние на населението, увеличаващият се дял на възрастното население, достъпа до здравни грижи, профилактика, високата заболяемост от COVID-19 и др.

ТАБЛИЦА 6 СМЪРТНОСТ

	2016	2017	2018	2019	2020
Брой умирапия					
България	107 580	109 791	108 526	108 083	124 735
Област Стара Загора	5 203	5 331	5 257	5 196	5 935
Община Стара Загора	2 110	2 250	2 230	2 133	2 542

Източник: НСИ

ФИГУРА 25 КОЕФИЦИЕНТ НА СМЪРТНОСТ (В ПРОМИЛИ)

Източник: НСИ

По данни на НСИ основните причини за смъртност в област Стара Загора на 100 000 души са заболявания на органите на кръвообращение, новообразувания, болести на храносмилателната система, болести на дихателната система и други симптоми и признаци на отклонения. Най-високи стойности се отчитат при групата болести на органите на кръвообращението – исхемична болест, инфаркт, болести на сърцето, мозъчно-съдови болести и др. През целия период се запазват нива от над 1000 случая на 100 000 души. Най-високи стойности се измерват през 2020 г. - 1174.8 бр. на 100 000 души.

В групата на заболяванията, причинени от новообразувания се причисляват онкологичните, злокачествени образование на органи, кръвта, лимфата, тъкани и др. Данните за тази група показват устойчива тенденция. Ежегодно над 200 случая на 100 000 души са причинени от тях.

Отчита се тенденция за нарастване на случаите на смърт поради болести на дихателната система – астма, хронични белодробни заболявания, грип, пневмония и др. От 2016 г. до 2020 г. смъртността поради тези заболявания се е повишила двойно – през 2016 г. са отчетени 55.2 случая на 100 000 души, а през 2020 г. – 100.5 случая на 100 000 души.

При болестите на храносмилателната система (язви, болести на стомаха, дванадесетопръстника, черния дроб и др.) също се измерва ежегодно покачване на случаите. През 2016 г. са отчетени 64.2 случая на 100 000 души. През 2018 г. (75.5 бр.) и 2019 г. (73.7 бр.) ръстът в смъртността поради тези причини е с около 10. През 2020 г. стойностите достигат 81 бр. на 100 000 души.

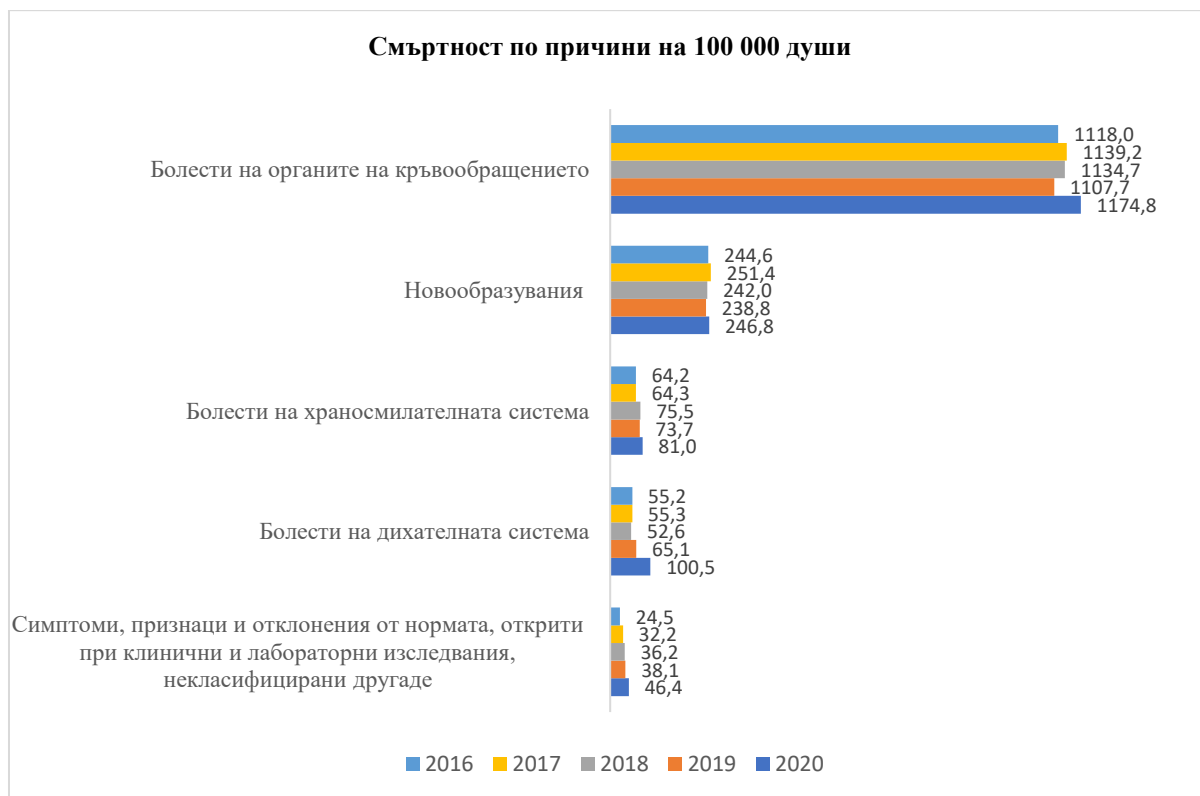
Пълната информация за тенденциите в причините за смъртност е посочена в Таблица 7.

ТАБЛИЦА 7 СМЪРТНОСТ ПО ПРИЧИНИ В ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА - БРОЙ НА 100 000 ДУШИ

	2016	2017	2018	2019	2020
Смъртност по причини					
Някои инфекциозни и паразитни болести	7.8	6.9	8.8	8.3	8.3
Новообразувания	244.6	251.4	242.0	238.8	246.8
Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм	0.9	3.1	6.0	6.4	2.6
Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	10.5	25.0	17.6	21.9	25.6
Психични и поведенчески разстройства	0.3	0.6	0.3	1.6	1.9
Болести на нервната система и сетивните органи	13.0	10.0	5.0	9.2	7.0
Болести на органите на кръвообращението	1118.0	1139.2	1134.7	1107.7	1174.8
Болести на дихателната система	55.2	55.3	52.6	65.1	100.5
Болести на храносмилателната система	64.2	64.3	75.5	73.7	81.0
Болести на кожата и подкожната тъкан	0.3	1.2	0.9	1.0	0.6
Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	0.3	0.3	0.9	0.3	-
Болести на пикочно-половата система	21.4	18.1	23.3	30.8	22.4
Бременност, раждане и послеродов период	-	-	0.3	-	-
Някои състояния, възникващи през перинаталния период	4.7	5.6	2.8	3.8	1.3
Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации	2.2	1.6	1.3	3.8	1.0
Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, неклассифицирани другаде	24.5	32.2	36.2	38.1	46.4
Външни причини за заболяемост и смъртност	45.3	50.0	46.3	39.7	38.4

Източник: НСИ

ФИГУРА 26 СМЪРТНОСТ ПО ПРИЧИНИ В ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА НА 100 000 ДУШИ – ТОП 5

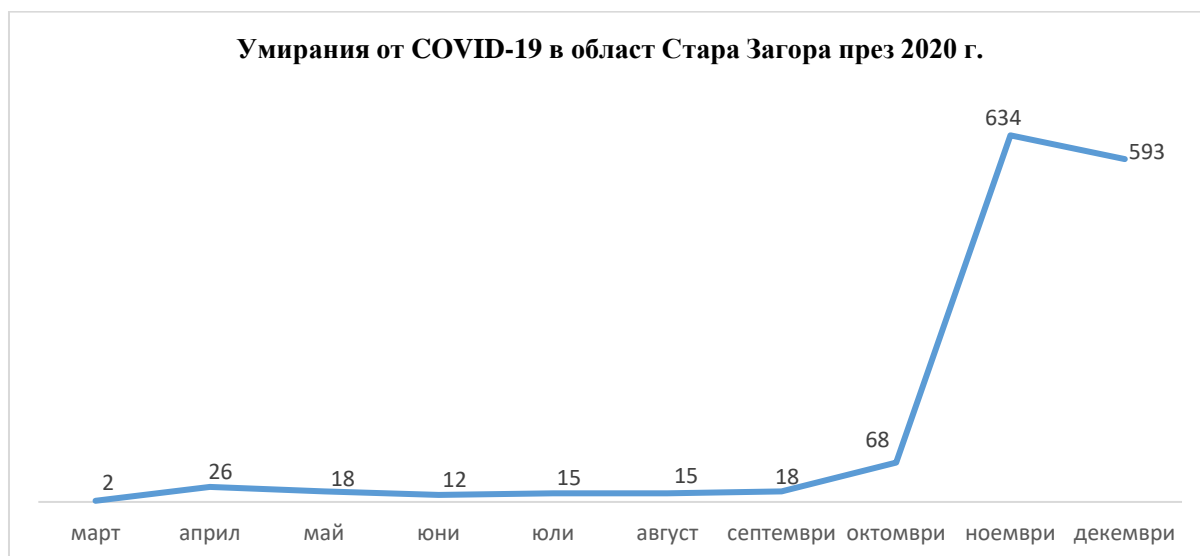
Източник: НСИ

През 2020 г. разпространението на COVID-19 достига и България. През март същата година в страната са предприети редица мерки с цел ограничаване на разпространението на вируса и минимизиране на здравните последици. В страната са достигнати няколко пика в заболеваемостта. Данни на НСИ за смъртността поради COVID-19 през 2020 г. на територията на област Стара Загора показва, че тя се равнява на 141.2 случая на 100 000 души. По този начин през 2020 г. умирацията поради заболеваемост от вируса се нареждат сред водещите причини за смъртност в областта. През първите месеци от март до септември 2020 г. се наблюдава плавно нарастване в стойностите, като през началния месец случаите са 2 бр., през април достигат 26 бр., а през септември – едва 18 бр. От октомври до декември се улавя началото на съществен ръст. През октомври 2020 г. регистрираните случаи са 68 бр. Значително увеличение е уловено през ноември (634 бр.) и декември (593 бр.)

Нарастването на броя умирация, причинени от това заболяване, следва да се анализира в контекста на цялостната картина на смъртността в рамките на територията. По този начин се предоставя възможност за онагледяването на значимостта на последиците и предизвикателствата, пред които е изправена здравната система за справяне с негативните тенденции. Смъртността поради тази причина оказва пряко влияние върху демографията на общински и областно ниво. През първите месеци на разпространението на вируса се забелязва, че смъртността в следствие на него, поддържа ниски нива. През месец март 2020 г. формира под 1% от общата сума на умирация, а през октомври е налице увеличение от около 5 пъти. Бързото прогресиране на умирацията от COVID-19 довежда до резки значими ръстове. През ноември относителният дял на умирацията от заболяването съставляват 25% от всички умирация, а през декември – 26%. Фактът, че

¼ от смъртността е породена от COVID-19 показва значимостта на обхвата на здравната криза.

ФИГУРА 27. УМИРАНИЯ ОТ COVID-19 В ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА ПРЕЗ 2020 Г.

Източник: НСИ

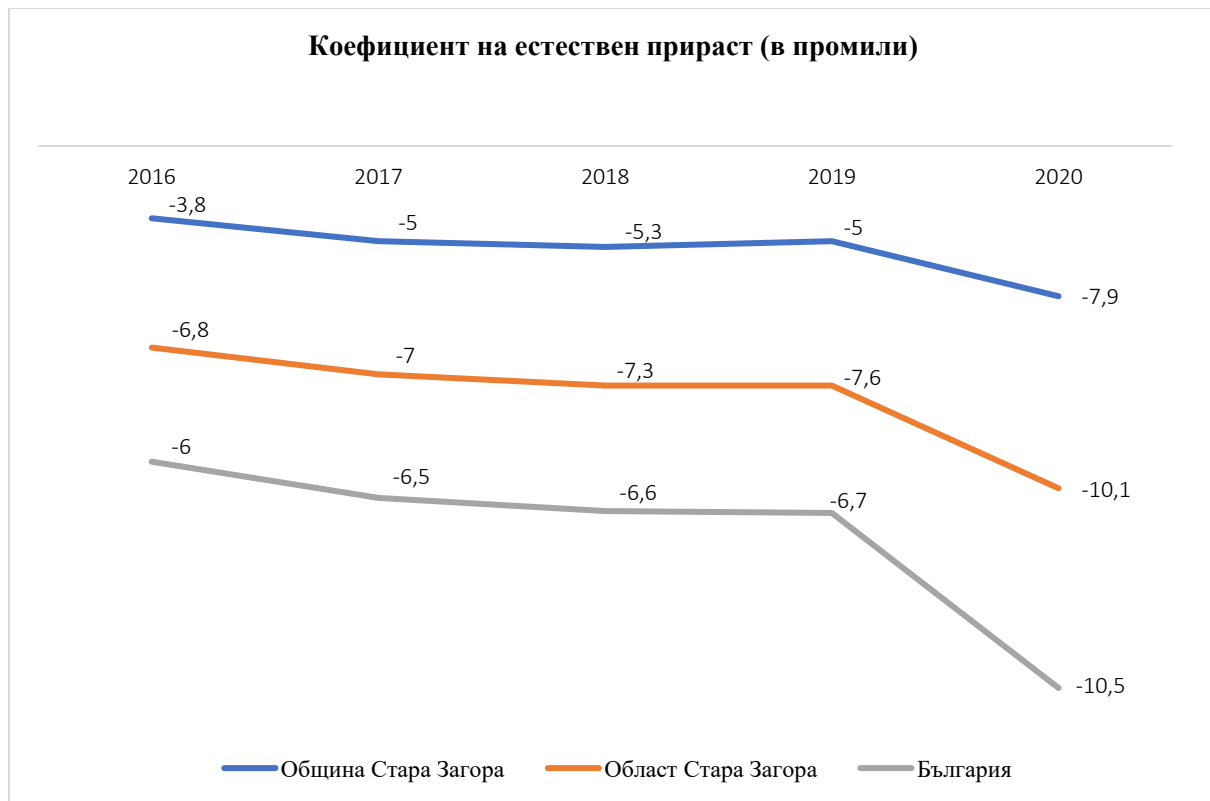
ФИГУРА 28. ОТНОСИТЕЛЕН ДЯЛ НА УМИРАНИЯ ОТ COVID-19 ОТ ВСИЧКИ УМИРАНИЯ В ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА ПРЕЗ 2020 Г.

Източник: НСИ

Коефициентът на естествен прираст в общината е трайно отрицателен, но по-нисък в сравнение с данните на областно и национално ниво. Най-ниската стойност е през 2016 г., като се равнява на -3,8%. Най-високата стойност е през 2020 г. (-7,9%). Единственият отчетен спад през разглеждания период е през 2019 г. (5,0%) в сравнение с 2018 г. През 2020 г. в сравнение с 2016 г. коефициентът на естествен прираст се е увеличил с 4,1%, което оформя тенденция за намаляване на населението в общината.

ФИГУРА 29 КОЕФИЦИЕНТ НА ЕСТЕСТВЕН ПРИРАСТ (В ПРОМИЛИ)

Източник: НСИ

В периода 2016-2020 г. в община Стара Загора се заселват 23 021 души и се изселват общо 24 393 души. През 2016 г. и 2017 г. коефициентът на механичен прираст заема положителни стойности. През 2016 г. броят на заселилите се лица превишава броят на изселилите се с 301, а през 2017 г. – със 120 души. През тези години на национално ниво и в област Стара Загора стойностите се отрицателни. Съотношението между заселени и изселени в общината започва да се влошава след 2017 г. През 2018 г. разликата между двете променливи се равнява на -182 души, през 2019 г. достига -356 души и през 2020 г. се измерва -1255 души. Коефициентът на механичен прираст е 1,9‰ през 2016 г. През останалите години от периода ежегодно намалява, като през последните три се отчитат отрицателни стойности, които се движат от -1,2‰ (2018 г.), през -2.3‰ (2019 г.) до -8.1‰ (2020 г.)

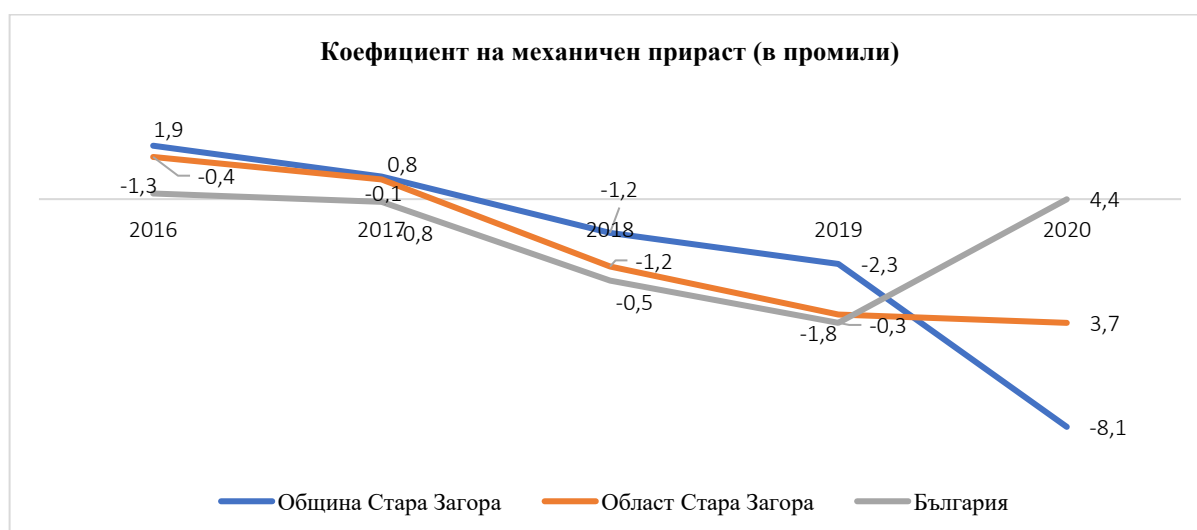
Сравнението на общинските данни със стойностите на областно и национално ниво показва, че при общината се демонстрира различие в тенденциите. През 2016 г. и 2017 г. в област Стара Загора и в страната се измерва отрицателен коефициент на механичен прираст, докато в общината все още е запазено положително развитие. През 2018 г. и 2019 г. и на трите нива се отчитат негативни стойности, като на общинско равнище данните са най-проблематични с оглед демографската ситуация. През 2020 г. в България и в област Стара Загора се измерва положителен коефициент на механичен прираст – за първи път през този 5-годишен период. През същата година в община Стара Загора коефициентът достига най-ниските си отрицателни стойности.

ТАБЛИЦА 8 МЕХАНИЧЕН ПРИРАСТ

	2016	2017	2018	2019	2020
България					
заселени лица	117 255	139 068	139 369	166 108	234 606
изселени лица	126 584	145 057	143 035	168 120	203 891
Област Стара Загора					
заселени лица	5 875	6 518	6 170	7 223	17 391
изселени лица	6 005	6 564	6 562	7 781	16 225
Община Стара Загора					
заселени лица	3 155	3 201	2 761	3 044	10 860
изселени лица	2 854	3 081	2 943	3 400	12 115

Източник: НСИ

ФИГУРА 30 КОЕФИЦИЕНТ НА МЕХАНИЧЕН ПРИРАСТ (В ПРОМИЛИ)

Източник: НСИ

Следващата графика онагледява тенденциите през петте години от 2016 г. до 2020 г. в развитието на стойностите на коефициента на естествен прираст и коефициента на механичен прираст в община Стара Загора.

ФИГУРА 31 КОЕФИЦИЕНТ НА ЕСТЕСТВЕН ПРИРАСТ И КОЕФИЦИЕНТ НА МЕХАНИЧЕН ПРИРАСТ (В ПРОМИЛИ)

Броят на сключените бракове в община Стара Загора формира около 50% от всичко сключени бракове в областта през периода 2016-2020 г. За разглеждания период в

общината са сключени общо 2 695 брака. Повече бракове се сключват в града, отколкото селата. Отчита се увеличение на сключените бракове до 2020 г. Спадът на бракосъчетанията през тази година се наблюдава както също и областта, и в страната. Намаляването на сключените бракове се свързва с ограничителните мерки срещу COVID-19 и забраните за масови мероприятия.

ТАБЛИЦА 9 БРОЙ СКЛЮЧЕНИ БРАКОВЕ

Сключени бракове					
	2016	2017	2018	2019	2020
България	26 803	28 593	28 961	29 198	22 172
Област Стара Загора	922	1051	1157	1235	846
Община Стара Загора	516	553	599	598	429

Източник: НСИ

За разглеждани 5-годишен период сумата на бракоразводите е 1 298. Разводите в община Стара Загора представляват над 50% от разводите в областта. Годишният брой разводи в общината е относително постоянен. Отчитат се минимални спадове за периода. На областно и национално ниво данните са сходни.

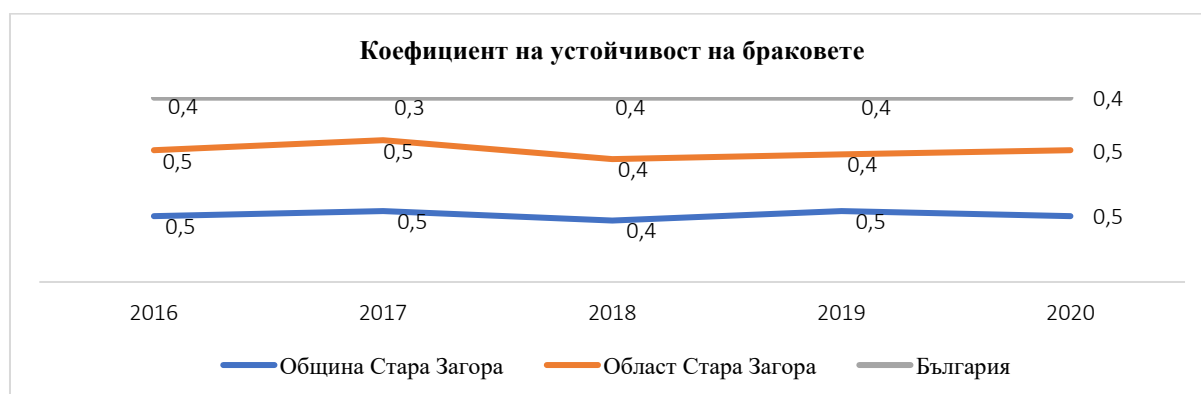
ТАБЛИЦА 10 БРОЙ РАЗВОДИ

Бракоразводи					
	2016	2017	2018	2019	2020
България	10603	10411	10596	10859	9015
Област Стара Загора	461	515	463	512	402
Община Стара Загора	249	272	259	287	231

Източник: НСИ

Коефициентът на устойчивост на браковете измерва съотношението на броя разводи спрямо броя сключените бракове. Намаляването на стойностите на коефициента показва нарастване на устойчивостта, а увеличаването на стойностите – влошаване на устойчивостта. Данните за община Стара Загора заемат междинно ниво, като показват относителна устойчивост. Стойностите за общината и за областта са под средните за страната.

ФИГУРА 32 КОЕФИЦИЕНТ НА УСТОЙЧИВОСТ НА БРАКОВЕТЕ

През 2016 г. броят на лицата в под трудоспособна възраст в община Стара Загора е 24 013 души, в трудоспособна – 94 205 души, а в над трудоспособна – 34 044. През 2017 г. се наблюдава увеличение в групата на населението в под трудоспособна възраст с 249 лица. Броят на лицата в трудоспособна намалява с 1 090 души, а групата на лицата в над трудоспособна се увеличава със 165 души. През 2018 г. най-голяма промяна се измерва при населението в трудоспособна възраст, което намалява с 1 116 души спрямо

предходната година. През 2019 г. се увеличават лицата в под трудоспособна възраст и тези в над трудоспособна, докато населението в трудоспособна – намаляват с 1 393 души спрямо 2018 г. През 2020 г. в номинални стойности се измерва намаление и в трите възрастови групи.

Разпределението по възрастовите групи спрямо общия брой население е относително постоянно през разглеждания период. Около 60% от населението попада в групата на лицата в трудоспособна възраст. Изключение се наблюдава единствено през 2017 г., когато достига 70% от общото население на общината. Населението в под трудоспособна възраст в периода е средно 15,5% от населението на общината. Измерва се ежегодно нарастване с около 0,2%. При лицата в над трудоспособна възраст също не се отчитат значителни промени. Обичайно те заемат между 23-24% от населението на общината.

Наблюдава се намаляване на населението в трудоспособна възраст през периода. Лицата, на които им предстои навлизане на пазара на труда са най-малобройни, докато близо ¼ от общинското население е в над трудоспособна възраст.

ТАБЛИЦА 11 НАСЕЛЕНИЕ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА ПО ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ

	2016	2017	2018	2019	2020
Население в община Стара Загора по възрастови групи					
под трудоспособна възраст	24 013	24 262	24 286	24 371	24 296
в трудоспособна възраст	97 205	96 115	94 999	93 606	92 210
над трудоспособна възраст	37 044	37 209	37 283	37 449	36 450
Дял на населението по възрастови групи спрямо общото население в общината					
под трудоспособна възраст	15.2%	15.4%	15.5%	15.7%	15.9%
в трудоспособна възраст	59.5%	70.0%	60.7%	60.2%	60.3%
над трудоспособна възраст	23.4%	23.6%	23.8%	24.1%	23.8%

Източник: НСИ

ФИГУРА 33 ДЯЛ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ СПРЯМО ОБЩОТО НАСЕЛЕНИЕ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Източник: НСИ

Коефициентът на възрастова зависимост измерва съотношението на лицата в под и над трудоспособна възраст (т. нар. „зависими групи“) към лицата в трудоспособна възраст.

Стойностите на коефициента за община Стара Загора за периода 2016-2020 г. са по-ниски от областните и националните данни. През 2016 г. на всеки 100 души трудоспособно население се падат по 62.8 души от зависимите групи. През следващите години се наблюдава ежегодно увеличение в стойностите. През 2017 г. коефициентът заема стойност от 64,0%, през 2018 г. се равнява на 64,8%, а през 2019 г. – на 66,0%. Най-високи стойности се отчитат през 2020 г., когато съотношението на лицата от зависимите групи към лицата в трудоспособна възраст достига 68,9%. Високите стойности на коефициента на възрастова зависимост предопределят по-неблагоприятно въздействие на възрастовата структура в момента върху бъдещото развитие на работната сила.

ФИГУРА 34 КОЕФИЦИЕНТ НА ВЪЗРАСТОВА ЗАВИСИМОСТ

Източник: НСИ

По данни на НСИ безработните лица във възрастовите групи между 15-64 г. в област Стара Загора са 8 000 в началото на разглеждания период. През 2017 г. се отчита почти двойно намаляване в техния брой. През 2018-2019 г. намаляващата тенденция се запазва. През 2020 г. броят на безработните лица се увеличава приблизително с 1200 души. Данните на национално ниво и на ниво Югоизточен район следват сходна тенденция – спад в безработицата между 2017-2019 г. и увеличение през 2020 г.

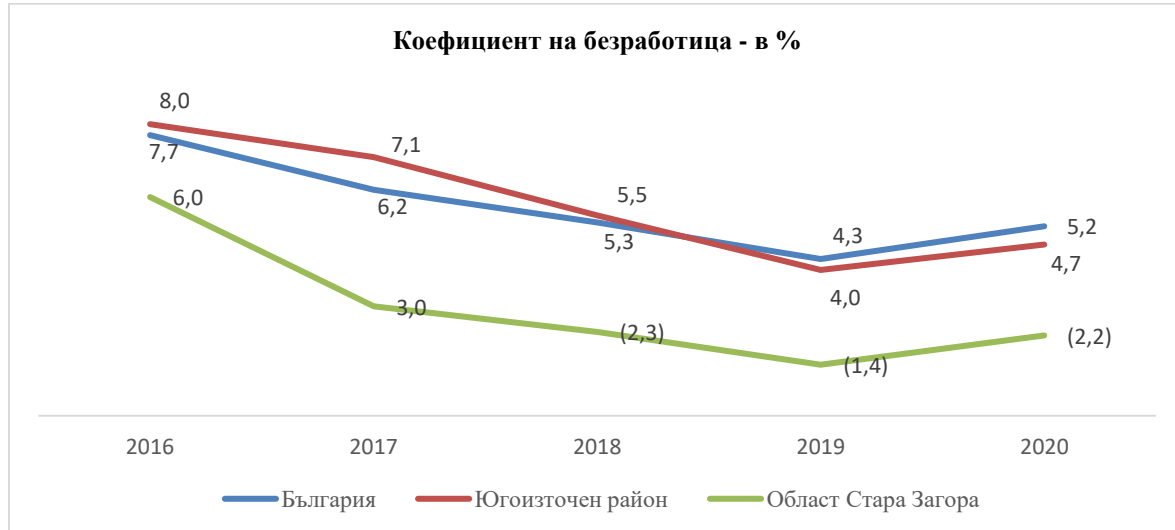
ФИГУРА 35 БЕЗРАБОТНИ ЛИЦА НА ВЪЗРАСТ 15-64 Г. – В ХИЛЯДИ

Източник: НСИ

Коефициентът на безработица също следва тази тенденция и на трите разглеждани териториални нива. През 2016 г. за област Стара Загора той се равнява на 6%, а през 2017 г. – 3%. Относително ниски нива по този показател се запазват през следващите две години. През 2020 г. спрямо предходната 2019 г. се регистрира увеличение с 0.8%.

ФИГУРА 36 КОЕФИЦИЕНТ НА БЕЗРАБОТИЦА – В %

Източник: НСИ

Съгласно методологическите бележки на НСИ, оценката на безработните лица и коефициента на безработица се базира на извадковото „Наблюдение на работната сила“, при което на ротационен принцип се интервюират български домакинства. Поради малкия обем на извадката стойностите, оградени в скоби, не са достатъчно точни. За област Стара Загора са оградени в скоби.

Първичен източник на данни в абсолютни стойности за броя безработни лица и равнището на безработица е Агенция по заетостта. Съгласно чл. 3, ал. 3 от Закона за статистиката, обн. ДВ. бр. 57 от 25 юни 1999 г., Агенцията е орган на статистиката и е включена в Списъка на органите на статистиката, приет със Заповед № Р-10 от 9 януари 2009 г. на министър-председателя на Република България, изменен със Заповед № Р-26 от 4 февруари 2020 г. на министър-председателя на Република България. Агенция по заетостта счита за безработни само лица, които са регистрирани в Бюрата по труда. Поради тази причина изчисленията за броя безработни лица и коефициента на безработица са различни от измерваните от Националния статистически институт (НСИ). С оглед пълнотата и коректността на анализирания информация в настоящия анализ са включени данни и от двата източника.

По данни на Агенция по заетостта средногодишният брой регистрирани безработни лица на територията на община Стара Загора намалява в периода 2016-2019 г. През 2016 г. са регистрирани 3 196 души, а през 2017 г. със 778 лица по-малко. През 2018 г. спрямо 2017 г. се отчита намаляване на броя на регистрираните с 296 лица. През 2019 г. са измерени най-ниските стойности за разглеждания период – 1 889 души или спад с 233 души спрямо предходната година. Значително увеличение се измерва през 2020 г. Броят на регистрираните в Бюрата по труда се равнява на 3 181 души. Спрямо 2019 г. броят им се е увеличил с 1 292 лица, което формира най-големият ръст в номинално отношение за периода 2016-2020 г.

Данните на областно и национално ниво описват същата тенденция. От 2016 г. до 2019 г. ежегодно се измерва намаляване безработните, а през 2020 г. се измерва значително увеличение. До голяма степен този факт се дължи на ограниченията в работата на бизнеса и икономическите измерения в следствие на пандемията от COVID-19.

ТАБЛИЦА 12 БЕЗРАБОТНИ ЛИЦА

Безработни лица					
	2016	2017	2018	2019	2020
България	284 707	236 752	202 994	185 266	241 413
Област Стара Загора	10 334	8 072	6 688	6 166	9 093
Община Стара Загора	3 196	2 418	2 122	1 889	3 181

Източник: Агенция по заетостта

В целия период обичайно броят на безработните жени надвишава броят на безработните мъже в общината. Най-големи разлики се измерват през 2016 г. и 2020 г., когато безработните жени са над 600 повече от мъжете. В периода 2017-2019 г. жените са с около 400 души повече от безработните мъжете. В процентно измерение през 5-годишния период жените заемат около 60% от регистрираните безработни лица, а мъжете около 40%.

ФИГУРА 37 СРЕДНОГОДИШЕН БРОЙ БЕЗРАБОТНИ ЛИЦА ПО ПОЛ

Източник: Агенция по заетостта

Прегледът на безработните лица по възраст показва, че най-голям брой безработни спадат към възрастовата група 30-49 г. Тази група обичайно обхваща лицата в активна възраст и опит в трудовите отношения. Лицата между 30-49 г. формират средно годишно 52,2% от регистрираните лица в община Стара Загора в периода 2016-2020 г. През 2018 г. (1 144 души) и 2019 г. (999 души) са регистрирани най-малко лица от тази възрастова група. Най-високите стойности са отчетени през 2016 г. (1 654 души) и 2020 г. (1 641 души), като данните са почти идентични.

Най-малък е броят на регистрираните до 29 г. За периода те заемат средно годишно 12,9% от общия брой безработни лица. Младежите по-често са икономически неактивни в сравнение с останалите групи. Икономически активните от тях се отличават с по-голяма

мобилност на пазара на труда. Най-малко безработни младежи има през 2018 г. (265 души) и 2019 г. (260 души). През 2020 г. броят им достига до 467 лица.

Групата на лицата над 50 г. образува средно годишно 34,9% от регистрираните безработни лица в общината. Попадащите в тази възрастова група традиционно се отличават с по-ниска степен на мобилност на пазара на труда и с по-голяма уязвимост в трудовите отношения. В номинални стойности най-ниските нива на броя безработни над 50 г. се отчитат през 2018 г. (713 души) и 2019 г. (630 души). Най-голям брой се измерва през 2016 г. – 1 211 души.

ФИГУРА 38 СРЕДНОГОДИШЕН БРОЙ БЕЗРАБОТНИ ЛИЦА ПО ВЪЗРАСТ

Източник: Агенция по заетостта

Средногодишният брой безработни лица по степен на завършено образование в периода 2016-2020 г. показва, че най-малък дял заемат регистрираните с основно, начално или по-ниско образование. В номинално отношение най-голям брой са регистрирани през 2016 г. (637 души) и през 2020 г. (518 души). Най-малко са регистрираните от тази група през 2019 г. (315 души). Средногодишно лицата с основно, начално или по-ниско образование заемат 17,1% от безработните и формират най-малобройната група.

Лицата със средно образование оформят най-многобройната група регистрирани лица за периода. Средногодишно те се равняват на 55,0% от всички безработни. През 2016 г. техният брой е 1 722 души. През 2017-2019 г. броят им намалява, като през 2020 г. отново се отчита значителен ръст. През тази година техният брой е 1 840. Увеличението през 2020 г. спрямо 2019 г. е с 882 лица.

Втората по численост група е на лицата с висше образование. Средногодишно те заемат 27,9% от всички безработни. И при тази група се отчита общата тенденция по години: най-много лица са регистрирани през 2016 г. (837 души) и 2020 г. (823 души), а най-малко през 2017 г. (694 души), 2018 г. (626 души) и 2019 г. (556 души).

ФИГУРА 39 СРЕДНОГОДИШЕН БРОЙ БЕЗРАБОТНИ ЛИЦА ПО СТЕПЕН НА ЗАВЪРШЕНО ОБРАЗОВАНИЕ

Източник: Агенция по заетостта

Броят на наетите лица на територията на община Стара Загора е разгледан в периода 2016-2019 г.² През 2016 г. техният брой се равнява на 50 245 души, като това се явява най-високото ниво за периода. През 2017 г. спрямо 2016 г. се измерва намаляване в броя на наетите с 417 души. През 2018 г. е налице минимално увеличение на заетите (с 18 души), като броят им достига 49 846 лица. През 2019 г. отново се очертава спад с 873 души, като общият годишен брой наети лица е 48 973 души. Промените в разглежданите данни не показват значителни колебания.

Сравнението с данните на национално и областно ниво показва по-специфична динамика в община Стара Загора. На национално ниво се измерва ежегодно увеличение в броя на заетите, докато в общината се оформят спадове през 2017 г. и 2019 г. Наетите в общината формират средно 47,5% от всички в област Стара Загора през този период. В областта се наблюдава ръст по този индикатор през 2017 г., през която броят на наетите е най-голям. Както в общината, така и в областта наетите лица намаляват през 2019 г.

ТАБЛИЦА 13 НАЕТИ ЛИЦА

	Наети лица			
	2016	2017	2018	2019
България	2 277 345	2 308 129	2 319 762	2 322 561
Област Стара Загора	104 411	105 851	105 668	103 029
Община Стара Загора	50 245	49 828	49 846	48 973

Източник: НСИ

Основните икономически сектори, в които се отчита най-голям брой наети лица през разглеждания период са 5. Водещ е секторът на преработващата промишленост, в който традиционно са наети над 13 000 души в периода 2016-2019 г. Вторият по обхват е търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети (над 8 000 души в периода). На следващо място се нареждат хуманно здравеопазване и социална работа и строителство с над 4000 души средно годишен брой наети лица. Петият по обхват на наетите е сектор

² Съгласно Календара за разпространение на резултатите от статистическите изследвания на Националния статистически институт (НСИ) данни за наети лица на общинско ниво през 2020 г. не са достъпни към момента на настоящия анализ. Наличността им се очаква след 30.11.2021 г.

Образование – средно годишно за периода над 3900 наети души. Най-ниски стойности по този показател се разпознават в секторите добивна промишленост, операции с недвижими имоти и производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива.

ТАБЛИЦА 14 НАЕТИ ЛИЦА ПО ТРУДОВО И СЛУЖЕБНО ПРАВООТНОШЕНИЕ ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Наети лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности				
	2016	2017	2018	2019
Общо	50245	49828	49846	48973
Селско, горско и рибно стопанство	1608	1440	1492	1510
Добивна промишленост	61	58	50	47
Преработваща промишленост	13337	13383	13455	13078
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	495	490	479	457
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	638	503	531	499
Строителство	4220	4085	4340	3989
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	8584	8486	8357	8252
Транспорт, складиране и пощи	2991	2816	2658	2632
Хотелиерство и ресторантьорство	1987	2101	1959	2065
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	548	558	556	576
Финансови и застрахователни дейности	742	786	770	717
Операции с недвижими имоти	448	435	490	444
Професионални дейности и научни изследвания	1015	1017	960	969
Административни и спомагателни дейности	2054	2227	2346	2479
Държавно управление	1832	1744	1729	1773
Образование	3937	3906	3927	3869
Хуманно здравеопазване и социална работа	4133	4053	4026	4035
Култура, спорт и развлечения	935	1058	1027	851
Други дейности	680	682	694	731

Източник: НСИ

Средна брутна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение на годишна база нараства в разглеждания период плавно. През 2016 г. тя се равнява на 9442 лв. (786,83 лв. средно месечно). През 2017 г. (10217 лв.) се отчита ръст в стойностите на средната брутна работна заплата спрямо предходната година с 8%, а през 2018 г. (11159 лв.) – с 9%. През 2019 г. годишната средна брутна работна заплата в общината е 12124 лв. или 1010 лв. средно месечно.

Прегледът на стойностите на средната брутна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности показва, че най-високо заплащане се отчита в икономическите дейности, свързани с производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива, създаване и разпространение на информация и творчески продукти и далекосъобщения, финансови и застрахователни дейности, държавно управление,

образование, култура, спорт и развлечения. Най-ниска средна брутна работна заплата се измерва в секторите транспорт, складиране и пощи, хотелиерство и ресторантьорство, административни и спомагателни дейности.

ТАБЛИЦА 15 СРЕДНА БРУТНА ЗАПЛАТА НА НАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ТРУДОВО И СЛУЖЕБНО ПРАВООТНОШЕНИЕ ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ – НА ГОДИШНА БАЗА В ЛВ.

Средна брутна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности – в лв.				
	2016	2017	2018	2019
Общо	9442	10217	1159	12124
Селско, горско и рибно стопанство	8387	9126	10311	11164
Добивна промишленост	8602	8851	10315	10248
Преработваща промишленост	9886	10817	11719	12606
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	18143	19732	20297	22036
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	11937	11723	12541	12700
Строителство	9317	10346	11558	11189
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	8292	9030	9911	10644
Транспорт, складиране и пощи	7718	8434	9110	9916
Хотелиерство и ресторантьорство	5524	5832	6518	6973
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	12284	13268	14420	16544
Финансови и застрахователни дейности	13884	13786	15160	15911
Операции с недвижими имоти	8514	8910	9918	10972
Професионални дейности и научни изследвания	10399	9921	10804	11572
Административни и спомагателни дейности	6139	6788	7670	8900
Държавно управление	11747	12766	14015	15610
Образование	11087	12440	13198	15526
Хуманно здравеопазване и социална работа	10542	11282	12145	13809
Култура, спорт и развлечения	10676	10412	12368	15288
Други дейности	6696	7400	7977	8921

Източник: НСИ

Относителният дял на икономически активното население (работната сила) от общото население в област Стара Загора показва нарастване спрямо базовата 2016 г. (49,2%). До 2019 г. се наблюдава ежегодно нарастване в коефициента на икономическа активност на населението – средно за периода с 2,6% ежегодно. През 2017 г. този показател се равнява на 54,7% за областта, през 2018 г. – 55,1% и през 2019 г. – 57,1%. През 2020 г. се отчита спад с -0,8%, като коефициентът на икономическа активност достига 56,3%. Данните се вписват в националната тенденция за икономическа активност на населението.

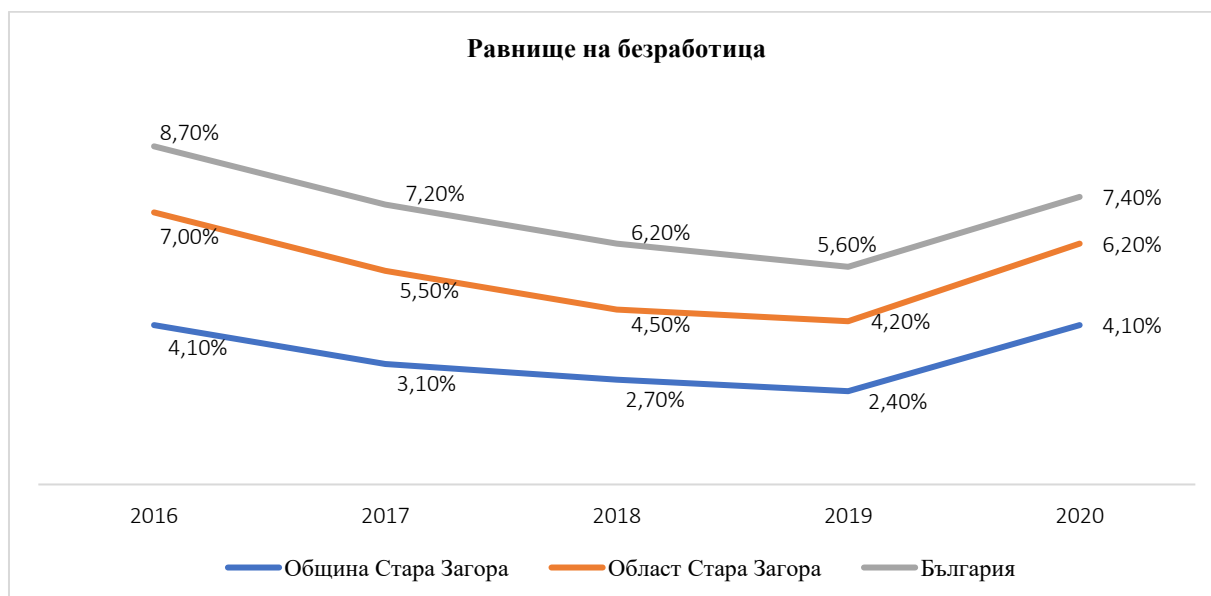
ФИГУРА 40 КОЕФИЦИЕНТ НА ИКОНОМИЧЕСКА АКТИВНОСТ В ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА В %

Източник: НСИ

По данни на Агенция по заетостта равнището на безработица в общината е традиционно ниско през периода 2016-2020 г. То е значително по-ниско и в сравнение с равнището на безработица в област Стара Загора и в страната. Най-високото ниво в данните в общината е през 2016 г. и 2020 г., когато то се изчислява на 4,1%. Най-ниските стойности са отчетени през 2017 г. (3,1%), 2018 г. (2,4%) и 2019 г. (2,4%). През тези три години равнището на безработица ежегодно спада.

ФИГУРА 41 РАВНИЩЕ НА БЕЗРАБОТИЦА – В %

Източник: Агенция по заетостта

3.2. ЗДРАВНИ УСЛУГИ

Обществено организираната система на здравното обслужване на населението в община Стара Загора се осъществява чрез предоставянето на извънболнична, болнична и спешна медицинска помощ. Лечебните заведения са представени от доболничната и болничната помощ. Към 31.12.2020 г. в община Стара Загора функционират 7 заведения за болнична помощ с 1 185 легла, от които 5 болници с 1005 легла.

ТАБЛИЦА 15 ЗАВЕДЕНИЯ ЗА БОЛНИЧНА ПОМОЩ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

	Заведения	Легла
Лечебни заведения за болнична помощ - общо	7	1185
Многопрофилни болници	4	955
Специализирани болници	1	50
Комплексни онкологични центрове	1	140
Центрове за психично здраве	1	40
Лечебни заведения за извънболнична помощ - общо	76	55
Диагностично-консултативни центрове	3	-
Медицински центрове	33	55
Дентални центрове	1	-
Медико-дентални центрове	1	-
Самостоятелни медико-диагностични и медико-технически лаборатории	38	-
Други лечебни и здравни заведения	6	199

Заведенията за болнична помощ включват болници, центрове за психично здраве и комплексни онкологични центрове. В сравнение с 2019 г. броят на болничните заведенията, както и легловият им фонд остава непроменен. Съгласно Закона за лечебните заведения болниците са многопрофилни и специализирани. Към 31.12.2020 г. многопрофилните болници в община Стара Загора са 4 с 955 легла, или в 57.1% от болниците е съсредоточен 80.6% от легловия фонд на всички болници в общината. Към заведенията за болнична помощ се отнасят и центрoвете със стационар, които при регистрацията си като основна дейност са посочили болнична дейност. Това са Комплексен онкологичен център и Център за психично здраве. В края на 2020 г. в община Стара Загора тези центрове са 2 със 180 легла.

Осигуреността на населението с болнични легла в област Стара Загора е 766.2 на 100 000 души от населението. Към 31.12.2020 г. заведенията за извънболнична помощ в община Стара Загора са 76 с 55 легла за краткосрочно наблюдение и престой. Към други лечебни и здравни заведения се отнасят центрoвете за спешна медицинска помощ, регионалните здравни инспекции, домовете за медико-социални грижи за деца, хосписите, националните центрове без легла, диализните центрове, както и центрoвете за трансфузионна хематология. В края на 2020 г. тези заведения са 6 с 199 легла.

В последните години се наблюдава намаляване на болничния леглови фонд. По данни на НСИ през 2019 г. лечебните заведения в областта разполагат с общо 2 464 легла, към 2018 г. с 2 421, а към 2017 г. с 2 532 .

ФИГУРА 42 ЛЕГЛА В БОЛНИЧНИТЕ ЗАВЕДЕНИЯ ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА

Източник: НСИ

Здравеопазването в Стара Загора се осъществява преимуществено от функциониращите на територията на общината четири многопрофилни и една специализирана болници за активно лечение, както и тридесет и един медицински центъра, а именно – „Университетска многопрофилна болница за активно лечение – Проф. Д-р Стоян Киркович” АД гр. Стара Загора, Болница „Тракия“, Многопрофилна болница за активно лечение „НиаМед“ ООД, МБАЛ Медицински комплекс „Свети Иван Рилски“ ЕООД клон гр. Стара Загора. В общината се открояват „Център за психично здраве - Стара Загора” ЕООД и „Комплексен онкологичен център – Стара Загора” ЕООД.

„Университетска многопрофилна болница за активно лечение – Проф. Д-р Стоян Киркович” АД гр. Стара Загора е най-голямото лечебно заведение в областта. Капацитетът му е с база от 609 легла. УМБАЛ „Проф. Д-р Стоян Киркович” АД гр. Стара Загора обслужва населението на Старозагорска област равняващо се на около 382 000 и структурирано в 11 общини: Стара Загора, Казанлък, Чирпан, Гълъбово, Павел баня, Опан, Мъглиж, Гурково, Николаево, Раднево и Братя Даскалови, а по – редица специалности е и с междуобластно значение.

Болница „Тракия“ е разположена в две сгради. Първата сграда се намира в централната градска част на Стара Загора и разполага с 90 легла, разпределени в 8 отделения. Втората сграда е позиционирана до парк с борови гори „Аязмото“. В нея са разкрити 11 отделения. Лечебното заведение разполага с общо 255 легла.

„Многопрофилна болница за активно лечение НиаМед” ООД е разположена недалеч от центъра на Стара Загора. Болницата разполага с пет отделения и 60 легла.

„Многопрофилна болница за активно лечение - Медицински комплекс Свети Иван Рилски“ ЕООД, гр. Пловдив - клон Стара Загора разполага с 7 отделения и капацитет от 121 легла.

„Специализирана болница за активно лечение за пневмо-фтизиатрични заболявания - Стара Загора“ ЕООД - „СБАЛПФЗСЗ” ЕООД е специализирано лечебно заведение с предмет на дейност: активно издирване, диагностициране, лечение и периодично наблюдение на болни от туберкулоза и неспецифични белодробни заболявания.

Разполага с общ три блока „Диагностично- консултативен блок“, „Стационарен блок“ и „Административно-стопански блок“. Капацитетът на лечебното заведение е 50 легла.

„Център за психично здраве - Стара Загора” ЕООД е правоприменик на Психиатричен диспансер - Стара Загора и „Областния диспансер за психични заболявания със стационар - Ст. Загора” ЕООД. „ЦПЗ – Стара Загора” ЕООД е специализирано лечебно заведение с областни функции и осъществява диагностично- лечебна, социално-рехабилитационна и експертна дейност в областта на психичните нарушения и психичното здраве. В лечебното заведение се извършва експертна оценка за временна и трайна нетрудоспособност. Капацитетът на заведението е 40 легла.

„Комплексен онкологичен център – Стара Загора” ЕООД обслужва населението от 15 общини на Старозагорска и Сливенска области с обща численост 569 897. В областта на лъчелечението с телегама терапия и кюри терапия се обслужват пациенти и от региона на Хасковския онкологичен диспансер. По отношение на комплексното лечение на онкологичните заболявания на ЛОР органите „КОЦ – Стара Загора” ЕООД обслужва населението на Хасковска, Кърджалийска, Ямболска и Бургаска области.

Медицински персонал

Ефективното функциониране на всяка здравна система зависи от осигуреността от съответни специалисти, тяхната квалификация и мотивация за работа. Наличието на квалифицирани и високоефективни здравни кадри влияе върху ръста на икономиката и благосъстоянието на населението, а осигуреният достъп до медицински специалисти има ключово значение за пълната реализация на правото на здравно обслужване за всеки човек. В края на 2020 г. на основен трудов договор в лечебните и здравните заведения в област Стара Загора практикуват 1 319 лекари. Лекарите по дентална медицина са 291, като 289 от тях работят в индивидуални и групови практики по договор с НЗОК. Медицинските специалисти по здравни грижи са 2 079, от които 1 411 медицински сестри и 148 акушерки.

ТАБЛИЦА 14 МЕДИЦИНСКИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ ПО ЗДРАВНИ ГРИЖИ

Медицински персонал	2019	2020	2019	2020
	брой		на 10 000 души от населението	
Лекари	1275	1319	40.7	42.4
Лекари по дентална медицина	290	291	9.3	9.3
Медицински специалисти по здравни грижи	2172	2079	69.3	66.8
Фелдшери	74	72	2.4	2.3
Акушерки	148	148	4.7	4.8
Медицински сестри	1461	1411	46.6	45.3
Лаборанти (медицински и рентгенови)	251	247	8	7.9
Зъботехници	88	70	2.8	2.2
Други медицински специалисти	150	131	4.8	4.2
Население				
На един лекар	246	236	x	x
На един лекар по дентална медицина	1081	1070	x	x

Източник: НСИ

В структурата на лекарите по специалности най-голям е дялът на общопрактикуващите лекари - 208, или 15.8% от всички практикуващи лекари в областта, следвани от: Спешна медицина - 78 (5.9%), Акушерство и гинекология - 70 (5.3%) и Нервни болести - 67 (5.1%).

Осигуреността с лекари в област Стара Загора в края на 2020 г. е 42.4 на 10 000 души от населението, а с лекари по дентална медицина - 9.3 на 10 000 души от населението. В сравнение с 2019 г. осигуреността с лекари се увеличава с 1.7 пункта, а осигуреността с лекари по дентална медицина остава непроменена. Показателят за осигуреност с лекари в областта е по-нисък от средния за страната (43.0 на 10 000 души от населението). Стойности над този за страната има показателят в областите Плевен (63.4 на 10 000 души от населението), София (столица) (55.5), Пловдив (51.8) и Варна (50.9). Най-нисък е показателят за областите Кърджали (24.3 на 10 000 души от населението), Добрич (26.7) и Ямбол (27.3).

В края на 2019 г. на основен трудов договор в лечебните и здравните заведения в област Стара Загора практикуват 1 275 лекари. Лекарите по дентална медицина са 290, като 287 от тях работят в индивидуални и групови практики по договор с НЗОК. Медицинските специалисти по здравни грижи са 2 172, от които 1 461 медицински сестри и 148 акушерки. Към 31.12.2019 г. 55.6% от практикуващите лекари са жени. Най-голям е дялът на лекарите във възрастовата група 55-64 години - 35.5% и 45-54 години - 32.1%. Младите практикуващи лекари - на възраст до 35 години, са 163, или 12.8%, а най-възрастните (на 65 и повече години) - 139, или 10.9%.

В структурата на лекарите по специалности най-голям е дялът на общопрактикуващите лекари - 211, или 16.5% от всички практикуващи лекари в областта, следвани от: Спешна медицина – 82 (6.4%), Кардиология, Педиатрия и Акушерство и гинекология – по 66 (5.2%), Хирургия и Нервни болести - по 63 (4.9%).

Осигуреността с лекари в област Стара Загора в края на 2019 г. е 40.7 на 10 000 души от населението, а с лекари по дентална медицина - 9.3 на 10 000 души от населението.

Показателят за осигуреност с лекари в областта е по-нисък от средния за страната (42.6 на 10 000 души от населението). Стойности над този за страната има показателят в областите Плевен (62.8 на 10 000 души от населението), София (столица) (51.2), Пловдив (51.0) и Варна (50.7). Най-нисък е показателят за областите Кърджали (24.8 на 10 000 души от населението), Добрич (27.2) и Силистра (27.7).

ТАБЛИЦА 15 ПРАКТИКУВАЩИ ЛЕКАРИ ПО ПОЛ И ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ КЪМ 31.12.2020 Г.

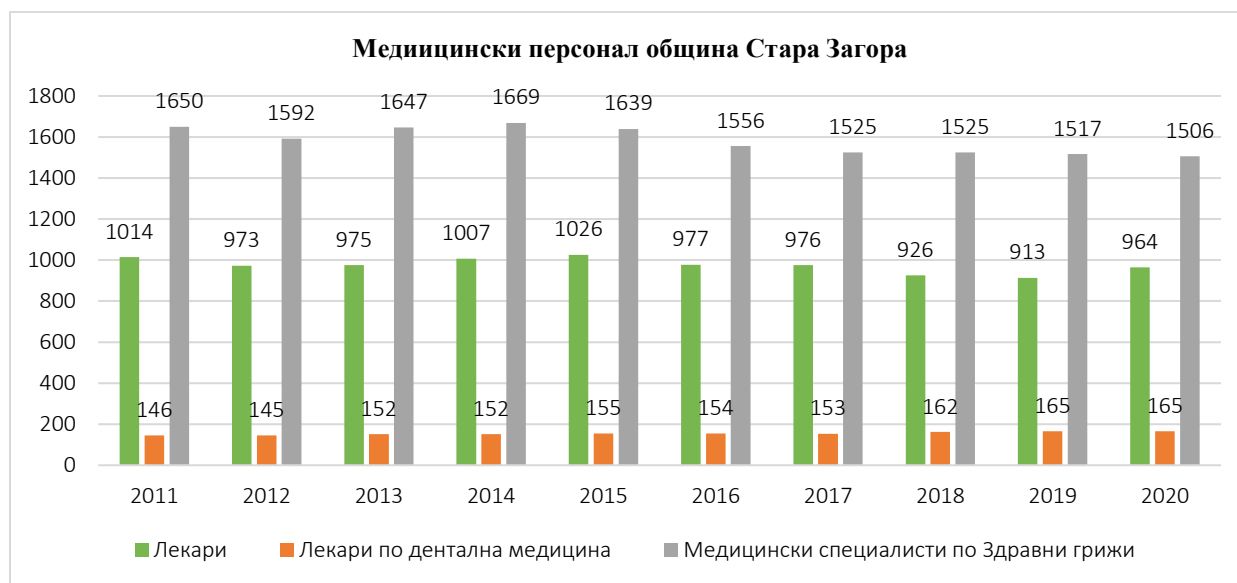
Възраст (в навършени години)	общо		мъже		жени	
	брой	Относителен дял	брой	Относителен дял	брой	Относителен дял
Общо	1 319	100	581	100	738	100
до 35 години	169	12.8	69	11.9	100	13.6
35 - 44 години	122	9.2	46	7.9	76	10.3
45 - 54 години	407	30.9	201	34.6	206	27.9
55 - 64 години	485	36.8	223	38.4	262	35.5
65 и повече години	136	10.3	42	7.2	94	12.7

Източник: НСИ

Към 31.12.2020 г. 56.0% от практикуващите лекари са жени. Най-голям е дялът на лекарите във възрастовите група 55-64 години - 36.8% и 45-54 години - 30.9%. Младите практикуващи лекари - на възраст до 35 години, са 169, или 12.8%, а най-възрастните (на 65 и повече години) - 136, или 10.3%

В края на 2020 г. на основен трудов договор в лечебните и здравните заведения в община Стара Загора практикуват 964 лекари. Лекарите по дентална медицина са 165, а специалисти по здравни грижи са 1506.

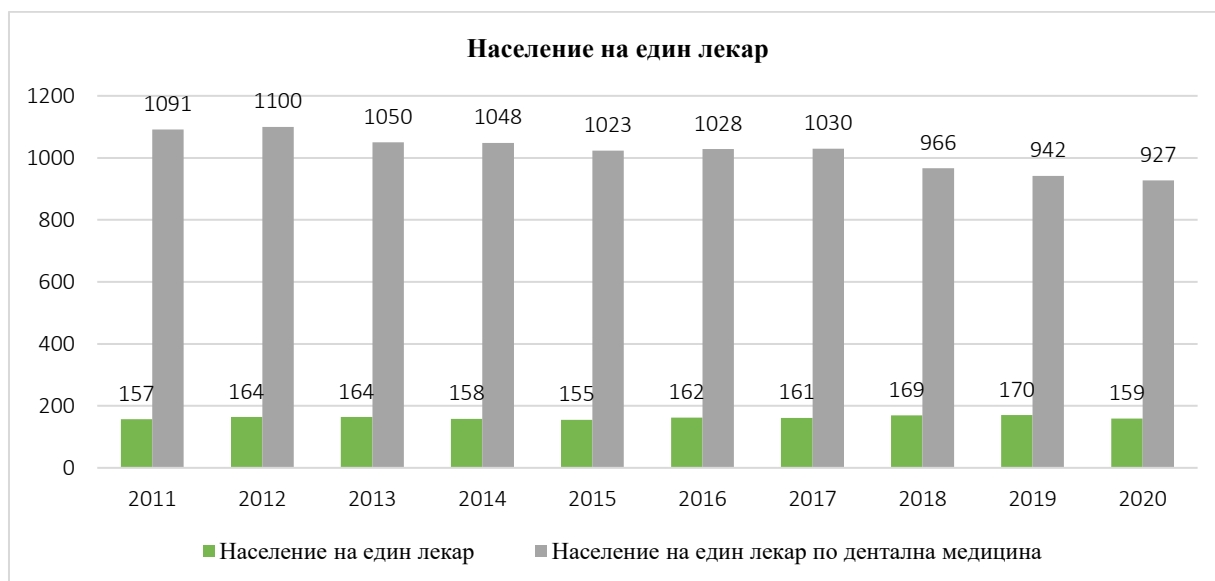
ФИГУРА 43 МЕДИЦИНСКИ ПЕРСОНАЛ ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Източник: НСИ

На 1 лекар в община Стара Загора се падат по 159 жители, а на един зъболекар – 927 жители на общината, сочат последните статистически данни на НСИ към края на 2020 г., които показват разпределението на лекарите и зъболекарите, които обслужват населението на общината. За лекар НСИ приема всички специалисти, не само общопрактикуващите, което включва и болничните лекари, включително и стажантите. При зъболекарите се наблюдава намаление през последните 9 години, като от 1091 жители на зъболекар през 2011 г., броят им спада с 15% до 927 през 2020 г. При броя жители на един лекар, картината е по-константна във времето: от 157 жители на лекар през 2011 г., техният брой остава почти непроменен, достигайки през 2020 г. средно 159 жители на лекар.

ФИГУРА 44 НАСЕЛЕНИЕ НА ЕДИН ЛЕКАР

Източник: НСИ

В общината са регистрирани 116 индивидуални или групови практики за първична медицинска помощ, в които професията си упражняват 119 общопрактикуващи лекари.

141 са регистрираните групови или индивидуални практики за специализирана медицинска помощ, в които лечение предоставят 462 лекари-специалисти. Най-голям брой специалисти се наблюдава в специалност „Очни болести“ (39 лекари-специалисти). Повече от 30 специалисти са регистрирани в „Акушерство и гинекология“ (35 броя лекари), „Кардиология“ (34 броя лекари), „Хирургия“ (32 броя лекари) и „Нервни болести“ (30 броя лекари). В диапазон между 20-30 лица специалисти практикуват в специалност „Педиатрия“ (28 броя лекари), „Ортопедия и травматология“ (26 броя лекари), „Ендокринология и болести на обмяната“ (25 броя лекари) и по 20 лица в специалностите „Пневмология и фтизиатрия“ и „Физикална и рехабилитационна медицина“. „Образна диагностика“ разполага със седемнадесет лекари-специалисти. Жителите на общината могат да разчитат на 15 специалисти по „Ушно-носно-гърлени болести“, по 13 лекари в „Гастроентерология“ и „Кожни и венерически болести“, по 11 представители в „Клинична лаборатория“ „Нефрология“ и „Психиатрия“ и по 10 „Урология“. Специалностите „Вътрешни болести“ и „Съдова хирургия“ са осигурени от по 9 лекари, „Ревматология“ - с 8 лекари, „Инфекциозни болести“ – 5 лекари. Специалностите „Анестезиология и интензивно лечение“, „Детска пневмология и фтизиатрия“, „Детска хирургия“, и „Клинична хематология“ – с по 4 лекари. Слабо представени са специалностите: „Детска ендокринология и болести на обмяната“, „Детска кардиология“, „Микробиология“ и „Обща и клинична патология“ те разполагат с по 3 лекари. „Клинична имунология“ и „Клинична алергология“ - двама лекари-специалисти, а специалностите „Вирусология“, „Детска гастроентерология“, „Детска неврология“, „Детска нефрология и хемодиализа“ „Медицинска онкология“, „Медицинска паразитология“ и „Неврохирургия“, които разполагат с по 1 лекар-специалист. Има и двама лекари без специалност, работещ под наблюдение на специалист.

Денталното здраве на гражданите на община Стара Загора се наблюдава от регистрираните 174 индивидуални или групови практики за първична дентална помощ.

В тях професията си упражняват 197 лекари по дентална медицина, като от тях 192 са общопрактикуващи лекари по дентална медицина, 3-ма специалисти по „Орална хирургия“ и 2-ма специалисти по „Детска дентална медицина“. Почти всички дентални услуги, които се предлагат от специалистите на територията на общината, са от договорен пакет „Основен пакет за първична дентална помощ“. Двама от лекарите по дентална медицина предлагат „Пакет детска дентална медицина“, един лекар предлага „Специализирана извънболнична дентална помощ под обща анестезия“, четирима дентални лекари предлагат „Пакет специализирана хирургична извънболнична дентална помощ за ЗЗОЛ“.

Към община Стара Загора е назначен един здравен медиатор.

ТАБЛИЦА 16 Вид, брой, дейност и разпределение на съществуващите лечебни заведения в община Стара Загора, област Стара Загора

ВИД ЛЕЧЕБНО ЗАВЕДЕНИЕ	Брой
ПЪРВИЧНА ИЗВЪНБОЛНИЧНА ПОМОЩ	312
Индивидуална практика за първична извънболнична медицинска помощ	113
Индивидуална практика за първична извънболнична медицинска помощ - дентална медицина	182
Групова практика за първична извънболнична медицинска помощ	2
Групова практика за първична извънболнична медицинска помощ - дентална медицина	15
СПЕЦИАЛИЗИРАНА ИЗВЪНБОЛНИЧНА ПОМОЩ	249
Индивидуална практика за специализирана извънболнична медицинска помощ	165
Групова практика за специализирана извънболнична медицинска помощ	6
Индивидуална практика за специализирана извънболнична медицинска помощ - дентална медицина	7
Групова практика за специализирана извънболнична медицинска помощ - дентална медицина	-
Медицински център	31
Медико дентален център	1
Дентален център	1
Диагностично-консултативен център	3
Самостоятелна медико-диагностична лаборатория	16
Самостоятелна медико-техническа лаборатория	19
БОЛНИЧНА ПОМОЩ	5
Многопрофилна болница за активно лечение	4
Специализирана болница за активно лечение	1
Болница за продължително лечение и рехабилитация	-
Болница за продължително лечение	-
Специализирана болница за рехабилитация	-
Държавна психиатрична болница	-
ДРУГИ ЛЕЧЕБНИ ЗАВЕДЕНИЯ	8
Център за спешна медицинска помощ	1
Център по трансфузионна хематология	1
Комплексен онкологичен център	1
Център за психично здраве	1
Център за кожно-венерически заболявания	-
Дом за медико-социални грижи	1
Диализен център	1
Тъканна банка	-

Източник: Национална здравна карта

Здравеопазването в общината се финансира основно с публични средства, финансира от НЗОК и от общинския бюджет, както и частично с трансфери от държавния бюджет.

Общинската политика в сферата на здравеопазването се осъществява от отдел „Здравеопазване и социални дейности“ Опазване и подобряване на общественото здраве е важен приоритет в политиката на община Стара Загора, насочен към осигуряване на достъпна качествена медицинска помощ, осъществявана чрез високо технологично оборудване от достатъчен брой квалифицирани специалисти.

Детски ясли

На територията на община Стара Загора функционират 15 постоянни дневни детски ясли, в които се възпитават и отглеждат деца до тригодишна възраст. Към 2020 г. общият брой места в детските ясли в общината са 879, като техният брой се е намалил спрямо 2018 г. (899 места), но същевременно броят на яслите се е увеличил с 1 спрямо 2018 г.

ТАБЛИЦА 17 БРОЙ ЯСЛИ И МЕСТА

Стара Загора	(брой)					
	2018		2019		2020	
	Заведения	Места (капацитет)	Заведения	Места (капацитет)	Заведения	Места (капацитет)
	14	899	14	894	15	879

Източник: НСИ, Инфостат

Към 31.12.2020 г. обхватът на децата в детски ясли към в община Стара Загора е 20.8 %³ Този процент е сравнително постоянен в последните години, като се е увеличил с 1,2 % спрямо 2016г.

ТАБЛИЦА 18 ОБХВАТ НА ДЕЦАТА В ДЕТСКИ ЯСЛИ КЪМ 31.12. В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Стара Загора	(процент)				
	2016	2017	2018	2019	2020
	19.6	19.1	20.2	21.0	20.8

Източник: НСИ, Инфостат

Детска млечна кухня

В гр. Стара Загора функционира Детска кухня за деца на възраст от 10 месеца до 3 години, в която се приготвя и предоставя топла, здравословна и разнообразна храна. Кухнята предлага меню за деца, алергични към млечни продукти и глутен.

Към детската кухня има разкрити 16 раздавателни пункта, от които 15 са в град Стара Загора, един в село Богомилово.

³ Показателят се изчислява като отношение на децата, посещаващи самостоятелни детски ясли и яслени групи към ДГ, на 100 деца от населението на възраст до 3 години.

3.3 СОЦИАЛНИ УСЛУГИ

Община Стара Загора е доставчик на общодостъпни и специализирани социални услуги, насочени към деца и семейства, възрастни и стари хора и лица с увреждания. Социалните услуги в община Стара Загора са в съответствие с действащото европейско и национално законодателство в сферата на социалните услуги, здравеопазването, заетостта, интеграцията на хората с увреждания и защитата от дискриминация.

Концептуалната рамка за развитието и предоставянето на социалните услуги в община Стара Загора е синхронизирана с основните стратегически документи на европейско, национално, областно и общинско ниво. Социалните услуги в община Стара Загора се предоставят в съответствие със следните основните принципи и подходи:

- Социални услуги, съответстващи на нуждите и потребностите на групите в риск;
- Осигуряване на достатъчен набор от социални услуги;
- Осигуряване на равен достъп до услуги за всички рискови групи и уязвими общности, живеещи на територията на областта;
- Повишаване качеството на социалните услуги;
- Насърчаване на услугите в общността;
- Ефективност и ефикасност на социалните услуги и партньорствата;
- Иновативност и гъвкавост при определянето на съдържанието на планираните услуги и мерки;
- Изграждане на мрежа от партньорства на местно ниво, с участието на всички заинтересовани страни;
- Осигуряване на подкрепа на персонала за развитие на професионалната квалификация и умения в съответствие с новите изисквания и стандарти;
- Независим живот в семейна среда или в среда близка до нея;
- Законосъобразност и обвързаност с нормативната уредба на Република България.

В таблицата по-долу са посочени разходите за социално осигуряване, подпомагане и грижи в бюджета на община Стара Загора в сравнителен план от 2017 година до 2020 година.

ФИГУРА 45. ОТЧЕТЕНИТЕ РАЗХОДИ ПО БЮДЖЕТА НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

В община Стара Загора социалната дейност е развита на основата на ситуацията и оценка на потребностите от социални услуги, в сътрудничество със заинтересованите страни

(граждани, групи, организации, сдружения, икономически и социални партньори и др.) в общината. Социалните услуги обхващат общности в неравностойно положение и различни възрастови групи на територията на общ. Стара Загора. В зависимост от средата, в която се предоставят, са: социални услуги, които се предоставят в общността, и социални услуги, които се предоставят в специализирани институции.

1. Специализирани институции на територията на община Стара Загора⁴:

- Дом за деца лишени от родителска грижа от 7 до 18/20 г. - гр. Стара Загора, ул. „Димитър Караджов“ № 2 - капацитет 14, заети 14 места;
- Дом за деца лишени от родителска грижа от 7 до 18/20 г. - гр. Стара Загора, ул. „Патриарх Евтимий“ № 196 - капацитет 10, заети 10 места;
- Дом за деца лишени от родителска грижа от 7 до 18/20 г. - гр. Стара Загора, ул. „Мусала“ № 32 капацитет 13, заети 10 места;
- Дом за пълнолетни лица с психични разстройства - с. Лясково, капацитет 60, заети 60 места;
- Дом за пълнолетни лица с физически увреждания - ул. „Хан Аспарух“ № 47 капацитет 211, заети 197 места;
- Дом за стари хора - Старозагорски бани - капацитет 101, заети 92 места.

2. Социални услуги в общността на територията на община Стара Загора:

- Дневен център за деца и младежи с увреждания - гр. Стара Загора, кв. Три чучура-юг - капацитет 72, заети 70 места;
- Дневен център за пълнолетни лица с увреждания - гр. Стара Загора, ул. „Антон Марчин“ № 25 - капацитет 20, заети 17 места;
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания от 3 до 18 г. - гр. Стара Загора, ул. „Хр. Смирненски“ № 81, - капацитет 8, заети 6 места;
- Дневен център за пълнолетни лица с увреждания „Св. Св. Козма и Дамян“ - гр. Стара Загора, ул. „Армейска „ № 16 - капацитет 20, заети 20 места;
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания от 3 до 18 г. - гр. Стара Загора, кв. „3 чучура-юг“ бл. 55, вх. А, - капацитет 8, заети 7 места;
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания от 3 до 18 г. - гр. Стара Загора, ул. „Арх. Хр. Димов“ бл.16, вх. А, - капацитет 8, заети 7 места;
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания от 3 до 18 г. - гр. Стара Загора, ул. „Д-р Т. Стоянович“ № 50 - капацитет 8, заети 8 места;
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания от 3 до 18 г. - гр. Стара Загора, кв. Железник ул. „Здравец“ № 11 - капацитет 8, заети 7 места;
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания от 3 до 29 г. - гр. Стара Загора, кв. „3 чучура-север“, ул. „Н. Икономов“ № 34 - капацитет 14, заети 13 места;
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания от 3 до 29 г. - гр. Стара Загора, кв. Зора ул. „Малина“ № 4 - капацитет 14, заети 12 места;
- Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания от 3 до 29 г. - гр. Стара Загора, кв. Зора ул. „Освобождение“ № 13 - капацитет 14, заети 8 места;

---

⁴ По данни на Агенция за социално подпомагане, Дирекция Социално подпомагане – Стара Загора Посоченият капацитет на услугите и заетостта са към 31.03.2020 г.

- Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания от 3 до 35 г. - гр. Стара Загора, кв. К. Ганчев, ул. „Детелина“ № 8 - капацитет 14, заети 12 места;
- Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания от 3 до 35 г. - гр. Стара Загора, кв. Македонски ул. „Чавдар войвода“ № 5 - капацитет 14, заети 10 места;
- Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания от 3 до 35 г. - гр. Стара Загора, кв. Македонски ул. „Чавдар войвода“ № 7 - капацитет 14, заети 11 места;
- Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания от 3 до 35 г. - гр. Стара Загора, кв. АПК ул. „Ален мак“ № 6 - капацитет 14, заети 12 места;
- Център за временно настаняване - гр. Стара Загора, ул. „Св, Княз Борис“ № 1 - капацитет 10, заети 3 места;
- Кризисен център „Самарянска къща“ - с. Богомилово, ул. „Бодра смяна“ № 2 - капацитет 15, заети 7 места;
- Защитено жилище за лица с умствена изостаналост (мъже) - гр. Стара Загора, ул. „Антон Марчин“ №21 А - капацитет 10, заети 9 места;
- Защитено жилище за лица с умствена изостаналост (жени) - гр. Стара Загора, ул. „Антон Марчин“ № 21А - капацитет 10, заети 10 места;
- Наблюдавано жилище (мъже) - гр. Стара Загора, кв. Зора, бл. 3, вх. 1, ет. 4, ап. 44 - капацитет 4, заети 1 места;
- Наблюдавано жилище (жени) - гр. Стара Загора, кв. Железник, ул. „Загорка“ № 9, вх. А, ап. 4 - капацитет 4, заети 1 места;
- Звено „Майка и бебе“ - гр. Стара Загора, ул. „Христо Ботев“ № 205 - капацитет 8, заети 2 места;
- Център за обществена подкрепа - гр. Стара Загора, ул. „Христо Ботев“ № 205 - капацитет 80, заети 80 места;
- Център за социална рехабилитация и интеграция за деца с увреждане - гр. Стара Загора, ул. „Димитър Наумов“ № 110 - капацитет 20, заети 20 места;
- Център за социална рехабилитация и интеграция за лица с увреждане - гр. Стара Загора, ул. „Поп Минчо Кънчев“ № 70 - капацитет 35, заети 28 места.

Изпълнени проекти и дейности в сферата на социалните услуги

В периода 2016-2020 г. в община Стара Загора са изпълнени следните социални дейности:

ДДЛРГ „Незабравка“ за деца от 3 до 7 год.

От 01.01.2016 г. е **закрит** ДДЛРГ „Незабравка“ за деца от 3 до 7 год. През предходната година поетапно се **намалят капацитетите и на останалите три ДДЛРГ**, които са за деца от 7 до 18/20/ години.

ДЦДВХУ

През август 2016 г. е разработено и внесено проектно предложение по проект „Красива България“ - „Осигуряване на достъпна среда в дневен център за деца и/или възрастни хора с увреждания в Стара Загора“ (обща стойност 96 068 лв.). В рамките на проекта в ДЦДВХУ е предвидено изграждане на асансьор.

Подобряване качеството на живот на лица с увреждания и постигане на независимост и социална интеграция

В края на февруари 2016 г. Община Стара Загора приключва изпълнение на проект „Нови възможности за грижа“, който се изпълнява от АСП чрез Главна дирекция „Социално подпомагане“, финансиран по ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020“. Чрез дейностите по проекта се цели подобряване качеството на живот на лица с увреждания и постигане на независимост и социална интеграция. В рамките на проекта в Община Стара Загора са обхванати 103 лица с увреждания, в т.ч. и деца, които се обслужваха от 93 лични асистенти, назначени на трудов договор.

През летните месеци на 2017 г. е извършен основен **ремонт на едната от сградите на Дом за пълнолетни лица с психични разстройства с. Лясково**, на стойност 59 977 лв., а през август 2018 г. започва основен ремонт на едната от сградите на Дома, за което са осигурени средства в размер на 60 000 лв.

Разкрит е и функционира, като делегирана държавна дейност, **Център за временно настаняване на бездомни лица**.

Осигуряване на „Топъл обяд“

Проект „Осигуряване на топъл обяд в Община Стара Загора 2016“, на обща стойност 26 059 лв., без съфинансиране от Общината. По проекта се предоставя топъл обяд на 100 души за 6 месеца.

През 2017 г. стартира проект по Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане, съфинансирана от Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица - **Проект „Осигуряване на топъл обяд в община Стара Загора – 2016“**. От м. април 2017 г. 47 човека от целевите групи получават ежедневно топла и питателна храна. Проектът предлага и различни съпътстващи мерки за социално включване на нуждаещите се.

Предоставяне на социалната услуга „Приемна грижа“⁵

Проект „И аз имам семейство“ приключва през 2015 година с 20 сключени договора за професионални приемни родители. През декември 2015 г. стартира проект „Приеми ме 2015“ на Агенцията за социално подпомагане, който надгражда целта на предходната проектна идея. Той се изпълнява в партньорство с 82 общини, с които са сключени споразумения за предоставяне на социалната услуга „Приемна грижа“. Основната му цел е да се усъвършенства и да се разшири обхватът на предлаганата услуга и да затвърди нейното предоставяне на местно ниво като алтернативна форма за отглеждане на деца в риск в семейна среда. Проектът съдържа иновативен елемент по отношение на подкрепата, насочена към развитие на „специализирана приемна грижа“ за деца с увреждания; деца, жертви на насилие или трафик; деца, непридружени бежанци. Специален фокус се поставя върху настаняването на деца до 3-годишна възраст, както и на мерките, насочени към повишаване на качеството на приемната грижа чрез осъществяване на мониторинг.

От началото на м. март 2016 г. 7 бр. професионални приемни семейства, в които се отглеждат 8 деца, са променили доставчика на предоставяната услуга от Дирекция „Социално подпомагане“ – Стара Загора към Община Стара Загора. В средата на 2016 г.

---

⁵ Отчет на кмета по години 2016-2020г.

в рамките на проекта са сключени договори с 25 приемни семейства, в които има настанени 27 деца.

От 01.11.2016 г. в страната е въведен нов областен модел на управление и предоставяне на услугата „Приемна грижа“. Сформиран е Областен ЕПГ – Стара Загора, чиято цел е развитие и усъвършенстване на предоставянето на социалната услуга. На територията на област Стара Загора по проекта към 30.09.2017 г. има 70 утвърдени и вписани в Регистъра професионални приемни семейства (ППС), от които 44 ППС с 1 настанено дете, 5 ППС с 2 настанени деца. В 21 ППС няма настанени деца. В ППС са настанени и се отглеждат 58 деца, от които 54 здрави деца и 4 деца с увреждания.

На територията на област Стара Загора по проекта, към 30.09.2018 г., има 61 утвърдени и вписани в Регистъра професионални приемни семейства. В тях са настанени и се отглеждат 47 деца.

В община Стара Загора към 31.12.2018 г. броят на действащите приемни семейства е 30 професионални семейства, в които са настанени 21 деца.

В област Стара Загора към края на 2020 г. броят на действащите приемни семейства е 47, от които в община Стара Загора са 18. В 41 от приемните семейства в областта са настанени 47 деца. В община Стара Загора в 16 от приемните семейства са настанени 17 деца, от които две са с увреждания. В едно от семействата са настанени 2 деца.

Услуги за ранно детско развитие

Периода 2008 – 2015 г. в община Стара Загора се изгражда Общностен център за социална подкрепа изграден по Проект „Социално включване” на Министерство на труда и социалната политика, който се финансираше чрез заем от Международната банка за възстановяване и развитие (Световна банка).

В рамките на проект „С грижа за децата и техните семейства” по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2014-2020 г. (ОПРЧР) (период на изпълнение: 01.09.2016 г. – 01.12.2018 г.) се предоставят интегрирани услуги за ранно детско развитие. Разкрит е Център за ранно детско развитие (ЦРДР), който продължава дейността на Общностен център за социална подкрепа. Целта на проекта е чрез подобряване на готовността на децата, за включване в образователната система и подкрепата за формиране на родителски умения сред уязвимите групи родители, да се ограничи предаването на бедността между поколенията. В рамките на проекта деца в ранна детска възраст и семействата им получават подкрепа за подобряване на достъпа до здравни грижи, формиране на родителски умения, подобряване на семейната среда, повишаване на училищната готовност на децата за включване в образователната система, както и предотвратяване на настаняването на деца в специализирани институции.

Към 2017 г. в ЦРДР са назначени 16 бр. специалисти на трудови договори и 11 бр. специалисти на граждански договори. Към същата дата от услугите на центъра са се възползвали над 160 деца и техните семейства. През юли и август 2017 г. е организирано и проведено лятно училище за 30 деца от целевите групи по проекта, на възраст 6-7 год.

Към 2018 г. в ЦРДР броят специалисти остава същият, но потребителите се увеличават - над 400 деца и техните семейства. През юли и август 2018 г. е организирано и проведено лятно училище за 30 деца от целевите групи по проекта на възраст 6-7 год.

Към 2019 г. от услугите на центъра са се възползвали над 600 деца и техните семейства.

Към 2020 г. продължава изпълнението на стартирания през м. септември 2016 г. проект, с продължителност 52 месеца и бюджет в размер на 1 094 726.13 лв., като над 600 деца и техните семейства ползват услугите на ЦРДР.

Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване чрез интегрирани услуги

От октомври 2016 г. стартира проект „Заедно за независим живот” по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2014-2020, приоритетна ос 2 „Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване“, по процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG05M9OP001-2.002 „Независим живот“. Продължителността му е 21 месеца (до 30.06.2018г.) с финансовата помощ в размер на 874 937 лв.

Чрез реализацията на проекта се предоставят интегрирани услуги за хората с невъзможност за самообслужване и за хората с увреждане, вкл. и деца. Съчетават се комплексни действия в посока осигуряване на дългосрочна грижа, вкл. и социални, здравни услуги, психологическа подкрепа и рехабилитация в домашна среда. По време на проведените 2 кампании (през 2016г. и 2017г) за набиране на документи за кандидат-потребители са приети общо 291 заявления, в т.ч. 67 деца. Проведени са и 5 кампании за набиране на документи за лични и социални асистенти. За асистенти са кандидатствали общо 264 души, проведени са 258 събеседвания с кандидати за асистенти. Сключени са 164 договора с лични асистенти и 21 със социални асистенти. От проведените 2 кампании за набиране на документи за специалисти, са сключени 5 трудови договора.

Интегрирани услуги в домашна/ семейна среда

През 2018 г. е изготвена методология за предоставяне на интегрирани услуги чрез Звеното за услуги в домашна среда и Методика за оценка на потребностите на кандидатите за ползване на интегрирани услуги в семейна среда в Община Стара Загора. Извършени са 282 оценки на потребностите на кандидат-потребители. Проведени са двудневно въвеждащо обучение на 67 асистенти и две едnodневни поддържащи обучения на 139 асистенти. Проведени са супервизии на 99 асистенти, организирани в 7 групи като е оказана психологическа подкрепа и консултиране на 14 асистенти.

Сключени са 198 договора по проекта за ползване на интегрирани почасови услуги в домашна среда с потребители, от които 31 деца. Социалната услуга „Личен асистент“ са ползвали 174 потребители, а от социалната услуга „Социален асистент“ са се възползвали 23 потребители. Помощ и консултация от медицински специалист са получили 89 потребители, психологическа подкрепа – 26 потребители, а рехабилитационни грижи – 38 потребители.

Интегрирани услуги в домашна среда са предоставени в гр. Стара Загора и селата Богомилово, Горно Ботево, Калитиново, Загоре, Хан Аспарухово, Кирилово, Малка Верея, Еленино, Змейово, Оряховица, Яворово, Хрищени, Памукчии, Дълбоки, Остра могила и Борилово.

Средствата се предоставят на общините чрез Агенцията за социално подпомагане, въз основа на подписано двустранно споразумение за предоставяне на социалните услуги „Личен асистент“, „Социален асистент“ и „Домашен помощник“ на потребителите, за които е извършена социална оценка по правилата на операция „Независим живот“, финансирана по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020 г.,

и след приключване на финансирането по програмата. Община Стара Загора има сключено Споразумение № ФС01-0364/30.07.2018 г. с Агенцията за социално подпомагане за финансиране на услугите до края на 2018 г.

Социални услуги „Личен асистент“, „Социален асистент“ и „Домашен помощник“

Със Закона за държавния бюджет на Република България за 2019 г. са определени средства за предоставянето на социалните услуги „Личен асистент“, „Социален асистент“ и „Домашен помощник“, които се предоставят на общините при условията на Постановление на Министерски съвет № 344/21.12.2018 г. за изпълнението на държавния бюджет на Република България за 2019 г. Средствата се предоставят на общините чрез Агенцията за социално подпомагане, въз основа на подписано двустранно споразумение за предоставяне на социалните услуги „Личен асистент“, „Социален асистент“ и „Домашен помощник“ на потребителите, за които е извършена социална оценка по правилата на операция „Независим живот“, финансирана по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020 г., и след приключване на финансирането по програмата. Община Стара Загора има сключено Споразумение с Агенцията за социално подпомагане за финансиране на услугите до 31.08.2019 г. Към момента 139 потребители се обслужват от 125 лични и социални асистенти.

Механизъм лична помощ

През 2020г. се изпълнява на „Механизъм лична помощ“ със Закона за личната помощ от м. септември 2019 г. Дейностите по предоставянето на тази услуга са регламентирани в Наредбата за включване в механизма лична помощ. С наредбата се урежда редът за предварителен контрол, текущ контрол върху изпълнението по предоставянето на механизма лична помощ и последващи оценки на изпълнението. Регламентира се и сключването, изменението и прекратяването на споразумението за предоставяне и ползване на лична помощ между ползвателя, асистента и доставчика на лична помощ, както и изпълнение на трудовите правоотношения при спазване на изискванията на трудовото законодателство. Средствата се предоставят на общините чрез Агенцията за социално подпомагане. В община Стара Загора първите ползватели и лични асистенти стартираха ползването на услугата от 01.09.2019 г. Към момента 532 потребители се обслужват от 518 лични асистенти.

Осигуряване на нови социални жилища

През 2019г. стартира проект⁶ „Изграждане на нови социални жилища“ - Изграждане на нови социални жилища в сградата на ул. „Мусала“ 26, гр. Ст. Загора /бивша Метрология/ с обща стойност 3 279 276,19лв със съфинансиране от Община Стара Загора: 100 000,00 лв. Период на изпълнението на проект е 01.2019 – м.2021 г. В тази връзка, сградата на ул. „Мусала“ 26 ще бъде преустроена в 69 жилища, както следва: 8 броя гарсонieri, 19 броя едностайни апартаментата; 42 броя двустайни апартаментата, в които се предвижда да се настанят: 8 едночленни семейства, 16 двучленни семейства, 23 три и четири членни семейства, 21 петчленни семейства, 1 шестчленно семейство, което прави общо 232 лица (съгласно нормите определени в чл. 9, ал. 1 от действащата Наредба за реда и условията за ползване на социалната услуга „социално жилище“ на територията на община Стара Загора), от които се очаква 50%, т.е. 116 лица да са представители на маргинализираните общности, вкл. роми. Сключен договор за СМР и са стартирали строителните дейности.

---

⁶ Отчет на кмета 2019г, стр.10

Подкрепа за деца и предоставяне на услуги за тях и техните семейства

Два проекта са в подкрепа на различни услуги за деца и техните семейства в периода 2017-2020г.: „Най-доброто за децата“ и „Най-доброто за децата“ - част 2 на ОПРР 2014 - 2020 г. Те са свързани с основен ремонт на сграда - Център за обществена подкрепа /ЦОП/, ул. Христо Ботев №205, с цел увеличаване на потребителите за предоставяните от него услуги:

- Процедура BG16RFOP001-5.001 - „Подкрепа за деинституционализация на грижите за деца“, финансиран по ОП Региони в растеж. „Най-доброто за децата“: Обща стойност на проекта с ДДС: 1 603 512,00 лв., съфинансиране от Община Стара Загора: 102 012,00 лв. и период на изпълнение: м.12.2017 – м.12.2019 г. Проектното предложение включва следните дейности (обекти):
- Преустройство, ремонт и реконструкция на сградата на ДДЛРГ „Незабравка“, кв. „Самара“, сградата на бившата ЦДГ №32 за **създаване на следните услуги - Дневен център за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства, ЦСРИ за деца с аутизъм и ЦОП (Център за обществена подкрепа).**
- Преустройство, ремонт и реконструкция на сградата на ДДЛРГ „Теофано Попова“ и **разкриване на услугата Дневен център за подкрепа на деца с тежки множествени увреждания и техните семейства в община Стара Загора.**
- Ремонт на **съществуващия ЦОП на ул. „Христо Ботев“ 205 с цел увеличаване на потребителите на предоставяните в него услуги.** Приключили СМР дейности.
- Извършване на ремонт и обзавеждане на апартамент, намиращ се в град Стара Загора, кв. „Железник“, ул. „Загорка“ 15, вх. 0, РЗП= 87.82 м2 за **създаване на услугата „Наблюдавано жилище за младежи от 18 до 21 години“.**

Сключени са договори за изпълнение на СМР чрез Инженеринг за преустройство на ДДЛРГ „Незабравка“, кв. „Самара“, гр. Стара Загора и на сградата на ДДЛРГ „Теофано Попова“, гр. Стара Загора.

- Процедура BG16RFOP001-5.001 - „Подкрепа за деинституционализация на грижите за деца“, финансиран по ОП „Региони в растеж“ - „Най-доброто за децата“ – част 2: с обща стойност на проекта с ДДС: 618 400,00 лв., съфинансиране от Община Стара Загора: 38 400,00 лв. и период на изпълнение: м.04.2018 – м.04.2020 г.:Изграждане на две Преходни жилища в следните имоти:
- ЦДГ в село Богомилово, община Стара Загора, пл. № 228, кв. 14;
- Урегулиран поземлен имот с площ 394 кв.м., находящ се в кв. „Зора“, кв. 15. (Инженеринг /проектиране и изпълнение на СМР, упражняване на авторски надзор/ за обект: **„Преходно жилище за деца от 15 до 18 годишна възраст в УПИ III-251, кв. 15 „Зора“, по плана на гр. Стара Загора, община Стара Загора**⁷

Социална услуга чрез функциониране на Диетичен стол

През целия период продължава функционирането на Диетичен стол. Той е структура, създадена преди повече от 20 години на базата на вече отменени нормативни актове. Към

⁷ Отчет на кмета 2019г, стр.26

момента този вид услуга продължава да съществува предвид факта, че чрез нея се осъществява част от социалната политика, която община Стара Загора провежда в подкрепа на уязвими групи. В Диетичен стол Стара Загора се приготвя и предлага храна за хора, които имат нужда от диетично хранене. Менютата са разработени и задоволяват нуждите не само на потребители с диабет, но и на такива със сърдечно-съдови, стомашно-чревни и други заболявания. Капацитетът на Диетичен стол е 300 човека дневно. Ежедневните справки показват, че средно дневно услугата се ползва от 220-230 човека.

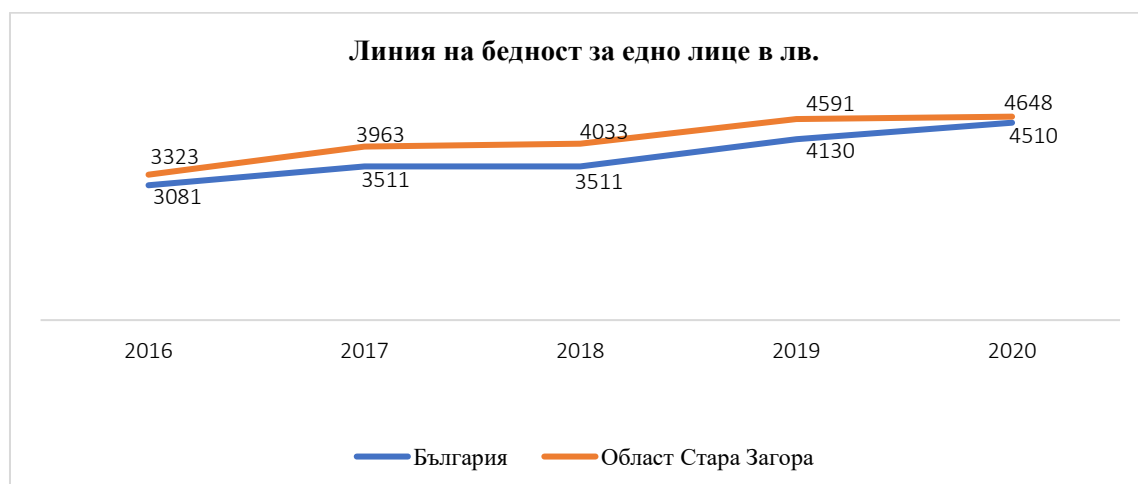
Основни показатели в социалната сфера

Линията на бедност е основен показател, чрез който се добива информация за доходите и условията на живот. В настоящия анализ за изчисляването на линия на бедност са използвани данните за 50% от медианния еквивалентен доход. Този показател стои в основата на формирането на публични политики в социалната сфера на национално и местно ниво.

Данните относно линията на бедност за едно лице в периода 2016-2020 г. показват годишния доход, необходим за едно лице. През 2016 г. в област Стара Загора тя заема стойности от 3323 лв. През 2017 г. се измерва значителен ръст спрямо 2016 г. – увеличение с 640 лв., като достига 3963 лв. През следващата година увеличението е плавно, но през 2019 г. отново се наблюдава значително увеличение (4591 лв.). През 2020 г. линията на бедност е 4648 лв.

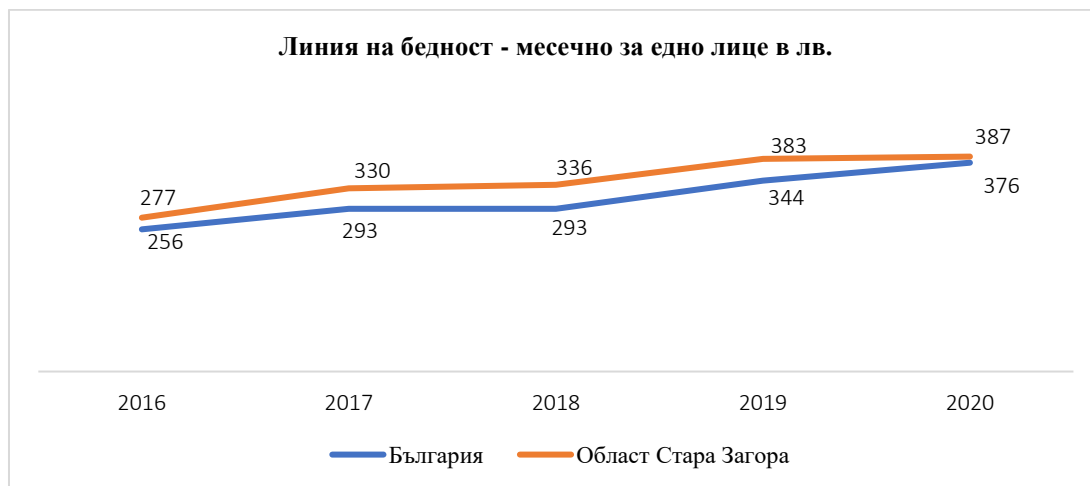
На базата на годишните данни могат да бъдат изчислени средномесечните суми за едно лице. През 2016 г. линията на бедност се равнява на 277 лв. В сравнение, през същата година на национално ниво тя заема стойности от 256 лв. През 2017 г. (330 лв.) и 2018 г. (336 лв.) плавно нараства, като не се отчитат значителни изменения. През 2019 г. линията на бедност в област Стара Загора достига 383 лв. В номинално отношение нараства с 47 лв. спрямо предходната година. През 2020 г. се отбелязва отново покачване – 387 лв.

ФИГУРА 46 ЛИНИЯ НА БЕДНОСТ – ГОДИШНО ЗА ЕДНО ЛИЦЕ В ЛВ.

Източник: НСИ

ФИГУРА 47 ЛИНИЯ НА БЕДНОСТ – СРЕДНОМЕСЕЧНО ЗА ЕДНО ЛИЦЕ В ЛЕВА

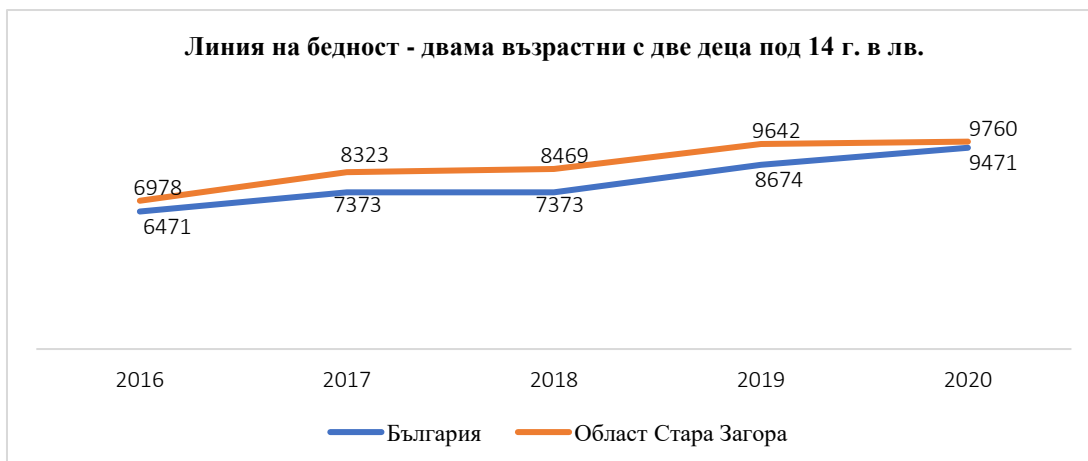
Източник: НСИ

По отношение на линията на бедност за двама възрастни с две деца под 14-годишна възраст данните на областно ниво също са по-високи от националните. През 2016 г. заема стойности от 6978 лв. През следващата година има значително увеличение спрямо 2016 г. – с 1345 лв. Данните през 2018 г. продължават да нарастват, но не показват големи отклонения. През 2019 г. линията на бедност достига 9642 лв., а през 2020 г. – 9760 лв.

Преизчисляването на данните на месечна база показва, че през 2016 г. линията на бедност в област Стара Загора за лицата с описания профил е 582 лв. Ежегодният средномесечен ръст в стойностите е по-голям в сравнение с данните за линия на бедност за едно лице. През 2017 г. се отчита увеличение със 112 лв., като достига 694 лв. През 2018 г. (706 лв.) и 2019 г. (804 лв.) също средният ръст е от порядъка на над 100 лв. През 2020 г. има намаляване в нарастването и линията на бедност за двама възрастни с две деца под 14 г. с 813 лв. Спрямо 2019 г. увеличението е минимално – 9 лв.

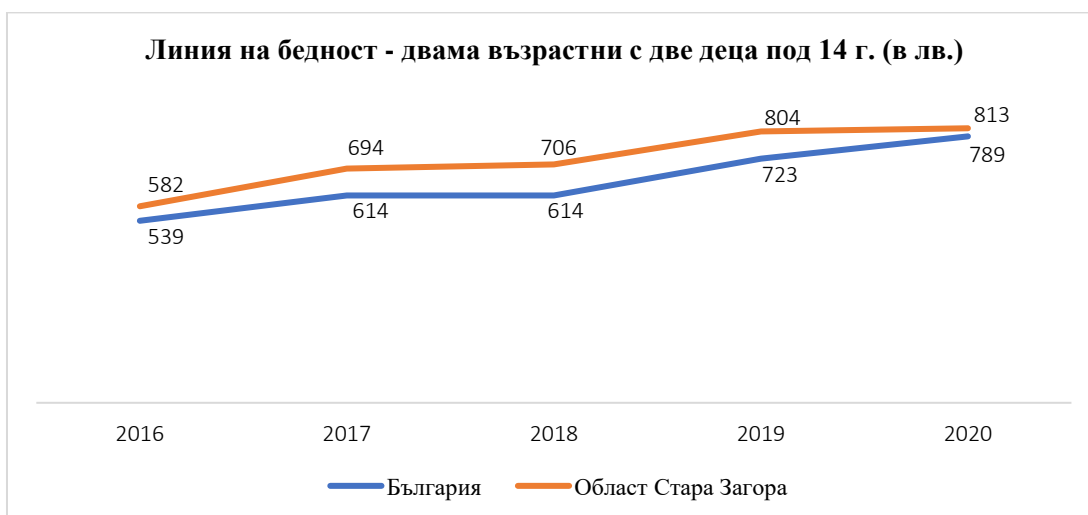
На областно ниво се измерват по-високи стойности в сравнение с данните на национално ниво. През 2017 г. и 2018 г. на национално ниво се измерва задържане на линията на бедност, докато при област Стара Загора нарастването е ежегодно. Едва през 2020 г. разликата между националните и областните данни започват да придобиват по-малки разлики.

ФИГУРА 48 ЛИНИЯ НА БЕДНОСТ – ГОДИШНО ЗА ДВАМА ВЪЗРАСТНИ С ДВЕ ДЕЦА ПОД 14 Г. В ЛЕВА

Източник: НСИ

ФИГУРА 49 *ЛИНИЯ НА БЕДНОСТ – СРЕДНОМЕСЕЧНО ЗА ДВАМА ВЪЗРАСТНИ С ДВЕ ДЕЦА ПОД 14 Г. В ЛЕВА*

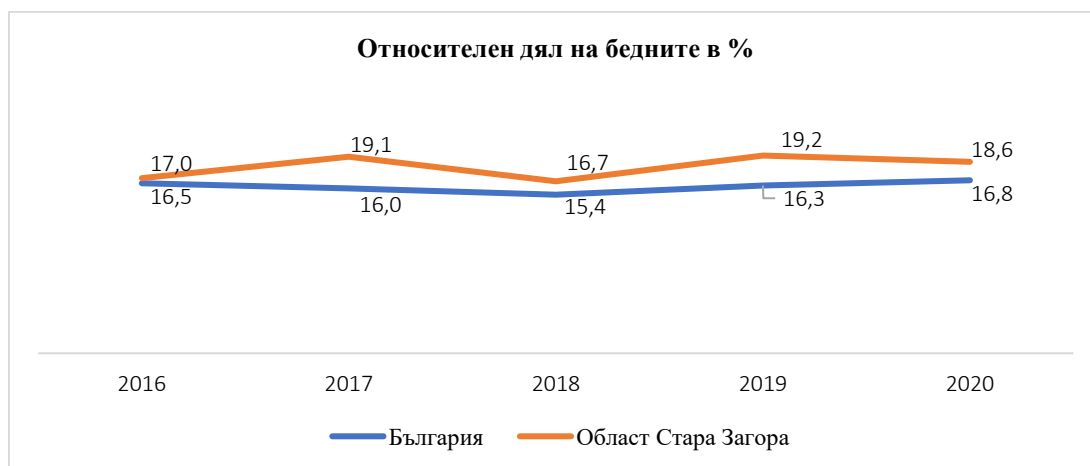
Източник: НСИ

Относителният дял на бедните лица показва частта от населението, която живее под линията на бедност за съответната територия в разглеждания времеви период. В област Стара Загора през 2016 г. показателят се равнява на 17%. През 2017 г. се отчита повишава с 2.1%. Значим спад се регистрира през 2018 г., като делът на бедните е 16.7%. Увеличение се измерва през 2019 г. – 19.2%, като това са най-високите стойности на областно ниво за периода 2016-2020 г. През последната разглеждана година делът на бедните намалява до 18.6%.

Делът на бедните в област Стара Загора ежегодно е по-голям от тези на национално. По-големи различия се измерват през 2017 г. и 2019 г., когато разликата е около 3%. През 2020 г. разликата е 2%. По-малки различия се отчитат през 2016 г. и 2018 г.

Групата на лицата, живеещи в бедност, е сред основните уязвими групи. Очерталите се тенденции имат пряко въздействие върху пазара на труда, необходимостта от дейности, специфично насочени към социално включване и целите на социалните мерки на местно ниво.

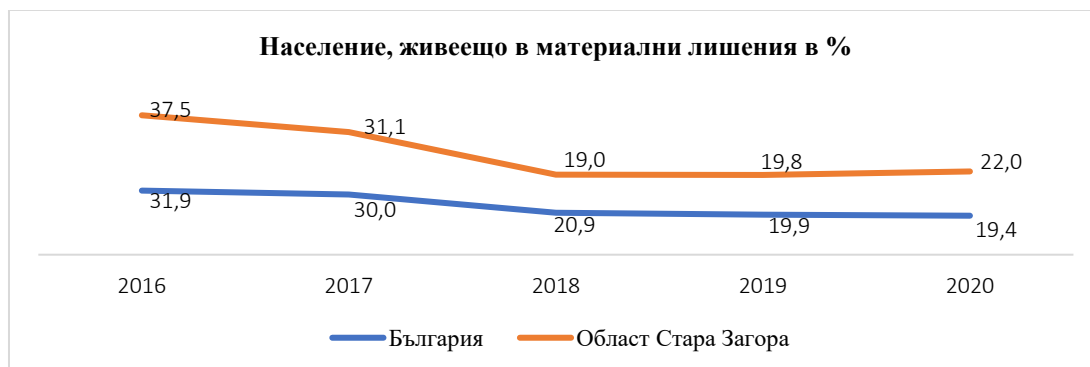
ФИГУРА 50 ОТНОСИТЕЛЕН ДЯЛ НА БЕДНИТЕ – В %

Източник: НСИ

Населението, живеещо в материални лишения в област Стара Загора през 2016 г., е 38%. През следващите години се отчита намаляване на стойностите. През 2017 г. спадът в номинално отношение е със 7%, а през 2018 г. – с 9%. През 2019 г. дялът на населението, живеещо в бедност, се равнява на 20%, като това са най-ниските стойности на показателя на областно ниво за целия период 2016-2020 г. През 2020 г. се измерва показване – 22% са лицата, живеещи в лишения. Сравнението с националните данни показва, че почти през целия период в област Стара Загора има повече лица, живеещи с бедност, отколкото средно за страната. Най-големите разлики са през 2016 г. – в областта живеят с 6% повече лица от тази група.

ФИГУРА 51 ПРОЦЕНТ ОТ НАСЕЛЕНИЕТО, ЖИВЕЕЩО В МАТЕРИАЛНИ ЛИШЕНИЯ

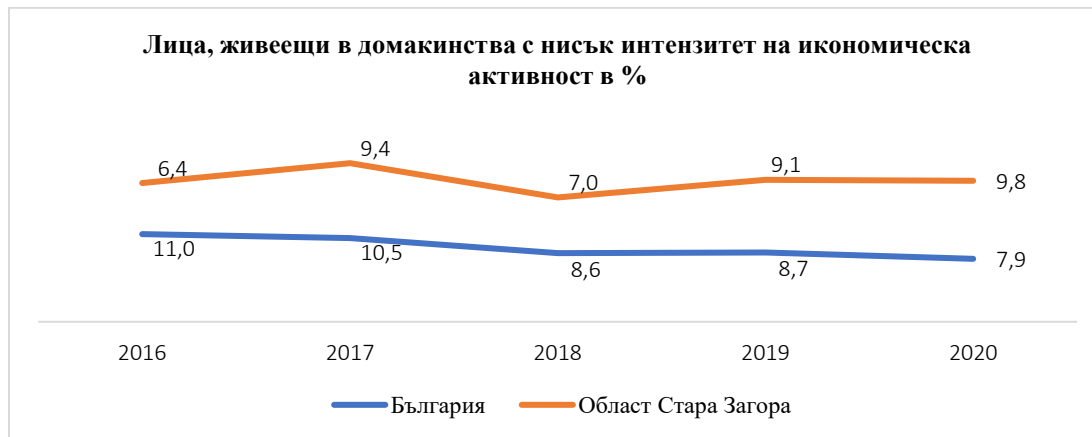

Източник: НСИ

Лицата, живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност също могат да бъдат определени като специфична застрашена група по отношение на бедността и социалното изключване. Обхваната е възрастовата група 18-59 г., тъй като са лица, част от човешкия потенциал на пазара на труда. Групите под и над тази група са предимно зависими от семейства, близки и социални плащания. По данни на НСИ през 2016 г. едва 6.4% от населението на област Стара Загора спада към домакинства, чиито членове се отличават с ниска икономическа активност. През периода 2017-2020 г. се наблюдава трайно увеличение на тези лица. През 2017 г. има значително увеличение, достигайки до 9.4%. През 2016 г., 2017 г. и 2019 г. данните за областта са по-ниски в сравнение със стойностите средно за страната. Изпреварване в ръста на броя лица,

живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност се забелязва през следващите две години. През 2020 г. в област Стара Загора данните надвишават националните с 2%, като се равняват на 9.8%.

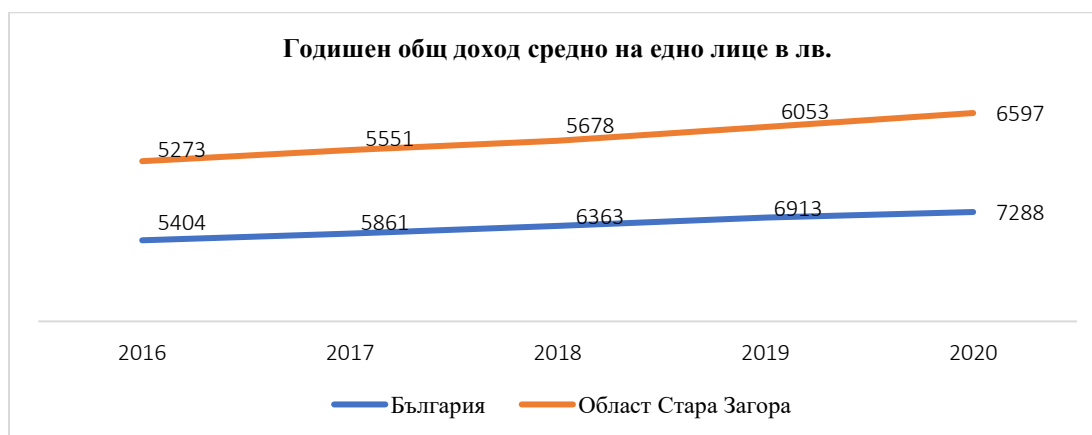
ФИГУРА 52 Лица между 18-59 г., живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност

Източник: НСИ

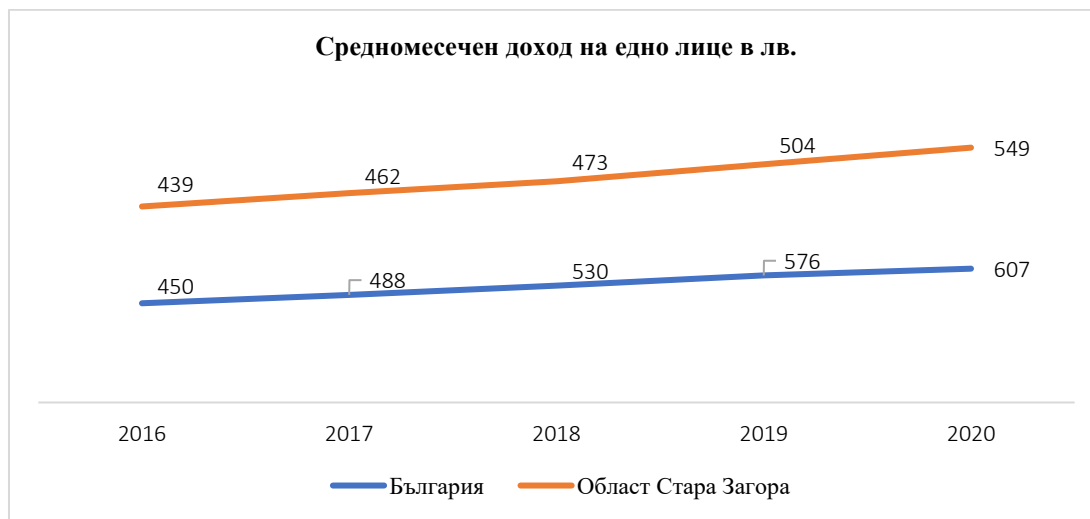
Годишният доход на едно лице в лв. на областно ниво показва по-ниски стойности спрямо данните на национално ниво. През 2016 г. на едно лице от областта се изчислява годишен доход от 5273 лв. или 439 лв. месечно. През 2017 г. се отчита нарастване като средномесечният доход достига 462 лв. През 2018 г. не се наблюдават съществени изменения. По-голям ръст се очертава през 2019 г., когато годишният доход на едно лице е 6053 лв. или 504 лв. на месец. През 2020 г. нарастващата тенденция се запазва. Средномесечният общ доход на едно лице е 549 лв. През периода 2016-2020 г. общият доход на едно лице нараства ежегодно в рамките на област Стара Загора, но тенденциите са под средните за страната.

ФИГУРА 53 Годишен общ доход средно на едно лице в левове

Източник: НСИ

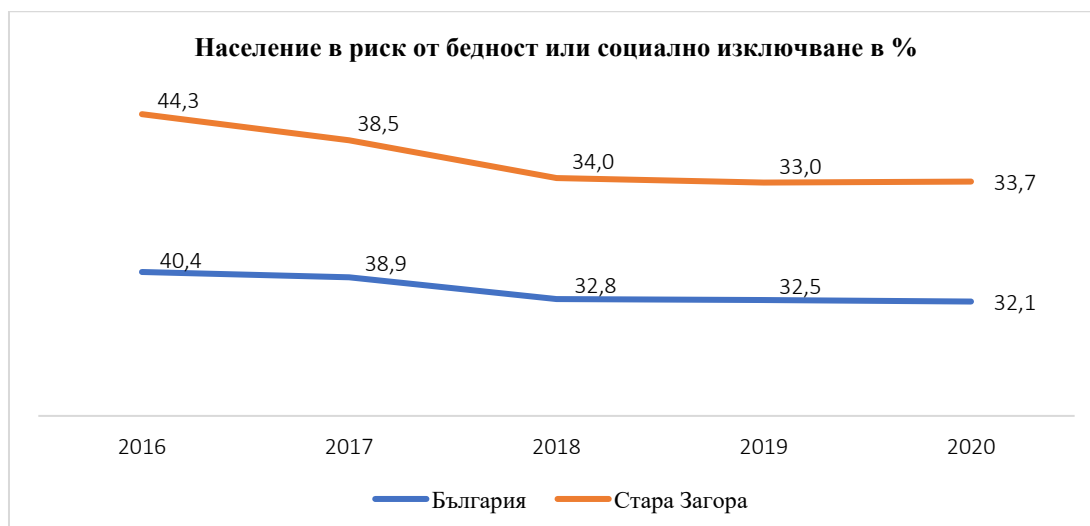
ФИГУРА 54 СРЕДНОМЕСЕЧЕН ДОХОД СРЕДНО НА ЕДНО ЛИЦЕ В ЛЕВОВЕ

Източник: НСИ

Населението в риск от бедност в област Стара Загора достига 44.3% през 2016 г. През следващите четири години се отчита плавно намаляване. През 2017 г. лицата в риск от бедност формират 38.5%. През 2018 г. се измерва спад с 4.4%, а през 2019 г. с 1%. През 2020 г. стойностите достигат 33.7%. Данните показват значителна част от населението на областта, попадащо в рисковата група. Тези данни показват обвързаност освен със социалната сфера, преки връзки и с местната икономика, заетостта, образованието, здравеопазването и др. Очертава се необходимост от комплексен подход за справяне с дисбалансите при развитието на социалните групи.

ФИГУРА 55 НАСЕЛЕНИЕ В РИСК ОТ БЕДНОСТ ИЛИ СОЦИАЛНО ИЗКЛЮЧВАНЕ В %

Източник: НСИ

3.4. ОБРАЗОВАНИЕ

Нивото на образователните характеристики на населението е ключова предпоставка за качеството на човешкия ресурс.

Както сме посочили в изложението по-горе, последните данни за образователната структура на населението са налични от проведеното национално преброяване през 2011

г. Предстоящото обявяване на резултатите от Националното преброяване на населението и жилищния фонд от 2021 г. ще даде актуалната и пълна картина за населението на страната и на административно-териториалните единици. Поради липсата на тези данни към момента на анализа като компенсаторен подход ще бъде осъществен преглед населението на общината по степен на завършено образование в процентно отношение на база данните от 2011 г.

Според налични данни завършилите висше образование в община Стара Загора са 22,7% от цялото население на общината. Като най-многочислена група се очертава тази на завършилите средно образование, които се равняват на 46,9%. Лицата с основно образование са 18,7%, а тези с начално – 6,0%. Незавършилите начално образование се равняват на 4,6% от населението. Около 1,1% никога не са посещавали училище.

Образователната структура на населението определя наличния потенциал за развитие на икономически сектори, иновациите и бъдещите потребности на пазара на труда. Данните от изследването на ИПИ сочат, че в община Стара Загора има силен човешки потенциал на местния пазар на труда за нови работни места с квалифицирани и образовани кадри.

Предучилищно образование

На територията на община Стара Загора функционират 29 детски градини, като броят им за последните 5 години е непроменен. Списък на детските градини в общината е представен в Таблица 21. През учебната 2020/2021г. децата, посещаващи детски градини, са 5047. През последните 5 години броят на децата, посещаващи детски градини, е сравнително постоянен. Община Стара Загора прилага Електронна система за прием на деца и ученици в детските градини и първи клас. През учебната 2020/2021 г. 1098 деца са постъпили в първа възрастова в общинските детски градини. Общият брой на децата, записани в 27-те общински детски градини, е 4557. В последните три години броят места на 100 деца в детските градини е достатъчен да обхване всички деца в общината. Броят на учители и педагогически персонал в детските градини е сравнително постоянен, като на един учител се падат средно 13,83 деца (за 2021/2021). Следователно детски заведения в община Стара Загора са в съответствие с реалните потребности – съобразени са с броя на децата от съответната възрастова група и с нормативните изисквания за минимален брой деца, необходим за нормалното функциониране на този тип обучителни заведения.

Нетният коефициент на записване на децата в детските градини в 78.3%. Това се дължи отчасти на факта, че част от децата в предучилищна възраст са записани в предучилищни групи в училища, но все още има деца, които не са включени в системата на предучилищно образование. Съгласно чл. 8, ал. 1 от ЗПУО предучилищното образование е задължително от учебната година, която е с начало в годината на навършване на 4-годишна възраст на детето, като родителите избират една от формите по чл. 67, а държавата и общините се задължават да осигурят условия за обхват на децата в детските градини и групите за предучилищно образование.

Съгласно чл. 8, ал. 1 от ЗПУО, във връзка с чл. 56 от ЗПУО и § 16 и § 17 от Преходни и заключителни разпоредби към Закона за изменение и допълнение на Закона за предучилищното и училищното образование, обн. в ДВ бр. 82 от 2020 г., с Решение №1039 от 24.06.2021 г. Общински съвет Стара Загора приема задължителното предучилищното образование за 4-годишните на територията на Община Стара Загора да започва от учебната 2021/2022 г. Родителите избират една от формите по чл. 67 от

ЗПУО, а държавата и общините се задължават да осигурят условия за обхват на децата в детските градини и групите за предучилищно образование.

ТАБЛИЦА 19 ДЕЦА, МЕСТА И ДЕТСКИ ГРАДИНИ В ГР. СТАРА ЗАГОРА

Учебна година	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Брой детски градини	29	29	29	29	29
Брой деца, посещаващи ДГ	5218	4988	5020	4985	5047
Брой места	4838	4889	5026	4985	5119
Брой места на 100 деца в детските градини	93	98	100	100	101
Нетен коефициент на записване на децата в детските градини ⁸	79.0	76.9	76.9	78.7	78.3

Източник: НСИ, Инфостат

ТАБЛИЦА 20 БРОЙ УЧИТЕЛИ И ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПЕРСОНАЛ В ДГ

Учебна година	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Брой детски учители	365	360	366	378	365
Брой педагогически персонал	389	386	393	403	392

Източник: НСИ, Инфостат

ТАБЛИЦА 21 ДЕТСКИ ГРАДИНИ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Име на институцията	Вид	Населено място	Адрес	E-mail	Вид (собственост)
Детска градина № 1 "Звънче"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, кв. "Три чучура - север"	cdg1sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 2 "Зорница"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Стефан Стамболов" № 35	cdg2sz@abv.bg	Общинска
Детска Градина № 3 "Ян Бибиян"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Цар Иван Шишман" № 50	detska3@abv.bg	Общинска
Детска градина № 4 "Бреза"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, у кв. "Казански", ул. "Капитан Петко войвода"	cdg4sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 5 "Мечо Пух"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Подполковник Калитин" № 28	www.dg5m echopuh.com	Общинска
Детска градина № 6 "Камбанка"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Г. С. Раковски" № 74	cdg6sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 7 "Светулка"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Любен Каравелов" № 26	cdg7sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 8 "Българче"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Ген. Гурко" № 49	cdg8sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 10 "Светлина"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Проф. Митко Гогошев" № 37	cdg10sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 11 "Загоре"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, АПК Загоре	cdg11sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 13 "Пролет"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, бул. "Митрополит Методи Кусев" № 50	cdg13sz@abv.bg	Общинска

⁸ Коефициентът е изчислен в процент като отношение на броя на учащите в предучилищното образование във възрастовата група 3-6 години към броя на населението в същата възрастова група.

Детска градина № 16 "Горски кът"	детска градина	с. Старозагорски бани	с. Старозагорски бани	sdg16sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 17 "Знаме на мира"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Георги Кюмюрев" № 22	cdg17sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 20 „Мир“	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Тича" № 1	cdg20sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 23 "Кипарис"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Цар Иван Асен II" № 172	cdg23sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 24 "Радост"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Ген. Столетов" № 1	sdg24sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 25 "Ален мак"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, кв. "Три чучура" - юг	cdg25sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 26 "Лилия"	детска градина	с. Хрищени	с. Хрищени	odz26hr@abv.bg	Общинска
Детска градина № 29 "Славейче"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Ген. Столетов" № 76	cdg29sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 31 "Слънце"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. Св. Отец Паисий" № 2	cdg31sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 33 "Люляк"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, кв. "Зора"	cdg33sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 34 "Райна Княгиня"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Христина Морфова" № 43	odz34sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 35 "Свобода"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Хан Аспарух" № 15	sdg35sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 55 "Незабравка"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Хан Аспарух" № 15	sdg35sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 35 "Свобода"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Хан Аспарух" № 15	sdg35sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 35 "Свобода"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Хан Аспарух" № 15	sdg35sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 55 „Незабравка“	детска градина	с. Хан Аспарухово	с. Хан Аспарухово	cdg55sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 58 „Звездица“	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, кв. "Железник", ул. "Младост" № 10	odz58sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 66 „Детски рай“	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Августа Траяна" № 59	cdg66sz@abv.bg	Общинска
Детска градина № 68 „Патиланско царство“	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, бул. "Цар Симеон Велики" № 284	cdg68sz@abv.bg	Общинска
Частна детска градина "Ян Бибиян"	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Индже войвода" № 7, вх. север		Частно
Държавна детска градина „Калина“ към МО	детска градина	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. „Хан Аспарух“ №15А	dodz.kalina_mo@abv.bg	Държавно

Източник: Регистър на институциите в системата на предучилищното и училищното образование, поддържан от МОН; интернет сайт на община Стара Загора

Училища

Към началото на учебната 2021/2022 година на територията на община Стара Загора са разположени: 2 начални училища; 19 основни училища /I - VII клас/; 6 средни училища /I - XII клас/ - СУ „Железник“, СУ "Васил Левски", СУ „Иван Вазов“, СУ „Христо Смирненски“ СУ „Максим Горки“, СУ „Христо Ботев“; две профилирани гимназии - Гимназия с преподаване на чужди езици „Ромен Ролан“ и Профилирана природоматематическа гимназия „Гео Милев“; девет професионални гимназии - Професионална гимназия по електроника „Джон Атанасов“, Търговска гимназия „Княз Симеон Търновски“, Професионална гимназия по строителство, архитектура и геодезия „Лубор Байер“, Национална професионална гимназия по ветеринарна медицина „Ив. Павлов“, Професионална гимназия по електротехника и технологии „Г.С. Раковски“;

Професионална гимназия по механотехника и транспорт „Н.Й. Вапцаров”, Професионална гимназия по облекло и хранене „Райна Княгиня”, Професионална гимназия по строителство и дървообработване „Инж. Недьо Ранчев”, Професионална гимназия по компютърни науки и математически анализи „Проф. Минко Балкански“; едно музикално училище; едно спортно училище; едно вечерно училище /VIII - XII клас/, две специални училища - Средно училище „Поп Минчо Кънчев” при Затвора - град Стара Загора и Център за специална образователна подкрепа.

Всяка година, по предложение образователните институции, Регионалното управление на образованието (РУО) утвърждава държавен план-прием в VIII клас в професионалните и профилирани гимназии и средните училища в община Стара Загора. Приемът се съгласува с Кмета на общината и е съобразен с реалната икономическа обстановка в региона и нуждата от работни места. Запазва се тенденцията за увеличаване на броя на паралелките със STEM насоченост (наука, технологии, информатика, математика).

ТАБЛИЦА 22 УЧИЛИЩА В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Учебна година	Общо	Общообразователни училища	Специални училища	Училища по изкуствата	Спортни училища ²	Професионални гимназии ³	Професионални колежи	Професионални училища ⁴
2016/2017	47	34	1	1	1	9	1	-
2017/2018	46	34	-	1	1	9	1	-
2018/2019	45	34	-	1	1	9	-	-
2019/2020	45	35	-	1	1	8	-	-
2020/2021	45	34	-	1	1	9	-	-

Източник: НСИ, Инфостат

Бележки

1 x - поради естеството на данните не може да има случай

2 От учебната 2011/2012 година спортните училища осъществяват обучение по професионални, вместо по общообразователни програми (изменение на Закона за професионалното образование и обучение - ДВ, бр. 50 от 2010 г.)

3 До учебната 2002/2003 г. вкл. техникуми и СПТУ.

4 До учебната 2002/2003 г. вкл. ПТУ.

ТАБЛИЦА 23 ИНСТИТУЦИИ В СИСТЕМАТА НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

№	Име на институцията	Вид	Населено място	Адрес	Интернет адрес	Вид (собственост)
1	Начално училище "Кольо Ганчев"	училище, начално	Стара Загора	Гр. Стара Загора, кв. "К. Ганчев" ул. "Добруджа" 15	nukgsz@abv.bg	Общинско
2	Начално училище "Димитър Благоев"	училище, начално	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Л.Каравелов" 70	www.dblagoev-stz.webnote.com	Общинско
3	Начално училище "Зора"	училище, начално	Стара Загора	Гр. Стара Загора, кв. "Зора"	nuzorasz@abv.bg	Общинско
4	Основно училище "Георги Райчев"	училище, основно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, кв. "Три Чучура-север"	E-mail: sougrsz@abv.bg	Общинско
5	Първо основно училище "Георги Бакалов"	училище, основно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. Подполковник Калитин 28	www.lougbzsz.weebly.com	Общинско
6	Второ основно училище "Петко Рачов Славейков"	училище, основно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Генерал Столетов" 111	ou2sz@abv.bg	Общинско

7	Основно училище "Кирил Христов "	училище, основно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул."Августа Траяна"68	ou4szkh.org	Общинско
8	Пето основно училище " Митьо Станев "	училище, основно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул." Ст. Стамболов " 19	5ou.weebly.com	Общинско
9	Основно училище Самара	училище, основно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, кв."Самара"	ousamarasz@abv.bg	Общинско
10	Девето основно училище "Веселин Ханчев"	училище, основно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, "Ангел Кънчев"82	9ou-stz.webnode.com	Общинско
11	Единадесето основно училище "Николай Лилиев"	училище, основно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, кв. Три чучура юг	http://11ou.weebly.com/	Общинско
12	Дванадесето основно училище "Стефан Караджа"	училище, основно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, "Ком" №35	ou12sz@abv.bg	Общинско
13	Тринадесето основно училище "Свети Паисий Хилендарски"	училище, основно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, кв."Казански",ул."Д. Маджаров"1	www.13ou.org	Общинско
14	Основно училище "Христо Ботев"	училище, основно	Братя Кунчеви	с. Братя Кунчеви	www.daskalo.com/oubrkun/	Общинско
15	Основно училище "Христо Ботев" с. Горно Ботево	училище, основно	Горно Ботево	с.Горно Ботево, ул.Роза №47	ougorbot@abv.bg	Общинско
16	Основно училище "Иван Мирчев"	училище, основно	Дълбоки	с.Дълбоки	oudalboki@abv.bg	Общинско
17	Основно училище "Христо Ботев"	училище, основно	Загоре	с.Загоре	ouzagore@abv.bg	Общинско
18	Основно училище "Отец Паисий"	училище, основно	Калояновец	с.Калояновец	oukaloc_sz@abv.bg	Общинско
19	Основно училище "Бойчо Русев"	училище, основно	Преславен	с. Преславен	oupreslaven1@abv.bg	Общинско
20	Основно училище "Свети свети Кирил и Методий"	училище, основно	Хан Аспарухово	с. Хан Аспарухово	ouhasp@abv.bg	Общинско
21	Основно училище "Христо Ботев"	училище, основно	Хрищени	с.Хрищени	ouhrist@abv.bg	Общинско
22	Частно основно училище "Елин Пелин"	училище, основно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Индже войвода" № 7, вх. юг		Частно
23	Шесто основно училище "Свети Никола"	училище, основно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, Ген Гурко 46А	ousvetinikola-sz.org	Общинско
24	Средно училище "Железник"	училище, средно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, кв."Железник" ул."Младост" №8	http://jeleznik.org	Общинско
25	Средно училище "Васил Левски"	училище, средно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул."Кольо Ганчев"60	E-mail: souvsz@abv.bg	Общинско
26	Средно училище "Христо Смирненски"	училище, средно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Знание" №2	http://www.souhssz.com/	Общинско
27	Средно училище "Максим Горки"	училище, средно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Сава Силов" №69	www.soumgsz.info	Общинско
28	Средно училище "Иван Вазов"	училище, средно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. Ген. Гурко №102	E-mail: souvezovsz@abv.bg	Общинско
29	Частно средно училище "Нов век"	училище, средно	Кирилово	с. Кирилово		Частно
30	Средно училище "Христо Ботев"	училище, средно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул."Майор Кавалджиев" 168	souhrbsz@com	Общинско
31	Профилирана природоматематическа гимназия "Гео Милев"	профилирана гимназия	Стара Загора	Гр. Стара Загора, „Августа Траяна“ 44	www.pmgso.org	Общинско
32	Гимназия с преподаване на чужди езици "Ромен Ролан"	профилирана гимназия	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул."Цар Иван Шишман" 62	www.romainrolland.org	Общинско

33	Частна професионална гимназия по управление на туризма "Константин Котинев" - Стара Загора	професионална гимназия	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Подполковник Калитин" № 28	Частно
34	Професионална гимназия по компютърни науки и математически анализи	професионална гимназия	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул.Генерал Гурко № 102	https://www.pgkna.com/ Общинско
35	Професионална гимназия по механотехника и транспорт "Н. Й. Вапцаров"	професионална гимназия	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Ген. Столетов"183	http://www.pgmtsz.org Държавно
36	Професионална гимназия по електротехника и технологии" Г. С. Раковски"	професионална гимназия	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул .Г.Столетов" 185	pgetsz@abv.bg Държавно
37	Национална професионална гимназия по ветеринарна медицина "Иван Павлов"	професионална гимназия	Стара Загора	Гр. Стара Загора, бул."Патриарх Евтимий" 21	pgvm-bg.com Държавно
38	Професионална гимназия по електроника "Джон Атанасов"	професионална гимназия	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Ген. Столетов" №185	pgeja-sz.com Държавно
39	Професионална гимназия по строителство и дървообработване "Инж. Недьо Ранчев"	професионална гимназия	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Мусала", 38, п.к.367	http://www.pg-sz.hit.bg Държавно
40	Професионална гимназия по облекло и хранене "Райна Княгиня"	професионална гимназия	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул."Св.Княз Борис "№ 86	pgohsz.com Държавно
41	Търговска гимназия "Княз Симеон Търновски"	професионална гимназия	Стара Загора	Гр. Стара Загора, бул. "Св. Патриарх Евтимий" № 114	tg.stz.bg Общинско
42	Професионална гимназия по строителство,архитектура и геодезия "Лубор Байер"	професионална гимназия	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Граф Игнатиев" №11	pgsag-sz.org Държавно
43	Национално училище за музикални и сценични изкуства "Христина Морфова"	училище, по изкуствата	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. "Армейска"7	www.metronom-sz.narod.ru Държавно
44	Специализирано спортно училище "Годор Каблешков"	училище, спортно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, кв. "Кольо Ганчев" ул. "Градинарска" № 16	www.sportno-sz.com Общинско
45	Вечерно СУ "Захари Стоянов"	училище, средно	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул."Ангел Кънчев" 82	ysousz@abv.bg Общинско
46	Средно училище "Поп Минчо Кънчев" при Затвора гр. Стара Загора	към местата за лишаване от свобода	Стара Загора	Гр. Стара Загора, кв. "Индустирален" №2	www.soupmk.com Държавно
47	Център за специална образователна подкрепа	център за специална образователна подкрепа	Стара Загора	Гр. Стара Загора, ул. Цар Иван Шишман № 76	www.pulksz.org Държавно
48	Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование област Стара Загора	регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование	Стара Загора	Гр. Стара Загора, Ген. Столетов 183,ет.1	www.rcsz.org Държавно

Източник: Регистър на институциите в системата на предучилищното и училищното образование, поддържан от МОН

По отношение на напусналите основно образование тенденцията в общината е негативна, за последната налична отчетна година увеличението е 20% или 122 в абсолютно число. Възможна причина за това е естествената миграция или пандемията COVID-19.

ТАБЛИЦА 24 НАПУСНАЛИ ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Напуснали основното образование (I -VII клас) от общообразователните и специални училища			
(брой)	2017/2018	2018/2019	2019/2020
Община Стара Загора	422	442	564

Източник: НСИ, Инфостат

Нивото на качество на образование в прогимназиалния етап е близко до средното за страната. Средна оценка на националното външно оценяване (НВО) след 7 клас по български език и литература (БЕЛ), 2021 г. за община Стара Загора е 58.2⁹ точки при среден резултат за страната 53,86, а средната оценка по НВО след 7 клас по математика, 2021 г. за община Стара Загора е 40,7 при среден резултат за страната 37,94. Резултатите на учениците в община Стара Загора надвишават средния резултат за страната и по двете национални външни оценявания.

Тенденцията се запазва по отношение на НВО по БЕЛ и математика след 10 клас, 2021 г. Това оценяване се проведе за първи път през 2021 година. Резултатите на учениците от община Стара Загора са 50.9% по БЕЛ и математика 26.1%. По информация на Министерство на образованието и науката средният резултат по БЕЛ за страната е 22,50 точки от максимум 50 (45%). Успехът по математика е по-нисък – средно 13,84 (27,68%). Успехът на учениците от община Стара Загора е по-висок от средния за страната по БЕЛ, а по математика е малко по-нисък от средния резултат за страната.

По отношение на гимназиалното обучение учениците от община Стара Загора са постигнали среден резултат на ДЗИ по БЕЛ през 2020 г. добър 4,36 при средната оценка на дванадесетокласниците на матурата по български език и литература за страната през 2020 г. добър 4,20.

Резултатите от външните оценявания и матурите на учениците от община Стара Загора показват, че образованието в прогимназиален и гимназиален етап са близки до средните за страната.

Образователна инфраструктура

Състоянието на образователната инфраструктура е приоритет на общинската администрация. По проект BG16RFOP001-3.002-0015-C01 Реконструкция, модернизация и въвеждане на мерки за енергийна ефективност на сградата на Търговска гимназия „Княз Симеон Търновски”, гр. Стара Загора е реновирана Търговска гимназия „Княз Симеон Търновски”, Стара Загора. По проект BG16RFOP001-1.006-0002-C01 „Обновяване на образователната инфраструктура в Община Стара Загора“ са обновени СУ „Железник“, ДГ № 58 „Звездица“, кв. „Железник“, ДГ № 1 „Звънче“, кв. Три чучура – север, ГПЧЕ „Ромен Ролан“, IX ОУ „Веселин Ханчев“ и СУ „Иван Вазов“. Стартирали са ремонтни дейности в сградите на Средно училище „Христо Ботев“ и Средно училище „Васил Левски“. В тези учебни заведения, както и в Професионалната гимназия по облекло и хранене „Райна Княгиня“ е извършено пребазиране.

С промените в Закона за предучилищното и училищното образование приоритетно е необходимо разрешаване на проблема с недостига на учебните площи за въвеждане на

⁹ По данни на ИПИ, <https://265obshtini.bg/map/167>

едносменен режим на обучение. Целта е провеждане на качествен образователен процес и свеждане до минимум на преждевременното напускане на училище. Реализирането на проекти в сферата на образованието ще бъдат пряко свързани с подобряване качеството на образователния процес, като инвестициите ще са насочени към изграждане, ремонт, реконструкция, осигуряване на енергийна ефективност, достъпна среда, обновяване на дворни пространства с изграждане на спортни и игрови съоръжения, здравни, професионални и STEM кабинети с прилежащо оборудване, физкултурни салони, зони за отдих и културни прояви и др. От страна на общинската администрация усилията ще се насочат към създаване на условия за висококачествена общообразователна и професионална подготовка на учениците.

Университети

От 1995 година в града функционира Тракийски университет, обединил съществуващи висши учебни заведения в града. Тракийски университет заема престижното 5-о място по рейтинговата класация на университетите в България и полага изключително големи грижи за обучението, бита и развитието на своите студенти. В структурата му са включени 9 структурни звена: Аграрен факултет с учебно-експериментална база, Ветеринарномедицински факултет с клиники, Медицински факултет с Университетска болница, Педагогически факултет, Стопански факултет, Факултет Техника и технологии-Ямбол, Медицински колеж-Стара Загора, Филиал – Хасково, Департамент за информация и повишаване квалификацията на учителите.

Университетът е акредитиран с много висока оценка 9,20 (при максимална 10) от Националната агенция за оценяване и акредитация в България с правото да обучава в ОКС Бакалавър и Магистър, както и в образователна и научна степен Доктор. Висшето училище е в процедура за получаване на европейска акредитация за Ветеринарномедицински факултет.

В университета се обучават над 8200 студенти от България и света, от близо 600 висококвалифицирани преподаватели, както и от гост лектори от други университети в страната и чужбина, в 72 бакалавърски специалности и магистърски програми. Университетът провежда повече от 70 докторски процедури. Издадени са и над 15000 свидетелства за квалификации и следдипломни специализации.

В последните две години в Университета се предлагат нови междусекторни специалности, включващи фокус към информационните технологии, биобазирани индустрии, специалности, допълващи медицинската грижа.

Университетът развива успешно партньорства с други университети в Европа, като създава потенциал за реализация на съвместни програми и проекти.

Тракийски университет има собствена модерна база за обучение. Учебният процес и научно-изследователската дейност се осъществяват в 20 учебни корпуса със съвременно обзаведени лекционни и компютърни зали, зали за семинарни занятия и практически упражнения, специализирани кабинети, езикови лаборатории. Материалната база непрекъснато се поддържа и модернизира. На университетско и факултетно ниво са създадени общо 44 научноизследователски, учебни и диагностични лаборатории в съответните научни направления.

ИЗВОДИ ЗА СОЦИАЛНАТА СФЕРА И ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

- Демографската ситуация в община Стара Загора съответства с протичащите на национално ниво демографски процеси и формиралите се негативни демографски тенденции. Населението на община Стара Загора формира около $\frac{1}{2}$ от общото население на област Стара Загора. По този начин промените в количествените и качествените измерения на населението на общинско ниво предопределят зависимости в развитието и на цялата област.
- Съотношението между мъжете и жените на територията на община Стара Загора повтаря националните и областните пропорции. Жените преобладават над мъжете през целия разглеждан период, като те формират 52% от населението, а мъжете – 48%. Разликата между двете групи в номинално отношение се увеличава ежегодно през периода 2016-2020 г. Сред градското население в общината данните показват сходна картина. Разлика се наблюдава при селското население – половото разпределение е значително по-равномерно. Половата структура на населението е фактор за идентифициране на характеристиките на работната сила, продължителността на живота, възпроизводството на населението и др.
- Териториалното разпределение на населението показва концентрация в общинския център (гр. Стара Загора). Над 80% от населението на общината живее в града. Това създава предпоставки за необходимостта от обезпечаване на комунално-битови условия, формирането на икономически центрове в общината, зони с по-висока икономическа активност и др. Специфично за времевия период на анализа е, че през 2020 г. се наблюдава ръст в заселването в селата от общината. Броят на селското население достига най-високите си стойности за периода, като цели 18% от населението на общината населява села. До голяма степен тази промяна може да е свързана с противоепидемичните мерки за ограничаване на разпространението на COVID-19 в България.
- Ежегодно броят на населението в общината намалява. Това се дължи както на високите нива на смъртност и ниските нива на раждаемост, така и на миграцията. Коефициентът на естествен прираст е трайно отрицателен, но заема по-ниски стойности в сравнение с данните на национално и областно ниво. Също така в периода 2016-2020 г. ежегодно повече лица се изселват от общината, отколкото се заселват. Дори през 2020 г., когато коефициентът на механичен прираст в областта и в страната заема положителни стойности, на общинско ниво бележи най-негативните си нива. Тези тенденции предполагат влошаване на възпроизводствения потенциал на населението, възрастовата зависимост и трудовия потенциал.
- В периода 2016-2020 г. лицата в детска възраст от 0 до 9 г. намаляват ежегодно. При младежките възрастови групи не се отчитат големи изменения в данните. Все по-голям дял от населението попада в зряла възраст, като най-голям дял спрямо общата сума на населението имат възрастовите групи 30-34 г., 35-39 г., 40-44 г., 45-49 г., 50-54 г., 55-59 г. и 60-64 г. през целия период. Населението над 65 г. формира около 20% от населението на общината през целия 5-годишен период.
- Преобладаващо е населението в трудоспособна възраст. Броят на лицата в над трудоспособна възраст е около $\frac{1}{4}$ от общия брой на населението. Също така лицата в пенсионна възраст са повече от лицата в под трудоспособна. Най-малобройна е

групата на лицата до 14 г. Тази възрастова структура определя недостатъчен потенциал за формиране на бъдещия трудов контингент на територията и капацитета за икономическа активност.

- Измерват се ежегодно нарастващи стойности на коефициента на възрастова зависимост. Високите стойности на по този показател представят влошаване на съотношението между лицата в под и над трудоспособна възраст спрямо лицата в трудоспособна. Данните предопределят по-неблагоприятно въздействие на възрастовата структура в момента върху бъдещото развитие на работната сила.
- Безработицата в община Стара Загора в периода 2016-2020 г. е под средните стойности за страната. Данните показват, че безработните лица са предимно жени, хора на възраст между 30-49 г. и със средно образование. През 2020 г. в следствие на ограниченията, свързани с мерките срещу разпространението на COVID-19 и икономическите последици от пандемията се отбелязва значително увеличение на регистрираните безработни лица спрямо 2019 г.
- Броят на наетите лица на територията на община Стара Загора е относително стабилен. Заетостта на общинско ниво оказва пряко въздействие върху цялостното икономическо развитие на областта, тъй като наетите в общината формират около половината от наетите в цялата област.
- Водещите икономически сектори, в които е наето населението, са преработваща промишленост, търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети, хуманно здравеопазване и социална работа, строителство и образование.
- Средната брутна работна заплата в община Стара Загора нараства ежегодно в периода 2016-2019 г., като достига до 1010 лв. на месец. Най-високо заплащане се отчита при заетите в икономическите сектори: производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива, създаване и разпространение на информация и творчески продукти и далекосъобщения, финансови и застрахователни дейности. Най-ниска средна брутна работна заплата се измерва в секторите транспорт, складиране и пощи, хотелиерство и ресторантьорство, административни и спомагателни дейности.
- На територията на област Стара Загора здравната мрежа е добре развита, като за всички населени места е осигурена първична медицинска помощ, а специализираната е концентрирана предимно в големите градове.
- През последните години в Стара Загора има влошаване по показателя за достъпа до общопрактикуващи лекари, но това съотношение все още е далеч по-благоприятно от средните за страната. Индексът, оценяващ осигуреността с лекари специалисти, е малко по-неблагоприятен от средната за страната стойност. Областта е с относително добро покритие на здравната система, като за 2019 г. здравноосигурените са 90% от цялото ѝ население. Леглата в многопрофилните болници в Стара Загора са относително малко – 498 на 100 хил. души от населението, под средните за страната 550, а показателят се колебае в последните години. Областта има относително ниско натоварване на болничната помощ, като за лечение през МБАЛ за 2019 г. са преминали 189 на всеки 1000 души. Детската смъртност отбелязва рязко повишение през 2019 г. до 10,4%, което е втората най-висока стойност след отчетената в Сливен.

- В проекта на Общ устройствен план на община Стара Загора 2021 е изготвена прогноза за развитието на социалните дейности, като акцент е поставен на бъдещите потребности от социална инфраструктура, предназначена за задоволяване на специфични потребности на контингентите от населението в неравностойно положение – (социално слаби лица, инвалиди и лица с други увреждания; сираци; деца с физически и умствени увреждания; бездомни лица и др.). Това се обуславя и от високия дял на възрастните хора в селата, т.е. от застаряването на населението в тях и високият дял на ромския етнос, сред безработните лица.
- Прогнозните разчети към 2035 г., базирани на възприетите нормативи, показват, че прогнозните потребности от инфраструктура на социалните дейности до голяма степен са реализирани, но има и потребности от нови обекти.
- Необходимо е да бъде разпространявана информация и разяснения относно наличните услуги и достъпа до тях.
- Община Стара Загора има капацитет, както за подготовка на проектни предложения, така и за тяхното изпълнение. Административният капацитет, както и експертизата на общинската администрация, ще позволи да се осъществят между секторни политики за социално включване на лицата в неравностойно положение и приближаване на услугите максимално до потребностите им.
- С оглед постигането на по-добро качество на живот на лицата в неравностойно положение на територията на община Стара Загора е необходимо да се планират интервенции, свързани с разширяване капацитета на съществуващите услуги и развитие на нови:
  - увеличаване капацитета на услугите „домашен социален патронаж“, „социален асистент“, „личен асистент“, „домашен помощник“;
  - изграждане на център за социална рехабилитация и интеграция;
  - поддържане, ремонт и реновиране на обектите на социалните услуги в общината;
  - доизграждане на достъпна обществена среда;
  - поддържане и реновиране на клубовете на пенсионера;
  - създаване на младежки зони и клубове и стимулиране дейността на съществуващите;
  - увеличаване разнообразието на структурните подразделения и на техните функции и развитие на социални услуги в среда, близка до домашната за предоставяне на резидента грижа, създаване на условия за алтернативни грижи за възрастното население.
- Приоритетите и планирането на социалните услуги е в пряка връзка със Закона за социалните услуги в сила от 2020 г. Социалните услуги ще бъдат планирани на национално ниво. Предвижда се до края на 2021 г. да се разработи Национална карта на социалните услуги. За целта следва да изготвят анализ какви са потребностите на местното население. Националното планиране ще е основанието за определяне на пакета от социални услуги на ниво община и област, за които следва да се осигури финансиране от държавния бюджет.

- Младите хора и тяхната успешна професионална, социална и личностна реализация са важен приоритет за общината. Пандемията сериозно се отрази на образователния процес не само в учебните институции на територията на община Стара Загора, но и в национален план. Тя постави на изпитание не само българските учители и специалисти в областта на образованието и науката, но и местната власт в лицето на общините. Бързо трябваше да се интегрират информационните технологии в образованието, което се случи непланирано, но от друга страна Община Стара Загора показва добра организация и структуриране на учебния процес в ситуация на пандемия от страна на ръководствата на учебните институции на местно ниво. Заради е-обучението са извършени промени в нормативната база за организация на дейностите в предучилищното и училищното образование.
- Тенденциите, които ще окажат влияние върху сектора на образованието през следващите години, отразяват основните изисквания за равнопоставен достъп до качествено образование на всички равнища и за всички социални групи и по-добро обвързване на образованието с науката и бизнеса, с търсените знания и умения. Планираните реформи се очаква да подобрят резултатите в цялостната образователна система на всички нива и ефективното разположение на необходимата инфраструктура в пространството на всеки район. В системата на висшето образование в държавните университети ще се финансират приоритетно области, свързани с развитието на онези сектори на икономиката, които имат по-висока добавена стойност и ясен принос към задължителните технологични трансформации.
- Тракийският университет в Община Стара Загора допълва възможностите за образование в общината, а в същото време има потенциал да привлича млади хора, които след като завършат своето образование

4. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА

Регион Стара Загора е динамично развиващ се и по редица показатели е на водещи позиции в страната след силно развитите региони София и Пловдив. Със среден брутен вътрешен продукт на глава от населението за 2019 г. в размер на 16 276 лв. регионът се нарежда на едно от челните места наред със силно развитите региони като Варна, София – област. Използването на земеделски земи със селскостопанско предназначение е значително и по-високо от средното за страната. Обезпечеността на населението със здравни, образователни и социални услуги е над средното за страната. Наред с това в региона се реализират значителен брой инфраструктурни проекти, които допринасят за подобряване на условията за развитие на бизнес климата.

През месец септември Международната рейтингова агенция „Стандарт енд Пиърс“ препотвърждава дългосрочния кредитен рейтинг „ВВВ-“ на Община Стара Загора и за 2021 година. Перспективата остава стабилна, благодарение на усилията на Общината да поддържа разумни нива на дълг и стабилна ликвидност, въпреки по-ниските приходи в следствие от пандемията Ковид-19.

Рейтингът на Стара Загора е подкрепен и от ангажимента на градската управа за ограничаване на разходите, което запазва ниско нивото на дълга. Прогнозата на анализаторите е за икономически растеж от 3% и продължаващо възстановяване на

икономиката и общинските приходи, което ще позволи на общинския бюджет в средносрочен план да остане в стабилно състояние. Въпреки силните финансови показатели на Стара Загора, все още остава ограничена предвидимостта на дългосрочната финансова политика на града, поради характера на институционалната рамка, при която функционират българските градове и важната роля на централната власт в България в отношенията централна-местна власт. Градът финансира повечето от изпълняваните си проекти с европейско финансиране, което допринася за нисък, макар и покачващ се, дълг, което намалява напрежението върху общинския бюджет.

Според международната агенция, управлението на общинските финанси в краткосрочен план е адекватно, но липсва дългосрочното планиране, което оказва влияние при процеса на формулиране на общинските политики. В оценката също се посочва слабият местен банков сектор, който е отражение на този в страната и важноста му за осигуряване на външна ликвидност.

През 2020 г. е завършено изграждането на техническата инфраструктура на Индустриална зона „Загоре“. В Зоната има изградени комуникации до всеки отделен парцел като пътища, водопровод, канализация, достъп до газ, ток и улично осветление. С изграждане на техническата инфраструктура инвеститорският интерес към терените на Индустриална зона „Загоре“ е значителен, като в рамките на една година се реализира половината от територията на зоната. За нуждите на бъдещите инвеститори е изграден удобен паркинг и две спирки за градски транспорт. Към момента са реализирани 5 терена с обща площ малко над 50 000 кв. м. Размерът на инвестициите, предвиден в представените документи за инвестиционни намерения, е на приблизителна обща стойност над 18 млн. лв., а новооткритите работни места се очаква да бъдат над 120. Предвижда се изграждането на голяма логистична база на старозагорската верига хранителни хипермаркети „СИ БИ ЕС“, на нов модерен завод за ламинирани и печатни фолиа и опаковки на фирма „Ата Пласт“ ООД, както и на производствена база за метални конструкции и съпътстваща офис сграда. Развитието на проекта за Индустриална зона в града ще допринесе за повишаване на стандарта на живот и благосъстоянието на жителите и ще окаже благоприятно влияние върху бизнеса и създаването на нови работни места. Изграждането на мощна индустриална зона е от изключително значение за региона и за местното население, за да се диверсифициране развитието на икономиката, която е все още силно зависима от комплекса „Марица-изток“.

Градът концентрира основните икономически и социални дейности и събира всички значими транспортни връзки.

На територията на общината се срещат два големи трансевропейски транспортни коридора № 8 и № 9, които осигуряват прехода между Адриатическо и Черно море, и съответно между Балтийско и Егейско море. През общината минава и АМ „Тракия“, свързваща София и Бургас. Основни пътни коридори, които се използват са първокласен републикански път I-5, свързващ общината с Казанлък и Димитровград, както и второкласните II-57 и II-66, които осигуряват достъп до районите на Раднево, Сливен и Чирпан. В региона има развита железопътна мрежа, свързваща Стара Загора с Казанлък, Ямбол и Чирпан. Дължината на транспортните коридори на територията на общината определят и достъпността и спрямо другите населени места и общини. Основните транспортни оси се пресичат при град Стара Загора освен АМ „Тракия“, която минава южно от града. На север и северозапад първокласна пътна мрежа и железопътна линия

са успоредни. Южно от града е пътната отсечка към Димитровград, на изток второкласен път към Сливен и магистралния път към Бургас, железопътната линия към Ямбол. На югозапад преминават второкласен път към Чирпан и магистралния път към София.

Община Стара Загора е в непосредствена близост до българската част на международния трансевропейски коридор № 4, който осигурява диагоналната връзка между Германия и Турция.

На територията ѝ преминават най-важните за страната направления за мултимодален транспорт. Наличието на летище и добре развита ЖП мрежа оказват съществено влияние при реализацията на международни комбинирани превози.

Общата дължина пътната мрежа на територията на общината е 904 км, която включва пътищата от републиканската пътна мрежа, включително и пътища без настилка, които са минимална част от пътната мрежа на общината –около 23 км., с асфалтова настилка са 869 км. пътища, 9 км са с трошено-каменна настилка и има едва 3 км път с паважна настилка. От републиканската пътна мрежа на територията на общината според класа на пътя се намират 93 км. автомагистрала, 169 км. първокласни пътища, второкласни пътища – 215 км. и най-голям е делът на третокласните пътища -429 км. Дължината на железопътните линии. Транспортните средства са 157 087 на територията на общината.

Автомобилен транспорт

През територията на Община Стара Загора преминават важни главни пътища от републиканската пътна мрежа: – Автомагистрала "Тракия" - преминава на 10 км южно от град Стара Загора (с Европейска категоризация Е-80); – I-5 - Русе - Свиленград (с Европейска категоризация Е-85); – II-66 - София - Бургас Транспортната инфраструктура е добре изградена. Основните пътни артерии са в много добро състояние. През последните години е рехабилитирана част от общинската /IV-то класна/ пътна мрежа. Необходими са ремонт и рехабилитация на приблизително 45 % от общинските пътищата (около 100 км), тъй като не са в добро състояние или са без настилка (42,9 км). По данни на Плана за устойчива градска мобилност за град Стара Загора общата дължина на пътната мрежа в Община Стара Загора е 398,5 км., в това число: – републикански пътища: – I-ви клас - 45,68 км; – II-ри клас - 40,40 км; – III-ти клас - 52,42 км; – общински пътища /IV-ти клас/ - 260 км.

Международни транспортни коридори.

Стара Загора е пресечна точка на европейски транспортни коридори № 8 и № 9. – Коридор № 8: Италия - Албания - Македония - България Дуръс - Тирана - Скопие - София - Пловдив - Чирпан - Стара Загора - Сливен - Бургас – Варна. – Коридор № 9: Финландия - Русия - Украйна - Молдова - Румъния - България - Гърция Желзинки - Санкт Петербург - Киев - Букурещ - Русе - Велико Търново - Стара Загора - Димитровград - Маказа – Александрополис. В непосредствена близост преминава европейски транспортен коридор № 4: – Коридор № 4: Германия - Австрия - Унгария - Румъния - България - Турция Това обяснява до голяма степен значителния инвестиционен интерес към града и общината.

Железопътен транспорт

По данни на Плана за устойчива градска мобилност за град Стара Загора общата дължина на жп линиите на територията на Община Стара Загора е 113,45 км. Общата дължина на

удвоените жп линии е 37,2 км или 24,69% от всички жп линии в общината. Гъстотата на железопътната мрежа в общината е приблизително 11,1 км на 100км² и е сред най-високите стойности на показателя за страната. Железопътна гара Стара Загора е важен ж.п. транспортен "възел". Тук се пресичат три от основните железопътни линии от ж.п. мрежата на Република България: – София – Пловдив - Чирпан - Стара Загора - Нова Загора – Ямбол – Карнобат – Бургас/- Варна; – Русе - Горна Оряховица - Стара Загора – Димитровград – Подкова; – Русе - Горна Оряховица - Стара Загора – Димитровград – Свиленград;

Въздушен транспорт

Летище „Стара Загора“ се намира на 2 км от град Стара Загора, в съседство с квартал „Кольо Ганчев“. Летището има лиценз за обслужване на международни полети, не функционира от 2009 г., но има близки перспективи за неговата реконструкция и преустройството му като логистичен хъб.

От изключителна важност за свързаността и достъпността на територията на региона е и развитието на транспортната инфраструктура най-големият град в региона-град Стара Загора.

Обществен транспорт

Услугата обществен превоз, в системата на обществения градски транспорт в Стара Загора, е организирана в две направления – автобусен и тролейбусен транспорт. Оператор на тролейбусния и автобусен транспорт е общинско предприятие „Тролейбусни и автобусни превози“ ЕООД Стара Загора. Броят на тролейбусните линии е 4. Еднопосочната дължина на тролейбусните линии е 29,5 км. От общия брой тролейбуси 6 броя марка „ЛАЗ Е183“ са закупени през 2009 год., 8 бр. нови хибридни тролейбуси марка Шкода, закупени 2014 и 14 броя нови тролейбуси марка Шкода, закупени 2015 г. Броят на автобусните линии е 38 заедно с междуселищните, в това число: основни градски линии – 12. Еднопосочната дължина на основните градски автобусни линии е: 109 км. Дружеството разполага с 50 нови соло и 5 нови съчленени автобуса.

В резултат на изпълнение на проект „Интегриран градски транспорт“ по ОП „Регионално развитие“ е проведена обществена поръчка и са закупени 55 броя нови автобуси, отговарящи на екологична категория ЕВРО 6. Извършено е и цялостното обновление на тролейбусния парк с 22 нови тролейбуса.

През 2020 г. е в процес на изпълнение проект „Прилагане на мерки за подобряване качеството на живот в град Стара Загора“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014-2020“, Процедура „Мерки за адресиране на транспорта като източник на замърсяване на атмосферния въздух“; Приоритетна ос 5 „Подобряване качеството на атмосферния въздух“. Проектът предвижда закупуване на 33 електрически автобуси.

Междуселищните, регионални, национални и международни превози на пътници в Стара Загора се осъществяват от Автогара Стара Загора. Предвижда се изграждане на още две автогари на територията на град Стара Загора. Автогара Стара Загора се намира в разширен център на гр. Стара Загора съвсем близо до ж.п. гара Стара Загора.

Видеонаблюдение, пешеходно движение и интелигентни транспортни системи

Предвидени са интелигентни системи за регулиране на движението в рамките на града. Предвижда се да се използват няколко метода на управление на светофарните уредби в града, както и оптимизиране на времето за движение на градския транспорт посредством създаване на организация за по-ефективно преминаване през кръстовища, зелена вълна.

С цел оптимизиране на преминаването на превозните средства на градския транспорт през светофарно регулираните кръстовища е разработена система за управление на трафика, която съдържа няколко алгоритъма за поведение и регулиране, които да могат да бъдат прилагани в зависимост от обстоятелствата в реално време. Част от системата е и получаването на актуална информация за всяко едно превозно средство на градския транспорт в реално време, с цел и определяне на точното разписание на движението. Чрез инсталираните нови светофарни контролери и съответните трафик детектори автоматично могат да се събират данни за работата на системата за управление на градския транспорт и графика. Те се съхраняват в база данни и достъпът им става чрез специален уеб базиран софтуер.

Чрез трафик детекторите се събират следните типове данни за всяко оборудвано кръстовище:

- ✓ Брой преминали МПС;
- ✓ Заетост на виртуалната рамка;

От своя страна светофарните контролери постоянно изпращат информация към сървъра. Софтуерът има възможност да я агрегира и представя на потребителя. Най-важните данни за функционирането на светофарната уредба са:

- Режим на работа;
- Сигнална програма;
- Продължителност на зеленото време и цикъла;
- Прекъсване на връзката със сървъра;
- Повреда на допълнителното оборудване;

Уеб базираният софтуер позволява създаването на справки за различни периоди от време, като потребителят може да избере и в какъв формат да запази съответната справка. Също така данните могат да бъдат графично визуализирани за по-лесен моментен анализ на движението. В интелигентната транспортна система е предвидено монтирането на специални устройства за регулиране на пешеходното движение. За указване на състоянието на пешеходния светофар - червен или зелен за слепите хора— в пешеходните секции се монтират звукови сигнализатори с различен сигнал за главно и второстепенно направление. Бутоните за искане на зелен сигнал от пешеходци са с възможност за локализиране от хора с увредено зрение.

Неразделна част от интегрираната система е видеонаблюдението. Всички мрежови камери притежават вграден софтуер за видео анализ на изображението, който надеждно открива и анализира движещи се обекти, като в същото време потиска нежелани аларми от фалшиви източници в кадъра. Разширената функционалност на видео анализа има възможност да генерира аларми при закриване на изгледа на камерата, заслепяване, разфокусиране и препозициониране.

Софтуерът на системата за видеонаблюдение е тип „клиент-сървър“. Монтираните видеодетектори представляват специализирана видеокамера и индустриален високопроизводителен микрокомпютър, поместени в общ херметичен и вандалоустойчив корпус с естетичен външен вид.

Специализираните алгоритми, с каквито е снабден всеки видео-детектор, симулират работата на най-популярните трафик детектори — индуктивните рамки. Чрез специален софтуер в изображението от камерата се създават т.н. виртуални рамки. Алгоритъмът на видеокамерата следи изображението в тази рамка и при промяна на оцветяването на пикселите, отчита преминаване на превозно средство.

Велосипедни алеи, зони за паркиране

При изпълнението на проект „Подобряване на физическата и жизнена среда на кв. „Железник“, в квартала са изградени велоалеи. В рамките на проект „Модернизация и развитие на устойчив градски транспорт“ по ОПРР, същите са удължени, преминавайки през почти целия град. Изградена е мрежа от велоалеи, която да свързва централната част на Стара Загора с основни райони и парк „Бедечка“. Този проект цели да намали пътните задръствания и ще подобри качеството на живот в Стара Загора, като допринесе и за устойчивата мобилност. Общата дължина на велоалеите е 7,8 км.

В централната градска част има няколко платени паркинга: открити – до хотел “Верея” и Спортната зала, и подземен – зад ГУМ. Удобни паркинг има до ж.п. гара, Държавна опера Стара Загора. Големите търговски вериги, разполагат с паркинги с достатъчен капацитет. Регламентирано е краткосрочно паркиране (30 минути – 3 часа) в зелената зона със 1000 паркоместа, която се намира в централната градска част. Режимът на 34 паркиране в Зелената зона е валиден в делнични дни от 08.00 до 18.00 ч. и в събота от 09.00 до 14.00

Енергийна инфраструктура

Всички населени места в региона са електрифицирани. Изградената електрическа мрежа осигурява достатъчна сигурност и оперативност при захранването на подстанциите. Електроразпределителната мрежа е поддържана в добро състояние.

Възобновяеми енергийни източници

Основният източник на територията на общината е биомасата. Предвид наличието на дървопреработващи и мебелни предприятия техният технологичен отпадък се използва за отопление чрез изгаряне.

В общината има инсталирани четири фотоволтаични, като техният геотермален потенциал се използва за отопление на промишлени сгради.

Съществува и добър потенциал за използване на слънчевата радиация за производство на енергия. Наблюдава се значителен инвеститорски интерес предвид южното изложение и големият брой слънчеви дни.

Възможен източник на енергия/сметищен газ/ е клетка 1 за депониране на отпадъци в обект „Регионален център за управление на отпадъците в землището на с. Ракитница“.

Водоснабдяване и канализация

В областта няма населени места с режимно водоподаване. Всички селищата в общината са централно водоснабдени, като при необходимост се ползват помпени станции и водни

кули. Състоянието на водоизточниците е задоволително, но част от санитарно – охранителните зони не са в добро състояние – липсват ограждения, надеждни врати, табели и др.

Тенденции във ВиК сектора

Осигуреността на населението с ВиК инфраструктура показва, че повечето показатели за област Стара Загора са по-благоприятни от тези за страната и за ЮИР. Посредством групови водоснабдителни системи е осигурен достъп до питейна вода на 99.9 % от населението на областта. В динамичен план, спрямо последните години показателите се подобряват. Няма населението на режим на водоснабдяване. Нараства дялът на населението, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води, като за последните 5 години дялът на населението обслужвано от пречиствателни станции нараства с 0.8%. Увеличава се населението, което е свързано с обществена канализация с 0,6%. Намалява и относителният дял на населението свързано с обществена канализация без пречистване. В района на област Стара Загора през 2019 г. се поддържат и експлоатират канализационни системи в населени места с дял 71.5 % от населението в областта, при средно за страната 76.4%.

ФИГУРА 56 ОСИГУРЕНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО С ВИК ИНФРАСТРУКТУРА, 2019 Г.

	Население, свързано с обществено водоснабдяване	Население на режим на водоснабдяване	Население, свързано с обществена канализация, общо	Население с пречиствателни станции за отпадъчни води	Население, свързано с обществена канализация без пречистване
България	99,4	6	76.4	64.6	11.8
ЮИР	99,9	2.2	73.4	56.2	17,2
Бургас	99,9	0,3	79.1	66.1	13,0
Сливен	100,0	10.2	65,2	57,3	7,9
Стара Загора	99,9	0,0	71.5	62.1	9,4
Ямбол	100,0	1.9	71,9	4,8	67,2

Източник: НСИ

В област Стара Загора се отчита почти пълно обезпечаване на водоснабдяването на населението. В периода 2016-2020 г. 99.9% от населението са свързани с обществено водоснабдяване. В сравнение с данните на национално ниво областта отчита по-добре и устойчиво развитие. Средно за страната стойностите показват между 99.3% и 99.5% обезпечаване на населението.

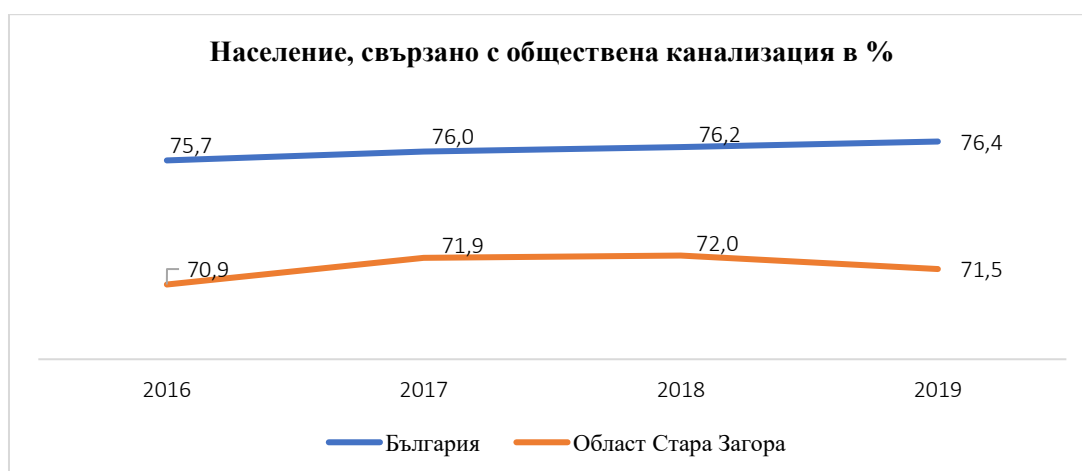
ФИГУРА 57 НАСЕЛЕНИЕ, СВЪРЗАНО С ОБЩЕСТВЕНО ВОДОСНАБДЯВАНЕ В %

Източник: НСИ

По отношение на дела на населението, свързано с обществена канализация, данните в област Стара Загора показват близки нива на обезпечаване на населението с канализация в сравнение с националните стойности. През 2016 г. населението, свързано с канализация, е 70.9%. През 2018 г. достига 71.9%, през 2018 г. – 72% и през 2020 г. – 71.5%. Ежегодният ръст в разширяването на дела от населението, което е обхванато от този тип услуга нараства с около 1%, като през 2019 г. единствено се отчита спад. Този темп на нарастване е слаб. Все още малко под $\frac{1}{4}$ от населението не е свързано с канализация.

ФИГУРА 58 НАСЕЛЕНИЕ, СВЪРЗАНО С ОБЩЕСТВЕНА КАНАЛИЗАЦИЯ В %

Източник: НСИ

През разглеждания период в област Стара Загора не се отчита наличието на население на режим на водоснабдяване. Единствено през 2017 г. има минимално изменение в стойностите – 0.6% от населението е било в режим. Вероятно това явление е нетрайно и се дължи на извънредни обстоятелства в рамките на календарната година, които са били преодолені в следващите години.

ФИГУРА 59 НАСЕЛЕНИЕ НА РЕЖИМ НА ВОДОСНАБДЯВАНЕ В %

Източник: НСИ

По отношение на населението, свързано с пречиствателни станции за отпадни води, в област Стара Загора се измерват по-ниски стойности от средните за страната. През 2016 г. населението с такава свързаност е 61.4%. През 2018 г. се отчита нарастване с 0.2%, а през 2019 г. – с 0.3% спрямо предходната година. Най-високи стойности се измерват през 2020 г. – 62.1%. И по този показател се отчита слаб темп на нарастване в обхвата на населението. Оформя се значителна част от населението (малко под 40%), което няма достъп до пречиствателни станции за отпадъчни води.

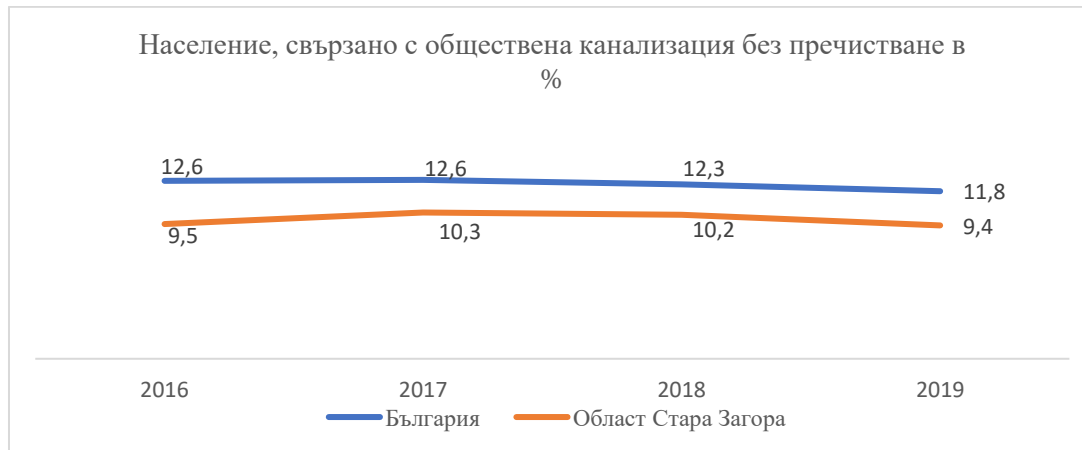
ФИГУРА 60 НАСЕЛЕНИЕ, СВЪРЗАНО С ПРЕЧИСТВАТЕЛНИ СТАНЦИИ ЗА ОТПАДЪЧНИ ВОДИ В %

Източник: НСИ

Делът на населението, свързано с обществена канализация без пречистване в област Стара Загора е по-малък спрямо данните за страната. През 2016 г. данните показват, че 9.5% от населението на областта е свързано с този тип канализация. През 2017 г. (10.3%) и през 2018 г. (10.2) се отчита повишаване – под 1% в сравнение с 2016 г. През 2019 г. се измерват най-ниските стойности – 9.4%. В обобщение, около 10% от населението трайно не са свързани с пречиствателна станция на водите. В сравнение със средните стойности на национално ниво областта е налична разлика от около 2% през разглежданите години.

ФИГУРА 61 НАСЕЛЕНИЕ, СВЪРЗАНО С ОБЩЕСТВЕНА КАНАЛИЗАЦИЯ БЕЗ ПРЕЧИСТВАНЕ В %

Източник: НСИ

Вътрешната водопроводна мрежа на града е около 199 км., но голяма част от водопроводите са изградени в периода 1950 – 1980-та година. Най-голям е дялът на етернитовите водопроводи – 55%. Това обуславя високата аварийност по водопроводната мрежа, чиято рехабилитация и подновяване е един от основните приоритети на оператора. Загубите на вода по външните довеждащи водопроводи на Стара Загора са 6,75%, съгласно измервателната кампания в рамките на подготвеното прединвестиционно проучване за целите на дълготрайни инвестиции в сектора.

Установени са основните недостатъци:

- Съществуващата разпределителна водопроводна мрежа е амортизирана и често аварира.
- Сградните отклонения изпълнени от поцинковани тръби са силно корозирали и аварират.
- Голяма част от спирателните кранове са повредени, а други са асфалтирани, което създава проблеми при експлоатацията на мрежата. Основните причини за високите нива на загуби на вода са съществуващата тенденция на увеличаване броя на аварията. Загубите на вода са основен проблем за ВиК оператора, тъй като затрудняват поддържането на приемливи нива на цената на вода, а също така и водят до високите оперативни разходи.

Най-важните действия по намаляване на загубите трябва да включват подмяна на стари главни водопроводи и разпределителни мрежи, доразвиване на системата SCADA, проектиране на зони за измерване на дебита, инсталиране на уреди за измерване на налягане, монтиране на водомери на водоизточниците, на хранителните тръби на водоемите и на всички довеждащи водопроводи.

Канализация

Съществуващата канализационна мрежа в по-голямата си част е полагана в периода 1970-1980. Общата дължина на мрежата за града е 207,8 км. Степента на изграденост на канализационната мрежа е 99%. Има значително ниво на ексфилтрация/инфилтрация от и в канализационната мрежа. Хидравличната проводимост на канализационната мрежа е намалена, поради наслояване на наноси, което води и до чести запушвания. Съществуват и нерагламентирани зауствания.

ПСОВ Стара Загора е финансирана и изградена по Проект ИСПА Мярка 2000/BG/16/P/re/003-04 за проектиране и строителство на ПСОВ в басейна на р. Марица – Лот 1 „ПСОВ Стара Загора”. Изпълнението на ПСОВ е започнато на 12.12.2005 г. Обектът е завършен и предаден за експлоатация на ВиК ЕООД – Стара Загора на 07.04 2011 г. ПСОВ Стара Загора е оразмерена да приема и пречиства отпадъчните води на гр. Стара Загора, с. Богомилово, кв. Зора и кв. Студентски град.

Към настоящия момент на входа на пречиствателната станция идват силно разреждени води. Това се дължи на силно амортизираната канализационна мрежа и високите подпочвени води, които обуславят и високата инфилтрация в мрежата. В заключение може да се обобщи, че основните недостатъци на канализационните системи в гр. Стара Загора са:

- Съществуващата канализационна мрежа в по-голямата си част е полагана в периода 1970- 1980;
- Значително ниво на ексфилтрация/инфилтрация от и в канализационната мрежа;
- Намалена хидравлична проводимост и капацитет на канализационните мрежи поради наличие на малки диаметри или насляване на наноси по тръбите;
- Наличие на нерегламентирани зауствания;
- Част от отпадъчните води, в населени места без ПСОВ, се заустват директно във водните приемници без пречистване, което води до замърсяване на водните обекти и нарушаване на екологичното равновесие.

Към момента се изпълнява проект „Изграждане на ВиК инфраструктура на обособената територия, обслужвана от “Водоснабдяване и канализация” ЕООД - Стара Загора” , финансиран по ОПОС 2014-2020, чиито цели са свързани с постигане съответствие с Директива 91/271/ЕИО за пречистването на градските отпадъчни води, Директива 98/83/ЕО относно качеството на водите предназначени за консумация от човека, Директива 2013/51/ЕВРАТОМ и Директива 2000/60/ЕО за изграждане на ВиК инфраструктура за агломерации с над 10 000 е.ж. идентифицирани за обособената територия обслужвана от „ВиК“ ЕООД – гр. Стара Загора – агломерация Стара Загора, Казанлък, Чирпан и Раднево; подобряване качеството на живот на населението и повишаване нивото на предоставяните услуги, намаляване на водозагубите и оптимизация на експлоатационните разходи на ВиК оператора; намаляване на риска от замърсяване на водни басейни чрез увеличаване на ефективността при събирането на отпадъчни води, отвеждане и пречистване, намаляване на здравния риск, намаляване на риска от замърсяване на подземни води чрез увеличаване на ефективността при събирането на отпадъчни води, отвеждане и пречистване, изготвяне на стратегия за обезвреждане на утайки от пречистване на отпадъчни води и подобряване на екосистемите и биоразнообразието в ареала на водните басейни и подземните водни басейни.

Очаква се чрез планираните инвестиции да се подобрят ВиК услугите в област Стара Загора. Реконструкцията и изграждането на водоснабдителна мрежа ще осигури непрекъснатост на водоснабдяването и вода за питейно-битови нужди с качества съответстващи на европейските директиви. Реконструкцията и изграждането на канализационна мрежа и КПС ще подобрят показателите за качество на водите на водоприемниците и ще се намалят загубите на вода.

С приключване на инвестицията се очаква да се осигури непрекъснатост на водоподаването към водоснабдителните системи на води с необходимото качество и количество, ще се гарантира съответствие на водите за питейно-битови нужди с Директива №98/83 ЕО и Директива 91/271/ЕИО, както и Директива 2013/51/ЕВРАТОМ и Директива 2000/60/ЕО за изграждане на ВиК инфраструктура за агломерации с над 10 000 е.ж. Очаква се също да се осигури елиминиране на директните зауствания на непречистени отпадъчни води във водни басейни, да се намали инфилтрацията, да се намалят разходите за експлоатация и поддръжка на ВиК системите.

ИЗВОДИ

Ключовото географско положение, трансевропейските транспортни коридори, мрежата от автомобилни и железопътни оси с национално и регионално значение предоставят възможности за динамично развитие на разнообразни транспортни и логистични дейности, създават условия за добър микроклимат и реализация на инвестиции.

Основните проблеми на община Стара Загора са свързани с прекомерната концентрация на производствени дейности и население в общинския център и обезлюдяване на голям брой от селата; липса на вторични центрове в общината; наличие на периферни села, слабо обвързани с общинския център; недоизградени пътни връзки между тях и общинския център; недостатъчно използване на разнообразните природни дадености и богато културно-историческо наследство за развитие на туризма.

През 2020 г. е завършено изграждането на техническата инфраструктура на Индустриална зона „Загоре“. В Зоната има изградени комуникации до всеки отделен парцел като пътища, водопровод, канализация, достъп до газ, ток и улично осветление. С изграждане на техническата инфраструктура са създадени предпоставки за привличане на инвеститори.

5. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ

5.1. ПРИРОДНИ ДАДЕНОСТИ¹⁰

Община Стара Загора включва територия от 109359,59 ха, от които 30 385ха. по данни на горскостопанския план от 2015г, са горски площи, част от Сърнена Средна гора. 61743,8 ха. са земеделските площи, част от Горнотракийската низина. Урбанизираните площи на общината заемат 6892,18 ха, водните – 1833,3ха. Останалите 5644,91 ха са заети от транспортна и техническа инфраструктура, гробищни паркове, имоти със специално предназначение, нарушени територии и др.

Стара Загора е една от 11- те общини на едноименната област. Нейната площ представлява 0,96 % от територията на България, 5.4% от територията на Югоизточен район и 20,7% от територията на област Стара Загора.

Общината е разположена основно върху три височинни пояси – низинен (под 200 м н. в.), хълмист (между 200 и 600 м н. в.) и планински (над 600 м н. в.) Основните почвени покрития са 7 вида: смолници, канелени горски, планосоли, делувилни, алувиално-ливадни и блатни.

---

¹⁰ ОУПО- стр 17-29

Горската растителност е от смесен тип. Преобладава широколистната, съставена предимно от космат дъб и келяв габър. Привнесени са чер и бял бор, бреза, топола, акация, бадеми и орехи.

Практиката показва, че на територията на общината могат добре да виреят и някои южни видове като ливански кедър, кипарис и др.

Шест ловностопански дружества стопанисват дивеча в общината, който включва : елени, сърни, диви свини, пьдпъдъци и др. Това е съществен ресурс за развитие на национален и международен туризъм.

В полската част на общината се отглеждат предимно зърнени, маслодайни и лозови култури.

Цялата територия на общината има преходно-континентален климат с горещо лято и относително топла зима (средногодишна температура – около 12 градуса по Целзий). Традиционни природни рискове са летни засушавания и градушки, зимни наводнения и есенно-зимни мъгли.

Средногодишната скорост на вятъра е 1,4 м/сек. Най-ниската скорост на вятъра е през месец ноември – 1,0 м./сек., а най-високата през февруари и март – 1,6 м./сек. Обширната негативна форма на релефа на общината е предпоставка за образуване на трайни мъгли през зимния сезон.

Продължителността на слънчевото греене е 2200 часа годишно. Средногодишното количество на валежите е 588mm. Снежната покривка достига до 5 см. и бързо се стопява.

Най-значимата река в общината е Сазлийка, извираща от Средна гора и вливаща се в река Марица. Други по-значими реки са Бедечка и Берекетска, преминаващи съответно през източната и западна части на общинския център.

Старозагорските бани, разположени в северозападната част на общината, са ценен източник на лековита минерална вода.

Тъй като естествените водни ресурси на общината са ограничени, за нуждите на земеделието са изградени множество малки язовири (12 броя).

Общината има значителни количества подземни води, които се използват главно за пиене и частично за поливане.

Община Стара Загора има общо 3 бр. защитени зони („Река Сазлийка“, „Река Мартинка“, „Чирпански възвишения“), както и 4 броя природни забележителности („Казането“, „Змееви дупки“, „Кратера на вулкана“ и „Милкини скали“.)

Съчетаването на живописни горски и плодородни полски територии разкриват възможности за планински и селски туризъм.

Богатството на минерални води, съхранени следи от праисторическа (Берекетска селищна могила), антична (Августа Траяна, основана от римския император Траян през II век в чест на победата над даките) и средновековна епохи, заедно със символите на борбите за национално освобождение са много добра основа за развитие на културния туризъм.

Състояние на урбанизираната територия

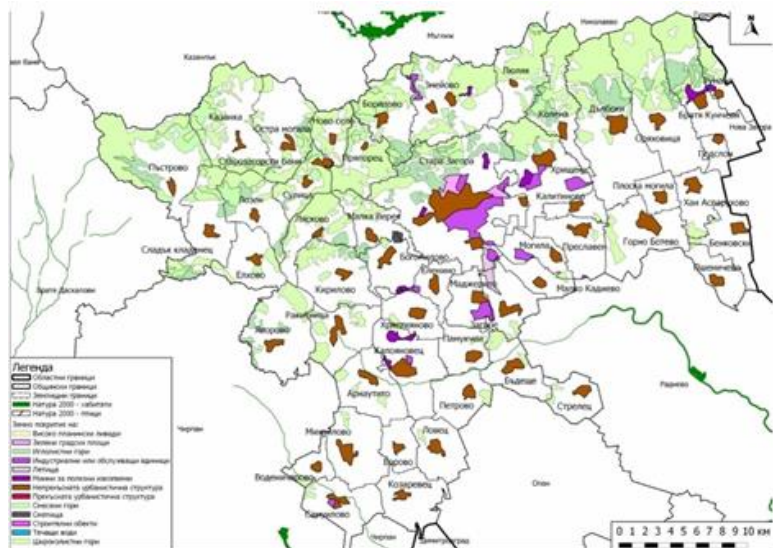
В общината има един град - Стара Загора. В него обитава основната част от нейното население (135 715 жители) и 51 села с общо 20 853 ж., или за цялата община - 156 568 ж. Посочените данни за населението са на НСИ за 2018г.

Селата, според броя на тяхното население, са много малки (до 200 жители) – 19 броя, малки (между 200 и 1000 жители) – 28 броя, и големи (над 1000 жители) четири: Богомилово (1455), Дълбоки (1450), Хан Аспарухово (1216) и Хрищени (1696), съгласно данни на НСИ от 2018г.

Преобладаването на малките и много малки села (общо 47 броя) се отразява на структурата на местното самоуправление – само 28 села имат статут на кметства, а останалите са кметски наместничества. Пет от кметствата са близо до демографския минимум (250 жители) и са застрашени да загубят статута си на самоуправляваща се общност.

Стопанският облик на селата е земеделски. Преобладава производство върху арендована земя, реализирано от едри външни стопански субекти и дребни местни стопанства върху собствена земя за лична консумация. По същество в селата липсва възможност за постоянна трудова заетост на млади хора, което ги принуждава да ги напускат. Депопулацията на селата има директно отношение към техния първичен социален сервиз. Едва 8 от всички 51 села имат функциониращи училища, а в 29 села няма лекарски практики.

ФИГУРА 62 ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА – ЗЕМНО ПОКРИТИЕ: УРБАНИЗИРАНИ, ЗЕМЕДЕЛСКИ И ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ

Източник ОПР 2014 – 2020

Положителна характеристика за общината е пълното електрифициране и водоснабдяване на селата. По отношение на достъпност и междуселищни връзки селата могат да бъдат разделени на две основни групи. В първата са „облагодетелствани“, които са разположени в близост до първокласна пътна мрежа. Втората група, включва села, разположени в южната и северозападна периферия на общината. Те могат да ползват пониското качество на общинската пътна мрежа.

Всички села от общината са достъпни от и до общинския център в рамките на максимален 30 минутен изохрон с автомобил. (За 16 села – 10 мин.; за 14 села – от 11 до 15 мин.; за 12 села – 16 до 20 мин. и само за 8 периферни села – от 21 до 30 мин.)

Гъстотата на населението в общината е 143,2 жители на квадратен км. при средно за страната 66,3 жители на кв.км. Специфично за община Стара Загора е прекомерната концентрация (над 85 %) на население и производствени дейности в нейният център, което налага целево създаване на няколко вторични опорни центрове.

Съгласно Националната концепция за пространствено развитие /актуализация 2019 г./ гр. Стара Загора е един от 18-те центъра на агломерационни образувания и функционални урбанистични ареали (FUA). Градът няма изявен агломерационен ареал, а по-скоро е силно ядро, в което 85% от населението на агломерационния ареал живее в центъра - град. Подобряване на функционалните и пространствени връзки между ядрото и по-малките населени места в обхвата на ареала е принципна препоръка на цитирания документ.

Град Стара Загора е разположен на границата между равнината и полето като обединява значими икономически и транспортни връзки на общината и изпълнява нейни основни функции – обитаване, обслужване, производство и рекреация, Производствените и логистични дейности са разположени в източните и южни части на града, където са свързани с главни пътни и ж. п. линии. Летищният комплекс заема равнинният южен терен, а Тракийския университет е разположен югозападно от града. Жилищните територии са в центъра и в посока на север, изток и запада от центъра. Повечето от тях са с лек и по- стръмен наклон на юг и са благоприятни за обитаване. Градът има добре развита зелена система.

Геология и хидрогеология

Община Стара Загоря е разположена върху части от северните крайнини на Горнотракийската низина и сегмент от Сърнена Средна гора, което определя геоложкия и тектонски строеж на района.

Стратиграфия

В геоложкия строеж на терена са установени разкрития от архайско-протерозойски, триаски, юрски, палеогенски, палеогенско-неогенска, неогенски и кватернерни литостратиграфски единици, магмени продукти и генетични скални типове.

Полезни изкопаеми

Разнообразният геоложки строеж в община Стара Загора обуславя наличието на метални, неметални полезни изкопаеми, кариерни материали и термоминерални води.

5.2. Въздух

Рамковата директива 96/62/ЕС за управление на качеството на въздуха в градовете е ключов елемент от стратегията на ЕС за подобряване качеството на въздуха като цяло. Това налага стриктни изисквания относно извършвания мониторинг за вида и броя на контролираните замърсители, с оглед изготвяне на планове за действие за подобряване качеството на въздуха в средносрочен и дългосрочен аспект. От друга страна, информирането на обществеността е основно изискване в Директивата.

Качеството на въздуха е последица от комбинираното действие на много и разнообразни фактори. Метеорологичните характеристики въздействат пряко върху разпространението на замърсителите в атмосферния въздух. Основните групи антропогенни дейности, имащи отношение към замърсяване на атмосферния въздух, са: промишлени дейности; автомобилен трафик; комунално-битов сектор – използване на твърди и течни горива за отопление през зимния сезон; строителни и ремонтни дейности и др.

Община Стара Загора е разположена в централната част на Южна България с площ от 1093.6 km². Преобладаващата част от общината (56.5%) представлява земеделска земя, с оформени пасища и обработваема земя, в които се развива традиционно животновъдство и растениевъдство, част от Горнотракийската низина. Горските масиви в общината са около 30.4%, заемащи териториите на север от град Стара Загора, част от Сърнена Средна гора. Населените места и урбанизирани територии заемат едва 6.3% от територията на общината – общо 68.9 km².

Селищната мрежа се формира от 52 населени места, от които един град – Стара Загора и 51 села. Преобладаването на малките и много малки села.¹¹ От всичките 52 населени места, само пет са с население над 1000 жители. Десет са селищата с население между 500 и 1000 жители, а останалите са с население от 100 и по-малко от 100 жители. Специфично за Община Стара Загора е прекомерната концентрация на население и производствени дейности в общинския център и обезлюдяване на голям брой от селата.

По данни на Националния статистически институт (НСИ) населението на община Стара Загора към 31.12.2020 г. е 152 956 души. Териториалното разпределение на населението е неравномерно със силен превес на общинския административен център, който е и най-гъсто населения район, с плътност около 1 800 жители на квадратен километър¹². За сравнение средната гъстота на населението в общината е 143.2 жители/km².

В общината няма концентрация на големи промишлени производства, емитиращи високостойности концентрации на вредни вещества в атмосферния въздух. Преобладават малките и средни предприятия в секторите – производство на метали и метални изделия (с най-голям дял в икономиката на общината), производство на хранителни продукти и напитки (на база на местните селскостопански ресурси); производство на текстил и изделия от текстил, и други стопански единици в сферата на услугите, транспорта и строителството. По-голямата част от промишлените предприятия на територията на гр. Стара Загора са газифицирани.

По данни на РИОСВ – Стара Загора (Изх. №РД-05-64(1)/19.01.2021 г.), на територията на Община Стара Загора не се експлоатират големи горивни инсталации (ГГИ).

Голяма част от градското население в европейските страни, в т.ч. и Република България е подложено на нива, превишаващи пределно допустимите стойности за съдържание на фини прахови частици, определени за защита на човешкото здраве¹³. В българското законодателство за фините прахови частици е приета аббревиатурата ФПЧ, като в зависимост от размера на частиците се означават като: ФПЧ10 и ФПЧ2.5¹⁴.

¹¹ ОУП на Община Стара Загора, част 1 Диагностика, 2020г. – предварителен проект

¹² Регистър на агломерациите по Закона за защита на шума в околната среда, МРРБ, <http://www.regag.eu/>

¹³ КАВ, 2021-2025, стр.10

¹⁴ ФПЧ₁₀ са прахови частици с диаметър до 10 µm, а ФПЧ_{2.5} са прахови частици с диаметър до 2.5 µm.

В съответствие с чл. 27 от ЗЧАВ и чл.30 на Наредба №7/03.05.1999г. за оценка и управление на КАВ и Заповед №РД-969/21.12.2013 г. на Министъра на околната среда и водите, територията на Община Стара Загора е включена в списъка на районите за оценка и управление на КАВ на територията на Република България като зона/териториална единица, в която се констатира замърсяване на атмосферния въздух с фини прахови частици (ФПЧ10 и ФПЧ2.5), ПАВ и NO2. В тази връзка, в изпълнение на чл. 27, ал. 1 на ЗЧАВ (В случаите, когато в даден район общата маса на емисиите довежда до превишаване на нормите за вредни вещества (замърсители) в атмосферния въздух и на нормите за отлагания, кметовете на общини разработват и изпълняват програми за намаляване нивата на замърсителите и за достигане на утвърдените норми по чл. 6. Програмите се приемат от общинските съвети.), от 2003 г. Община Стара Загора разработва и изпълнява общинска програма за подобряване качеството на атмосферния въздух, която се актуализира на всеки пет години. С Решение № 667 от Протокол №17/22.12.2016 г. на ОбС Стара Загора е приета „Актуализирана програма за намаляване на вредните емисии в атмосферния въздух (ФПЧ10) и достигане установените норми на територията на гр. Стара Загора с период на действие 2016 – 2020 г.“ (последна актуализация).

В резултат на реализираните мерки, заложи в програмата за качеството на атмосферния въздух, от 2016 г. в АИС „Зелен клин“ не се регистрират СГК и СДК над нормативно допустимите. Тенденцията е към намаление, както на броя денонощия с превишена норма, така и на средногодишната концентрация на ФПЧ10. По показател ФПЧ2.5, който се следи в пункт с ръчно пробонабиране „Стара Загора – РИОСВ“, средногодишната концентрация е под установената норма.¹⁵

В тази връзка община Стара Загора е разработила и изпълнява „Програма за намаляване на нивата на замърсителите и достигане на установените норми за вредни вещества в атмосферния въздух и План за действие за периода 2011-2015 г.“, изготвена по показател -ФПЧ10.

Програмата за намаляване на нивата на замърсителите и достигане на установените норми за вредни вещества в атмосферния въздух на територията на Стара Загора се разработва за замърсител фини прахови частици с размери до 10 микрона (ФПЧ10). Времевият обхват на програмата е за периода 2016 - 2020 година.

През 2021 г. община Стара Загора разработва актуална „Програма за намаляване на вредните емисии в атмосферния въздух (ФПЧ10 и ФПЧ2,5) и поддържане на установените норми на територията на град Стара Загора с период на действие 2021–2025 година, в която са изведени и аналитични данни, както са предложени мерки за подобряване на КАВ до 2023г. и до 2025г.

Действаща система за мониторинг – пунктове за мониторинг (карта, географски координати)

Съгласно изискванията на националното и европейско законодателство територията на страната е разделена на шест района и агломерации (с население над 250 000 души) за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ) утвърдени със Заповед №969/21.12.2013 г. на министъра на околната среда и водите. Съгласно утвърденият списък на районите (в т.ч. агломерациите) за оценка и управление на

---

¹⁵ КАВ, 2021-2025г., част 1, стр.11

качеството на атмосферния въздух, считано от 01.01.2014 г., територията на Община Стара Загора е включена в РОУКАВ „Югоизточен“¹⁶ с код BG0006, и е посочена като зона/териториална единица с превишаване нормите за показател: фини прахови частици (ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5}) ПАВ и NO₂. РОУКАВ – „Югоизточен“ обхваща територия с площ 34 371 km² с общо население от 1 837 232 души. Нивата на ФПЧ₁₀ се контролират в 12 пункта, докато ФПЧ_{2.5} се наблюдава само в един от пунктовете - пункт „РИОСВ“ в гр. Стара Загора.

Наблюдението върху качеството на атмосферния въздух и неговият контрол се осъществява от Национална система за мониторинг на КАВ, част от НСМОС. Тя се обслужва от Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) към Министерството на околната среда и водите (МОСВ). Анализът на данните за качеството на атмосферния въздух се извършва по райони, като се отчита и спецификата на всяко населено място, в което се извършва контрол.

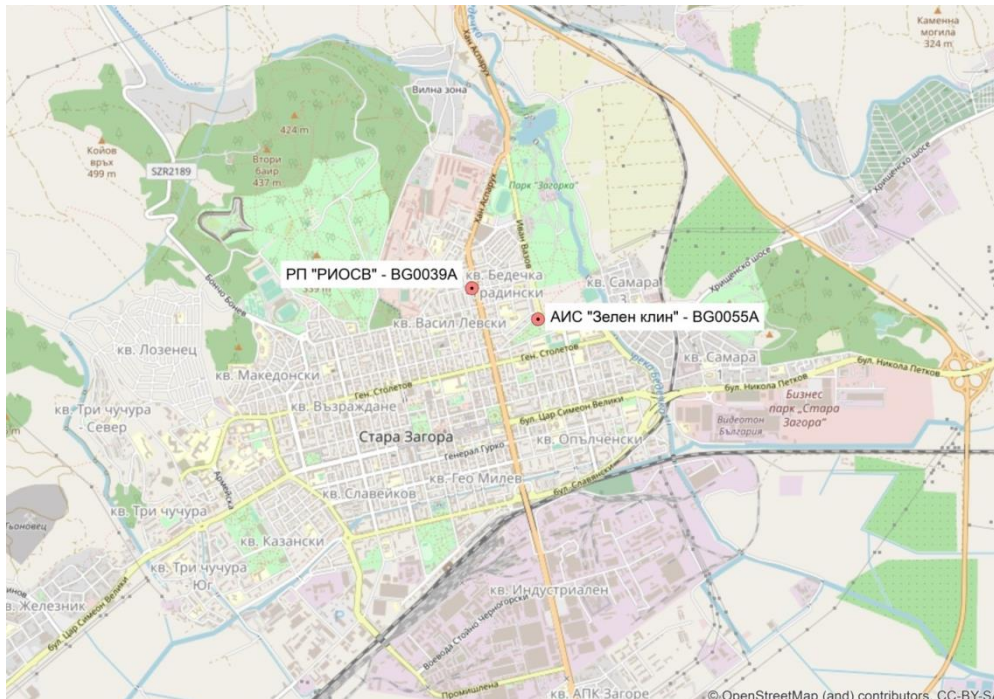
Дейността на Националната система за мониторинг на качеството на атмосферния въздух се регламентира със Заповед № РД-489/26.06.2019 г. на министъра на околната среда и водите, в т.ч. брой, вид на пунктовете, контролирани атмосферни замърсители, методи и средства за измерване. Съгласно цитираната Заповед, наблюдението и контрола върху качеството на атмосферния въздух на територията на Община Стара Загора се осъществява от 1 бр. автоматична измервателна станция, разположена в гр. Стара Загора (АИС „Зелен клин“) и 1 бр. ръчен пункт („РИОСВ“) в гр. Стара Загора. Разположението на пунктовете е означено на Таблица №63.

- АИС „Зелен клин“ Пунктът функционира като автоматична измервателна станция с Еол код BG0055A – StZag1. Разположен е в гр. Стара Загора – парк Зелен клин (кръстовището на ул. „Димитър Подвързачов“ и ул. „Иван Вазов“) с координати: 42.25.944 и 25.38.245. Съгласно Заповед №РД-489/26.06.2019 г. на МОСВ, автоматичната измервателна станция е класифицирана като: градска транспортна, с обхват на пункта 10-15 м. Станцията измерва основните показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух, съгласно чл. 4, ал. 1 от ЗЧАВ, в това число: фини прахови частици (ФПЧ₁₀), серен диоксид (SO₂), азотни оксиди (NO, NO₂), въглероден оксид (CO), озон (O₃), Общи неметанови въглеводороди и сероводород (H₂S), както и стандартен набор от метеорологични параметри (СНМП).
- Пункт с ръчно пробонабиране – РП „РИОСВ“, Еол с код BG0039A - Пунктът е разположен в застроената част на град Стара Загора, на кръстовището на бул. „Патриарх Евтимий“ и ул. „Стара планина“ с координати: 42.36.316 и 25.37.531. Съгласно Заповед №РД-489/26.06.2019 г. на МОСВ е класифициран като: градски фонов пункт с обхват от 100 м до 2 км. Измерват се фини прахови частици под 2.5 микрометра (ФПЧ_{2.5}) и бензен (C₆H₆). Пункта работи пет дни в седмицата, като се извършват по четири пробонабирания (едночасови) в светлата част на денонощието.

---

¹⁶ КАВ, 2021-2025г., част 1, стр.14-15

ФИГУРА 63 РАЗПОЛОЖЕНИЕ НА ПУНКТОВЕ ЗА МОНИТОРИНГ НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА, ВКЛЮЧЕНИ КЪМ НСМ СЪС ЗАПОВЕД №РД-489/26.06.2019 Г.

Като част от дейностите по Интегриран проект „Българските общини работят заедно за подобряване на качеството на атмосферния въздух“, който се реализира с финансовата подкрепа на Програма LIFE на Европейския съюз, на територията на гр. Стара Загора функционират още две автоматични измервателни станции, които не са включени към настоящия момент към Националната система за мониторинг на КАВ:

- Станция „Железник“ е разположена в кв. „Малък Железник“, междублоково пространство на ул. „Иван Пашинов“ № 16;
- Станция „Славянска“ се намира на площадка в района на бул. „Славянски“ № 2.

Измервателните станции са оборудвани с автоматични анализатори за едновременно измерване на концентрациите на ФПЧ10 и ФПЧ2,5 в атмосферния въздух, което е от съществено значение за оценка на неблагоприятното въздействие на замърсяването с фини прахови частици върху здравето. Местоположението им е определено с цел коректно отчитане на влиянието на различните източници на емисии на фини прахови частици, вкл. и тези от битовото отопление с дърва и въглища.

Оценка на замърсената територия (км2)

Замърсяването на въздуха¹⁷ обикновено засяга жителите на градовете повече, отколкото жителите на селски райони - гъстотата на населението в градските зони означава, че повече замърсители се освобождават в по-голям мащаб (например от автомобилния транспорт), а разсейването се постига по-трудно, отколкото в селските райони.

За територията на Община Стара Загора населението, изложено на замърсяване с ФПЧ10 и ФПЧ2,5, е определено чрез съпоставяне на регистрираните концентрации в градската фонова станция - АИС „Зелен клин“ и ръчния пункт - РП „РИОСВ“, данните, от които се докладват към ЕАОС, спрямо пределно допустимите стойности на замърсителите,

¹⁷ КАВ, 2021-2025г., част 1, стр.18-19

заложен в Директиви 2008/50/ЕО и 2004/107/ЕО за защита на човешкото здраве и интегрирани в националното законодателство.

ТАБЛИЦА 25 НАСЕЛЕНИЕ, ИЗЛОЖЕНО НА НАДНОРМЕНИ НИВАТА НА ФПЧ₁₀ И ФПЧ_{2.5}

Община Стара Загора		2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	Норми за ОЧЗ
Площ	1093.6 km ²						
Население – бр. жители		158262	157586	156568	155426	176666	
Дни с превишения на СДН от 50 µg/m ³ за ФПЧ ₁₀	брой	62	21	5	2	4	35 дни
СГК за ФПЧ ₁₀	µg/m ³	31.34	24.64	22.24	20.94	22.64	40 µg/m ³
СГК за ФПЧ _{2.5}	µg/m ³	17.93	19.31	21.28	20.78	17.19	25 µg/m ³ (до 1.01.2020 г.)
							20 µg/m ³ (от 1.01.2020 г.)

Данните от измерванията в пунктовете за мониторинг на КАВ на територията на Община Стара Загора, включени в НСМОС показват, че през разгледания период от пет последователни години (2016–2020 г.), не са превишавани средногодишните концентрации на ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5}. По отношение на 24-часова средна стойност на ФПЧ₁₀, населението през 2016 г. е било изложено на концентрации над 50 µg/m³ за повече от 35 дни в годината (общо 62 дни).

Град Стара Загора е определен за агломерационен ареал, с пространствено приобщени към него съседни общини и населени места, на които повече от 15% от работната сила чрез всекидневни пътувания осигурява своята трудова заетост в града-ядро¹⁸.

Климатични и метеорологични особености на района

Територията на Община Стара Загора попада в Европейско-континентална климатична област, преходно-континентална подобласт. Северната планинска част (Сърнена гора) на територията попада в Задбалканския нископланински климатичен район, а равнинната част на юг от гр. Стара Загора в климатичен район на Източна Средна България. През зимата нахлуващите от юг средиземноморски въздушни маси причиняват значително затопляне. Друга характерна особеност на конкретния район е честото проникване на въздушни маси с континентален характер от изток, която е и преобладаващата посока на ветровете.

Важна особеност за района е високата честота на температурните инверсии в атмосферата. Отрицателният температурен градиент (характерен белег на инверсиите) затруднява развитието на конвективните движения, а на определена височина напълно ги преустановява. Инверсиите затрудняват естествената вентилация на низината и довеждат до натрупване на замърсители във въздушния басейн. В такива моменти се установява многократно превишение на нормите за КАВ.

Климатичните и метеорологични фактори оказват сериозно влияние върху степента на замърсяване на въздушния басейн. Те пряко допринасят за по-доброто или по-лошо разсейване на емитираните вредни вещества. Най-общо могат да се разделят на две

¹⁸ Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г., актуализация 2019 г.

основни групи показатели¹⁹ – благоприятни климатични фактори, които способстват за самопречистването на атмосферния въздух и неблагоприятни климатични фактори, които са пречка за самоочистване на атмосферата.

Един от климатичните елементи с най-силно влияние върху разпределението на вредните вещества, емитирани в атмосферата, е вятърът. Концентрацията на замърсителите, от постоянно действащи източници, е обратно пропорционална на скоростта на вятъра и ако той е устойчив по посока, замърсяването е по-голямо, отколкото при вятър с променлива посока.

ТАБЛИЦА 26 СРЕДНА СКОРОСТ НА ВЯТЪРА И СЛУЧАИ НА БЕЗВЕТРИЕ

Параметър	Октомври- Март	Април- Септември	2019 г.
Средна скорост, m/s	2.69	2.73	2.71
Случаи (%) на скорост на вятъра от 0.5-1.5 m/s	18.1	13.6	15.8
Случай на безветрие в % (от 0.0 до 0.5m/s)	1.99	1.43	1.71

Източник: НИМХ

В района на Стара Загора, средната годишна скорост на вятъра е 2.71 m/s. В 54.5% от случаите през 2019 г. скоростта на вятъра е била в интервала 1.5 до 3.3 m/s, а 28.2% са ветрове със скорост от 3.3 до 5.4 m/s. Ветрове със скорост над 5.4 m/s са епизодични.

Анализът на данните за скоростта на вятъра показва, че случаите на безветрие (от 0.0 до 0.5 m/s) са 1.71% (150 часа), но в 15.8% (1384 часа) скоростта на вятъра е била между 0.5 - 1.5 m/s. Това показва, че в 17.51% (1534 часа) от случаите, конвективният пренос на частици е силно затруднен и разсейването се осъществява основно на базата на молекулярна дифузия – разсейването става с много ниска скорост. Ако това се съчетае със стабилна атмосфера (намалено вертикално смесване) се създават условия за бързо увеличаване на приземните концентрации.

Най-висок е процентът на случаите с ниска скорост на вятъра (до 1.5 m/s) през декември - 38%. Ниска скорост се наблюдава и през юли, когато 25.4% от случаите скоростта на вятъра е била до 1.5 m/s. През останала част от годината варират между 10 – 20%.

Скоростта на вятъра е основен фактор за оценка на разсейването. Триенето на вятъра по земната повърхност създава така наречената механична турбулентност. В близост до земната повърхност тя създава завихряне, което в общия случай благоприятства разсейването на замърсителите. Колкото по-силен е вятърът, толкова по-голяма е механичната турбулентност (по-силни са създадените вихри) и разсейването на замърсителите се подобрява. Това правило е в сила за всички газообразни замърсители при всички скорости на вятъра, но когато става дума за разсейване на частици това не винаги е вярно. замърсителите. В урбанизираните територии механичната турбулентност предизвиква вторично замърсяване, когато върху пътните платна има пътен нанос. Първите признаци на „унасяне” на частици от пътните платна могат да се наблюдават при скорост на вятъра около 4 m/s. При скорост над 6 m/s запрашването е видимо с просто око и често значително. Ефектът се усилва, ако е съпроводен с трафик на автомобили. Подобно явление се наблюдава и от лошо поддържани „зелени” площи, при които

¹⁹КАВ, 2021-2025г, използвани метеорологични данни от НИМХ към БАН – стр.21

вятърът влиза в директен контакт със земната повърхност. Такива площи като правило са покрити с частично разпрашена почва, която лесно се отнася от вятъра. Добре затревената площ силно ограничава вторичното замърсяване с прах в резултат на ветрова ерозия.

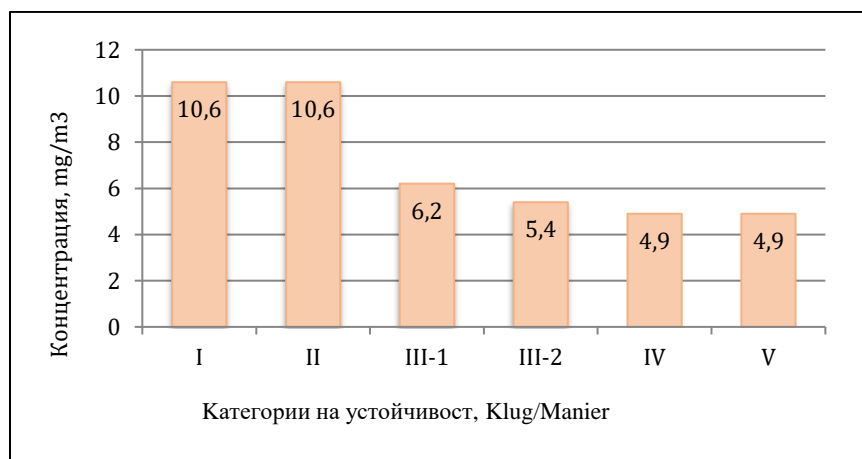
Друг метеорологичен фактор, който оказва съществено влияние върху разсейването на замърсителите, е устойчивостта на атмосферата. Въздухът в атмосферата е в непрекъснато вертикално и хоризонтално движение. Така създаващата се атмосферна циркулация и разслояване (стратификация) на атмосферата в зависимост от устойчивостта си спомага или затруднява разсейването на атмосферните замърсители.

Оценка на стратификацията може да бъде направена на база скоростта на вятъра, радиацията и облачността.

За община Стара Загора е характерно, че устойчива стратификация клас I (много стабилна) се наблюдава в 23% от случаите. В тези случаи вероятността от поява на „инверсии“ силно нараства и замърсителите се задържат в приземния слой. Характерно е, че тези условия се наблюдават основно през тъмната част от денонощието. За сравнение, в някои от останалите райони в страната, много стабилна атмосфера (категория на устойчивост I) се наблюдават в повече от 30% от случаите, а на нестабилна атмосфера (категория на устойчивост IV и V) до 25%.²⁰

Илюстрация за влиянието на категориите на устойчивост на атмосферата върху формирането на приземните концентрации около примерен постоянно действащ площен източник на емисии е представена на Фигура 64 :

ФИГУРА 64 Влияние на категорията на устойчивост върху разсейването на замърсителите от площен източник

Видно от горната графика е, че при площни източници, каквито на практика са основните източници на ФПЧ₁₀ в Община Стара Загора – битово отопление, транспорта и разпрашаването, максималните концентрации намаляват с намаляване на атмосферната устойчивост.

²⁰ Вълкненски Ц., Стойчев П., Чутуркова Р., Климатични фактори имащи принос към нивата на замърсяване на въздуха в урбанизирани територии на Централна Северна България, Международна научна конференция, 2014, Габрово

Произход на замърсяването

Главните източници, и за двата разглеждани показателя - ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5}, на територията на община Стара Загора, са локални – изгаряне на твърди горива и дървесина в отоплителните уреди през студеното полугодие, транспортни дейности, включително разпрашаване, промишленост и селско стопанство.

Източниците на емисии на ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5} в община Стара Загора са дефинирани в четири основни групи:

- Битово отопление – включва емисии от отопление на битови и обществени сгради с твърди горива и дървесина;
- Пътен транспорт – включва емисии от изгорелите газове на двигателите с вътрешно горене (ДВГ), неауспухови емисии - частици, изпускани във въздуха от износване на спирачки, износване на гуми, износване на повърхността на пътя и емисии от унос на прахови частици от пътните настилки (вторично разпрашаване);
- Промишленост – в тази група са обхванати всички горивни процеси в индустрията (в т.ч. производство на енергия), както и организирани емисии от негоривни производствени процеси;
- Селско стопанство - това са емисии, които се образуват при селскостопански дейности (обработката на почвата и събирането на реколтата).

Обобщена информация за изчислените годишни емисии на замърсителите по основните групи източници в община Стара Загора към базовата 2020 година, са представени в Таблица 27, а относителният им дял е показан на

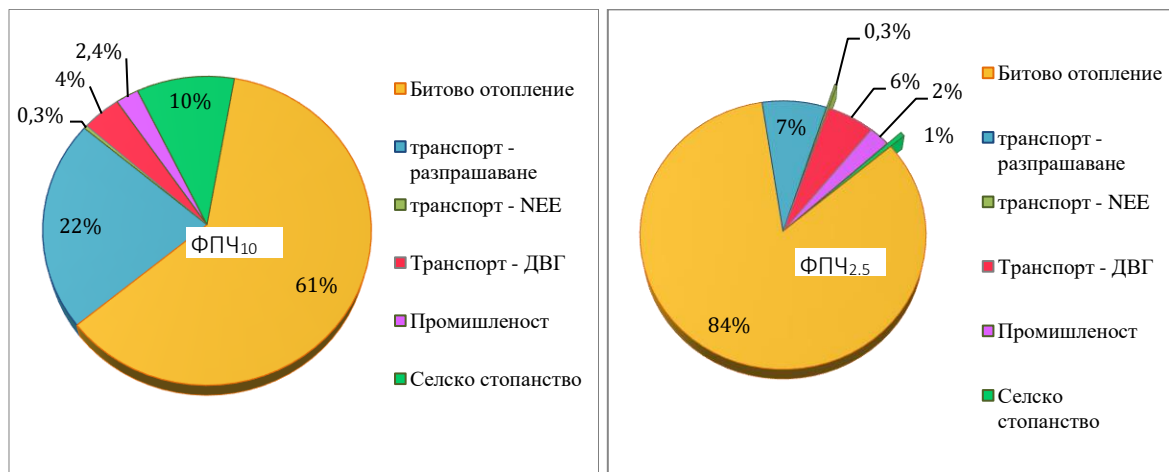
Фигура 65.

Таблица 27 Годишни емисии на замърсителите към 2020 г. по групи източници в t/y

№	Група източници	ФПЧ ₁₀	ФПЧ _{2.5}
1.	Битово отопление	412	402
2.	Транспорт – емисии от ДВГ	26.73*	26.73*
3.	Транспорт – неауспухни емисии	2.33	1.26
4.	Транспорт – вторично разпрашаване	148.3	35.9
5.	Промишленост	15.84	11.81
6.	Селско стопанство	67.2	2.6
	Сума	672.4	480.3

*Съгласно ЕМЕР/ЕЕА air pollutant emission inventory guidebook 2019 - Update Oct.2020, 1.A.3.b.i-iv Road transport, за определяне на емисии от ДВГ е определен общ емисионен фактор за прахови частици (ФПЧ_{2.5}=ФПЧ₁₀)

Фигура 65 Разпределение на дела на емисиите на вредни вещества по основните групи източници през 2020г.,%

Анализът на представените данни, за годишните емисии на ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5} в атмосферния въздух по основни групи източници в община Стара Загора към 2020 г., показва че:

- За територията на общината изгарянето на твърди горива и дървесина в битовото отопление е основен източник на фини прахови частици (ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5}) с дял от 61% за ФПЧ₁₀ и 84% за ФПЧ_{2.5} респективно;
- Резултатите от проведения емисионен мониторинг за последните четири години от 2017-2020 г, показват, че концентрации, превишаващи СДНОЧЗ за показател ФПЧ₁₀, се регистрират само през отоплителния сезон. През месеците, извън отоплителния сезон, не се регистрират превишения на СДН. Това се потвърждава и от измерванията на ФПЧ_{2.5}. Данните показват, че концентрацията на ФПЧ_{2.5} е 2 пъти по-висока през отоплителния сезон спрямо летните месеци;
- Пътният транспорт емитира 26.3% от общото количество ФПЧ₁₀ и 13.3% от ФПЧ_{2.5}, което го определя като втория по значимост източник. Това се дължи предимно на вторично разпращаване, чийто дял е 22% при формиране на общите емисии на ФПЧ₁₀ и 7% на ФПЧ_{2.5}. От двигателите на автомобилите се емитират около 4 - 6% от емисиите на прахови частици, а делът на неуспехните емисии е незначителен - 0.3%.
- Селското стопанство емитира 10% от емисиите на ФПЧ₁₀ и 1% от емисиите на ФПЧ_{2.5}.
- Делът на промишлеността е 2% от емитираното количество фини прахови частици.

Данните показват също, че основните източници на ФПЧ са с малка височина, емитиращи близо до повърхността на земята, поради което оказват значително влияние върху нивата на ФПЧ в локален план.

Битово отопление

По данни на НСИ към 31.12.2019 г. общият брой жилищни сгради²¹ в община Стара Загора са 24 643. Броят на жилищата в тези сгради е 81 442. От тях в град Стара Загора са 65 718 жилища²² или 81% от жилищния фонд, а в останалите 51 населени места от общината, общият брой жилища е 13 724. Средният размер на жилищата е 71.1 кв.м., от които 60.8 кв.м. жилищна площ.

По данни от последното преброяване към 01.02.2011 г. от общо 58 862 обитавани жилища, в които са преброени 65 962 домакинства в Община Стара Загора, разпределението е описано в таблицата по-долу както следва:

Таблица 28 Потребление на горива и енергия в битовия сектор в Община Стара Загора

Начин на отопление към 2011г.	Община Загора	Стара град Стара Загора	Други селища	съставни
Газ ²³	3.5%	4.2%	-	
Електричество	70.1%	79.8%	11.3%	
Дърва	16.9%	9.4%	61.0%	
Въглища	9.0%	6.0%	27.0%	
Други	0.5%	0.6%	0.6%	

В рамките на Интегриран проект „Българските общини работят заедно за подобряване на качеството на атмосферния въздух“ LIFE17 IPE/BG/000012 - LIFE IP CLEAN по Програма LIFE на Европейския съюз AIR, в периода февруари – май 2019 г. (LIFE, 2019) е проведено социологическо проучване на територията на гр. Стара Загора, в което са анкетирани пълнолетни лица, живеещи във всички райони на града. Резултатите от социологическото изследване показват, че населението на град Стара Загора се отоплява по следния начин:

- Дърва и въглища за отопление използват 16.9% от анкетираните. Потреблението им е отчетено във всички квартали на града;
- Ползващите природен газ от централен източник са 2.6% от анкетираните;
- Най-голям дял (79.7%) от анкетираните се отопляват с електричество;
- Пелети за отопление използват само 0.7% от анкетираните.

Представените резултати от двете проучвания (НСИ, 2011 и LIFE, 2019) сред населението на гр. Стара Загора са сходни и посочват, че относителния дял на жилищата, използващи дърва и въглища за отопление в града е средно около 16%. В сравнение с 2011 г. се отчита нарастване с 2.4% (от 15.4 на 16.9%) при употребата на дърва и въглища за отопление в жилищния сектор на града.

Данните по проект LIFE, 2019 са представителни само за град Стара Загора и не обхващат населените места извън общинския център, в които потреблението на дърва и въглища достига 88% (НСИ, 2011). В тази връзка, ползвайки наличните данни за начина на отопление в битовия сектор на Община Стара Загора (НСИ, 2011 и LIFE, 2019), актуализирани с данни на НСИ за броя на жилищата към 31.12.2020 г. и броя на битови

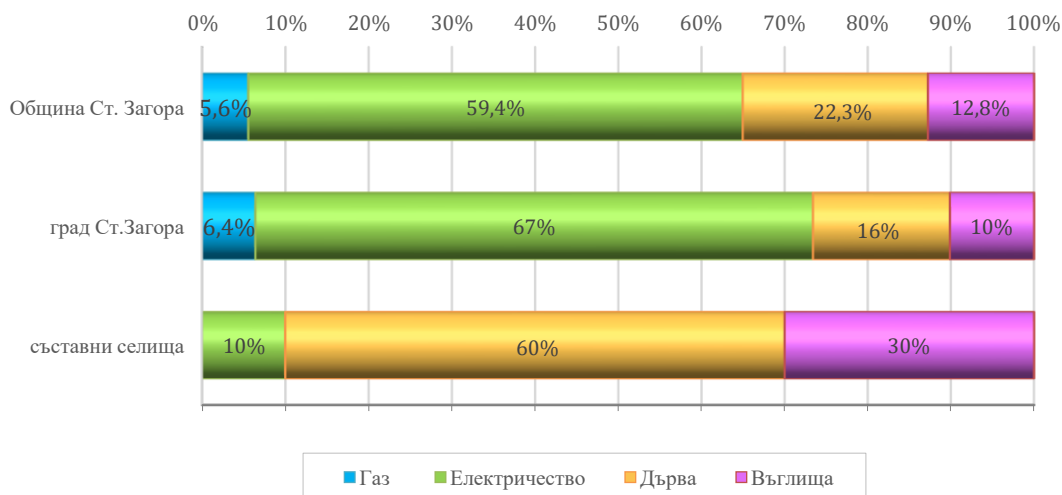
²¹ КАВ, 2021-2025г., Част 2 – стр.5

²² Справка № ЮИ-СЗ-ИЗ-23 от 14.01.2021г. НСИ, ТСБ Югоизток, отдел „Статистически изследвания – Стара Загора“

²³ Посочен е сборът от централен източник и собствена доставка на газ

абонати, отопляващи се от централен източник към 2020 г., по данни на НППКАВ²⁴, разпределението по енергийни източници на отопление е както следва:

ФИГУРА 66 *ИЗТОЧНИЦИ НА ЕНЕРГИЯ, ИЗПОЛЗВАНА ЗА БИТОВО ОТОПЛЕНИЕ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА, КЪМ 2020 Г.*

Статистическите данни²⁵ показват, че към 2020г. в битовия сектор на община Стара Загора потреблението на дърва и въглища за отопление от домакинствата е средно 35.1%. Съществува значима разлика между източниците на отопление, използвани в град Стара Загора и останалите населени места от общината. В град Стара Загора преобладаващата част 67% от домакинствата се отопляват с електричество. Значително по-различни са условията в останалите населени места от общината, където 90% от домакинствата се отопляват с дърва и въглища, а останалите 10% се отопляват с електроенергия. На територията на общината няма изградена централна топлофикация. Газоснабдяване от централен източник има само в жилищните райони на град Стара Загора, чието потребление е 6.4% от домакинствата в града.

Съгласно обобщените налични данни към 2020 г., 22 694 домакинства в община Стара Загора се отопляват с дърва и въглища. От тях 14 932 са в гр. Стара Загора, а останалите 7 762 са разпределени между другите 51 населени места в общината. В таблицата по-долу е представен броя на домакинствата отопляващи се с дърва и въглища, разпределени по райони и населени места.

Град Стара Загора е разделен на 8 жилищни района, които са разгледани и оценени поотделно. Прилагайки описаната по-горе методика (съответстваща на националната инвентаризация на емисиите), за всеки район/населено място са изчислени годишни емисии на замърсителите (ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5}) при отопление на домакинствата с дърва и въглища. Резултатите са представени в Таблица 29:

Таблица 29 *Годишни емисии от домакинства в Община Стара Загора ползващи дърва и въглища за отопление към базова 2020 г.*

²⁴ Към 2018г. броя на битовите абонати ползващи пр. газ за отопление е 3 599, по данни на Овергаз Мрежи АД.

²⁵ КАВ, 2021-2025г, част 2., стр.50

	Населено място/ жилищен район	Домакинства на дърва	Домакинства на въглища	Емисия ФПЧ ₁₀	Емисия ФПЧ _{2.5}
		(брой)	(брой)	t/y	t/y
1	Железник	802	535	23.77	23.22
2	АБ Запад (Три чучура и Казански)	1 466	978	43.47	42.46
3	Лозенец	1 578	1052	46.78	45.69
4	Централна градска част	2 512	1 694	74.69	72.95
5	АБ Изток (Градински и Опълченски)	1 372	513	35.99	35.11
6	Самара	525	315	15.15	14.80
7	Зора	429	258	12.40	12.11
8	Кольо Ганчев	493	296	14.23	13.89
9	Дъбрава	69	46	2.06	2.01
10	с.Арнаути	83	41	2.29	2.24
11	с.Бенковски	34	17	0.94	0.92
12	с.Богомилово	325	162	9.00	8.78
13	с.Борилово	74	37	2.05	2.00
14	с.Борово	24	12	0.66	0.65
15	с.Братя Кунчеви	150	75	4.14	4.05
16	с.Бъдеще	109	55	3.03	2.95
17	с.Воденичарово	16	8	0.44	0.43
18	с.Горно Ботево	215	107	5.94	5.80
19	с.Дълбоки	321	160	8.89	8.67
20	с.Еленино	144	72	3.98	3.89
21	с.Елхово	47	23	1.29	1.26
22	с.Загоре	193	97	5.35	5.22
23	с.Змейово	134	67	3.71	3.62
24	с.Казанка	44	22	1.22	1.19
25	с.Калитиново	133	66	3.68	3.59
26	с.Калояновец	234	117	6.48	6.33
27	с.Кирилово	177	89	4.91	4.79
28	с.Козаревец	37	19	1.03	1.01
29	с.Колена	71	36	1.97	1.92
30	с.Ловец	47	24	1.31	1.28
31	с.Лозен	42	21	1.17	1.15
32	с.Люляк	21	11	0.59	0.57
33	с.Лясково	45	22	1.25	1.22
34	с.Маджерито	131	65	3.63	3.54
35	с.Малка Веря	127	63	3.51	3.42
36	с.Малко Кадиево	69	35	1.92	1.88
37	с.Михайлово	94	47	2.59	2.53
38	с.Могила	175	88	4.85	4.74
39	с.Ново село	26	13	0.73	0.71
40	с.Оряховица	168	84	4.65	4.54
41	с.Остра могила	41	20	1.14	1.11
42	с.Памукчии	67	34	1.86	1.82
43	с.Петрово	98	49	2.72	2.65
44	с.Плоска могила	58	29	1.61	1.57
45	с.Подслон	41	20	1.13	1.10

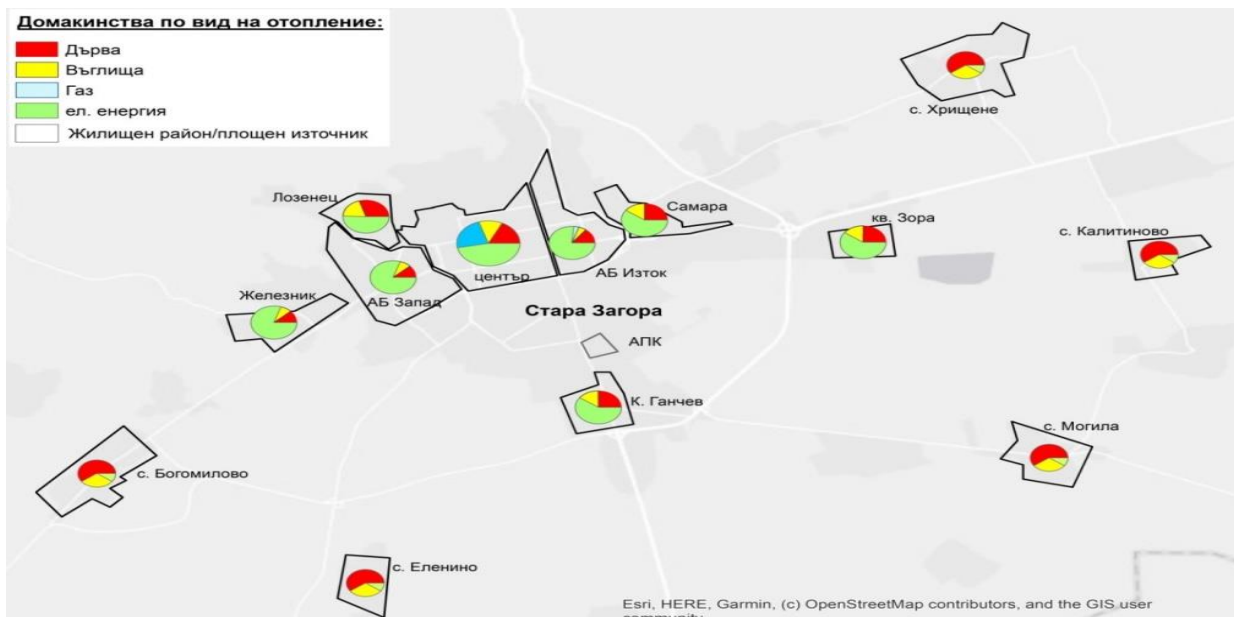
	Населено място/ жилищен район	Домакинства на дърва	Домакинства на въглища	Емисия ФПЧ ₁₀	Емисия ФПЧ _{2.5}
		(брой)	(брой)	t/y	t/y
46	с.Преславен	157	78	4.34	4.23
47	с.Пряпорец	35	18	0.97	0.95
48	с.Пшеничево	60	30	1.66	1.62
49	с.Пъстрово	15	8	0.42	0.41
50	с.Ракитница	132	66	3.66	3.57
51	с.Руманя	19	9	0.53	0.51
52	с.Самуилово	60	30	1.67	1.63
53	с.Сладък кладенец	51	25	1.41	1.38
54	с.Старозагорски бани	92	46	2.55	2.48
55	с.Стрелец	40	20	1.12	1.09
56	с.Сулица	41	20	1.14	1.11
57	с.Хан Аспарухово	187	93	5.18	5.06
58	с.Християново	98	49	2.73	2.66
59	с.Хрищени	341	170	9.44	9.22
60	с.Яворово	33	16	0.91	0.89
	град Стара Загора	9 246	5 685	269	262
	Други 51 населени места	5 175	2 587	143	140
	Община Стара Загора	14 421	8 273	412	402

Общите годишни емисии от битовия сектор в Община Стара Загора към 2020 г., са изчислени на 412 тона ФПЧ₁₀ и 402 тона ФПЧ_{2.5}.

В резултат от изгарянето на дърва и въглища за битовото отопление само в град Стара Загора се емитират 269 тона ФПЧ₁₀ и 262 тона ФПЧ_{2.5}. В селищната мрежа на общината са включени още 51 населени места, които през отоплителния сезон генерират общо 143 тона ФПЧ₁₀ и 140 тона ФПЧ_{2.5}.

На Фигура 67 е представена карта, визуализираща разположението на населените места и жилищни райони, разгледани като отделни площни източници, при оценка на замърсяването чрез дисперсионно моделиране. На картата е показан и относителния дял на използваните за отопление енергоизточници по населени места.

Фигура 67 Разположение на жилищни райони в Община Стара Загора, включени в моделната оценка на замърсяването, М 1:130 000

Отопление на обществени сгради общинска собственост

Към този сектор се включват сградите на местната администрация, училища, детски градини, социални, културни и здравни заведения, общински спортни съоръжения и др. Съгласно предоставената от община Стара Загора информация, към 2020 г. основната част от обществените сгради са газифицирани или ползват ел. енергия за отопление и не представляват източник на ФПЧ. Само 11 обекта са използвали за отопление дизелово гориво, но мощността на горивните инсталации е малка, с работен режим от пет дни в седмицата с продължителност до 8 часа на ден.

Газоразпределителна мрежа

Използване на наличната газоразпределителна мрежа в град Стара Загора е от значение при планиране на мерките за намаляване на емисиите, чрез прилагане на алтернативни начини за отопление.

Разпределението на природен газ на територията на община Стара Загора се извършва от „Овергаз Мрежи“ АД. Изградената газоразпределителна мрежа е с обща дължина 132 км, която захранва промишлените и жилищните райони в град Стара Загора. Изградената от дружеството газоразпределителна мрежа осигурява възможност за присъединяване на около 30 000 жилища в града. Към края на 2017/началото на 2018 г. реалните потребители, ползващи природен газ за отопление в битовия сектор, са общо 3599²⁶. От реалния капацитет на газопреносната мрежа в битовия сектор на град Стара Загора се използват едва 12%. Оставащият потенциал за нови клиенти в съществуващата мрежа в края на 2017г./началото на 2018 г. възлиза на 27 199 битови абонати. Съществуващата газоразпределителна мрежа дава възможност за присъединяване на битови клиенти в различни части от територията на град Стара Загора. При жилищните сгради със собствено централно отопление външното захранване е част от ГРМ. Вътрешното

²⁶ НППКАВ 2018-2024 г.

преустройство на съоръженията за работа с природен газ се състои в замяна на горивните устройства на отоплителните котли и изграждане на вътрешните инсталации.

Промишленост

Организираны източници

Промишлеността на община Стара Загора е представена от 9 фирми, на територията на които са разположени общо 35 броя организирани източника. Това са всички обекти, емитиращи прах на територията на общината и подлежащи на контрол от РИОСВ²⁷. Изпускащите устройства към горивни инсталации са общо 10, а останалите са различни аспирационни уредби или производствени процеси, свързани с емитирането на ФПЧ в атмосферния въздух. Промишлените горивни източници са основно на гориво природен газ, с изключение на пет, в които се изгарят твърди и течни горива (газъл, биомаса, и/или въглища). Технологичните инсталации са оборудвани с пречиствателни съоръжения.

От всички действащи промишлени източници на територията на общината, емитиращи ФПЧ, общо 3 са производствените обекти с издадени Комплексни разрешителни за инсталации и дейности по Приложение № 4 на Закона за опазване на околната среда:

- „Прогрес“ АД - производство на чугунени и стоманени отливки;
- „Панхим“ ООД - производство на суспензионен полиметилметакрилат (ПММА);
- „Загорка“ АД - производство на пиво и сайдер.

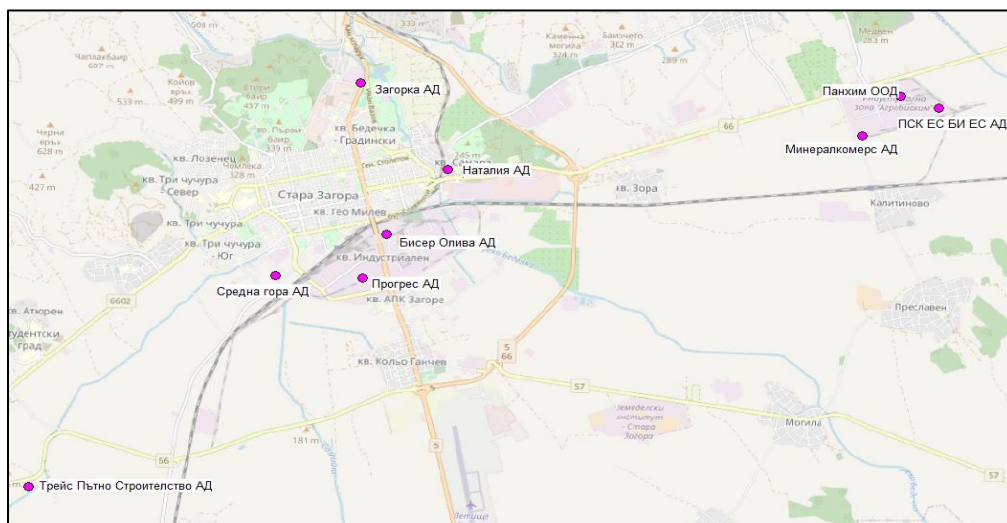
В съответствие с изискването на *Инструкция за разработване на програми за намаляване на емисиите и достигане на установените норми за вредни вещества, в районите за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух, в които е налице превишаване на установените норми емисиите* от организирани промишлени източници са определени, съгласно резултатите от проведени собствени периодични или контролни измервания в периода 2018–2019 г., предоставени от РИОСВ Стара Загора.

Промишлените предприятия извършват измервания и докладват данните за съдържанието на общ емитиран прах в изходящите газове. За определяне на показателите ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5} са използвани корекционни фактори, съгласно проучване на Германската федерална агенция по околна среда²⁸, при което е установено, че ФПЧ <10µm представляват 90%, а ФПЧ <2.5µm са 70% от емисиите на общ суспендиран прах.

²⁷ Данните са предоставени от РИОСВ – Стара Загора с Изх. № РД-05-64(1)/ 19.01.2021г.

²⁸ C. Ehrlich, G. Nolla, W.-D. Kalkoff, G. Baumbach, A. Dreiseidler, 2007 PM10, PM2.5 and PM1.0—Emissions from industrial plants—Results from measurement programs in Germany

Фигура 68 Разположение на обекти с организирани източници на емисии на ФПЧ10 и ФПЧ2.5 в Община Стара Загора, М 1:80 000

Годишните емисии на замърсителите (ФПЧ10 и ФПЧ2.5) от организирани промишлени източници на територията на Община Стара Загора към 2020 г. са представени в таблицата по-долу.

Таблица 30 Годишни емисии (в тона) от организирани промишлени източници за 2020 г.

№	Фирма	Дейност	Вид източник на отпадъчни газове	Гориво	ПУ бр.	Емисия ФПЧ ₁₀	Емисия ФПЧ _{2.5}
						t/y	t/y
1	Бисер Олива АД	Производство на растителни масла	котелна централа	сл. люспа	3	7.25	5.64
2	Наталия АД	Производство на трикотажни изделия	парова централа	въглища	1	0.71	0.005
3	Прогрес АД	Производство на чугунени и стоманени отливки	горивни и производствени източници	природен газ	6	0.70	0.58
4	Средна гора АД	Производство на мебели	парова централа	дървесни отпадъци	1	6.20	4.82
5	Панхим ООД	Производство на суспензионен ПММА	производствени източници	природен газ	4	0.018	0.014
6	Загорка АД	Пивоварна	горивни и производствени източници	природен газ	16	0.096	0.075
7	ПСК „ЕС БИ ЕС“ АД	Пътното строителство	асфалтосмесител	дизел	2	0.43	0.33
8	Трейс Пътно Строителство АД	Пътното строителство	асфалтосмесител	котелно гориво	1	0.41	0.32
9	Минералкомерс АД	Производство на неорганични химически вещества	горивен		1	0.03	0.023
Общо					35	15.84	11.81

Годишната емисия на ФПЧ₁₀ за 2020 г., от всички организирани източници на територията на Община Стара Загора, се равнява на 15.84 t/y, докато емисията на ФПЧ_{2.5}

е 11.81 t/y. Разглеждани поотделно, организираните източници се характеризират с малък дебит и установени ниски концентрации на прах в изходящите газове. В сравнение с 2016 г. е отчетено значително понижаване на годишната емисия на прахови частици, когато са се генерирани ~ 53.67 t/y ФПЧ₁₀. Това се дължи основно на предприетите от дружествата действия за преминаване към ниско емисионни горива (природен газ), подобрена експлоатация и поддържане на оптимален режим на всички пречиствателни съоръжения, както и на завишен контрол от компетентните органи.

Емисии от селското стопанство

Основните източници на емисии на ФПЧ₁₀ от селското стопанство са селскостопанските операции по обработката на земята и събирането на реколтата, които заедно образуват повече от 80% от общите емисии на ФПЧ₁₀ от обработваемата земя. Тези емисии произхождат от местата, където работят селскостопански машини и се състоят от смес от органични фрагменти от растителната и почвена минерална и органична материя. Характеризират се със значително утаяване на праха близо до източниците. Полевите операции могат също да доведат до повторно суспендиране на прах, който вече е установен (повторно въвеждане). Друго характерно е, че тези емисии силно се влияят от климатичните условия.

По данни на Общинска служба „Земеделие“ – Стара Загора през стопанската 2019/2020 година, обработваемите площи в общината са 430519.15 декара (43051.92 ха), което означава, че емисиите от селскостопанските дейности възлизат на 67.16 t/y ФПЧ₁₀ и 2.58 t/y ФПЧ_{2.5}.

Автомобилен транспорт

Определяне на годишните емисии на ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5} от автомобилния транспорт

Факторите, обуславящи количествено вредното влияние на автомобилния транспорт върху качеството на атмосферния въздух в градска среда, са: вида и състоянието на уличната мрежа, степента на моторизация, структура на автопарка по типове автомобили и използваното гориво. В тази връзка при изчисляването на годишните емисии е направена характеристика и е оценено състоянието на тези фактори:

- Характеристика на пътната и уличната мрежа в община Стара Загора

Община Стара Загора се характеризира с добре изградена транспортна инфраструктура. Автомагистрала „Тракия“ - преминава на 10 км южно от град Стара Загора (с Европейска категоризация Е-80). В посока север- юг общината се обслужва от първокласен път I-5 (Русе - Свиленград (Е-85)), като транзитите се провеждат по обходният път на Стара Загора. Основен транспортен носител за общината в направление североизток-югозапад се явява път-II-66 (Чирпан- Стара Загора- Сливен). Второкласен път II-57 свързва Стара Загора с енергийния комплекс „Марица- Изток“, докдето има силно изразени ежедневни и трудови пътувания, както от града, така и от общината.

Общата дължина на пътната мрежа в община Стара Загора е 398.5 км, в това число републикански пътища: I-ви клас – 45.68 км; II-ри клас – 40.40 км и III-ти клас – 52.42 км. На територията в общината има 41 общински пътища с обща дължина 229.35 км²⁹.

---

²⁹ ОУП Община Стара Загора, 2020 г. – Предварителен проект

Основните пътни артерии са в добро състояние. През последните години беше рехабилитирана част от общинската /IV-токласна/ пътна мрежа. По данни на ОУП на Община Стара Загора, 2020 г. по-голяма част от общинската пътна мрежа е оценена в добро и задоволително състояние (177.37 км). Необходими са ремонт и рехабилитация на 50.08 км от общинските пътищата, които са в лошо състояние.

Уличната мрежа в община Стара Загора е от ортогонален тип и е с обхват 264 км, като 67 км са улици от първостепенно значение³⁰. Тя се поддържа в състояние над средното ниво на качество, чрез извършване на текущи и основни ремонти.

– Влияние на зимното опесъчаване и осоляване на пътната и уличната мрежа

Принос към замърсяването на въздуха има и вторичното суспендиране на фини прахови частици след използването на инертни материали за зимна обработка на пътищата. Ако използваните за зимна поддръжка материали не се почистват, тяхното количество нараства непрекъснато, а оттук нараства и количеството на суспендираните обратно във въздуха частици.

Съгласно информацията предоставена от община Стара Загора за зимно поддържане на пътищата и улиците в гр. Стара Загора се използват между 10 и 40 t/y от препарат „Техническа морска сол за пътища“ със съдържание на NaCl до 97%. Пясък, луга или други препарати не се използват. Препаратът се разпръсква периодично в продължение на не повече от 30 дни в годината през зимния период върху поддържаната площ на пътна и уличната мрежа и местата за обществено ползване. Улиците в близост до АИС „Стара Загора – Зелен клин“, които се третират с препарата през зимния сезон са с обща дължина 6 000 m и площ около 48 000 m².

– Интензивност на движение по пътната и улична мрежа

Натоварването на уличната мрежа е един от главните показатели за въздействието на автомобилния транспорт върху състоянието на атмосферния въздух на дадено населено място. В количествено измерение, при равни други условия, колкото е по-голям броят на автомобилите, толкова по-голям е относителният им принос в общото замърсяване на въздуха.

Транспортното натоварване на уличната мрежа в Стара Загора е определено на база измерена средночасовата интензивност на движението на МПС по видове в периода 2016-2020г. Дългогодишни измервания се извършват от РЗИ – Стара Загора, съгласно утвърдена програма за мониторинг на шума в общо 30 пункта на територията на гр. Стара Загора, в това число улици и кръстовища с интензивен автомобилен трафик. Използвани са и данни от преброяване на автомобилния трафик в 30 допълнителни пункта от територията на града през 2019 г., във връзка с актуализирането на Стратегическа карта за шум на град Стара Загора. Пунктовете са избрани така, че да отчитат различния характер на движението - със смесено транзитно и градско и с предимно вътрешно-градски характер. Представена е характеристика на транспортните потоци (процентно съотношение между леките автомобили и тежкотоварните превозни средства, в т. ч. тези от градския обществен превоз). От областно пътно управление Стара Загора са предоставени данни за интензивността на движение по пътищата от РПМ на територията на общината за периода 2016-2019 г. На база на наличните данни за натоварването на

---

³⁰ Проект на Генерален план за организация на движението на община Стара Загора, 2020

транспортната мрежа са определени стойностите на средно-денонощната интензивност в МПС/24 часа за всеки участък, включен в моделната транспортна схема (представени в таблицата долу):

Таблица 31 Годишни емисии от транспортната схема на Община Стара Загора

Емисии от автомобилния транспорт:	Метод на определяне	ФПЧ ₁₀	ФПЧ _{2.5}
		t/y	t/y
Емисии от двигатели	ЕМЕР/ЕЕА 2019 1.A.3.bi-iv Road transport	26.73	26.73
Неауспухови емисии	ЕМЕР/ЕЕА 2019 1.A.3.b.vi-vii Road tyre and brake wear, road abrasion	2.33	1.26
Вторично разпрашаване	US EPA AP-42 Section 13.2.1 Paved Roads	148.3	35.9
Общо		177.4	63.9

Структура на автопарка по типове автомобили и възраст

По данни от „Пътна полиция“³¹ към Областна Дирекция на МВР Стара Загора в област Стара Загора са регистрирани 139 422 превозни средства, от които преобладават леките автомобили (80%), товарните автомобили са 16%, мотоциклети 3%, а автобусите около 1%³². По отношение на вида на употребяваните горива се наблюдава нарастване относителния дял на леките автомобили с дизелови двигатели за сметка на тези с бензинови двигатели. Почти 100% от товарните автомобили и автобусите използват дизелово гориво. Автомобилите с газови уредби, както и регистрираните електрически и хибридни превозни средства са под 1%.

Характерно, както за цялата страна, така и за община Стара Загора е високата средна възраст на МПС в експлоатация. От общо 66 418 регистрирани леки автомобили в общината едва около 4.8% (3 161) от тях са на възраст до 10 години и отговарят на Европейски стандарти за емисии Евро 5 и Евро 6. Основната част (77.9%) от леките автомобили са на възраст над 15 години, които са без евро категория или отговарят на екологичен стандарт евро 1 и 2.

Спрямо 2011 г., изцяло обновени са автобусите от обществения транспорт в Стара Загора, като към 2015г., в изпълнение на проект „Интегриран градски транспорт“ по ОП „Регионално развитие“ е проведена обществена поръчка и са закупени 55 броя нови автобуси, отговарящи на екологична категория ЕВРО 6. Извършено е и цялостното обновление на тролейбусния парк с 22 нови тролейбуса.

През 2020г. е в процес на изпълнение проект „Прилагане на мерки за подобряване качеството на живот в град Стара Загора“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014-2020“, Процедура „Мерки за адресиране на транспорта като източник на замърсяване на атмосферния въздух“; Приоритетна ос 5 „Подобряване качеството на атмосферния въздух“. Проектът предвижда закупуване на 33 електрически автобуси, със стойност: 53 759 143,98 лв., за периода от 40 месеца, (05.11.2019 г. и 05.08.2023 г.). Основните дейности са доставка на 33 нови 12-метрови електрически автобуси и допълнително оборудване към тях за нуждите на обществения транспорт в Стара Загора, както и проектиране и изграждане на две комплектни трансформаторни станции за

³¹ КАВ, 2021-2025г., част2., стр.18

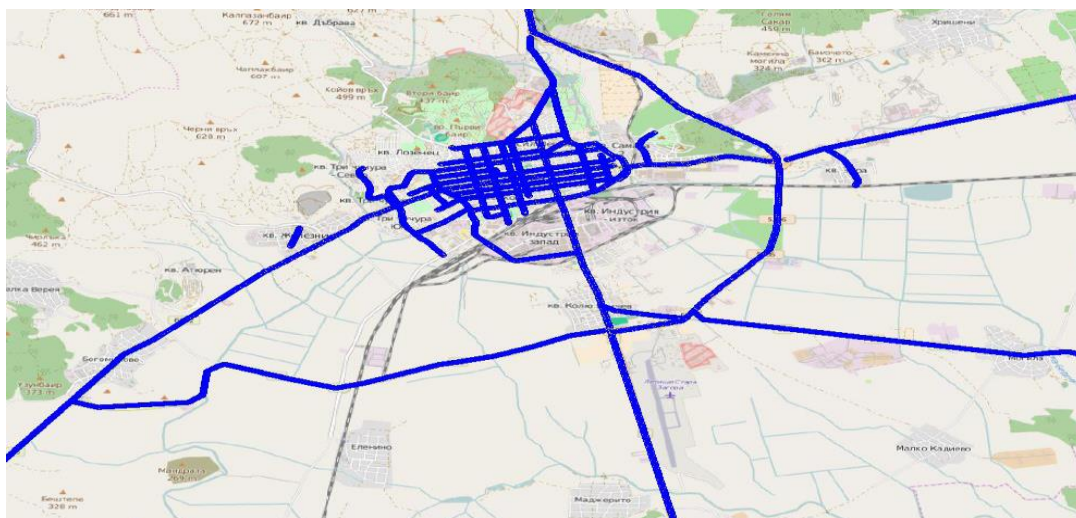
³² План за устойчива градска мобилност за град Стара Загора, 2016-2022г.

захранване на зарядните станции и проектиране и изграждане на кабелни трасета до зарядните станции.³³

Оценката на влиянието на транспорта върху замърсяването на атмосферния въздух³⁴ с ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5} е направено на базата на съществуващите за Община Стара Загора данни, реалната пътна структура и данни за изменение на трафика в градски и извънградски условия. Годишните емисии в резултат на автомобилния транспорт са определени в следната последователност:

- Съставена е моделна транспортна карта на община Стара Загора (*виж Фигурата по-долу*), включваща основни улици на града, както и отделни части от републиканската и общинска пътна мрежа с обща дължина 93.69 км.
- Дефинирани са 39 самостоятелни линейни източника (улица или част от нея), разделени в три основни групи: с висок трафик (над 10000 МПС/24 часа), с трафик между 5000 - 10000 МПС/24 часа и нисък трафик (под 5000 МПС/24 часа). Това разграничение е направено в съответствие с изискванията на модела за оценка на суспендирания прах;
- Списък и данни за включените линейни източници;
- Средният пътен нанос към 2020г. е приет, както следва:
  - за участъци с трафик над 10000 МПС/24ч – 0.31 g/m²;
  - за участъци с трафик от 5000 - 10000 МПС/24ч – 1.14 g/m²,
  - за участъци с трафик от 500 – 5000 МПС/24ч – 1.74 g/m² и
  - за участъци с трафик под 500 МПС/24ч – 2.52 g/m².
- За средното тегло на автомобилите е прието - 2.5 тона.
- Общият брой на дните в годината е приет за 242. Останалите 123 дни са приети като средногодишен брой дни с валежи над 0.254 mm (приема се, че през такива дни суспендиране на прах от пътните платна отсъства или е минимално).
- Съгласно данните за регистрираните леки автомобили в Община Стара Загора е прието следното разпределение на МПС, отговарящи на въведените Евро стандарти за вредни емисии: с Евро 1, Евро 2 и преди Евро са 77.9% от общия брой автомобили, Евро 3 – 27.6%; Евро 4 – 17.9% и Евро 5 и 6 – 4.8%.

Фигура 69 Модел на транспортна схема на община Стара Загора, М 1:100 000

³³ Отчет на кмета 2020г., стр.11

³⁴ КАВ, 2021-2025г., част2., стр.19

Информация за замърсяването от други райони

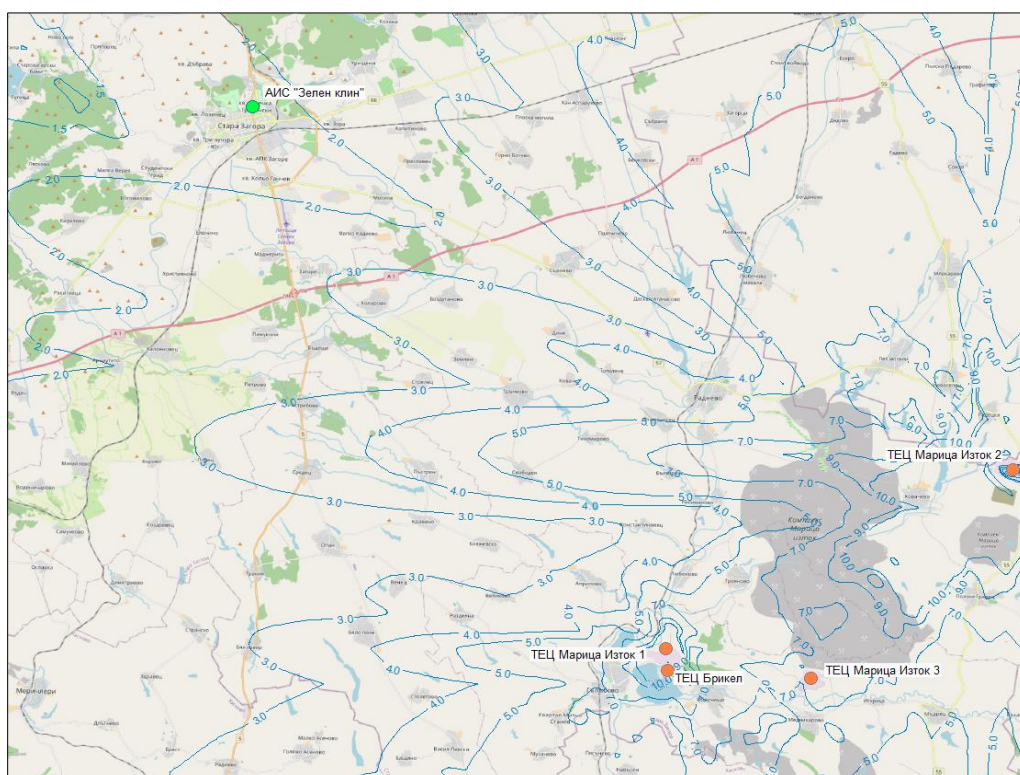
Потенциал за влияние върху качеството на атмосферния въздух в община Стара Загора имат топлоелектрическите централи от комплекса „Марица Изток“, разположени на територията на общините Гълъбово и Раднево.

Енергийният комплекс „Марица Изток“ включва четирите най-големи топлоелектрическите централи в Р. България (ТЕЦ „Брикел“ ЕАД, ТЕЦ „Ей И Ес – 3С Марица Изток 1“ ЕООД, ТЕЦ „Контур Глобал Марица Изток 3“, ТЕЦ „Марица Изток 2“ ЕАД) отстоящи на 40 км по въздушна линия в югоизточна посока от град Стара Загора. Основното гориво, използвано в тези централи е лигнитни въглища.

В актуализация на Програма за подобряване качеството на атмосферния въздух в Община Стара Загора за периода 2021-2025г. е извършено отделно дисперсионно моделиране на емисиите на ФПЧ_{10} ³⁵ от четирите ТЕЦ, с цел да се определи конкретният им принос към замърсяването на въздуха на територията на Община Стара Загора. Параметрите на изпускателните устройства от четирите ТЕЦ в енергийния комплекс „Марица Изток“ и генерираните емисии на общ прах при експлоатацията им са съгласно условията в Комплексните им разрешителни, публикувани на сайта на ИАОС.

На фигурата долу е показано влиянието на ТЕЦ от комплекс Марица Изток, при формиране на максималните средноденонощни концентрации на ФПЧ_{10} на територията на община Стара Загора. От представените резултати ясно се вижда, че преноса на емисии за територията на общината е незначителен до 2-3 $\mu\text{g}/\text{m}^3$:

Фигура 70 Разпространение на СДК на ФПЧ_{10} от ТЕЦ в комплекс Марица Изток

³⁵ КАВ, 2021-2025г., част2., стр.43

Изводи от прилаганите мерките за периода 2016-2020г.

В периода 2016-2020 г. Община Стара Загора изпълнява мерки³⁶ за подобряване КАВ съгласно, одобрения от Общински съвет, план за действие към *Програма за намаляване на нивата на замърсителите и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух на територията на Община Стара Загора*. Програмата включва три приоритетни дейности, които са насочени към намаляване на емисиите от битовото отопление, от автомобилния транспорт и от промишлеността. За всяка от приоритетните дейности са разписани конкретни мерки, изпълнението, на които осигурява постигането на поставената цел. По отношение редуциране на годишните емисии от битовия сектор в плана за действие е предвидено изпълнението на мерки, насочени към повишаване енергийната ефективност в жилищни и общински сгради, и намаляване потреблението на горива с високо съдържание на прахови частици (дърва, въглища, нафта).

Мерки, които са програмирани към настоящия момент:

- Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление – поетапна подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво (приоритетно в енергийно ефективни жилища); въвеждане на зони с ниски емисии; насърчаване на газификацията, включително разширяване на разпределителната мрежа за централно газоснабдяване; насърчаване използването на ВЕИ, водород, други иновационни алтернативи, когато е приложимо.
- Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от транспорта – поетапно премахване на използването на лични превозни средства с високи емисии чрез насърчаване на електромобилността, вкл. и чрез изграждане на инфраструктура за алтернативни горива; въвеждане на зони с ниски емисии и др.;
- Мерки за справяне с вторичното разпрашаване – зелена инфраструктура в градските зони, вкл. създаване на „зелени пояси/зони“, оборудване с машини за почистване на улици и др.;
- Подобряване на мониторинга на КАВ, вкл. надграждане на Националната система за наблюдение на КАВ в реално време и Информационната система за докладване на данни за КАВ;
- Разработване/актуализация на стратегически/ програмни/ планови/ аналитични документи във връзка с качеството на атмосферния въздух, прогнозиране, моделиране;
- Обучителни и информационно-образователни мерки.

В края на периода на програмата, след изпълнението на плана за действие, се очаква трайно понижение на максималните СДК на ФПЧ10 до около 42 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ за района на град Стара Загора, което се дължи основно на редуциране на емисии от битовото отопление. Всичко това неминуемо оказва влияние и върху средногодишната концентрация на ФПЧ10, която в края на периода ще достигне стойност от 20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Изпълнението на мерките в сектор битово отопление допринася и за поддържане на годишната концентрация на ФПЧ2.5 под целевата норма от 20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Очаква се в края на периода СГК на ФПЧ2.5 да се задържа около 13.38 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

---

³⁶ КАВ, 2021-2025г., част2., стр.56-57

Получените резултати за съдържание на ФПЧ10 и ФПЧ2.5 в атмосферния въздух към 2025 г. показват, че изпълнението на така предвидените мерки ще доведат до поддържането на много добро КАВ в Община Стара Загора. Изпълнението на предложените в плана мерки е предпоставка общоевропейските норми за качество на атмосферния въздух да бъдат спазени, дори и при отчитане дела на независещите от общината обстоятелства, влияещи върху общото замърсяване, в.т. регионален и външен за страната пренос.

5.3. Води

Територията на община Стара Загора се характеризира с разнообразие по отношение на водните запаси. Реките в този район са от Беломорския водоносен басейн. Главен воден ресурс и водоприемник е река Сазлийка (Сютлийка) с множество притоци: река Бедечка, река Банянска, река Коленска, река Оряховска, река Яворска, река Дермен дере, река Ерен дере и множество малки и големи дерета. Реките водят началото си от Сърнена Средна гора.

Дължината на река Сазлийка до устието възлиза на 145,4 км с водосборна площ около 3300 кв.км, включваща равнинно-хълмисти и нископланински релефи със средна надморска височина 330 м и слаб наклон от север на юг.

От изворите до с.Боздуганово името на реката е Сютлийка, а след сливането си с река Бедечка, извън територията на общината тя получава името Сазлийка.

Хидрографската мрежа на река Сазлийка е асиметрична, с преобладаване на левите притоци, от които по големите са река Блатница (протичаща през община Раднево) е с дължина 54 км и водосборна площ 656,3 кв.км, река Овчарица (протичаща в горното си течение през община Стара Загора) — с дължина 71,5 км и водосборна област 636,1 кв.км, река Соколница (изцяло извън територията на община Стара Загора) - с дължина 60,5 км и водосборна площ 343 кв.км и река Бедечка.

Река Бедечка е с дължина 33,4 км и водосборна площ 262,3 кв.км при средна надморска височина 240 м.

Хидроложкият режим на реките в района се формира в условията на континентална климатична зона, снеговете през зимата бързо се стопяват, поради южното изложение на площите и проникване на средиземноморски топъл и влажен въздух по река Марица, а през летния период губят много вода поради инфилтрация и изпарение.

Основната фаза в оттока на реките — пролетното пълноводие започва през м. февруари и продължава до м. юни, а лятното маловодие се наблюдава от м. юли до м. октомври. От ноември до февруари се установява есенно повишение на водното количество.

Динамиката в изменението на качеството на водите се характеризира основно с показателите разтворен кислород, биохимична потребност от кислород (БПК5) и перманганатна окисляемост, които отразяват присъствието на биоразградими замърсители от органичен произход и тяхното превръщане. Съдържанието на биогенни вещества се характеризира от концентрациите на различните форми свързан азот, фосфати и общо желязо.

Подземни води

Подземните води в района се обуславят от орохидрографските условия, геолого-литоложкия строеж, антропогенното въздействие и хидрогеологията на разглежданата

територия. Същите са част от Средногорската хидроложка област в Източно-Тракийския хидрогеоложки район. Водоносните хоризонти не винаги са ясно определени, което създава предпоставки за осъществяване на пряка хидравлична връзка между подземните и повърхностните води.

Минерални води

Находище на минерална вода „Старозагорски минерални бани“³⁷ се намира в землището на с. Старозагорски бани, в административните граници на община Стара Загора, област Стара Загора.

Находище „Старозагорски минерални бани“ е на минерална вода от пукнатинно-карстов тип, в което са формирани и циркулират напорни термални води, част от регионална водонапорна система. Областта на подхранване на термоминералните води е ограничена предимно в площното разкритие на среднотриаските седименти на запад-северозапад от находището.

Хидрогеоложките условия в района са сложни. Водовместващата среда от триаски варовици се разглежда като водоносен хоризонт, чийто долен неиздържан в площно разпространение водоупор, е представен от долно триаски пясъчници, а за горен водоупор са възприети турон-сенонски мергелни лиски и пясъчници, тектонски брекчи и милонитизирани глини.

Подхранване на находището

Основното подхранване се осъществява от инфилтрация на атмосферни води. Областта на подхранване на термоминералните води се намира в зоната на разкритие на водовместващата среда, на северозапад от находището.

Термалните води от находище на минерална вода „Старозагорски минерални бани“ се дренират от среднотриаските варовици по разломна зона с почти изток-западна посока.

Колектор на минералната вода

Колектор на минералната вода са триаските васювиод. Находището на термална минерална вода „Старозагорски минерални бани“ принадлежи към т.нар. разломно-пукнатинно-карстови водоносни системи, в които циркулационният път на водите е изключително сложен, което затруднява тяхното хидродинамично схематизиране и моделирането на филтрационната среда.

Лечебно-офилактивните свойства водата се определят от нейната минерализация и наличието на хидрокарбонатни, калциеви и магнезиеви йони. Питейното балнеолечение с този тип води има обезводняващо действие върху тъканите, усилва циркулацията в гломерулите и увеличава диурезата. Оказва противовъзпалително действие и стимулира фагоцитозата. Водата има седативен ефект върху нервната система. Успокоява моториката на стомаха и чревния тракт, и понижава стомашната секреция. Спомага за снижаване нивото на холестерол в кръвта, участва в обмяната на калция и фосфора.

При използване за питейно балнеолечение и балнеопоофилактика (след съответното темпериране до 35-37°C) оказва благоприятно въздействие при следните заболявания: стомашно-чревни (хронични гастрити и гастродуоденити, ентероколити, язвена болест и др.); жлъчно-чернодробни (жлъчно-каменна болест, хронични холецистити,

---

³⁷ Балнеологична оценка номер 81/ 30.04.2018г. изд. от МЗ, https://www.starazagora.bg/uploads/MyDocuments/2_mv.pdf

холангити, холангиохепатити, хронични хепатити, дискинезии на жлъчните пътища и др.); бъбречно-урологични (хронични пиелонефрити и цистити, нефролитиаза, уролитиаза, състояния след литотрипсия и др.); метаболитни (подагра, затлъстяване, диабет и др.); ортопедични и травматологични заболявания (рахит и след фрактури).

Използването на минералната вода за питейно балнеолечение и балнеопоофилактика е по лекарско назначение, при спазването на строго определени методики и дозировки (количество на приетата вода, температура и начин на приемане, продължителност на лечебно- профилактичен курс).

При използване за външно балнеолечение и балнеопрофилактика (след съответно темперирание до 33-35°C) оказва благоприятно въздействие при следните заболявания: на опорно- двигателния апарат (след фрактури); функционални разстройства на нервната система; интоксикация с тежки метали.

Минералната вода може да бъде използвана за хигиенни и спортно-рекреационни цели след съответното темперирание.

5.4. Почви

В община Стара Загора са разпространени плодородните канелени горски, комбинирани със смолниците и алувиалните почви, разположени по протежението на река Сазлийка. Качеството на почвите е превърнало земеделието в традиционна дейност и е определило наличието на разнообразни зърнени и зеленчукови култури сред полските територии, заедно с широколистни горски масиви в Средна гора.

В рамките на община Стара Загора най-голям относителният дял имат земеделските територии³⁸ (61.1%), докато в населените места - 7.9 %. Следва да се отбележи, че въпреки тази разлика, почти 100% от населението на общината обитава селищната среда или т.н. урбанизирани територии.

Използваемостта на обработваемата земя в сравнение с други райони на страната е висока над 90%. Изградени и годни за напояване са над 305 от обработваемите земи, но интензивно, поливно земеделие се развива върху по-малко площи. Формите на стопанисване на обработваемата земя са основно чрез земеделски кооперации и частни собственици.

Селското стопанство на общината се развива в общо 7224 стопански структури. Абсолютно преобладаващият дял (6937 бр. 96%) са личните натурални стопанства. Пазарно ориентирано производство (предимно растениевъдно) се реализира от 35 земеделски кооперации. 2 сдружения и 43 арендатори. Отворената ниша е запълнена от преходната форма „арендатори“.

Почвите са акцептор на всички вредни въздействия в околната среда и като такива създават потенциален риск за здравето на населението.

Основни източници за замърсяване на почвите са промишлеността, транспортът, неправилната употреба на химични средства за растителна защита, напояването със замърсени води.

---

³⁸ Общинска програма за управление на дейностите по отпадъците на територията на Община Стара Загора 2011 -2020 год. стр.16

През дългите години на интензивната обработка на селскостопанските площи поради употребата на големи количества препарати за растителна защита, горене на стърнища и прекомерно торене с изкуствени торове без поливане, почвите до голяма степен са изтощени, със занижено съдържание на органична материя.

В системата на Националния екомониторинг на територията на Община Стара Загора има два пункта за наблюдение и контрол относно замърсяване на почвите с тежки метали - с. Еленино и кв. „К. Ганчев” на град Стара Загора. Изследвания са правени по показатели: активна реакция (рН), съдържание на тежки метали: цинк, мед, олово, кадмий и арсен. Наблюденията показват, че рН варира от 6,95 — 8,20; съдържанието на цинк (Zn) е в границите 52,76 — 10 mg/kg; съдържанието на мед варира (Сi) от 31,1 - 77,76 mg/kg; оловото (Pb) е в граници 21,66 до 47,56 mg/kg; кадмий (Cd) — 0,08 — 0,27 mg/kg; арсен не се доказва. Относително по-високи са стойностите за съдържание на олово в крайпътните пунктове на кв. „К. Ганчев”.

Анализираните резултати показват, че почвите на изследваните пунктове отговарят на изискванията на Наредба №3 регламентираните в нея допустими норми за съдържание на олово, мед, цинк и арсен. Няма данни за вкисляване на почвите в наблюдаваните райони.

Получените високи концентрации на олово в почвите при кръстовищата доказват, че източник на замърсяване е автомобилния транспорт. Високото съдържание на олово в почвата е резултат от многогодишното му натрупване, тъй като транспортната схема на града не е променяна с години.

Общината не разполага с данни за замърсявания на почвите с нефтопродукти. Замърсяванията в повечето случаи са локални край бензиностанции и се характеризират с нарушаване на хидрофилността на почвите, ензимната им активност и нарушаване на съотношението въглерод/азот. В случай на трайно увреждане от такъв характер при концентрации на нефтопродукти над 30000 mg/kg следва да се осъществи физическа подмяна на почвите.

Община Стара Загора и РИОСВ не разполагат с данни за засолени и окислени земи в района на града. Засоляване на земеделски земи е възможно да бъде установено в площите, използвани за оризища. Системни проучвания в градската зона не са правени. Засоляване на антропогенния субстрат в крайпътните зони при третиране с луга увеличава драстично солевата концентрация на субстрата и повишава съдържанието на натрий и магнезий. Лекият механичен състав на антропогенните почви облекчава процеса на самовъзстановяване — промиване през пролетта и есента от валежи. Типично засолените участъци следва да се рекултивират.

5.5. ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ

На територията на общината има големи масиви с широколистни и иглолистни гори, а край Стара Загора е разположено ловното стопанство „Аязмо - Старозагорски минерални бани“. То е с площ от 5 168 ха и е само на 15 км от общинския център. Богатото разнообразие на флора и фауна го правят особено привлекателен за развитието на национален и международен ловен туризъм.

Горите на територията на община Стара Загора са част от горските територии в района на Държавно горско стопанство Стара Загора.

Най-разпространените дървесни видове са зимен дъб благуи, цер, космат дъб, келяв габър, мъждрян, сребролистна липа, мекиш. Насажденията, които те образуват понастоящем са предимно от издънков произход (поради нискостъбленото им стопанисване в миналото).а по състав са като чисти, така и смесени. В състава на растителните формации участват и драка, леска, трънка, глог, шипка, дрян и други.

Държавно горско стопанство Стара Загора, стопанисва гори на територия от 40 506.5ха³⁹ към 2021г. ДГС Стара Загора е разположено в южните склонове на Сърнена Средна гора и северозападните разклонения на Сакар планина. Средната надморска височина варира от 100м до 900м. Държавно горско стопанство е разположено на територията на четири общини - Стара Загора, Гълъбово, Раднево и Опан. На изток граничи с ДГС Нова Загора, на запад с ДГС Чирпан, на север с ДГС Мъглиж и Казанлък на юг с ДГС Тополовград и Хасково.

Разпределението на стопанисваната площ включва иглолистни, широколистни, високо стъблени, издънкови за превръщане и нискостъблени гори. В Държавно горско стопанство Стара Загора има обособени четири охранителни участъка- Старозагорски мин. бани, Дълбоки, Колхида и Гълъбово.

Функциите му обхващат организацията, координацията и контрола на дейностите по възпроизводството, ползването и опазването на гората и дивеча на територията на 4 общини – Стара Загора, Опан, Раднево и Гълъбово.

Горските територии в границите на Община Стара Загора (към 2015г.) възлизат на 30 385ха⁴⁰., от които:

- Залесени площи – 28 435.4 ха;
- Незалесени, дървопроизводителни площи – 350.2 ха;
- Недървопроизводителни площи – 1 599.4 ха.

ТАБЛИЦА 32 Вид гори по функционални категории и площ

Вид гори по функционални категории	площ /ха/
Стопански	22 762.1
Защитни, в т.ч.:	534.1
горизазащитанаводите	27.4
защита на почвите	262.5
за защита на сгради и инфраструктура	212.7
технически проект за борба с ерозията	31.5

³⁹ Данни от интернет страницата на ДГС Стара Загора, <https://dgsstarazagora.uidp-sliven.com/>, данните са от 24.08.2021г.

⁴⁰ Горскостопански план, изготвен на база на теренни проучвания, през 2015г., част от Общ устройствен план на община Стара Загора, Част I. Диагноза, стр. 180

Специални, в т.ч.:	7002.4
Защитени зони по Натура 2000	3114.9
Защитени местности	8.3
Зелени зони	1330.5
Извънселищни паркове	1005.5
Курортни гори	442
Опитни и географски култури	0.7
Природни забележителности	3.8
Семеприродствени насаждения и градини	149.9
Гори с ВКС	920.4
Горски разсадници	26.4
БИСД –бази за интензивно стопанисване на дивеч	86.4
Всичко	30 385

Извънселищните паркове и горите северно от градската територия формират мощна „зелена корона” над града. Горските парковите територии могат да се развият, съгл. допустимите законови норми и осигурят пълноценни условия за рекреация в извън градска среда.

ТАБЛИЦА 33 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ ПО ГРУПИ ГОРИ И ПЛОЩ

Разпределение на горските територии по групи гори	площ -ха
Иглолистни	6576.7
Издънкови за превръщане	15703.4
Нискостъблени	6879.7
Широколистни високостъблени	1199.1
Тополови	26.1
Всичко	30 385
Стопански клас	Площ -ха
Поляни, просеки, автомобилни пътища, кариери, газопровод и други, противоповарни просеки, нелесопригодна площ, дивечова нива	1883.4
Акация - противиерозионен	366
Акациев	986.6
Благунов	601.5
Белборови култури	962.3
Горскоплоден	31.5
Зимен дъбов	4398.6
Келяв габъров	5029.4
Липов	705.2
Смесен ВП	188.2
Смесен СРНП	7855.4
Церов П	1978.2
Черборови култури	1978.2
Широколистен В	5041.2
Всичко	30 385

ТАБЛИЦА 34 Вид собственост на горски/ земеделски територии

Видове собственост	Горска територия ха	Земеделски територии ха	Всичко ха
Държавна	23580.2	235.1	23815.3
Общинска	1419.1	961.8	2380.9
Частна	2970.9	1061.5	4032.4
Юридически лица	96.8	59.6	156.4
Всичко	28067	2318	30 385

Общинските гори възлизат на 2 820.9ха, от които:

- Общински гори, предоставени за управление от ТП ДГС „Стара Загора“ – 2 380.9ха.
- Общински гори в територията на ТП ДГС „Чирпан“ - 440 ха

На територията на ТП ДГС „Стара Загора“ общата общинска горска площ в ха по вид гори към 31.12. 2019г е следната:

ТАБЛИЦА 35 Вид гори и залесени/ незалесени площи

Вид гори	Насаждения с пълнота 0.4-1	Насаждения с пълнота 0.1-0.3	Общо Залесени площи	Незалесени площи за залесяване	Недърво-производителни	Общо горска площ
Иглолистни	599	9	608	7	79	694
Широколистни високостеблени	49	1	50	2	-	52
За реконструкция	-	-	-	-	-	-
Издънкови прераств.	за -	-	-	-	-	-
Издънкови превръщ.	за 966	6	972	-	16	988
Нискостъблени	620	12	632	-	14	644
Общо	2234	28	2262	9	109	2380

ТАБЛИЦА 36 Вид гори и незалесена/ недървопроизводство

Вид гори	Незалесена подлежаща залесяване голини	площ, на поляни	Недървопроизводителна горска площ			
			Пътища, яросеки	Скали, сипеи	реки,	всичко
Иглолистни	7	76	3	-	-	79
Широколистни висок.	2	-	-	-	-	-
За реконструкция	-	-	-	-	-	-
Издънкови за прераств.	-	-	-	-	-	-
Издънкови за превръщ.	-	13	2	1	-	16
Нискостъблени	-	8	-	6	-	14
Общо	9	97	5	7	-	109

Община Стара Загора управлява горите си съгл. Наредба за управление на горските територии, собственост на Община Стара Загора - приета с Решение № 524 от 20.12.2012 г.

Съгласно справка от ДГС „Стара Загора“ в общинските горски площи за периода 2016-2019 г., през 2019 г. са извършени залесявания в землището на с. Кирилово, от които 22 дка широколистни – ч.дъб и 15 дка иглолистни от вида черен бор.

Горите на територията на ДГС „Стара Загора“ със своите разнообразни функции имат важен дял в икономиката на общината и областта, а извънселищните горски паркове, северно от градската територия, формиращи „зелената корона“, са прекрасна възможност за рекреация извън града.

Управлението⁴¹, опазването и използването на горите се подчинява на:

⁴¹ общ устройствен план на община Стара Загора, Окончателен проект, част ii. прогноза, стр.69-70

- предвижданията на Горскостопанския план и мерките относно режима на стопанисване и конкретни горскостопански мероприятия, заложи в него;
- с плановете за управление на съответните защитени територии и зони;
- с предвижданията на ОУПО, при спазване на всички предвидени мерки за защита на горите, съгласно Закона за горите и подзаконовите нормативни актове.

Стопанисване на горите:

В Горскостопанския план са дадени конкретни насоки на стопанисването, в зависимост от групата гори, към която са причислени съответните насаждения.

В горите със стопански функции, целта е максимално производство на строителна дървесина на единица площ, без да се нарушават водоохранните и почвозащитните функции на гората. Съобразно обособени стопански класове се планират подходящи горскостопански мероприятия - замяна на сечнозрелите дървостои с млади чрез съответните възобновителни сечи; извеждане на най-подходящи по вид и интензивност отгледни сечи в младите, средновъзрастните и дозряващите дървостои за подобряване на състоянието им и постигане на висока продуктивност; увеличаване на залесената площ на стопанството и попълване на младите и средновъзрастни изредени дървостои с най-подходящи за условията на месторастене дървесни видове; опазване на горите от вредители и пожари; развитие на ловното и рибно стопанство; реализиране на максимално количество странични ползвания.

Стопанисване в горите и земите със защитни и специални функции е в зависимост от специфичните функции, които те трябва да изпълняват.

В границите на специалните гори не се допуска извършването на строителство, с изключение на елементи от техническата инфраструктура и хидротехнически съоръжения, както и на съоръжения, свързани с управлението на горските територии (§1, т. 25 от Допълнителни разпоредби на Закона за горите). В тях се препоръчва очертаване на екомаршрути и изграждане на архитектурни елементи за обслужване на отдиха и туризма.

Горскостопанските мероприятия, които се провеждат в Специалните гори са насочени основно към поддържане и възстановяване на дървостойте, биологичното разнообразие, към засилване на естетическите, рекреационни и защитни функции.

Мероприятията са диференцирани за всяко насаждение, съобразно състоянието му.

В границите на защитените местности и зони се забранява извеждането на сечи, освен санитарни и отгледни с интензивност до 15%, провеждане на минногеоложки и други дейности, с които се изменя естествения облик на ландшафта.

Планът предвижда, на основание чл.10 от ЗУТ, 50 м-оваивица от горите покрай пътищата -общински, републикански II, III клас и др. да бъдат със защитен режим /за защита на терените от ерозия, предвид извършването на незаконни сечи покрай пътищата, основно за огрев/.

Интензивността на сечта на насаждения с ширина 15-20 м, покрай поречията на реки и др. водни течения с постоянен воден дебит, се свежда до минимум, с оглед запазване на оптимални санитарно-охранителни функции.

Забранени за паша са горските територии със специални функции и тези с предвидени възобновителни мероприятия.

5.6. БИОРАЗНООБРАЗИЕ, ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ

Флора

Територията на Община Стара Загора попада в Среднобългарския биогеографски район - подрайон Горнотракийска низина, характеризиращ се предимно с равнинен характер, интензивно земеделие и значителна урбанизация. Това предопределя до голяма степен бедно по състав и изобилие биологично разнообразие, съхранено основно по склоновете на Сърнена гора и местата с екотонен ефект в равнината. Характерни горски съобщества са ксеротермните гори от цер, благун и космат дъб. Понастоящем доминират тревни, храстови и агроценози, като съставът им е разнообразен. Съставът им е разнообразен. Някои от по-характерните и известни представители - от сем. Кръстоцветни — лечерна лъжичка, овчарска торбичка, родилна трева, черен синап; от сем. Бобови — обикновен звездан, лечерна комунига, вълнеста глушина, детелина; от сем. Устноцветни — червена мъртва коприва, пъстро миризливче; от сем. Картофови — татул, блян; от сем. Сложноцветни - лайка, подбел, паламида, синя метличина, глухарче, гарвански лук; от сем. Житни - див овес, полска овсига, ливадна класица и др.

Освен в Сърнена гора и на места в равнинната част са се съхранили малки равнинни дъбови гори.

За района са вероятни редица редки представители на различни флорни елементи — фриесов ръждавец, пунктирана острица, теснолист пеплис, македонски вечерник, кардаминописис и др., които са характерни само за този биогеографски район на страната. До момента не са локализирани техни находища.

Единственото известно за науката находище на защитен от Закона за биологичното разнообразие растителен вид е това в местността „Карасиврия“ северно от гр. Стара Загора на Звъниколистен тъжник (*Spiraea hypericifolia*). Видът е включен и в Червената книга на Република България.

В общината се срещат над 90 вида лечебни растения. С най-голямо разпространение в Поземления фонд на общината, са: бял равнец, камшик, багрилно подрумиче, обикновен и черен пелин, парички, змийско мляко, синя жлъчка, обикновен дрян, тетра, червен глог, кукувича прежда, ветрогон, горска ягода, росопас, жаблек, бударица, еньовче, градско омайниче, голо и влакнесто изсипливче, жълт кантарион, гингер, маточина, шипка, черен бъз, бъзак, теснолист и широколист жилувляк. На основание Закона за лечебните растения, са забранени събирането, изкупуването, търговията и преработката за промишлени и търговски цели на билки от 27 вида лечебни растения от естествени находища. От тях популации в общински площи имат само лечебната ружа и валерианата. От видовете, поставени под специален режим на опазване и ползване са известни находища на лечерна иглика, червен божур и пролетен горицвет.

В общината се култивират или могат да се култивират около 45 етерично-маслени растения - казанлъшка роза, копър, маточина, кръвен и обикновен здравец, лайка, хизоп, бял равнец, обикновен и морски релин, салвия /меча стъпка/, градински чай, лютива мента, лавандула, анасон, резене, ким, дялянка, лудо биле, обикновен и евгенолов босилек, чувен, майоран, обикновен и бял риган, кимион, медицинска ружа, бял трън,

чубрица, джоджен /гъозум/, мащерка, магданоз, целина, розалин индрише/, нарцис, перуника, шипка.

В общината е натрупан доста положителен опит и съществуват плантации от бял риган, маточина, бял трън, лавандула, невен и др.

Дейността на общинските органи по опазването и устойчивото ползване на ресурсите от лечебни растения се определят от Закона за биологичното разнообразие и Закона за лечебните растения.

Фауна

Фауната в района е съставена от европейски, европосибирски и холопалеарктични видове. Наред с тях са разпространени и много топлолюбиви средиземноморски, преходносредиземноморски, предзоазиатски и степни видове. Степента на срещане на редки видове на ендемизма са най-силно изразени при безгръбначните.

Сравнително добри са дивечовите запасите на заек, сърна, благороден елен и дива свиня. Значителни са възможностите за увеличаване запасите на колхидския фазан и яребицата.

БЕЗГРЪБНАЧНИ (IVERTEBRATA)

От безгръбначните животни е установен защитеният с прил. 3 към ЗБР вид *Formica rufa*. Видът е включен в червения списък на IUCN. Установени са и насекомите *Lucanis cervus*, *Procerus gigas*, *Inachis jo* и *Satymia pyri*, които са защитени или редки и представляват значима част от биологичното разнообразие.

В прил. 2 към чл. 6 ал.1 т.2 на ЗБР е включен установеният на акваторията на Общината вид *Unio crassus*, който е включен в приложението към Резолюция №6 (1998) на Постоянния комитет на Бернската конвенция и според ЗБР видът изисква приоритетно съхраняване на неговите местообитания.

От сухоземните *Gastropoda* са установени 67 вида, което е - 28% от българската малакофауна. Поради уникалния характер на хабитатите се среща характерният за заливните и лонгозни гори по Черноморието и р. Дунав вид *Pseudotrachia mbiginosa*. Балкански ендемити са 6 вида: *Lindholmyola corcyrensis*, *Cecilioides spelaea*, *Argna macrodonta*, *Deroceras sturanyi*, *Tandonia kusceri*, *Limax macedonicus*. Среща се и българският ендемит *Bulgarica varnensis*. Установен е и вид нов за малакофауната на Европа и вероятно нов за науката от род *Vitrea*. Територията на Общината се явява важно място за съхранението му и бъдещо изследване.

ГРЪБНАЧНИ (VERTEBRATA)

РИБИ (PISCES)

Установени са 20 вида риби, главно със стопанско значение. Един вид е включен в приложение 3 на Бернската конвенция (обикновен щипок - *Cobitis taenia*), а друг е застрашен и рядък за България (мраморно попче - *Proterorichinus marmoratus*). Важността на рибите в района се определя като висока поради факта, че са важна хранителна база за различни защитени и редки видове влечуги, птици и бозайници. Поради сравнително неголемите размери на река Бедечка и река Сазлийка рибните ѝ ресурси са силно уязвими. Лимитиращ фактор е и замърсяването на водите в долното им течение. Положително влияние върху някои рибни популации оказва високият брой микроязовири.

ЗЕМНОВОДНИ И ВЛЕЧУГИ (AMPHIBIA ET REPTILIA)

Установени са 8 вида земноводни и 13 вида влечуги, което говори за високо видово богатство. Голяма част от установените видове на територията на Общината са застрашени и са включени в международни природозащитни конвенции.

ПТИЦИ (AVES)

Установени са над 130 вида птици. Територията на Общината се явява миграционен път за видовете през Казанлъшкия проход, както и важно място за гнездене на редки и защитени от българското и международно законодателство видове (*Lanius pubicus*, *Aquila chrysaetos*, *Buteo*, *Bubo* и др.).

БОЗАЙНИЦИ (MAMMALIA)

От установените 35 вида бозайници, територията на общината е от особено значение за видрата. Размножаването и е успешно и ежегодно се раждат малки. Видрата е изключително застрашен вид в Европа, символ е на Бернската конвенция. Видът *Suncus etruscus* е новооткрит за района и е рядък, и интересен представител на териофауната. Интерес представляват колонии от прилепи в пещерите разположени в Сърнена гора.

В района на Община Стара Загора се намират неголеми, но уникални по своя характер пещери. Разположени са в района на Сърнена гора и представляват обект на посещение, както на спелеолози, така и на биолози изследователи. Въпреки всичко фауната им не е изучена напълно. Съобщават се пещерни правокрили и прилепи. Наши изследвания показват богата фауна: многоножки, арахниди, ортоптери, твърдокрили, молюски, както и наличие на фосилни и субфосилни бозайници и влечуги открити в пещерните отложения. За запазване на уникалните биоценози в пещерите е нужно да се забрани свободното навлизане на хора в тях и да се насочат усилия към изследването на фауната им.

Защитени територии и чувствителни екосистеми

Националната екологична мрежа е регламентирана в България със Закона за биологичното разнообразие. Някои елементи (паркове и резервати) имат над 50 годишна история.

Елементите на националната екологична мрежа са:

- защитени зони, в които могат да участват защитени територии;
- защитени територии, които не попадат в защитените зони.

В Националната екологична мрежа приоритетно се включват:

- Защитени зони „Натура 2000“;
- КОРИНЕ места като територии, описани по стандартната международна методика на проекта на Съвета на Европа „КОРИНЕ биотопи“;
- Рамсарски места като влажни зони, които отговарят на критериите на Конвенцията по влажните зони с международно значение, по-специално като местообитания за водолюбива птици (Рамсарска конвенция);
- Орнитологични важни места - територии от международна значимост за опазване на птиците, описани по стандартната международна методика на Бърд Лайф Интернешънъл.

Националната екологична мрежа цели дългосрочно опазване на биологичното, геологичното и ландшафтното разнообразие; осигуряване на достатъчни по площ и

качество места за размножаване, хранене и почивка, включително при миграция, линеене и зимуване на дивите животни; създаване на условия за генетичен обмен между разделени популации и видове; участие на Република България в европейските и световните екологични мрежи; ограничаване на негативното антропогенно въздействие върху защитени територии.

Защитени територии

В община Стара Загора са обявени следните Защитени територии, всички от които са от категория „Природна забележителност“:

- КАЗАНЕТО - Местоположение: с. Казанка, Община: Стара Загора, площ: 1.00 хектара. Документи на обявяване: Заповед № 3039 от 03.10.1974;
- КРАТЕРА НА ВУЛКАНА - Местоположение: с. Змейово, Община: Стара Загора, площ: 1.10 хектара. Документи на обявяване: Заповед № 3039 от 03.10.1974;
- МИЛКИНИ СКАЛИ - Местоположение: с. Колена, Община: Стара Загора, област: Стара Загора. Площ: 1.10 хектара. Документи на обявяване: Заповед № 3039 от 03.10.1974;
- ПЕЩЕРИТЕ (ЗМЕЕВАТА ДУПКА) - Местоположение: с. Змейово, Община: Стара Загора, Площ: 1.00 хектара. Документи на обявяване: Заповед № 3039 от 03.10.1974;
- „ДЪБЪТ НА ГЕО МИЛЕВ”/вековно дърво/ - Местоположение двора на къщата на поета;
- „СТАРИЯТ ЧИНАР” /вековно дърво/ - границите на парк „Бедечка”.

Защитени зони „НАТУРА 2000”

Местата, попадащи в екологичната мрежа, се определят в съответствие с две основни директиви за опазването на околната среда: — Директива 92/43/ЕЕС за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за хабитатите) и Директива 79/409/ЕЕС за съхранение на дивите птици (наричана накратко Директива за птиците).

За екологичната мрежа в частта и за защитените зони по чл. 6, ал. 1, т. 3 и 4 от ЗБР (Натура 2000 в частта и за опазване местообитанията на птиците от Директива 79/409/ЕЕС) Защитени зони се обявяват за опазване на 106 типа природни местообитания, посочени в приложение 1 на закона, както и местообитания на видовете растения и животни, посочени в приложение № 2; опазване на територии, в които по време на размножаване, линеене, зимуване или миграция се струпват значителни количества птици от видове, извън тези, посочени в приложение № 2.

С Решение № 122/02.03.07г на МС е приет списъка на защитените зони за опазване на дивите птици на природните местообитания и на дивата флора и фауна. Съгласно това Решение в Община Стара Загора няма защитени зони за опазване на дивите птици. Защитени зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна на територията на Община Стара Загора са:

- Река Сазлийка, код BG0000425, с обща площ 991.77 ха. От територията на община Стара Загора в защитената зона попадат землищата на с. Арнаутито, с. Бъдеще, с. Загоре, с. Калояновец, с. Памукчии, с. Петрово и с. Ракитница.

- Река Мартинка, код BG0000442, с обща площ 182.11 ха. Внесена в МОСВ документация по чл.8 ал.1 на ЗБР: МОСВ/Вх.№ 26-00-3395, София, 20.10.2006 г. От територията на община Стара Загора в защитената зона Река Мартинка попадат землищата на с.Воденичарово, с.Самуилово.

За двете защитени зони към настоящия момент няма издадени заповеди за обявяване от Министъра на околната среда и водите. Независимо от това обстоятелство, съгл. Закона за биологичното разнообразие всички инвестиционни намерения, планове или програми, които могат да окажат отрицателно въздействие върху тези защитени зони се оценяват за съвместимостта им с целите на опазване на съответната защитена зона. В голяма степен въпросите, свързани с опазване на биологичното разнообразие в защитените зони се подценяват от инвеститорите поради неинформираност и липса на съпричастност към проблема. В тази връзка са необходими действия от страна на общинска администрация, съвместно с компетентните органи РИОСВ и МОСВ за провеждане на разяснителни кампании и упорядняване на ефективен превантивен контрол.

- Река Омуровска - BG0000443 обща територия 532.31 ха Внесена в МОСВ документация по чл.8 ал.1 на ЗБР: МОСВ/Вх.№ 26-00-3395, София, 20.10.2006 г. От територията на община Стара Загора в защитената зона Река Омуровска, попада землището на с.Пъстрово.

5.7. РАДИАЦИОННА ОБСТАНОВКА

В региона на общината Стара Загора са обособени общо 6 пункта за периодични измервания: гр. Стара Загора, с. Змейово, с. Калояновец, с. Калитиново, с. Могила и Старозагорските минерални бани. Данните от измерванията показват стойности в граници 0,14-0,18 pSv/h.

Резултатите от систематичните изследвания на община Стара Загора показват наличието на “динамично равновесие“ или нормален за района радиационен гама фон.

Радиационният гама фон в региона на общината се обуславя от типоморфните и климатогенни условия на района, както и от антропогенното въздействие върху околната среда.

В региона на община Стара Загора за нуждите на промишлеността, селското стопанство, здравеопазването и др., в открит или закрит вид се ползват изкуствени източници на йонизиращи лъчения (изкуствени радиоактивни източници). Чрез тях се извършват диагностика, стимулират се оздравителни процеси, определят се плътности, размери, дефекти, неутрализира се статично електричество и др. Има данни за радиоактивни източници в Диспансер за онкологични заболявания, Катедра „Радиобиология“ към Тракийския университет, КЗУ — база Стара Загора, „Мебел“ ЕАД, „Тракия“ ЕАД, „Прогрес“, „Бисер-Олива“, и др. За всички радиоактивни източници има необходимите разрешения от Инспекцията за безопасно използване на атомната енергия (ИБИЕАЕ) за съхранение и работа с тях. Спазват се изискванията за намаляване на радиоекологичния риск. Не са допускани ядрени инциденти.

Проведените през годините изследвания на води и почви от селищата в общината не показват замърсяване с радиоактивни елементи.

Не всички източници на нейонизиращи лъчения на територията на общината са известни, както и няма информация за нивото на излъчваните от тях енергийни потоци.

5.8. ЗЕЛЕНА СИСТЕМА

Устройство на озеленените територии

Озеленените площи на територията на населените места оформят Зелена система, като средство за подобряване микроклимата и хигиенните условия на средата. Това са пространствата, в които се организира отдиха на населението, създават се условия за спорт и атракции. Значима е ролята и по отношение на плановата и пространствената им структура в урбанизираната градска среда, както и връзката с околния природен ландшафт. Не на последно място е естетическата функция на зелените пространства.

Основа на Зелената система са зелените площи за широко обществено ползване, каквито са парковете, градините и уличното озеленяване. Допълва се от терени със специфично предназначение - гробищните паркове, ботанически градини, зоопаркове, дендрариуми, разсадници, защитни насаждения, крайпътно-транспортно озеленяване, крайречно, зелени пояси към производствени комплекси и др.

Озеленените площи за широко обществено ползване и площите със специфично предназначение, собственост на държавата и общините, са публична собственост.

Зелената система се обогатява и от площите за ограничено обществено ползване, каквито са зелените площи в имотите на жилищни, вилни сгради, училища, детски градини, спортни сгради и комплекси, болници, обществени сгради и др.

Стопанисването на зелените площи е съгласно ЗУТ и Наредба за изграждане, поддържане и опазване на Зелената система на Община Стара Загора, приета с Решение №1196 от 25.10.2017г.

Зелена система в градска среда

Град Стара Загора може да се гордее със силно развита зелена система. Делото на Митрополит Методий Кусев – създател на първия в града парк, чието начало е поставено в края на 19 век, продължава да се развива от съвременниците старозагорци. Многобройни са парковете и градините, задоволяващи потребностите от отдих, спорт и развлечение, сред добре естетизирана среда, преливащи на север и северозапад в крайградските извънселищни паркове. Всички са обединени от улично озеленяване.

Зелените площи аерират въздуха и подобряват микроклимата на града. Географското местоположение на Стара Загора – на север-северозапад подножието и южните склонове на Сърнена гора, а на юг равното Старозагорското поле благоприятства градския климат. За това допринася и градоустройственото планиране, с правите улици в правоъгълна мрежа с ориентация север-юг, изток-запад, по които навлизат прохладните, свежи въздушни течения от планинската залесена част, изнасяйки спарения, градски въздух към равнината. Това осигурява здравословна жизнена среда и комфорт на обитание. Изключително ценни за градската структура са зелените клинове по река „Бедечка“ и „Сазлийка“, озеленената ул. „Методи Кусев“ през центъра, по тръбата за ВЕЦ-а, и от кариера Гьоновец през ЖК „Железник“ и новите квартали южно.

В тази връзка, за да не се прекъсва естествената аерация на града не трябва да се допуска уплътняване на застрояването във вътрешността, а да се търсят възможности периферно.

Зелени площи за широко обществено ползване

ТАБЛИЦА 37 ПАРКОВЕ И ГРАДИНИ

	Паркове и градини Стара Загора	Актуални данни – джа	Забележка*
ПАРКОВЕ:			
1	Парк „Митрополит Методий Кусев“ /Аязмото/	3251.2	
2	Парк „Бедечка“ и „Загорка“	429,38 и 338.644	
3	Парк „Бранителите на Стара Загора“	927, 978	
4	Парк „Борова гора“	120	
5	Парк Артилерийски стара част	78,300	Нов парк
6	Парк Артилерийски нова част	40,654	Нов парк
ГРАДИНИ:			
1	Градина „Пети октомври“ /Градска градина/	20. 387	
2	Градина „Ал. Стамболийски“ /Алана/	13. 865	
3	Градина „Станционна“	51,680	
4	Градина „Зеления клин“	33.414	
5	Градина „Тракия“	9,316	Стари имена градина „Ген. Заимов“
6	Градина „Свети Игнатий Старозагорски“	9,523	Стари имена Градина “Тополите”, Доша Николова, “баня Пиперка”
7	Градина „Йордан Кампасулов“ /Езерото/	11.114	
8	Градина „В. Гюдженов“	7.239	
99	Градина „подп. Калитин“	2.350	
110	Градина при църквата „Св.Николай“	1.066	
111	Градинка Либор Байер	5.560	

На територията на община Стара Загора са обявени четири паметника на парковото и градинско изкуство, разположени на територията на общинския център.

Освен парк „Аязмото“ – паметник от национално значение, в града има три паметника на парковото и градинско изкуство обявени за НКЦ от местно значение, които са също така и архитектурно-строителни културни ценности. Това са:

- Градската градина (парк „Пети октомври“),
- Комплекс от жилищна сграда с двор на Донка Узунова, намиращ се на ул. „Кольо Ганчев“ №36
- Комплекс от жилищно-търговска сграда с двор на бул. „Св. Патриарх Евтимий“ №83.
- Комплексите на ул. „Кольо Ганчев“ №36 и бул. „Св. Патриарх Евтимий“ №83

Озеленени площи със специфично предназначение

Зоопарк

В западната периферия на парк Методи Кусев е разположен градския зоопарк, който е обновен с реконструкцията на парка. Възлиза на около 30 дка.

Гробищни паркове

Старозагорският гробищен парк „Хрищенско шосе“ е разположен върху площ от над 700 дка и е с изчерпан капацитет, без възможност за разширение. Източно от Стадион „Трейс Арена“ към ул. „Загоре“ се намира малък парк с площ от 19.5 дка.

През 2018 г. е разработен план за нов парк в землището на най-близкото до града село Богомилово, местност Тетрата, УПИ I-5, масив 102. Площта е 144, 503 дка.

Проектът включва: входно пространство с обръцало за автомобили и автобуси, както и спирка на градския транспорт; сграда за траурни ритуали, вкл. администрация; обслужваща сграда за техника и персонал; тоалетни; централна паркова част с гробни места за знатни личности, стени с урни и гробници; парцели с гробни места 15 610 и възможност за разширяване до 17 000; улична и алейна мрежа и децентрализирани паркинги за 180 автомобила; питейни фонтани, чешми, фонтани; зона за преместваеми обекти за цветя, свещи и т.н.

Изграждането е разделено на 11 етапа. Максималния капацитет е 17 000 места, които ще обезпечат нуждите за проектния времеви хоризонт - 2035г.

Във всяко населено място на територията на общината съществува гробищен парк, както и обществена градина или паркова територия.

Анкетно проучване за необходимостта от нови гробищни терени сочи такава за селата: Богомилово, Братя Кунчеви, Горно Ботево На изток от Общински парцел (225 и 226), Еленино, Змейово, Казанка, Калояновец, Калитиново, Кирилово, Люляк, Лясково – около 12 дка, Меджерито - допълнителен терен – общ. ПИ 000224, който е в непосредствена близост до предходния имот. Ново село, Оряховица – нови 3 дка, Остра могила – нов терен /сегашия е неподходящ, каменист/, Петрово-200м², Ракитника, Старозагорски бани, с. Христианово, с. Хрищени – разширение на двата гробищни парка за население с различно вероизповедание.

Терени за спорт и атракции

Град Стара Загора има установени спортни традиции в редица спортове. В тази връзка задоволеността е добра, както от страна на терени за професионална спортна подготовка, така и за общофизическа подготовка на деца и възрастни в парковете, училищата и жилищните райони.

№	Места за спорт и атракции
1	Градски Стадион „Берое“
2	Спортна база „Берое“
3	Спортен комплекс „Трейс Арена“
4	Спортен комплекс „Колодрума“
5	Тенис корт парк „Митрополит Методий Кусев“
6	Тенис корт
7	Конна база „Стара Загора“

8	Площадки за фитнес на открито
9	Игрище за плажен волейбол в „Станционна градина“
10	Игрище за футбол с изкуствена настилка на входа на кв. “Самара“ 2
11	Въжени градини в парк Артилерийски и Митрополит Методий Кусев
12	Стадион в село Загоре
13	Стадион в село Горно Ботево
14	Стадион в село Кирилово,
15	Игрище за мини футбол в с. Богомилово.

Според анкетно проучване на нуждите от благоустройствени мероприятия и зони за спорт и отдих, такива са отразени за с. Богомилово, с. Борилово, Братя Кунчеви, Бъдеще, Воденичарово, Змейово, Калитиново, Калояновец, Козарево, Ловец, Лозен, Малка Верея, Памукчии, Преславен, Пшеничево, Ракитница, Сладък кладенец, Старозагорски бани, Християново.

Основно е посочена необходимост от игрища за баскетбол, футбол и стрийт фитнес.

За с. Оряховица и с. Яворово спортът и отдихът се свързват съответно с микроязовира и язовир „Чаталка“.

Защитно, изолационно озеленяване

На територията на общината се наблюдават защитни пояси в земеделските територии, около напоителните и отводнителни канали, естествено, защитно озеленяване по поречията на реките и водните басейни, съхраняващи биологичното разнообразие на животинските видове, както и участъци от междуселищни пътища.

Анализът на Зелената система показва висока степен на озелененост, а изградените нови паркови зони и реконструкции на съществуващи са показател за приоритетното отношение на общинското ръководство към нея, като важен екологичен и средообразуващ фактор, значима за отдиха на населението.

Общата площ, която заемат парковете и градините на град Стара Загора, като места за широко обществено ползване, възлиза на 5 351.67дка.

Съгласно Наредба 7 за „Правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони“ нормата за площта на обществените зелените площи за широко и специфично ползване за големи градове, какъвто е град Стара Загора е 20м²/жител.

Данните от преброяването на населението през 2018 г. показват 156 568 души. Отчитайки само съществуващите паркове и градините, всеки жител на града разполага с 29,28м² зелени площи за широко обществено ползване за отдих, което надвишава значително нормите.

5.9. УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Съществуващо състояние

Основните източници на отпадъци на територията на община Стара Загора са гражданите, домакинствата, промишлените предприятия, частните фирми, училищата, строителството, животинските ферми, ресторантите, увеселителните заведения, болничните заведения и др.

Най-голямо количество са битовите отпадъци, които се получават в резултат на жизнената дейност на хората по домовете, държавните и общинските сгради. По смисъла на ЗУО битовите отпадъци са „отпадъци от домакинствата и подобни на отпадъците от домакинствата“. Към тях се приравняват и отпадъците от търговските обекти, занаятчийските дейности, предприятията, обектите за отдих и забавление, когато нямат характер на опасни и в същото време тяхното количество или състав няма да попречи на третирането им съвместно с битовите.

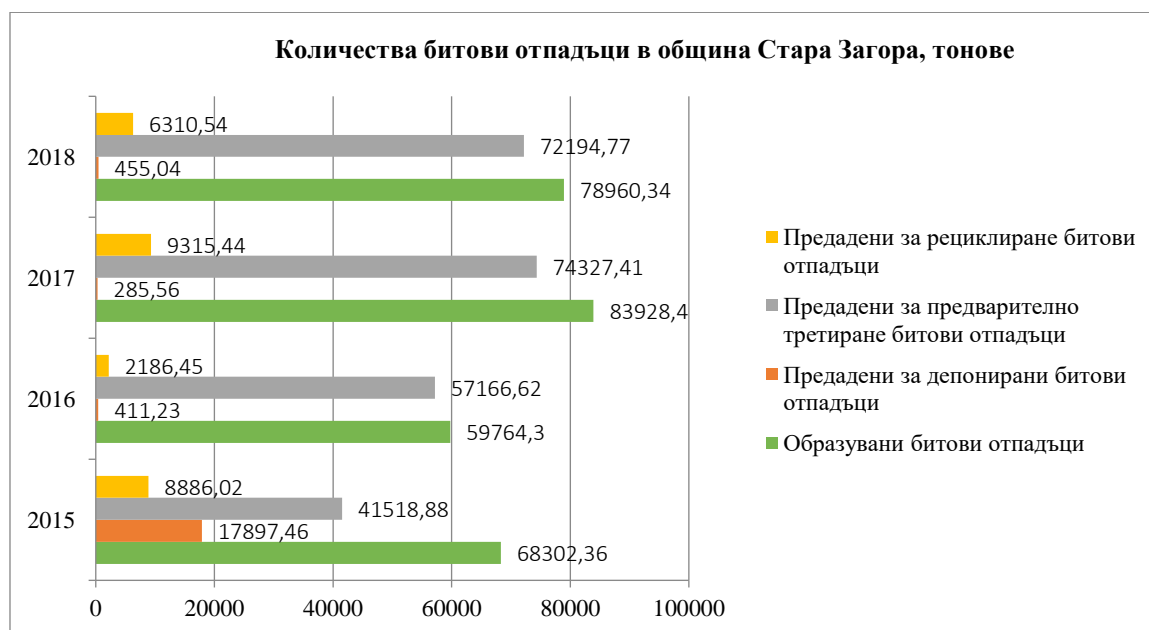
КОЛИЧЕСТВОТО НА ОБРАЗУВАНИТЕ БИТОВИ ОТПАДЪЦИ Е ПРОМЕНЛИВА ВЕЛИЧИНА, КОЯТО Е ФУНКЦИЯ ОТ БРОЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО, НАЧИНА И СТАНДАРТА НА ЖИВОТ НА НАСЕЛЕНИЕТО, НАСЕЛЕНОТО МЯСТО И СТЕПЕНТА МУ НА БЛАГОУСТРОЯВАНЕ, ГОДИШНИЯ СЕЗОН И ДР. ИЗТОЧНИК НА ДАННИ ЗА ДОКЛАДВАНИТЕ КОЛИЧЕСТВА БИТОВИ ОТПАДЪЦИ ЗА ПЕРИОДА 2015-2018 Г. Е НСИ. КОЛИЧЕСТВАТА НА СЪБРАНИТЕ БИТОВИ ОТПАДЪЦИ ОТ ОБЩИНАТА ЗА ПРЕХОДНИТЕ ПЕТ ГОДИНИ СА ПРЕДСТАВЕНИ В СЛЕДВАЩАТА ТАБЛИЦА:

ТАБЛИЦА 38 КОЛИЧЕСТВА БИТОВИ ОТПАДЪЦИ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Стара Загора	2015	2016	2017	2018
	ТОН	ТОН	ТОН	ТОН
Образувани битови отпадъци	68 302.358	59 764.302	83 928.404	78 960.346
Директно предадени за депониране битови отпадъци	17 897.463	411.229	285.559	455.040
Предадени за предварително третиране битови отпадъци	41518.879	57166.623	74327.410	72194.768
Предадени за рециклиране битови отпадъци	8886.016	2186.450	9315.435	6310.538

Източник: НСИ

ФИГУРА 71 КОЛИЧЕСТВА БИТОВИ ОТПАДЪЦИ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА, ТОНОВЕ

Източник :НСИ, Инфостат

Важен показател при управлението на отпадъците е нормата на натрупване (НН), представена като количеството на образуваните битови отпадъци за година на човек от населението. От анализа на съществуващите данни и тенденциите при проучванията в страната може да бъде предположена като най-реалистична за момента „Норма на натрупване“, представена в таблицата по-долу:

ТАБЛИЦА 39 НОРМА НА НАТРУПВАНЕ

Тип населеното място	Норма на натрупване на смесени битови отпадъци без разделно събрани отпадъци
над 150 хиляди	410,3
50 -150 хиляди	349,6
25 – 50 хиляди	334,9
3 – 25 хиляди	295,5
под 3 хиляди	241,7

Източник: Методика за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци

Съгласно данните НСИ за брой жители в община Стара Загора и количеството на натрупани отпадъци за 2016 г., 2017 г., 2018 г., изчислената норма на натрупване в община Стара Загора е за 2017 г. и 2018 г. е по-висока от нормата, определена за населени места с население над 150 хиляди, а именно 532, 59 кг/чов/г за 2017 и 504,32 кг/ж/год за 2018г., в съответствие с Методика за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци. За 2016 г. нормата на натрупване е в рамките на нормата, определена за места с население над 150 хил. Като цяло трудно може да се направи извод за тенденциите на количествата на образуваните през годината отпадъци в общината. От друга страна, предвид установената тенденция в непрекъснатото намаляване на населението, не се установява същата закономерност в стойностите на образуваните отпадъци, генерирани на територия ѝ.

ТАБЛИЦА 40. НОРМА НА НАТРУПВАНЕ

Община Стара Загора	2016	2017	2018
Количество отпадъци	59 764.30 тона	83 928.40 тона	78 960.34 тона
Население /бр. жители*	158 262	157 586	156 568
НН (кг/жител/год)	377.63 кг/чов/г	532.59 кг/чов/г	504.32 кг/чов/г

Източник: собствени изчисления

Морфологичният състав на битовите отпадъци⁴² на община Стара Загора е изчислен на база на осреднени стойности за населението, живеещо в съответната категория населено място. В таблицата е дадено икономическо развитие „среден растеж“. Отчетено е увеличение на количествата на твърдите битови отпадъци с 42% от годишен реален темп на изменение на БВП (разходи на домакинствата за храна, напитки, дрехи и обувки и др. подобни, съгласно данни от НСИ за 2008 г.).

⁴² Общинска програма за управление на дейностите по отпадъците на територията на община Стара Загора 2011 – 2020г., стр.102

ТАБЛИЦА 41 ПРОГНОЗА ЗА МОРФОЛОГИЧНИЯ СЪСТАВ НА БИТОВИТЕ ОТПАДЪЦИ СЪГЛАСНО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ „СРЕДЕН РАСТЕЖ“

Среден растеж	Средно за Община Стара Загора	2008	2012	2017	2022	2032	2042
Съдържание	%	t/год.	t/год.	t/год.	t/год.	t/год.	t/год.
Хранителни отпадъци	25.56%	15219.1	16220.0	17637.3	19099.0	22302.9	25828.4
Хартия	10.12%	6026.5	6422.9	6984.1	7562.9	8831.6	10227.7
Картон	8.56%	5098.7	5434.1	5908.9	6398.6	7472.0	8653.1
Пластмаса	11.08%	6597.8	7031.7	7646.2	8279.9	9668.8	11197.2
Текстил	3.24%	1927.8	2054.6	2234.1	2419.3	2825.1	3271.7
Гума	0.67%	401.5	427.9	465.3	503.9	588.4	681.5
Кожа	0.79%	469.9	500.8	544.6	589.7	688.7	797.5
Градински отпадъци	7.79%	4638.3	4943.4	5375.3	5820.8	6797.3	7871.7
Дървесни отпадъци	1.41%	841.7	897.0	975.4	1056.3	1233.4	1428.4
Стъкло	9.76%	5809.8	6191.9	6733.0	7291.0	8514.1	9859.9
Метали	1.86%	1107.2	1180.0	1283.2	1389.5	1622.6	1879.1
Сгурия, пепел, инертни материали, пръст, пясък и други	19.15%	11401.2	12151.0	13212.8	14307.8	16707.9	19349.0
Общо	100.00%	59540	63455	69000	74719	87253	101045

Предполага се годишен растеж от 3.8% за периода 2009 - 2012 г.; 4.0% годишен растеж за периода 2013 - 2017 г.; 3.8% годишен растеж за периода 2018 - 2022 г.; 3.7% годишен растеж за периода 2022 - 2032 г.; и 3.5% годишен растеж за периода 2032 - 2042 г.

Морфологичният състав на Биоразградимите⁴³ битови отпадъци от домакинствата в общи линии е: 100% (хранителни отпадъци + хартия + картон + текстил +кожа + градински и дървесни отпадъци) или за регион Стара Загора това прави 41.7% от количеството отпадък, преди рециклиране на отпадъците от опаковки. След рециклиране на отпадъците от опаковки, количеството на органичните отпадъци се намалява с 1%. При индустриалните битови отпадъци това количество е оценено на 66.0% преди и 67.5% след рециклиране.

Около 2/3 от отпадъците от почистване на паркове и улици са биоразградими.

Цялото население на община Стара Загора е обхванато от системи за организирано сметосъбиране на отпадъците.

⁴³ Пак там, стр.103

ТАБЛИЦА 42 Дял на населението, обхванато от системи за организирано сметосъбиране, %

Дял на населението, обхванато от системи за организирано сметосъбиране					
Община	Стара	2015	2016	2017	2018
Загора		%	%	%	%
		100.0	100.0	100.0	100.0

Източник: НСИ

Изграждане на инфраструктура за третиране на битови отпадъци

В периода 2011-2015 г. е изпълнен проект „Изграждане на регионална система за управление на отпадъците в регион Стара Загора“, Договор № DIR 5112122-C007 за безвъзмездна финансова помощ по оперативна програма „Околна среда 2007 – 2013 г.“, който е от изключителна важност не само за община Стара Загора, но и за целия регион. Съоръженията са на обща стойност 52 млн. лв. и обслужват повече от 370 000 жители. Проектът се развива, преминавайки през много трудности, свързани с въведения за първи път регионален принцип за управление на отпадъците. В хода на изпълнение са реализирани следните дейности: подготовка на инвестиционния проект; осигуряване на финансиране от Оперативна програма „Околна среда“; избор на изпълнители за всички дейности по проекта; доставка на мобилно и технологично оборудване; СМР на четири отделни обекта – Регионален център и три претоварни станции. Строителните дейности на претоварните станции са приключени, а до края на м. октомври 2015 г. е завършен и най-големият обект – Регионален център за управление на отпадъците(РЦУО.)

Изпълнението на проекта допринася за устойчивото развитие на региона чрез установяване на интегрирана рамка за управление на отпадъците, ограничаване и намаляване на въздействието върху околната среда и подобряване ефективността на използването на ресурсите.

Изградените с финансовата подкрепа на ОПОС по този инвестиционен проект съоръжения са базовата инфраструктура, която ще бъде надградена във времето с модерни високотехнологични и екологични съоръжения за третиране на битовите отпадъци.

С въвеждането в експлоатация на Регионален център за управление на отпадъците⁴⁴– Стара Загора през 2016 г. са прекратени дейностите по депониране на отпадъци на действащите 7 общински депа за неопасни отпадъци в общини Стара Загора, Чирпан, Казанлък, Гурково, Раднево, Гълъбово и Опан, които не отговарят на нормативните изисквания. През 2020 г. стартира дългоочакван проект за „Закриване и рекултивация на старо депо за твърди битови отпадъци на община Стара Загора“ на стойност 7 221 537,99 лв., финансиран с безвъзмездна финансова помощ от ОПОС 2014-2020.

В момента проектът е в процес на изпълнение и включва предепониране и уплътняване на съществуващите отпадъци извън новопроектираното сметищно тяло с обем 225 000 м³, изграждане на охранителна дига и полагане на 20 см. запечатващ слой от пръст. Предвижда се изграждане на 9 газови кладенеца и 9 статични инсталации за обезвреждане на сметищен газ чрез изгаряне на факел, на дренажна система за улавяне

⁴⁴ РИОСВ – Стара Загора, Доклад за състоянието на околната среда 2017г., III.1.Отпадъци, http://www.stz.riew.e-gov.bg/files/File/Dostap_obshtestvena_informaciya/Dokladi_za_sastoyaniето_na_okolnata_sreda/2017/%D0%86%D0%86%D0%86.1.%D0%9E%D0%A2%D0%9F%D0%90%D0%94%D0%AA%D0%A6%D0%98.2017%D0%B3.pdf, npeглед 26.08.2021г.

и временно съхранение на инфилтратата и отвеждащ канал с обща дължина 1686 м. Ще бъде извършена техническа рекултивация на площ от 121 480 м², която включва полагане на минерален запечатващ пласт от 50 см. глина, пласт земна маса с дебелина 70 см и хумусен пласт с дебелина 30 см. Предвидената биологична рекултивация на площ от 118 700 м² включва подготовка на почвата за затревяване и засаждане на храстова растителност, както и поддържане на растителността за период от три години.

Основните резултати, които ще бъдат постигнати с изпълнението на проекта са:

- Изпълнение на техническа рекултивация по работен проект на старо депо за твърди битови отпадъци на община Стара Загора, завършваща с одобрен от кмета на община Стара Загора протокол на комисия за приемане на техническата рекултивация, съгласно глава четвърта, чл. 23, ал. 1, т. 1 от ППЗОЗЗ и раздел V от Наредба № 26 от 02.10.1996 г. за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт (Наредба № 26/1996 г.) и издаден Акт - Образец № 15 съгласно Наредба № 3 от 31 юли 2003 г. за съставяне на актове и протоколи по време на строителството;
- Възстановена околна среда на територията на община Стара Загора - рекултивирана площ на депото за твърди битови отпадъци на община Стара Загора от 12,15ха, като са изпълнени изискванията на нормативната уредба за рекултивация на нарушени терени; Реализирането на техническата рекултивация по работният проект за старо депо за твърди битови отпадъци на община Стара Загора, ще допринесе пряко за постигане на общата цел на процедурата, по която се финансира проекта, чрез изпълнение на задълженията на Р България по процедура по нарушение на правото на ЕС във връзка с постановеното Решение на Съда на Европейския съюз от 16.07.2015 г. по дело C-145/14.

РЦУО в Ракитница - Изток включва и технически и административни съоръжения⁴⁵ за всекидневна експлоатация на цялата РСУО. Цялата зона е оградена и по периметъра ѝ има зелен пояс. РЦУО включва следните съоръжения:

ТАБЛИЦА 43 ТЕХНИЧЕСКИ И АДМИНИСТРАТИВНИ СЪОРЪЖЕНИЯ В РЦУО

Съоръжение	Функция
Съоръжения в приемната зона	Регистрация на отпадъците (вид, произход, пр.); Мониторинг на отпадъците – кантар; Инструкции за разтоварване (вътрешно направление).
Клетка №1	Клетка на депото; Мембранна Система; Система за събиране и отвеждане на инфилтратата; Съоръжения за събиране на повърхностния отток; Пътища за достъп – вътрешни; Път за достъп на компактора.
МБТ	Закрито МБТ съоръжение за прием и предварително третиране; Закрито съоръжение за прием и предварително третиране на зелени отпадъци; Закрито компостиращо съоръжение за битови и зелени отпадъци; Съоръжение за фина обработка на компост; Съоръжение за третиране на изпускания въздух; Площадка за съхранение на продаваем зрял компост; Съоръжения за персонала, включително помещения за почивка за шофьорите.
Зелени отпадъци	Платформа за междинно съхранение на зелени отпадъци; Мобилно оборудване за преработка на зелени отпадъци.

⁴⁵ Общинска програма за управление на дейностите по отпадъците на територията на община Стара Загора 2011 – 2020г., стр.106-109

ЕГО	Платформа за междинно съхранение на ЕГО; Мобилено оборудване за преработка на ЕГО за рециклиране.
ЦР	Отпадъци за рециклиране; Опасни отпадъци от домакинствата; Градински отпадъци; ЕГО; Отпадъци за депониране; Други.
Технически сгради	Станция за гориво за мобилното оборудване за РЦУО; Гараж за компактора(ите) за депото; Гараж за багерите, челните товарачи и оборудването за почистване на пътища; Гаражи /навеси/ паркинг за мобилното оборудване за преработката на отпадъци; Гаражи /навеси/ паркинг за камиони и контейнери за големи разстояния; Работилница за несъществени ремонти на цялото мобилно оборудване, и монтирани електрически и механични инсталации на РЦУО; ГСМ.
Администрация и сграда за персонала	Съоръжения за персонала за цялата приемна зона, депото, ЦР и персонала по автомобилния транспорт; Съоръжения за административния състав; Административни офиси за дейностите на РЦУО; Административни офиси за операторите в РЦУО; Център за приемане на обаждания за транспортиране на отпадъци от ПС;
Екологичен контрол и мониторинг	Съоръжение за третиране на инфилтратата; Утайтел за повърхностния отток; Санитарна ПСОВ; Мониторинг на отпадъчните води; Подземни мониторингови кладенци.

РСУО в регион Стара Загора включва изграждане на три ПС:

- ПС - Казанлък (близо до с. Черганово) (20-год. товар ~39,000 тона/год.);
- ПС - Гурково (20-год. товар ~9,100 тона/год.);
- ПС - Гълъбово (20-год. товар~ 5,500 тона/год).

Център за рециклиране са една от много важните мерки за осигуряване на адекватно ниво на обслужване за всички граждани за отпадъци, различни от битовите отпадъци. Населението и малките предприятия ще се опитат да се освободят от специалните си отпадъци на определени съоръжения за приемане на отпадъците. От съображения за сигурност и безопасност на широката общественост, в съоръженията за управление на отпадъците, не трябва да се допускат лица без специални разрешителни. Затова се предлага винаги да се изгражда ЦР до входа на всички регионални съоръжения за приемане на отпадъците. ЦР ще позволят на жителите и на малкия и среден бизнес прилагане на безопасно екологично депониране на всички видове отпадъци, несъбрани с отпадъците от домакинствата.

Общинските зелени отпадъци се складираат на площадки, за да чакат за необходимото допълнително shredding, преди да бъдат натоварени на контейнери за транспорт на отпадъци на дълги разстояния за компостиране на зелени отпадъци в съоръжение в Ракитница. Оборудването за shredding е разположено в РЦУО и според нуждата обслужва и децентрализираните площадки.

Временните площадки за съхранение на зелени отпадъци и ЕГО са обикновени настлани площадки със система за събиране на замърсения повърхностен отток.

*Система за разделно събиране на отпадъци от опаковки*⁴⁶

⁴⁶ Общинска програма за управление на дейностите по отпадъците на територията на община Стара Загора 2011 – 2020г. и Отчет на кмета за 2011-2020г.

Постепенно се разширява обхвата на въведената в края на 2006 год. система за разделно събиране на отпадъци от опаковки в цветни контейнери на територията на град Стара Загора. Разположени са общо 739 контейнера тип „Бобър” в 246 точки. От месец април 2007 год. е включена в действие сортираща инсталация и за периода м. април – м. декември 2007 год. са събрани общо 334,87 т. отпадъци от опаковки, от които 131,35 тона са негодни за рециклиране. През 2008 год. за рециклиране са предадени 847 т. отпадъци от опаковки, а през 2009 год. тяхното количество е увеличено с 35 % и възлиза на 1149 т. Резултатите от наблюдението на функционирането на системата са незадоволителни. Най-честите проблеми са свързани със смесване на отпадъците от опаковки по видове и с битови отпадъци (близо 40 % от събраните отпадъци са негодни за рециклиране). Наблюдава се изхвърляне на отпадъци от опаковки в контейнерите за битови отпадъци, независимо че точките за разделно събиране са в непосредствена близост. Площадките около контейнерите се замърсяват с опаковки, има унищожени (изгорени) много цветни контейнери.

При стартиране на системата контейнери за разделно събиране са поставени в гр. Стара Загора, с. Старозагорски бани, с. Богомилово, с. Малка Верея, с. Оряховица, с. Загоре, с. Горно Ботево, с. Могила. В последствие за разделно събиране са използвани само контейнерите в гр. Стара Загора.

През 2017 г. са събрани и предадени за рециклиране повече от 350 т. пластмасови, хартиени и стъклени отпадъци, които на фона на генерираните количества отпадъци от опаковки и други рециклируеми материали са крайно недостатъчно количество. През 2018г. са събрани и предадени за рециклиране повече от 340 т. пластмасови, хартиени и стъклени отпадъци.

Сепариране на отпадъци

През пролетта на 2015 г. стартира работата на Линия за сепариране на отпадъци. Тя е изградена и въведена в експлоатация по силата на договор за изпълнение на услуга за предварително третиране чрез сепариране на смесени битови отпадъци, генерирани на територията на Община Стара Загора.

През 2017 г. с пълния си капацитет функционира Сепариращата инсталация, където на сепариране са подложени общо 51 208 т. смесени битови отпадъци, от които са отделени и предадени за рециклиране/оползотворяване общо 19 900 т. рециклируеми материали, които представляват 38,9 тегловни %. Функционирането на сепариращата инсталация допринесе за изпълнение на целите по рециклиране на Община Стара Загора и до значително намаляване на количеството отпадъци за депониране, респективно намаляване на отчисления по чл. 60 и чл. 64 от Закона за управление на отпадъците.

През 2017 г. е въведена е система за разделно събиране и компостиране на биоразградими зелени отпадъци от паркове и градини. През 2018 г. вече функционира сепариращата и компостираща инсталация и са произведени първите количества компост от зелени градински отпадъци.

Въведена е система за събиране, транспортиране, съхраняване, оползотворяване и/или обезвреждане на излезли от употреба гуми /ИУГ/ на територията на общината.

Оптимизирани са системите за разделно събиране, транспортиране, временно съхраняване и предаване за оползотворяване и/или обезвреждане на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, негодни за употреба батерии и акумулатори и

излезли от употреба моторни превозни средства на територията на общината. Дейностите се осъществяват въз основа на сключени договори с организациите по оползотворяване на масово разпространени отпадъци.

От началото на месец август 2018 г. Община Стара Загора и „ЕВРОТЕКС“ ЕООД стартираха съвместен проект TechCycle за събиране и оползотворяване на ненужни дрехи и други текстилни материали. Системата за разделно събиране осигурява лесен, сигурен и удобен алтернативен начин за разчистване на ненужните дрехи. Така успяваме да предотвратим тонове текстилен отпадък да стигнат до сметищата или да бъдат разпилени в близост до контейнерите за смесени битови отпадъци и нерегламентирано изгорени. Към този момент са разположени 9 броя контейнери, в които само за период от два месеца са събрани над 16 т. ненужни дрехи и други текстилни материали.

Утайки от пречиствателни станции

През 2011 г. в експлоатация е нова пречиствателната станция за отпадъчни води на Стара Загора⁴⁷, изградена по ИСПА. В нея е изграден и довеждащ колектор към нея за града, изградени по Финансов меморандум между Европейската комисия и правителството на България. Инфраструктурните обекти са част от мащабния проект „Изграждане на Пречиствателни станции за отпадъчни води в басейна на р. Марица - Стара Загора, Димитровград и Хасково“. Пречиствателната станция осигурява пълно биологично пречистване на отпадъчните води, а изграденият колектор осигурява довеждането им до пречиствателната станция. Проектирана е на база прогнозираните данни за 2020 г. Елементи⁴⁸ на Пречиствателната Станция включват: байпас и резервоар за дъждовни води, предварително пречистване, биологично пречистване, обеззаразяване и измерване на пречистената вода, третиране на утайките, други съоръжения и спомагателни сгради.

Опасни отпадъци

В град Стара Загора се генерират следните опасни отпадъци от домакинствата – опаковки от бои, лакове, козметика, люминесцентни лампи, отпадъци от ремонт на домовете.

Намаляване на риска за околната среда и човешкото здраве, произтичащ от съхранението на препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност е приоритет, както на Националната програма за управление на дейностите по отпадъците, така и на програмите на местно ниво. През 2004 година е извършена инвентаризация на наличните количества пестициди с изтекъл срок на годност на територията на Община Стара Загора. През 2004 и 2005 година в изпълнение на два проекта, финансирани от ПУДООС от територията на община Стара Загора са събрани, обезвредени и поставени в контейнери тип „Б-Б куб“ за продължително съхранение (в продължение на 300 год.) 320 м³ течни и прахообразни пестициди с изтекъл срок на годност в 68 броя контейнери. Складовете и площадките, където са се съхранявали пестицидите с изтекъл срок на годност след тяхното отстраняване са санирани. В процеса на изпълнение на втория проект за събиране и продължително съхранение на негодни пестициди, се оказва, че

⁴⁷ ВиК ЕООД Стара Загора, Пречиствателни станции за отпадъчни води, <https://wik-stz.com/bg/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D1%87%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%BD%D0%B8-%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%B8-%D0%B7%D0%B0-%D0%BE%D1%82%D0%BF%D0%B0%D0%B4%D1%8A%D1%87%D0%BD%D0%B8/>, преглед на 26.08.2021г.

⁴⁸ ВиК ЕООД Стара Загора, Пречиствателни станции за отпадъчни води, https://wik-stz.com/bg/wp-content/uploads/2014/10/PSOV-presentation_July2011.pdf, преглед на 26.08.2021г.

предвидените по проекта обеми и средства за обезвреждане на пестициди са недостатъчни за цялостно решаване на проблема.

Към изградения Регионален център за управление на отпадъците – Стара Загора има Общински събирателен център, включващ - Зона за съхранение на опасни отпадъци⁴⁹.

От 2019 г. функционира системата за събиране за последващо третиране на опасни битови отпадъци от домакинствата, организирана по силата на сключен договор между Община Стара Загора и „БалБок Инженеринг“ АД. Предмет на договора са опасни отпадъци, класифицирани по Наредба №2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците, а именно: замърсени опаковки (съдържащи остатъци от опасни вещества), лекарства с изтекъл срок на годност, живачни термометри и живак, почистващи препарати, дезинфектанти, белина, препарати за растителна защита и борба с вредители, киселини, основи и реактиви, бои, лакове, разреждатели за боя, лепила. През периода 2014-2020г. са проведени две кампании за събиране с мобилни пунктове: есенна (през месец октомври 2018г.) и пролетна (през месец май 2019 година), откъдето са събрани общо 259 кг. опасни отпадъци от домакинствата.

Отпадъци от хуманната медицина

Генераторите на болнични отпадъци на територията на Община Стара Загора са лечебни заведения за болнична помощ, общо практикуващи лекари, специалисти групови практики, медицински и стоматологични центрове и лаборатории. Съгласно принципа „замърсителят плаща“, болниците и другите лечебни и здравни заведения са отговорни за безопасното управление на образуваните отпадъци в резултат на тяхната дейност.

Поради липса на собствено съоръжение за обезвреждане на опасните болнични отпадъци на територията на болничните заведения и на територията на общината, опасните отпадъци се предават на лицензирана фирма. Предаването на отпадъците се извършва от определения със заповед на Управителя на лечебното заведение дезинфектор, един път месечно, след измерване на количеството и попълване на документация по Наредба 10 на МОСВ.

Строителни отпадъци

На територията на община Стара Загора няма функциониращо депо за строителни отпадъци⁵⁰. Към настоящия момент единственото депо на територията на община Стара Загора за приемане на отпадъци за депониране е клетка 1 на обект „Регионален център за управление на отпадъците – Стара Загора“ в землището на с. Ракитница. Осигурена е възможност за приемане за депониране в клетка 1 на Регионален център за управление на отпадъците – Стара Загора“ на част от строителните отпадъци, генерирани при строителство и разрушаване на сгради и техническа инфраструктура, за които не е възможно рециклиране/оползотворяване. Редът и условията за приемане за депониране на тези отпадъци са определени с Решение на Общото събрание на Регионално сдружение за управление на отпадъците – Стара Загора.

---

⁴⁹ ИАОС, Комплексни разрешителни, Годишни доклади по околна среда на оператор - Регионален център за управление на отпадъците – Стара Загора, Годишен доклад за околна среда за 2020г. за изпълнение на дейностите, за които е предоставено комплексно разрешително № 515–н0/2015 г. http://eea.government.bg/bg/r-r/r-kpkz/godishni-dokladi-14/doc-20/RCUO_Stara_Zagora_2020_posledno.pdf, преглед на 26.08.2021г.

⁵⁰ Интернет страница на Община Стара Загора, Информация относно управлението на строителни отпадъци от строителство, ремонт и разрушаване на сгради и техническа инфраструктура на територията на Община Стара Загора, https://www.starazagora.bg/uploads/pages/1_uo2021.pdf, преглед на 26.08.2021г.

При извършване на ремонти в имотите на гражданите, при които се генерират строителни отпадъци, е необходимо да се заяви контейнер от фирмата по сметосъбиране и сметоизвозване – ДЗЗД „ГРИЙН ПАРТНЪРС - БКС“. За услугата се заплаща само транспорт до инсталация за третиране и осигуряване на контейнер. Физическите лица, при желание от тяхна страна, имат право самостоятелно да извозят строителните отпадъци от ремонтни дейност за третиране в обект „Регионален център за управление на отпадъците – Стара Загора“, в землището на с. Ракитница. За предаване на строителни отпадъци в количество до 2 (два) тона/годишно не се заплаща такса.

Маршрути за събиране на отпадъците в границите на населеното място за транспортиране до съоръженията за третиране

Маршрутите на сметоизвозващата техника⁵¹ съчетават събирането и транспортирането на битовите отпадъци от няколко населени места.

За град Стара Загора са утвърдени 7 маршрута за извозване на отпадъците, които започват от централната градска част и кварталите до депото. Маршрутите са съобразени с трафика на транспорта, екологосъобразното транспортиране и състоянието на пътната мрежа.

Честотата на събиране на отпадъци се определя в зависимост от размера на населеното място. Събирането на отпадъци в гр. Стара Загора се извършва ежедневно (включително почивни и празнични дни), докато малките населени места се обслужват максимум 3 пъти на месец.

Предоставените услуги по сметосъбиране, сметоизвозване и поддържане на чистотата отговарят на потребностите на населението. Специализирано звено по контрол на чистотата в Общинската администрация упражнява превантивен контрол върху дейността на фирмата концесионер както по отношение на качеството на извършваните услуги, така и за извършваните разходи. Съгласно Общинска програма за управление на отпадъците на територията на община Стара Загора трябва да се положат усилия за оптимизиране на маршрутите за събиране и транспортиране на битови отпадъци⁵².

Предаване, събиране и транспортиране на различен вид отпадък

Отпадъци от опаковки

В това направление от месец декември 2006 год. Община Стара Загора е въвела система с три цветни контейнера за разделно събиране на отпадъци от опаковки в града и в по-големите села от общината. За целта има разработена и приета „Програма за разделно събиране на отпадъци от опаковки“. Реалното функциониране на системата започва през месец юни 2007 год., когато е въведена в експлоатация сепарираща инсталация. При стартиране на системата от „ЕКОПАК България“ АД са осигурени 906 броя цветни пластмасови контейнери (сини, жълти и зелени) тип Бобър. Контейнерите са разположени в 302 точки. През 2007 год. са доставени допълнително 60 бр. цветни метални контейнери от същия тип и 10 броя метални шкафа с три вложки за разделно събиране. През годините част от контейнерите са унищожени. Към края на 2010 год.

---

⁵¹ Общинска програма за управление на дейностите по отпадъците на територията на община Стара Загора 2011 – 2020г., стр.83

⁵² Общинска програма за управление на отпадъците на територията на община Стара Загора, стр.131

броят на изправните цветни контейнери е 779. Системата предвижда разделното събиране на отпадъците от опаковки да се извършва от гражданите безвъзмездно.

До 2020 г. успешно функционира системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки⁵³ и други рециклируеми материали. Оптимизирана е схемата на разполагане на цветните контейнери с цел улесняване на достъпа до тях от страна на гражданите. През 2021г.⁵⁴ зачестяват сигналите от граждани за препълнени и необслужени контейнери за разделно събиране. Ресорното ръководство в община Стара Загора реализира среща с представителите на фирма „Булекопак“ АД, отговаряща за системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки в цветни контейнери. По време на разговора са набелязани конкретни мерки, които да допринесат за по-ефективното и качествено събиране на рециклируемите отпадъци. Стартира мониторинг на системата за разделно събиране за времето за запълване на съдовете. След извършването на проверката ще бъде преценено какви мерки да бъдат предприети. Възможните действия са повишаване на кратността на обслужване на контейнерите в районите с най-голям обем събирани отпадъци и/или увеличаване броя на съдовете в една точка, където инфраструктурата позволява.

Отпадъци от излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО)

Системата за разделно събиране на ИУЕЕО в общината е въведена през месец юли 2010 година. Община Стара Загора има сключен договор за изграждане на система за събиране на отпадъци от излязло от употреба електрическо и електронно оборудване с организацията за оползотворяване „ЕЛТЕХРЕСУРС“ АД.⁵⁵ Събирането на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО) се извършва целогодишно от „ЕЛТЕХРЕСУРС“ АД чрез ДК „СОФТРЕЙД“ ЕООД, като подизпълнител. Дейността се осъществява чрез мобилни екипи по дни и часове, съобразно подадени заявки от страна на гражданите, притежатели на оборудването. Фирма ДК „Софттрейд“ ЕООД разполага с лицензирана площадка на територията на гр. Стара Загора в южна промишлена зона на ул. „Промислена“, на която извършва дейностите по събиране на различни видове отпадъци.

Едрогабаритни отпадъци

„Едрогабаритни отпадъци“ (ЕГО)⁵⁶ са битовите отпадъци, които поради своите размери или тегло не могат да се поставят в съдовете за битови отпадъци или създават затруднения при товаренето им. Събирането и извозването, на този вид отпадъци е задължение на оператора на дейностите по честотата, с който община Стара Загора има сключен договор. Към настоящия момент този оператор е ДЗЗД „ГРИЙН ПАРТНЪРС - БКС“. Последващото третиране на събраните ЕГО се извършва в обект „Регионален център за управление на отпадъците – Стара Загора“, в землището на с. Ракитница с оператор Консорциум „РСУО – СТАРА ЗАГОРА“. Извършването на тези услуги е включено в такса битови отпадъци и гражданите не следва да заплащат допълнителни такси за тяхното събиране и третиране. Събирането на ЕГО на територията на общината се извършва по два начина: а) по време на организирани кампании за почистване на населените места (пролетно почистване и за празника на населеното място) на

⁵³ Отчет на кмета за 2016-2020г.

⁵⁴ Източник: <https://www.starazagora.bg/bg/novini/obshtina-stara-zagora-s-deystviya-za-podobryavane-razdelno-sabirane-na-otpadatsi>, преглед 27.08.2021г.

⁵⁵ Община Стара Загора, https://www.starazagora.bg/uploads/MyDocuments/3_uo.pdf, преглед 27.08.2021г.

⁵⁶ Община Стара Загора, https://www.starazagora.bg/uploads/MyDocuments/2_uo.pdf, преглед 27.08.2021г.

предварително определени и оповестени дати гражданите могат да изнасят ЕГО на площадки в близост до домовете си; б) по заявка на гражданите в други дни чрез изнасяне по график на площадки, определени от кмета/кметския наместник на съответното населено място.

Събиране и оползотворяване на ненужни дрехи и други текстилни материали

Продължава успешно да функционира стартирания през месец август 2018 год. проект TechCycle⁵⁷ за събиране и оползотворяване на ненужни дрехи и други текстилни материали. Системата за разделно събиране осигурява лесен, сигурен и удобен алтернативен начин за разчистване на ненужните дрехи, като така успяваме да предотвратим тонове текстилен отпадък да стигнат до сметищата или да бъдат разпилени в близост до контейнерите за смесени битови отпадъци и нерегламентирано изгорени. През 2019 г. от позиционираните 9 броя специализирани контейнери към този момент са събрани над 100 т. ненужни дрехи и други текстилни материали, които са предадени за повторна употреба или рециклиране и оползотворяване.

Отпадъци от излезли от употреба МПС

Дейността по събиране⁵⁸, транспортиране, временно съхранение и разкомплектоване на излезли от употреба МПС е регламентирана от 2010 г. Собствениците на излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС) са длъжни да ги предават на площадки за събиране и временно съхраняване или в центрове за разкомплектоване. Излезли от употреба моторни превозни средства могат да се съхраняват от собствениците им на имоти тяхна собственост до предаването им на площадка за временно съхранение или в център за разкомплектоване на ИУМПС.

Принудителното преместване на ИУМПС се извършва в съответствие с разпоредбите на общинската Наредба за управление на отпадъците и за опазване чистотата на територията на Община Стара Загора от „БЪЛГАРСКА РЕЦИКЛИРАЩА КОМПАНИЯ” АД чрез своя подизпълнител – ДК „СОФТРЕЙД“ ЕООД.

Предаване на излезли от употреба гуми

„Излезли от употреба гуми”⁵⁹ (ИУГ) са онези гуми, които не могат да бъдат употребени повторно в оригиналния им вид. На територията на община Стара Загора се забранява депонирането, изоставянето, нерегламентираното изхвърляне или друга форма на неконтролирано обезвреждане на ИУГ. Лицата, които пускат на пазара гуми, са длъжни да осигурят възможност за приемане на ИУГ от крайните потребители в местата на продажбата и на смяната им. Информация до крайните потребители относно тази възможност се осигурява чрез обява на интернет страницата или на видно място в обекта от лицата, извършващи продажба и смяна на гуми. За предаването на ИУГ крайните потребители не дължат заплащане.

Отпадъци от негодни за употреба батерии и акумулатори

Системата за разделно събиране на тези отпадъци⁶⁰ е стартирана в началото на месец юли 2010 год. след сключване на договор с между Община Стара Загора и „Екобатери”

⁵⁷ Отчет на кмета за 2019г.

⁵⁸ Община Стара Загора, https://www.starazagora.bg/uploads/MyDocuments/6_uo.pdf, преглед 27.08.2021г.

⁵⁹ Община Стара Загора, https://www.starazagora.bg/uploads/pages/5_uo2021.pdf, преглед 27.08.2021г.

⁶⁰ Общинска програма за управление на дейностите по отпадъците на територията на община стара Загора 2011 – 2020г., стр. 87

АД. Събирането на НУБА се извършва чрез съдове, разположени в 166⁶¹ точки, на територията на търговски и административни сгради, учебни заведения и във всички кметства на общината. Извозването и обезвреждането на този вид отпадък се осъществява от подизпълнител – ДК „СОФТРЕЙД“ ЕООД.

Отпадъци от черни и цветни метали, образувани в домакинствата

Община Стара Загора е сключила договор с „МЕТАЛИНВЕСТ“ ЕООД, притежаващо разрешение по Закона за управление на отпадъците, за осигуряване на площадка за предаване на разделно събрани отпадъци от черни и цветни метали⁶², образувани от домакинствата. Площадката е разположена в гр. Стара Загора, кв. Индуриален, ул. „Господин Великов“ № 24. На площадката се извършва възмездно предаване на отпадъци от черни и цветни метали (ОЧЦМ) с битов характер от физическите лица. Необходимо е да се знае също, че съгласно чл. 38, ал. 4 от ЗУО разплащанията по сделки с ОЧЦМ, включително на ОЧЦМ с битов характер, се извършва по безкасов път. Разделно събрани отпадъци от черни и цветни метали, образувани в домакинствата, гражданите могат да предават на всички площадки, които притежават необходимите разрешителни документи, съгласно изискванията на Закона за управление на отпадъците.

Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци

Рискът от стари замърсявания се предотвратява с ликвидирането на всички нерегламентирани сметища и тяхното рекултивиране до възможност за използване на терените за селскостопански или горскостопански нужди. С реализацията на проекта по ОПОС за рекултивация на старо депо за ТБО на община Стара Загора ще се постигнат поставените цели за намаляване на риска от замърсяване както на регионално, така и на национално ниво.

5.10. Шум

В изпълнение на изискванията на Закона за защита от шума в околната среда, за агломерациите, основните пътища, основните железопътни линии и основните летища на територията на страната се разработват и одобряват Стратегически карти за шум в околната среда и Планове за действие за управление, предотвратяване и намаляване на шума в околната среда. Град Стара Загора като агломерация с над 100 000 жители попада в обхвата на този закон и през 2015 год. е изработена и одобрена от Общински съвет Стара Загора Шумова карта на агломерация Стара Загора.⁶³

Община Стара Загора разполага с План за действие за управление, предотвратяване и намаляване на шума в околната среда (ПДУПНШОС) от 2013г. въз основа на Стратегическа карта за шум на агломерация Стара Загора – съгласно приложение V на Директива 2002/49/ ЕС за оценка и управление на шума в околната среда. Към момента на изготвяне на настоящия анализ се провежда обществено обсъждане на проект на План

⁶¹ Община Стара Загора, https://www.starazagora.bg/uploads/MyDocuments/4_uo.pdf, преглед 27.08.2021г.

⁶² Община Стара Загора, https://www.starazagora.bg/uploads/MyDocuments/8_uo.pdf, преглед 27.08.2021г.

⁶³Онлайн източник:

<https://stz24.com/%D0%9E%D0%B1%D1%89%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE/%D0%92-%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B0-%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%B0-%D1%89%D0%B5-%D0%B0%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%82-%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D1%88%D1%83%D0%BC/>, преглед дата: 07. 09. 2021г.;

за действие за управление, предотвратяване и намаляване на шума в околната среда на агломерация Стара Загора – 2021 г.

На територията на общината се извършва дългогодишен мониторинг на нивата на шум от съответните компетентни органи:

- Регионалната здравна инспекция - гр. Стара Загора - чрез провеждане на наблюдения на шума в урбанизираната територия;
- Регионалната инспекция по околната среда и водите - гр. Стара Загора - провеждане на контролни измервания на нивата на шума от индустриални източници.

Мониторинг на шумовото замърсяване⁶⁴ се осъществява от дирекциите „Обществено здраве“ и “Лабораторни изследвания“ при РЗИ – Стара Загора в гр. Стара Загора, ежегодно по указание на Министерство на здравеопазването.

В системата за мониторинг в град Стара Загора са обособени 30 пункта за измерване на шумовите характеристики, разпределени в три групи на уличната мрежа, както следва:

- I група – 14 пункта, разположени върху територии, прилежащи към пътни, железопътни и въздушни трасета на улици натоварени с МПС;
- II група – 7 пункта върху производствено складови територии и зони;
- III група – 9 пункта върху територии, подлежащи на усилена шумозащита.

Резултатите от обработените данни се представят като годишни минимални средни стойности, годишни максимални средни стойности и годишни средни стойности по години и в оценъчни интервали на шумовите нива.

Шумово картографиране на агломерация Стара Загора е извършено през 2019-2020 г., като окончателният доклад и картите са публично оповестени през месец май 2020 г. През 2020 г. е актуализирана Стратегическата карта за шума.

Информация за основни източници на шума в околната среда на територията на Община Стара Загора

Анализът на документите представя три основни източника на шум⁶⁵ на територията на община Стара Загора – железопътен и индустриален шум, както и от авомобилен трафик. Последното шумовото картографиране на агломерация Стара Загора е извършено през 2019 - 2020 г.

Железопътен транспорт

По отношение на железопътния транспорт, шумовото картографиране на агломерация Стара Загора показва липса на специфично влияние.

Ограничено е влиянието на шума от железопътния трафик. Няма население изложено на нива на шум от железопътния трафик над граничните стойности за показателите L₂₄ и L_{нощ}. Само 1 % от населението е изложено на нива на шум от железопътния трафик в диапазоните 55-60 dB(A) и 60-65 dB(A) за показател L₂₄. 100 % от населението е изложено на нива на шум от железопътния трафик на нива под 50 dB(A) за показател

⁶⁴ РЗИ – Стара Загора, Извлечение от Годишната характеристика на нивото на шумовото натоварване в град Стара Загора през 2019 г., ПДУПНШОС, 2021г., стр.22

⁶⁵ ПДУПНШОС 2021г., стр.10-15

Лнощ. Също така 100 % от сградите с чувствителна шумозащита са изложени на шум на нива под 50 dB(A) за показатели L24 и Лнощ.

Изведено е заключение, че не е необходимо да бъдат предприемани мерки към момента, по отношение на железопътният трафик.

Индустриален Шум

Както при шума от Ж.П. трафика, шумовото картографиране на индустриалния шум показва, че промишлените източници на шум продължават да не оказват неблагоприятно влияние върху акустичната среда на град Стара Загора. Липсват жители, изложени на нива на шум над граничните стойности от тези източници. Само 200 жители са изложени на шум от промишлени източници за показател L24 в диапазона 55-60 dB(A) и 100 за показател Лнощ в диапазона 50-55 dB(A). 100 % от сградите с чувствителна шумозащита са изложени на шум на нива под 50 dB(A) за показатели L24 и Лнощ.

Шумовото картографиране на индустриалният шум показва, че няма хора или жилища, които са изложени на шумово натоварване извън определените 76 dB за индекса L24 и 70dB за индекса Лнощ. Направен е извод, че не е необходимо да бъдат предприемани мерки към момента, по отношение на индустриалният шум на Стара Загора.

Шум от автомобилен трафик

Въз основа на 30 броя измервания е направена следната категоризация на улиците на територията на града по отношение на трафика. Използван е 3D модел за изчисления и промени в СШК, както следва:

ТАБЛИЦА 44 ШУМ ОТ АВТОМОБИЛЕН ТРАФИК

КАТЕГОРИЗАЦИЯ		Клас
Градска магистрала	Първостепенна улична мрежа	II
Районни артерии–без градски транспорт	Първостепенна улична мрежа	IIIА и IIIБ
Районни артерии –с градски транспорт	Първостепенна улична мрежа	IIIА и IIIБ
Главни улици	Първостепенна улична мрежа	IV
Събирателни, обслужващи улици	Второстепенна улична мрежа	V и VI
Локални улици	Второстепенна улична мрежа	V и VI

Резултати от Картите за шум от автомобилен трафик по показател [L24] през 2020г. припокриват същите данни, както от предходното замерване през 2013г. Данните показват, че превишаването на нивата е ограничено основно до самите улици и до фасадите на сгради, директно граничещи с улиците (фасадите от вътрешната страна на жилищните „карета“ обикновено са изложени на нива под L24 60dBA). Отчетено е, че четири категории пътища формират значителна част от шумовото натоварване :

- Градска магистрала;
- Районни артерии – основен трафик;
- Районни артерии – второстепенен трафик;
- Главни улици

Дейности и мерки за намаляване на влиянието на шума

В периода 2013-2020 г. са изпълнени част от мерките, предвидени в плана за действие за управление, предотвратяване и намаляване на шума в околната среда на агломерация Стара Загора. Проект на Плана от 2021г. допълва ефективността на текущите дейности и добавя нови.

Предвижда се в рамките на следващите 5 години изготвяне и реализацията на Генерален план за организация на движението на община Стара Загора, който е тясно свързан с мерките за ограничаване на шума в околната среда. Едни от основните му цели са подобрене на екологичните условия в града, в следствие намаляването на шума и газовите емисии от автомобилите и подобрене на уличния график и намаляване на задръжките на автомобилите по кръстовищата на първокласната улична мрежа на гр. Стара Загора. В рамките на Генералния план ще бъдат дадени проектни решения, пряко свързани с шума в околната среда, а именно:

1. Въвеждане на режими/забрани за движение на определени видове пътни превозни средства (ППС). При определяне на зоните на града или участъците от уличната мрежа, които ще бъдат забранени за движение на определени видове превозни средства ще се взема предвид възможността за отстраняване на вредните влияния от движението, като недопустим шум, вибрации, замърсявания и др.

Ограничаване или пълна забрана на товарното движение в няколко аспекта:

- в централните градски части; и вторични градски центрове;
- по улици край болници, учебни и детски заведения;
- по обслужващите улици на обособени жилищни зони;
- по време - в определени часове от денонощието.

Изводи

Град Стара Загора е разположен на границата между равнината и полето като обединява значими икономически и транспортни връзки на общината и изпълнява нейни основни функции – обитаване, обслужване, производство и рекреация, Производствените и логистични дейности са разположени в източните и южни части на града, където са свързани с главни пътни и ж. п. линии. Летищният комплекс заема равнинният южен терен, а Тракийския университет е разположен югозападно от града. Жилищните територии са в центъра и в посока на север, изток и запада от центъра. Повечето от тях са с лек и по-стръмен наклон на юг и са благоприятни за обитаване. Градът има добре развита зелена система.

Старозагорските бани, разположени в северозападната част на общината, са ценен източник на лековита минерална вода. Естествените водни ресурси на общината са ограничени, за нуждите на земеделието са изградени множество малки язовири (12 броя). Общината има значителни количества подземни води, които се използват главно за пиене и частично за поливане.

Община Стара Загора има общо 3 бр. защитени зони („Река Сазлийка“, „Река Мартинка“, „Чирпански възвишения“), както и 4 броя природни забележителности („Казането“, „Змеєви дупки“, „Кратера на вулкана“ и „Милкини скали“.)

В обобщение, община Стара Загора има благоприятно географско разположение като пресечна точка на национални и европейски транспортни коридори, много добра

комбинация от равнинен релеф, подходящ за обитаване и земеделие и планински терен, предлагащ условия за горско стопанство, за обитаване и отдиш;

В общината няма концентрация на големи промишлени производства, емитиращи високостойности концентрации на вредни вещества в атмосферния въздух. Преобладават малките и средни предприятия в секторите – производство на метали и метални изделия (с най-голям дял в икономиката на общината), производство на хранителни продукти и напитки (на база на местните селскостопански ресурси); производство на текстил и изделия от текстил, и други стопански единици в сферата на услугите, транспорта и строителството. По-голямата част от промишлените предприятия на територията на гр. Стара Загора са газифицирани.

Община Стара Загора е включена в списъка на районите за оценка и управление на КАВ на територията на Република България като зона/териториална единица, в която се констатира замърсяване на атмосферния въздух с фини прахови частици (ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5}), ПАВ и NO₂. В тази връзка от 2003 г. Община Стара Загора разработва и изпълнява общинска програма за подобряване качеството на атмосферния въздух, която се актуализира на всеки пет години. С Решение № 667 от Протокол №17/22.12.2016 г. на ОбС Стара Загора е приета „Актуализирана програма за намаляване на вредните емисии в атмосферния въздух (ФПЧ₁₀) и достигане установените норми на територията на гр. Стара Загора с период на действие 2016 – 2020 г.“ (последна актуализация).

Данните от измерванията в пунктовете за мониторинг на КАВ на територията на Община Стара Загора, включени в НСМОС показват, че през разгледания период от пет последователни години (2016–2020 г.), не са превишавани средногодишните концентрации на ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5}. По отношение на 24-часова средна стойност на ФПЧ₁₀, населението през 2016 г. е било изложено на концентрации над 50 µg/m³ за повече от 35 дни в годината (общо 62 дни).

Главните източници, и за двата разглеждани показателя - ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5}, на територията на община Стара Загора, са локални – изгаряне на твърди горива и дървесина в отоплителните уреди през студеното полугодие, транспортни дейности, включително разпрашаване, промишленост и селско стопанство.

В община Стара Загора са разпространени плодородните канелени горски, комбинирани със смолниците и алувиалните почви, разположени по протежението на река Сазлийка. Качеството на почвите е превърнало земеделието в традиционна дейност и е определило наличието на разнообразни зърнени и зеленчукови култури сред полските територии, заедно с широколистни горски масиви в Средна гора.

Използваемостта на обработваемата земя в сравнение с други райони на страната е висока - над 90%. Изградени и годни за напояване са над 305 от обработваемите земи, но интензивно, поливно земеделие се развива върху по-малко площи. Формите на стопанисване на обработваемата земя са основно чрез земеделски кооперации и частни собственици.

Почвите са акцептор на всички вредни въздействия в околната среда и като такива създават потенциален риск за здравето на населението. Основни източници за замърсяване на почвите са промишлеността, транспортът, неправилната употреба на химични средства за растителна защита, напояването със замърсени води.

През дългите години на интензивната обработка на селскостопанските площи поради употребата на големи количества препарати за растителна защита, горене на стърнища и прекомерно торене с изкуствени торове без поливане, почвите до голяма степен са изтощени, със занижено съдържание на органична материя.

Липсва пълна картина на състоянието на почвите в частните парцели. Не е достатъчно ефективен контролът на употребата на препаратите за растителна защита и тяхното съхранение. Паленето на стърнища е фактор, който нарушава почвените функции и намалява самопочистващата способност на почвите. Използването на замърсени води за поливане води до влошаване на качествата на почвите.

Арендаторите и частните земеделски производители не познават достатъчно и не прилагат в необходимата степен правилата за добри земеделски практики на обработваните от тях земи. Съществува тенденция за намаляване на земеделските земи чрез промяна на предназначението им за ползване за строителство.

Съществува замърсяване с олово и засоляване на почвите в близост до пътища с голям трафик на автомобили.

Горите на територията на ДГС „Стара Загора” със своите разнообразни функции имат важен дял в икономиката на общината и областта, а извънселищните горски паркове, северно от градската територия, формиращи „зелената корона”, са прекрасна възможност за рекреация извън града.

Защитени зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна на територията на Община Стара Загора са Река Сазлийка, код BG0000425, с обща площ 991.77 ха. От територията на община Стара Загора в защитената зона попадат землищата на с. Арнаутито, с. Бъдеще, с. Загоре, с. Калояновец, с. Памукчии, с. Петрово и с. Ракитница и Река Мартинка, код BG0000442, с обща площ 182.11 ха. Внесена в МОСВ документация по чл.8 ал.1 на ЗБР: МОСВ/Вх.№ 26-00-3395, София, 20.10.2006 г. От територията на община Стара Загора в защитената зона Река Мартинка попадат землищата на с. Воденичарово, с. Самуилово. За двете защитени зони към настоящия момент няма издадени заповеди за обявяване от Министъра на околната среда и водите.

Проведените през годините изследвания на води и почви от селищата в общината не показват замърсяване с радиоактивни елементи. Не всички източници на нейонизиращи лъчения на територията на общината са известни, както и няма информация за нивото на излъчваните от тях енергийни потоци.

Основните източници на отпадъци на територията на община Стара Загора са гражданите, домакинствата, промишлените предприятия, частните фирми, училищата, строителството, животинските ферми, ресторантите, увеселителните заведения, болничните заведения и др.

Рискът от стари замърсявания се предотвратява с ликвидирането на всички нерегламентирани сметища и тяхното рекултивиране до възможност за използване на терените за селскостопански или горскостопански нужди. С реализацията на проекта по ОПОС за рекултивация на старо депо за ТБО на община Стара Загора ще се постигнат поставените цели за намаляване на риска от замърсяване както на регионално, така и на национално ниво.

6. АНАЛИЗ НА АДМИНИСТРАТИВНИЯ КАПАЦИТЕТ НА ОБЩИНСКАТА АДМИНИСТРАЦИЯ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО, КАКТО И НЕОБХОДИМОСТТА ОТ УКРЕПВАНЕТО МУ

Общинско управление

Община Стара Загора е юридическо лице на бюджетна издръжка. Общинската администрация при осъществяване на своята дейност се ръководи от принципите на законност, откритост и достъпност, отговорност и отчетност, ефективност, субординация и координация, предвидимост и безпристрастност. Общинска администрация Стара Загора е внедрила Общата рамка за оценка – SAF /Common Assessment Framework/ с цел подобряването на ефективността и ефикасността в работата на институцията.

Анализът на действащата структура на общинската администрация, съдържащ се в аналитичната част на ПИРО Стара Загора 2021-2027 г., цели да установи кои структурни звена и длъжностни лица имат определено отношение към изпълнението на Плана за интегрирано развитие на общината. Вторият акцент в анализа е да се очертаят предизвикателствата за следващия програмен период по прилагането на ПИРО и по-точно по Програмата за неговата реализация.

Управлението на общината се осъществява от Общински съвет – Стара Загора, състоящ се от 51 общински съветници, Кмет, подпомаган от 5 зам.-кметове, секретар, гл. архитект на община Стара Загора и служители на общинската администрация.

Общински съвет – Стара Загора определя политиката за изграждането и развитието на община Стара Загора и контролира нейното осъществяване, като решава самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в неговата компетентност в сферата на общинското имущество, общинските предприятия, общинските финанси, данъци и такси, общинската администрация; устройството и развитието на територията на общината и на населените места в нея; образованието; здравеопазването; културата; благоустрояването и комуналните дейности; социалните услуги; опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси; поддържането и опазването на културни, исторически и архитектурни паметници; развитието на спорта, отдиха и туризма, сигурността, обществения ред и неприкосновеността на собствеността на гражданите. Общински съвет – Стара Загора приема стратегии, прогнози, програми и планове за развитие на общината, които отразяват и европейските политики за развитие на местните общности.

Структурата, функциите и числеността на общинската администрация са дефинирани от действащия в общината Устройствен правилник на Общинска администрация Стара Загора, приет на 01.02.2020 г. С правилника се уреждат основните въпроси, свързани с дейността и организацията на работа на община Стара Загора както и структурата и функциите на администрацията.

Кметът упражнява общо ръководство и контрол на общинската администрация и представлява общината. При осъществяване на дейността си кметът на общината се подпомага от пет заместник-кметове, в съответствие с одобрената от Общинския съвет структура на общинската администрация.

По отношение на Плана за интегрирано развитие на общината, кметът на общината:

- организира изработването на Плана за интегрирано развитие на общината и го внася за обсъждане и приемане от общинския съвет;
- представя (в тримесечен срок след приемане от Общинския съвет) ПИРО –Стара Загора 2021-2027 г. в Областния съвет за регионално развитие;
- ръководи, организира и контролира дейността по изпълнението на Плана за интегрирано развитие на общината;
- представя годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на общината за одобряване от общинския съвет;
- осигурява публичност и прозрачност на Плана за интегрирано развитие на общината, както и на действията по реализацията му.

Заместник кметовете са със следните ресори:

- Заместник-кмет с ресор „Устройство на територията, строителство и инвестиции“;
- Заместник кмет с ресор „Транспорт, чистота и екология“;
- Заместник кмет с ресор „Образование, здравеопазване и социални дейности“;
- Заместник кмет с ресор „Общинска собственост, стопанска политика и спортни дейности“;
- Заместник кмет с ресор „Култура, туризъм и младежки дейности“.

Главният архитект подпомага общината в изпълнение на предоставените му държавно управленски, разпоредителни и контролни функции по териториално и селищно устройство, строителство и благоустройство.

Секретарят на общината организира и отговаря за дейността на общинската администрация за условията на работа на служителите и информационно - техническо обезпечаване на дейностите им.

Администрацията на Община Стара Загора е поделена на обща и специализирана. Общата администрация осигурява технически дейността на органите на местната власт и на специализираната администрация и извършва дейности по административното обслужване на физически и юридически лица. Общата администрация включва две дирекции и четири три отдела. Специализираната администрация подпомага осъществяването на правомощията на органите на местната власт и включва четири дирекции и седем отдела. В състава на специализираната администрация се включва Дирекция „Инвестиции и европейски програми“, която има съществено отношение към мерките, които са предвидени да се осъществят в ПИРО Стара Загора.

Дирекция „Инвестиции и европейски програми“:

- Поддържа служебни контакти с експерти от външни и вътрешни за общината организации;
- Изпълнява дейности, свързани с икономическото развитие на общината;
- Поддържа връзки с инвеститори;
- Събира информация за международни панаири и изложения за представяне на общината;
- Сътрудничество с неправителствени организации;
- Обработка документи и изготвя анализи и становища във връзка с поддържане сътрудничеството с неправителствени организации;

- Изготвя анализи и прогнози за приоритетните направления в развитието на Общината;
- Проучва, обобщава и изготвя становища, доклади и анализи във връзка с поддържането и осигуряването на връзки с чуждестранни инвеститори;
- Събира информация, данни, анализи и проучване за местното икономическо развитие и на инвестиционните възможности, които предлага Община Стара Загора;
- Предоставя изискана от потенциални инвеститори информация за оценка на инвестиционни възможности и изготвяне на бизнес план;
- Разработва проектни предложения за кандидатстване по Оперативните програми и по други програми на Европейския съюз и България, включително осъществяване на координация и взаимодействие с общинските структури в тази връзка;
- Участва и осъществява сътрудничество в европейски мрежи;
- Сътрудничество с чуждестранни градове-партньори на Стара Загора - поддържане на контакти, водене на кореспонденцията, организиране на прояви;
- Набира и систематизира информация за съществуващи проекти и програми, финансирани от международни организации, с възможност за реализиране на територията на Общината и подготвяне на проектни предложения;
- Установява контакти и разширява взаимодействието с организации, работещи по европейски и международни програми;
- Поддържа регистри и база данни за проектите на Общината;
- Осъществява протоколните функции, свързани с международното сътрудничество на Общината;
- Организира и участва в семинари, обучения, информационни срещи, презентации;
- Изготвя справки и становища;
- Организира и провежда посещения на чуждестранни институции и партньори, посрещане и придружаване на чуждестранни делегации и посланици, води протоколната кореспонденция и осигурява превод от и на чуждестранен език - френски, английски и руски;
- Води официална протоколна кореспонденция на Общината.

Другите основни звена, които имат отношение към реализацията на ПИРО – Стара Загора 2021-2027 г., са следните:

- Дирекция „Финанси, бюджет и счетоводни дейности“;
- Дирекция „Строителство и инвестиции“;
- Дирекция „Транспорт, чистота и екология“;
- Отдел „Правно-нормативно обслужване“;
- Отдел „Спортни дейности“;
- Отдел „Туризм и младежки дейности“;
- Отдел „Здравеопазване и социални дейности“;
- Отдел „Образование“;
- Отдел „Култура“.

Активното, прозрачно и целесъобразно управление на общинските финанси е основна цел на община. Чрез балансиран бюджет се осигуряват необходимите средства за изпълнение на инвестиционните приоритети на община Стара Загора и за финансирането на местни и делегирани от държавата дейности в интерес на местната общност.

Разходването на бюджетните и извънбюджетни средства се извършва при спазване принципите на законосъобразност, целесъобразност, ефективност, ефикасност и публичност и при стриктно спазване на фискалните правила на ЗФУКПС.

Един от основните приоритети на Община Стара Загора е именно в посока привличането на чуждестранни инвеститори и предоставянето им на възможност за бързо и лесно осъществяване на техните бизнес намерения. Поради тази причина в структурата на Общината от 2020 г. беше създадено ново звено отдел „Инвестиции“ в дирекция „Инвестиции и европейски програми“. Ролята му освен за подпомагане в реализирането на европейски програми е и да действа като посланик на общината и областта при евентуални инвестиционни интереси и да подпомага потенциалните инвеститори. Отдел „Инвестиции“ активно участва в развитието на гр. Стара Загора и региона в превръщането му в модерен, иновативен, интелигентен, привлекателен за младите хора и за развитието на бизнеса. Новата структура осигурява на потенциалните инвеститори индивидуално и бързо обслужване и подобрява нагласите на инвеститорите към възможностите за развитие на бизнеса в Стара Загора и района. Инвеститорите могат да се възползват от правни съвети, макроикономически данни и информация, връзки с ключови бизнес партньори и организиране на посещения на място.

Община Стара Загора разполага с финансов, оперативен капацитет и материално-техническа база за изпълнение на плана. Административният капацитет на общината се доказва от опита на общината в управление на проекти. Община Стара Загора в качеството си на бенефициент осъществява редица проекти, реализирани с финансовата подкрепа европейските структурни и инвестиционни фондове на през програмния период 2014-2020 г. В т. 12 от настоящия анализ е направен преглед на основните проекти с водещо въздействие върху територията на общината – изпълнени и в процес на изпълнение.

Може да се направи обосновано заключение, че в структурата на общинска администрация са обособени управленско-изпълнителни звена, които имат отношение към подготовката и последващата реализация на Плана за интегрирано развитие на общината за периода 2021-2027 г.

Предизвикателствата пред общината за следващия програмен период могат да се очертаят в следните направления:

Интегриран териториален подход: Община Стара Загора попада в обхвата на приоритета за интегрирано териториално развитие на регионите за планиране на ниво 2, който ще финансира концепции за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) в изпълнение на Интегрираните териториални стратегии за развитие на регионите от ниво 2. Концепциите за ИТИ се състоят от взаимосвързани и допълващи се (интегрирани) проекти, насочени към територии с общи характеристики или потенциали за развитие, включващи най-подходящата комбинация от ресурси и мерки, които да бъдат използвани целенасочено за осъществяване на конкретна цел или приоритет. В зависимост от спецификата си проектите в концепциите могат да бъдат подкрепени както от новата ПРР, така и от останалите програми с европейско финансиране.

Разработването на общи приоритети за тези сфери не е лесно, тъй като всяка има своите специфични особености. Въпреки това при интегрирания подход за развитие трябва да се определи как тези институционално отделни елементи си въздействат взаимно върху определената територия. Интегрираният характер на инвестициите може да се прояви не само по отношение на целевите територии или секторите на интервенция, но и по отношение на типа мерки. Досегашният опит в прилагането на политиката на сближаване подчерта необходимостта преди всичко от интегриране на различни видове мерки и дейности, които могат да се финансират с различни фондове и/или програми. В тази връзка интегрираният характер на инвестициите може да се изразява и в комбинацията на т.нар. „твърди“ (инфраструктурни) мерки и съответни „меки“ мерки. Финансирането ще се осъществява чрез т.нар. концепции за ИТИ.

Основните заинтересовани страни при оформянето и генерирането на проектни идеи са общините, областните администрации, публичните власти и институции на регионално ниво, които добре познават спецификата на собствената си територия, както и общите проблеми и потенциали на областта или на региона. Тук основно предизвикателство ще бъде подготовката на проекти съвместно с други общини, с областни администрации или с представители на бизнеса и неправителствения сектор за изпълнението на интегрирани проекти. Затова от общината се очаква да прояви инициативност и предприемчивост и да бъде двигател при генерирането на идеи за ИТИ.

Същевременно този процес не се ограничава само до публичните власти: инициатор на проектна идея би могла да бъде всяка заинтересована страна, готова да вложи усилия и ресурси в подготовката и изпълнението на концепция за ИТИ, например икономически оператори, неправителствени организации, граждански инициативи, образователни и културни институции, представители на научната общност и др. Те също трябва активно да търсят сътрудничество с публичните органи за превръщане на идеите им в реални концепции и проектни предложения. Затова е много важно да се направят разяснителни кампании сред обществеността за бъдещата симбиоза.

Партньорство:

Основна характеристика на интегрирания териториален подход е прилагането на принципа на партньорство: сътрудничество между различните заинтересовани страни и участници в социално-икономическия живот на конкретната територия/район. В тази връзка задължително изискване към концепциите за ИТИ е наличието на ангажимент по подготовката и изпълнението на проектите от страна на няколко различни организации или лица, например една или няколко различни общини, водени от общ проблем или обща цел, в сътрудничество с неправителствени организации, икономически субекти/оператори, учебни заведения или научни организации в зависимост от вида на дейностите и интервенциите, предвидени за изпълнение. Насърчава се участието на икономически оператори (представители на бизнеса) в партньорствата, включително наличието на финансов принос към изпълнението на проектите от страна на тези икономически оператори.

За целите на подготовката и изпълнението на концепция за ИТИ ангажираните страни сключват споразумение за партньорство, което има за цел да уреди отношенията между партньорите в процеса на подготовка на концепцията и да уточни ролята на всеки от партньорите за подготовката на проектните предложения и последващото изпълнение на проектите, както и конкретните задължения, произтичащи от тази роля.

Всяка концепция за ИТИ следва да съдържа поне 2 (два) взаимосвързани и допълващи се проекта и да бъде разработена и изпълнявана в партньорство, което включва поне трима партньори, като максималният брой на партньорите не следва да надвишава 10. По изключение е допустимо партньорство само с двама участника в случай на концепция, предвиждаща изпълнение на институционални проекти в сферата на образованието, здравеопазването, пътната инфраструктура или социалните услуги, заложи в ИТС. Партньорите могат да бъдат както представители на публичните власти (например общински и областни администрации), така и други представители на заинтересованите страни - гражданското общество (представители на неправителствени организации, представители на работодателски организации, представители на синдикати, представители на фондации и др.), бизнеса (представители на големи предприятия, представители на малки и средни предприятия и др.), научната общност (представители на университети, БАН и др.) и т.н. Предвид отдавания приоритет на инвестициите с над-общинско значение се очаква проектите в концепциите да се осъществяват на територията на няколко общини.

Готовност: Един от основните проблеми на текущия програмен период е недостигът на зрели и качествени инвестиционни проекти, с които общината да кандидатстват в срока, определен от съответната програма. Причините за това са разнообразни – късно обявяване на конкретните условия за финансиране, недостиг на време за тръжни процедури за проектиране и др. Последствията от това са неодобрение на проекта или проблеми в хода на изпълнението. Тези рискове могат да се избегнат чрез предварителното планиране и възлагане на проектирането.

Следва да отбележим, че за иницирането и подготовката на концепция за ИТИ не е необходимо наличието на пълна проектна готовност на проектите, които ще бъдат включени в нея. Концепциите за ИТИ се подготвят съгласно предварително зададен образец, който включва описание на отделните проектни идеи. В случай на одобрение на съответна концепция с проектни идеи, партньорите ще трябва да подготвят пълни проектни предложения в необходимата степен на проектна готовност в зависимост от изискванията на конкретната програма, която се предвижда да финансира съответното индивидуално проектно предложение като елемент от цялостната концепция.

Концепциите за ИТИ, одобрени от съответните териториални органи, се оформят в конкретни проектни предложения и се подават за финална оценка към Управляващия орган на ОПРР или към управляващите органи на други програми, когато се касае за някои проекти в рамките на концепция за ИТИ, чието финансиране се осигурява от друга програма.

Финансови инструменти: Съществена промяна в следващия програмен период е широкото въвеждане на финансовите инструменти за проекти, генериращи приходи по всички програми. Те ще се прилагат широко за обекти като спортни съоръжения и атракции, паркинги, градски транспорт и други обекти, които срещу заплащане генерират приходи. Не малко предизвикателство е изпълнението на проекти с комбинирана подкрепа, където има взаимодействие между безвъзмездни и кредитни средства.

7. АНАЛИЗ НА КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО

От различните исторически епохи върху територията на община Стара Загора са запазени материални и нематериални свидетелства за начина на живот, културата и

стопанството на населението. Чрез тях са запазени доказателства за културното напластяване и влияния, които стоят в основата на развитието на културата и туризма в общината в наши дни.

Анализът на културното наследство обхваща преглед на културната инфраструктура на процесите в културния сектор ще бъдат проследени и чрез данни, предоставени от Националния статистически институт (НСИ) и Министерство на културата, за периода 2016-2020 г. Основните показатели са: брой сцени, места, брой представления и посещения в театрите; брой експонати, зает персонал и посещения в музеите; брой места и посещения в кината; библиотечен фонд, брой читатели и зает библиотечен фонд на библиотеките; издадени книги и брошури. Развитието на културната дейност в общината е проследена и чрез полученото финансиране по основни национални програми (извън общинския бюджет) по области на културата и изкуствата.

Заедно с културния сектор е разгледан и туризма в община Стара Загора чрез основните туристически забележителности, потенциала за реализиране на различни видове туристически дейности, данни за местата за настаняване, посещаемостта, приходите от туристическа дейност и др.

7.1. КУЛТУРНИ ИНСТИТУТИ И ОРГАНИЗАЦИИ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

На територията на община Стара Загора функционират множество културни институти и организации, които развиват дейност в над 8 области на културата и изкуствата. Отчита се наличието на организации в областта на културното наследство, изобразителните изкуства (визуални изкуства), музикалните, танцовите и сценичните изкуства, киното, библиотечното и читалищното дело и др. Прегледът на действащата културна инфраструктура в общината показва, че функционират различни по своята същност структури, които оформят обширна и разнообразна мрежа. В рамките на общината са създадени държавни и общински културни институти, специализирано училище за изкуства, творчески дружества, сдружения с нестопанска цел, фондации, търговски дружества с предмет на дейност в областта на културата.

Регионален исторически музей – Стара Загора

През 1907 г. в Стара Загора е основано Археологическото дружество „Августа Траяна”, водещо началото на музейното дело в общината. Съгласно Постановление № 153 от 28 юли 2000 г. на Министерския съвет Окръжен исторически музей - Стара Загора е преобразуван в Регионален исторически музей – Стара Загора. Съгласно действащата нормативна уредба, музеят е регионален културен институт. По своя тематичен обхват РИМ-Стара Загора е общ исторически музей, чиято дейност тематично обхваща различни области на знанието и се осъществява на основата на различни по своята класификация културни ценности, включени в основния му фонд. По своя териториален обхват се класифицира като регионален.

Музеят съхранява над 100 000 движими културни ценности от различни исторически периоди. Притежание на Регионалния исторически музей-Стара Загора са фондови единици от Праисторията, Древността, Античността, Средновековието, Новото време. Постоянната експозиция е открита за посетители през 2009 г. В нея са представени културни ценности, чрез които се проследява историческото развитие на територията от ранния Неолит (VII – VI хилядолетие пр. Хр.) до Руско-турската освободителна война.

Регионалният исторически музей-Стара Загора е организиран в 9 отдела: Праистория, Античност, Средновековие, Нумизматика, Етнография, България XV-XIX век, Нова история и Най-нова история, Фондове. Разполага с 2 собствени ателиета за реставрация. Налични са технически и експертен капацитет за реставрация на предмети с разнообразен характер: материали (метал, кожа, и дърво), кавалетна живопис (икони и картини), монументална живопис (стенописи и мозайки), археологически материали (керамика, камък, стъкло и метал). Специалистите от музея ежегодно участват в теренни археологически проучвания. Развита е и собствена библиотека.

Музейните обекти под административното ръководство на Регионалният исторически музей – Стара Загора са 7: *Музей „Неолитни жилища“*, *Архитектурен комплекс „Музей на религиите“*, *Античен форумен комплекс*, *Късноантична мозайка от частен римски дом IV век*, *Къща музей „Градски бит XIX век“*, *Хилendarски метох*, *музеен обект „Занаятите в Стара Загора в края на XIX-началото на XX в.“*

Музей „Неолитни жилища“

През 1969 г. са открити останки от двуетажна жилищна постройка по време на спасителни археологически проучвания. Къщата е с размери 10 X 5,80 м. и е била висока 7 м. В обекта могат да се видят керамични съдове, антропоморфна и зооморфна пластика, накити и оръдия на труда. Датирана е от начало на VI хил. пр. Хр (Ранен Неолит).

Архитектурен комплекс „Музей на религиите“

Архитектурният обект съдържа останки от култова яма от началото на Ранножелязната епоха (X - IX в. пр. Хр.), езическо светилище, посветено на тракийския конник (II – III в.), средновековна християнска гробищна църква (края на X – XIII в.) и мюсюлмански храм (XV - XX в.). Най-запазена е архитектурата на мюсюлманския храм „Ески джамия“, която през 1927 г. е обявена за народна старина (ДВ бр.221 от 1927 г.). На джамията е предоставен статут на архитектурно-строителен паметник на културата с национално значение през 1975 г. (ДВ бр. 22 от 1975 г.). Границите на средновековната християнска гробищна църква са определени като индивидуален археологически паметник на културата през 2003 г. Към настоящия момент обектът притежава статут на недвижима културна ценности с национално значение.

Античен форумен комплекс

Античният форумен комплекс обхваща западната порта на Августа Траяна с жлебове за две катаракти и една двукрила врата; части от двете крепостни стени от края на II в. и от края на V в. и началото на VI в.; каменен площад с постамент за статуя и амфитеатрален аудиториум с девет реда каменни седалки, украсен с колонада и арки; южната фасада и останки от градските терми (бани), построени в средата на II в. и главната антична улица (decumanus maximus).

Късноантична мозайка от частен римски дом IV век

По данни на Регионалният исторически музей-Стара Загора мозайката е разположена в помещение, идентифицирано като частен дом. Датира от втората четвърт на IV век. Специфично за мозайката е нейната многоцветност, оформената зала - таблинум, в центъра на която е разкрит декоративен басейн - писцина. Мозайката представя пълната космогонична схема. Представен е воден свят и неговите обитатели, земният свят с изобразени животни и растения и небесен свят.

Къща музей „Градски бит XIX век“

Къщата музей е построена през 1883 г. Принадлежи към късния тип симетрични сгради без портик. Разположена в централната градска част. Музейната експозиция показва домашна уредба и образци от градско облекло от края на XIX до средата на XX в. Налични са гостни стаи, всекидневна, салон и спалня. Изложени са традиционни местни предмети от бита, учебни пособия, облекло и др. съжителстват с модерни за времето си европейски и руски образци.

Хилендарски метох

Възстановката на Хилендарския метох е създадена през 1979 г. в църквата „Свети Димитър“. По исторически данни от Регионалния исторически музей – Стара Загора, метохът съществува от втората половина на XVIII в. и е разрушен по време на Руско-турската освободителна война през 1877 г. В метохът функционира първото старозагорско килийно училище. В експозицията са представени сведения за Васил Левски, местни свещеници и дейци. Представени са две възстановки – на метохска килия и класна става от втората половина на XIX в.

Музеен обект „Занаятите в Стара Загора в края на XIX - началото на XX в.“

Обектът представя традиционни занаяти за областта и територията на община Стара Загора, характерни за периода от края на XIX век и началото на XX в. Изложбата е експонирана в Балабановата къща, построена през първото десетилетие на XX в. Представени са бакърджийска, терзийска и бъчварска работилница.

Къща музей „Гео Милев“

Дейностите по създаването на Къща музей „Гео Милев“ започват през 1952 г. Обектът представлява родната къща на поета, в която той прекарва детството и юношеството си. Основни инициатори на създаването на музея спрямо историческите сведения са поетите Николай Лилиев, Николай Райнов, Ламар, Людмил Стоянов, Иван Хаджихристов, Иван Мирчев. Музеят е открит на 27 септември 1953 година. Налична са 2 фонда – основен и научно-спомогателен, които показват предмети, свързани с живота и творчеството на поета. Съхранява над 3000 експоната свързани с живота и творчеството на Гео Милев. Ежегодно на територията на музея се организират мероприятия с творческа насоченост. Днес музеят функционира като общински културен институт.

Музей „Литературна Стара Загора“

Музей „Литературна Стара Загора“ е специализиран общински музей. Създаден е през 1961 г. с решение на Градски общински народен съвет Стара Загора. В музеят се съхраняват литературни документи, автентични ръкописи и експонати, оригинални записи, печатни издания и произведения на изкуството на литературни дейци, свързани със Стара Загора. Съхраняваните предмети и експонати са насочени към дейността на над 60 литературни деятели. Обхваща се периодът от Възраждането до модернистичното творческо поколение в града. Музеят разполага с два корпуса: първият корпус обхваща „Късно Възраждане“, „Българска литературна класика“, „Символизъм и експресионизъм“ (80-те години на XIX в. – 40-те години на XX в.); втория корпус съсредоточава „Съвременна българска литература“, „Психологически реализъм и екзистенциален магизъм“, „Модернизъм“ (след 30-те и след 50-те години на XX в.).

Художествена галерия – Стара Загора

Художествена галерия – Стара Загора е общински културен институт, създаден през 1958 г. Началото на дейността е свързана със съставянето на художествена сбирка, за която се набират произведения в продължение на почти 50 години. През 2020 г. с решение на Община Стара Загора на галерията е предоставена за ползване сградата на бившите Централни хали в града. Общата експозиционна площ на галерията е 1200 кв. м. Притежава самостоятелни хранилища за отделните фондове. Галерията съхранява над 4000 произведения, разпределени в шест отдела: „Живопис”, „Графика”, „Скулптура”, „Иконопис”, „Възрожденски гравюри”, „Приложни изкуства”. Спрямо представената информация от галерията, в тях присъстват творби на почти всички български художници от последните две столетия.

В Регистъра на музеите, воден от Министерство на културата⁶⁶, са регистрирани общо 2 културни института на територията на община Стара Загора, както следва:

ТАБЛИЦА 45 КУЛТУРНИ ИНСТИТУТА НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

№	Наименование	Населено място
1.	Регионален исторически музей – Стара Загора	гр. Стара Загора
2.	Художествена галерия – Стара Загора	гр. Стара Загора

Източник: Министерство на културата

По данни от Националния публичен регистър на недвижимите културни ценности, воден от Националния институт за недвижимо културно наследство (НИНКН) на територията на **община Стара Загора са идентифицирани 334 обекта** със статут на недвижими културни ценности (НКЦ) по смисъла на Закона за културното наследство, обн. ДВ. бр. 19 от 13 март 2009 г. Според научната и културната област, към която се отнасят, се отчитат обекти в **6 категории**:

- **архитектурно-строителни недвижими културни ценности:** сгради, съоръжения, конструкции, части или съчетания от тях, които имат историческа, естетическа, техническа, културно- и производствено-техническа, пространствена и функционална стойност;
- **археологически недвижими културни ценности:** материални следи за човешка дейност, неделими от средата, в която са създадени, които се идентифицират чрез археологически изследвания;
- **художествени недвижими културни ценности:** произведения на изящните и приложните изкуства - неразделни елементи от пространствената среда, в която или за която са създадени;
- **исторически недвижими културни ценности:** сгради, съоръжения, други структури и паметни места, свързани със забележителни исторически събития и личности;
- **недвижими културни ценности на парково и градинско изкуство:** исторически паркове и градини от значение за развитието на паркоустройственото изкуство и наука;
- **урбанистични недвижими културни ценности:** обособими части от селищна територия и селищни образувания, чиито елементи са пространствено свързани и могат да се разграничат топографски.

⁶⁶ <http://mc.government.bg/page.php?p=58&s=429&sp=471&t=0&z=0>, по данни към август 2021 г.

Според културната и научната стойност и обществената значимост недвижимите културни ценности на територията на община Стара Загора попадат в следните категории:

- **национално значение:** културни ценности с изключителна стойност за културата и историята на страната;
- **местно значение:** културни ценности, свързани с културата и историята на населени места, общината или областта;
- **ансамблово значение:** поддържащите пространствената характеристика и архитектурната типология на груповата ценност, към която принадлежат;
- **за сведение:** самостоятелни обекти с ниска индивидуална стойност - носители на информация за научната и културната област, към която се отнасят.

По данни на Областния регистър на военните паметници, построени на територията на област Стара Загора⁶⁷, военните паметници, разположени на територията община Стара Загора са 42 бр. От тях 14 паметника са изградени и поставени в град Стара Загора, а 28 в селата от общината. По данни на Регистъра на военните паметници в общината са 7 вида, издигнати по повод следните исторически събития:

- **Руско-турската война;**
- **Сръбско-българската война - 1885 г.;**
- **Балканската война от 1912-1913 г.;**
- **Първа световна война от 1914-1918 г.**

Недвижимото културно наследство в община Стара Загора и град Стара Загора ще бъде по-подробно разгледано в част „Описание на елементите на градското културно наследство“.

Държавна опера - Стара Загора

Театралното дело на територията на община Стара Загора води началото си от края на XIX век. На 22 март 1928 година се създава Районна опера – Стара Загора и район за обхождане Бургас, Търново и Пловдив. През 1931 г. е преименувана на Южнобългарска районна опера, а през 1934 г. – на Старозагорска общинска опера. В този период операта представлява организация с важно значение за местната общност. През 1946 година театърът придобива статут на държавен културен институт с наименование Народна опера – Стара Загора. Към момента операта е музикален институт с богат репертоар с оперни, оперетни, балетни, детски спектакли и симфонични концерти. Функционират Детско-юношеско студио за опера и балет и Оперно студио на Стефка Минева. В операта работят певци, диригенти, концертмайстори, оркестранти (цигулки, виоли, виолончели, контрабаси, арфа, флейти, обои, кларинети, фаготи, валдхорни и др.), вокални педагози, хористи, балерини/балетисти, художници, режисьори и др.

Драматичен театър „Гео Милев“

От началото на XX век театралните представления в Стара Загора се организират от трупа към Дружество „Театър“. В периода 1912 г. – 1914 г. започва строителството на театрална сграда и отварянето на театрален салон. Професионалното театрално изкуство започва официалното си развитие през 1919-1920 г. В последствие театърът бива национализиран 2 пъти. През 1970 г. с указ на Народното събрание, театърът е

⁶⁷ <https://www.sz.government.bg/oblasten-registar-na-voennite-pametnitzi>, по данни към август 2021 г.

преименуван на Драматичен театър „Гео Милев“. Театърът се утвърждава като елемент от културното наследство и традициите в изкуството на Стара Загора. Днес разполага с 2 зали – голяма и камерна сцена. Театърът разполага с различни специалисти, обезпечавачи дейността му – ръководство, актьорски състав, режисьори, сценични работници, техници и др.

Държавен куклен театър - Стара Загора

Държавният куклен театър - Стара Загора е културен институт в областта на театралното изкуство. Основан е през 1957 г., а на 1 януари 1962 г. театърът става държавен. Държавен куклен театър – Стара Загора е репертоарен по своята същност. Издръжката му се осъществява чрез държавно финансиране. На сцената му са поставени над 300 постановки от български и световни автори, представящи произведения както за деца, така и за възрастни. Разполага със собствена сграда, 2 сцени /основна и лятна/ и ателиета. Отличително за театъра е организацията и провеждането на Международна творческа лаборатория – ателие. Международните творчески лаборатории в Куклен театър – Стара Загора стартират през 2003 г. Провеждат се под формата на биенале (на 2 календарни години). Лабораторията на театъра е създадена през 2003 г. като резултат от сътрудничеството между СНЦ „Пиеро“, Държавен куклен театър – Стара Загора, Община Стара Загора, Фондация „Сцена Балкани“, Швейцарска културна програма в България, Национален център за театър – България. По информация на театъра, предназначението на лабораторията е за млади режисьори, актьори, сценографи, драматурзи и професионалисти в областта на кукленото изкуство за възрастни. Програмата на театъра обединява куклени спектакли за възрастни, уъркшоп, теоретични семинари по арт мениджмънт, кинопанорама на анимационни филми, разпространение на гостуващите спектакли в региона, изложби на живопис, карикатура, пластика, концерти.

Общински духов оркестър „Стара Загора“

През 1970 г. Общинският съвет в Стара Загора полага началото на дейности за създаване на Градски духов оркестър. Общинският духов оркестър към момента се състои от 19 изпълнители. В репертоара му се включват над 200 са музикалните заглавия - маршове, хора, инструментални пиеси, ритуална музика, евър грийни, джазови парчета, румби, танга, валсове, оперни увертюри, полки. През периода 1992-2012 г. действа и „Биг-Бенд“ Стара Загора, като в него се изпълняват поп и джаз парчета. Оркестърът е носител на редица награди в областта на музикалното изкуство.

Общински фолклорен ансамбъл „Загоре“

Ансамбъл „Загоре“ е създаден през есента на 1955 г., а през 1973 г. става професионален институт. Ансамбълът е общински културен институт в областта на танцовото изкуство. В репертоара на ансамбъла са обхванати произведения от всички фолклорни области на България – тракийска, родопска, пиринска, добруджанска, шопска, северняшка. Програмата на ансамбъла включва произведения на композиторите Филип Кутев, Кирил Тодоров, Коста Колев, Димитър Колев и др. Изнесени са над 5000 концерта на територията на страната, както и в чужбина. Приблизителният брой зрители е над 4 милиона.

Регионална библиотека „Захарий Княжески“

Регионална библиотека „Захарий Княжески“ е създадена през 1954 г. През 1967 г. за патрон е избран избиранин Захарий Княжески. Тя е най-голямата обществена библиотека в област Стара Загора и значима част от културна инфраструктура на града, която оказва координационна, квалификационна и експертно-консултантската помощ за всички видове библиотеки в региона. Организирана е в 7 направления: Обслужване на читатели, Справочно-библиографско, информационно обслужване и читални, Библиотечни фондове и каталози, Координация и експертно-консултантска дейност, Среци и събития, Финансово-счетоводна и административно-стопанска дейност. Библиотеката разполага с над 430 000 тома специализирана и художествена литература от всички отрасли на знанието в различни форми: книги, периодични издания, картографски и графични издания, ноти, електронни документи и др. В библиотеката се съхранява архив на местни печатни издания, 250 фотографии от началото на XX век, редки и ценни издания, личните библиотеки и др. В Регионалната библиотека има обособени зони за възрастни, зони за деца; зони за специални видове издания, за достъп до интернет; зона за аудио-визуални материали и ноти; обучителен център, зала за групово работно и дигитален център.

Библиотека „Родина“

Библиотека „Родина“ е основана през 1860 г. като читалищна библиотека. Тя е една от най-старите в област Стара Загора. Към момента библиотеката притежава над 300 000 тома книги, периодика, графични и картографски издания, ноти, грамофонни плочи, аудиокасети, диафилми, компактдискове. Структурата на библиотеката включва отделите: Централна библиотека, Комплектуване, обработка и каталогизация, Заемна за възрастни, Читалня, Справочно-библиографска и информационна дейност, Американски кът, Обществен информационен център, Детски отдел, Редки и ценни библиотечни документи. Също така има 4 филиала: Филиал „Димитър Благоев“, Филиал „Августа Траяна“, Филиал „Митьо Станев“, Филиал „Лозенец“.

Спрямо информацията в публичния Регистър на обществените библиотеки⁶⁸, воден от Министерство на културата, регистрираните общински библиотеки в община Стара Загора са общо 43. От тях 6 библиотеки се намират в град Стара Загора, а 37 – в населените места в рамките на общината. Регистрираните обществени библиотеки са:

ТАБЛИЦА 46 РЕГИСТРИРАНИ ОБЩЕСТВЕНИ БИБЛИОТЕКИ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

№	Наименование	Населено място
1.	Библиотека при Народно читалище „Просвета 1898“	с. Сладък кладенец
2.	Библиотека при Народно читалище „Просвета-1927“	с. Еленино
3.	Библиотека при Народно читалище „Изгрев-1921 г.“	с. Кирилово
4.	Библиотека при Народно читалище „Развитие 1878“	с. Дълбоки
5.	Библиотека при Народно читалище „Христо Ботев – 1952“	с. Старозагорски бани
6.	Библиотека при Народно читалище „Пробуда - 1928г.“	с. Сулица
7.	Библиотека при Народно читалище „Пробуда-1927“	с. Горно Ботево
8.	Библиотека при Народно читалище „Пробуда-1921г.“	с. Михайлово
9.	Библиотека при Народно читалище „Христо Ботев - 1928 г.“	с. Памукчии

⁶⁸ <https://bibliobg.com/>, информация към август 2021 г.

10.	Библиотека при Народно читалище „Стефан Генчев-1901 г.“	с. Хрищени
11.	Библиотека при Народно читалище „Пробуда-1925“	с. Яворово
12.	Регионална библиотека „Захарий Княжески“	гр. Стара Загора
13.	Библиотека при Народно читалище „Св. Климент Охридски -1930 г.“	с. Могила
14.	Библиотека при Народно читалище „Светлина 1928“	с. Арнаутито
15.	Библиотека при Народно читалище „Развитие – 1918 г.“	с. Оряховица
16.	Библиотека при Народно читалище „Светлина-1919“	с. Лозен
17.	Библиотека при Народно читалище „Просвета-193 г.“	с. Плоска могила
18.	Библиотека „Родина“ при Народно читалище „Родина – 1860“	гр. Стара Загора
19.	Библиотека при Народно читалище „Св. Климент Охридски-1858“	гр. Стара Загора
20.	Библиотека при Народно читалище „Пробуда-1928“	с. Загоре
21.	Библиотека при Народно читалище „Христо Ботев-1926“	с. Стрелец
22.	Библиотека при Народно читалище „Св. Св. Кирил Методий-2002“	с. Петрово
23.	Библиотека при Народно читалище „Отец Паисий – 1906“	с. Ракитница
24.	Библиотека при Народно читалище „Георги Бакалов – 1933“	гр. Стара Загора
25.	Библиотека при Народно читалище „Св.Св. Кирил и Методий-1921“	с. Малка Верея
26.	Библиотека при Народно читалище „Димитър Наумов-1908“	с. Преславен
27.	Библиотека при Народно читалище "Отец Паисий-1947"	гр. Стара Загора
28.	Библиотека при Народно читалище „Възраждане 1927“	с. Калояновец
29.	Библиотека при Народно читалище „Христо Ботев – 1928“ – с. Пряпорец	с. Пряпорец
30.	Библиотека при Народно читалище „Иванка Терзиева – 1927“	с. Богомилово
31.	Библиотека при Народно читалище „Напредък – 1927“ – с. Пшеничево	с. Пшеничево
32.	Библиотека при Народно читалище „Благоразумие 1927“	с. Калитиново
33.	Библиотека при Народно читалище „Христо Ботев – 1929“ – с. Братя Кунчеви	с. Братя Кунчеви
34.	Библиотека при Народно читалище „Съзнание – 1900“, с. Казанка	с. Казанка
35.	Библиотека при Народно читалище „Кирил и Методий - 1931 г.“	с. Елхово
36.	Библиотека при Народно читалище „Митьо Станев – 1929“, с. Малко Кадиево	с. Малко Кадиево
37.	Библиотека при Народно читалище „Пробуда-1928“	с. Змейово
38.	Библиотека при Народно читалище „Искра-1921“ - с. Хан Аспарухово	с. Хан Аспарухово
39.	Библиотека при Народно читалище „Съзнание 1933“	с. Християново
40.	Библиотека при Народно читалище „Кольо Ганчев – 1940“	гр. Стара Загора
41.	Библиотека при Народно читалище „Пробуда – 1928“ с. Маджерито	с. Маджерито

42.	Библиотека при Народно читалище „Васил Левски - 1921 г.“	с. Бъдеще
43.	Библиотека при Народно читалище „Съзнание - 1938 г.“	с. Руманя

Източник: Министерство на културата

Народно читалище „Родина 1860“

На 25 март 1860 г. е създадено първото читалище в град Стара Загора. Минавайки през форми на организация, през 1943 г. се създава Народно читалище „Родина“. По информация на читалището, към настоящия момент към него функционират Библиотека „Родина“, Музикална школа, Езикова школа, Школа за изобразителни изкуства, 8 любителски формации, 6 клуба и 1 работилница. Сред тях са Смесен хор „Родина“, Младежка театрална студия „Сцена 99“, Вокална студия „Усмивки“, Фолклорна школа „Жарава“, Театрално студио за юноши „Фантазио“, Балетна школа, Детски танцов състав „Загорци“, Детско куклено-театрално студио „Слънчице“, Клуб за български народни танци „Загорци“, Клуб „Млад писател“, Детски клуб „Приятели на книгата“, спортни клубове.

Народно читалище „Св. Климент Охридски“

През 1858 г. е основа Народно читалище „Св. Климент Охридски“. Действащата библиотека разполага с над 45 000 тома. Фондът му включва над 200 експонати с художествена стойност (картини, дърворезби, металопластика фотографии и др.). Функционират 30 формации и школи. Читалището провежда или съдейства за организацията на градски и национални конкурси, фестивали, научни конференции, изложби и др. Сред творческите групи са Ансамбъл за народни песни и танци „Зорница“, Вокална студия „Розов свят“, Клуб на учителите – ветерани „Св. Климент Охридски“, Дамско дружество „Райна Княгиня“, Историческо дружество „Българска орда“, Пчеларско дружество „Липа“, Литературен клуб „Димитър Подвързачов“, Клуб на родокраеведите „Род и памет“, Балетна школа „Терпсихора“, Театрална школа „Самодейни таланти“, Театрална студия „Движение“, Детска музикална формация „Звездопад“, Група за патриотични песни „Възраждане“.

Народно читалище „Георги Бакалов 1933“

Народно читалище „Георги Бакалов 1933“ е основано през 27 юни 1933 г. читалището развива творчески инициативи и самодейност. Действащите творчески формации са 3: Клуб по шахмат за деца „Тракийско конче“, Детска танцова формация „Тракийче“ и Школа за поп музика.

Народно читалище „Кольо Ганчев 1940“

Народно читалище „Кольо Ганчев 1940“ е официално регистрирано през 1940 г. Към момента към него действат певческа фолклорна група „Петкана Захариева“, временни певчески групи Лазарска и Коледарска, школа за народни танци, библиотека. Основните дейности на читалището са насочени към развитието на духовността и съхранението на местните традиции.

По данни от Регистъра на народните читалища⁶⁹, воден от Министерство на културата, на територията на община Стара Загора са регистрирани общо 65 читалища. От тях 15

⁶⁹ <https://chitalishta.com>, информация към август 2021 г.

функционират в град Стара Загора, а останалите 50 на територията на 47 села, попадащи в рамките на общината. Регистрираните народни читалища са:

ТАБЛИЦА 47 РЕГИСТРИРАНИ НАРОДНИ ЧИТАЛИЩА

№	Наименование	Населено място
1.	Родина - 1860	гр. Стара Загора
2.	Христо Ботев - 1952	с. Старозагорски бани
3.	Даскал Петър Иванов - 1988	гр. Стара Загора
4.	Отец Паисий - 1906	с. Ракитница
5.	Развитие – 1918 г.	с. Оряховица
6.	Гранит - 1928	с. Ново село
7.	Георги Бакалов - 1933	гр. Стара Загора
8.	Пробуда - 1925	с. Яворово
9.	Развитие - 1878г.	с. Дълбоки
10.	Св. Климент Охридски - 1858	гр. Стара Загора
11.	Възраждане – 1927	с. Калояновец
12.	Зора - 1929	с. Лясково
13.	Христо Ботев – 1928 г.	с. Пряпорец
14.	Димитър Наумов – 1908 г.	с. Преславен
15.	Развитие – 1923 г.	с. Самуилово
16.	Напредък - 1927	с. Пшеничево
17.	Просвета – 1898	с. Сладък кладенец
18.	Христо Ботев - 1928	с. Памукчии
19.	Христо Ботев – 1926 г.	с. Стрелец
20.	Иванка Терзиева – 1927	с. Богомилово
21.	Христо Ботев-1929 г.	с. Братя Кунчеви
22.	Пробуда - 1921 г.	с. Михайлово
23.	Светлина – 1928	с. Арнаутито
24.	Изгрев - 1921 г.	с. Кирилово
25.	Съзнание - 1900 г.	с. Казанка
26.	Пробуда - 1928 г.	с. Сулица
27.	Св. Св. Кирил и Методий - 1921	с. Малка Верея
28.	Съзнание - 1938 г.	с. Руманя
29.	Светлина - 1919 г.	с. Лозен
30.	Просвета – 1930 г.	с. Плоска могила
31.	Васил Левски - 1921 г.	с. Бъдеше
32.	Просвета – 1927 г.	с. Еленино
33.	Пробуда - 1928	с. Змейово
34.	Отец Паисий - 1947	гр. Стара Загора
35.	Железник - 1988	гр. Стара Загора
36.	Свети Климент Охридски – 1930	с. Могила
37.	Пробуда - 1928 г.	с. Бенковски
38.	Пробуда	с. Остра могила
39.	Кольо Ганчев - 1940	гр. Стара Загора
40.	Пробуда - 1927	с. Горно Ботево
41.	Благоразумие - 1927	с. Калитиново
42.	Съзнание-1933 г.	с. Християново
43.	Пробуда	гр. Стара Загора
44.	Стефан Генчев – 1901 г.	с. Хрищени
45.	Искра - 1921 г.	с. Хан Аспарухово
46.	Пробуда – 1928	с. Маджерито
47.	Просвета - 1927	с. Козаревец
48.	Св. Св. Кирил и Методий - 2002	с. Петрово

49.	Свети Преподобномъченик Игнатий Старозагорски - 2004	с. Преславен
50.	Георги Илиев	гр. Стара Загора
51.	Николай Лилиев-2005	гр. Стара Загора
52.	Ахинора - 2006 г.	с. Яворово
53.	Пробуда – 1928	с. Загоре
54.	Тракия - 2007 г.	с. Ракитница
55.	Св. Патриарх Евтимий - 1935	с. Борово
56.	Кирил и Методий - 1931 г.	с. Елхово
57.	Отец Паисий - Хилендарски 1930 год.	с. Подслон
58.	Митьо Станев - 1929	с. Малко Кадиево
59.	Родолюбци - 2010	с. Калояновец
60.	Св. Св. Кирил и Методий – 2010	с. Борилово
61.	Св. Св. Кирил и Методий - 2013	гр. Стара Загора
62.	Тракия – 2013	гр. Стара Загора
63.	Наследство 2017	гр. Стара Загора
64.	Настроение 2017	гр. Стара Загора
65.	Христо Танев - 2020	гр. Стара Загора

Източник: Министерство на културата

Разпространителите на филми, опериращи в киносалоните в община Стара Загора са 2 частни организации. По данни от Регистъра на киносалоните⁷⁰, воден от Изпълнителна агенция „Национален филмов център“, на територията на община Стара Загора са регистрирани 13 действащи киносалона, както следва:

ТАБЛИЦА 48 ДЕЙСТВАЩИ КИНОСАЛОНИ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

№	Наименование	Населено място
1.	КИНО АРЕНА ПАРК МОЛ СТАРА ЗАГОРА – Киносалон № 1	гр. Стара Загора
2.	КИНО АРЕНА ПАРК МОЛ СТАРА ЗАГОРА - Киносалон № 2	гр. Стара Загора
3.	КИНО АРЕНА МОЛ СТАРА ЗАГОРА - Киносалон № 3	гр. Стара Загора
4.	КИНО АРЕНА ПАРК МОЛ СТАРА ЗАГОРА - Киносалон - 4	гр. Стара Загора
5.	КИНО АРЕНА ПАРК МОЛ СТАРА ЗАГОРА - Киносалон № 5	гр. Стара Загора
6.	КИНО АРЕНА ПАРК МОЛ СТАРА ЗАГОРА - Киносалон № 6	гр. Стара Загора
7.	Зала 1 - Галерия Стара Загора	гр. Стара Загора
8.	Зала 2 - Галерия Стара Загора	гр. Стара Загора
9.	Зала 3 - Галерия Стара Загора	гр. Стара Загора
10.	Зала 4 - Галерия Стара Загора	гр. Стара Загора
11.	Зала 5 - Галерия Стара Загора	гр. Стара Загора
12.	Зала 6 - Галерия Стара Загора	гр. Стара Загора
13.	Зала 7 - Галерия Стара Загора	гр. Стара Загора

Източник: Министерство на културата

В публичния Информационен регистър на културните организации⁷¹ на Министерство на културата, са вписани 19 организации и институти със седалище на територията на община Стара Загора. От тях 4 са културни институти (държавни и общински), а 1 –

⁷⁰ <https://bit.ly/3k7hju6> ,по данни към август 2021 г.

⁷¹ <http://mc.government.bg/page.php?p=58&s=81&sp=496&t=0&z=0>, по данни към август 2021 г.

средно училище по изкуствата и по културата. Останалите 14 организации са сдружения, фондации и търговски дружества. Вписаните културни организации са:

ТАБЛИЦА 49 КУЛТУРНИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

№	Наименование	Населено място
1.	ЕТ „Бастрини – Божидара Бастрева”	гр. Стара Загора
2.	Фондация „Старинна музика”	гр. Стара Загора
3.	Държавна опера – Стара Загора	гр. Стара Загора
4.	Държавен куклен театър – Стара Загора	гр. Стара Загора
5.	Регионален исторически музей – Стара Загора	гр. Стара Загора
6.	Градска художествена галерия – Стара Загора	гр. Стара Загора
7.	Сдружение с нестопанска цел „Пиеро”	гр. Стара Загора
8.	Сдружение „Общество за фолклор”	гр. Стара Загора
9.	ЕТ „Виолета Нанева”	гр. Стара Загора
10.	ЕТ „Васил Герлимов”	гр. Стара Загора
11.	Фондация „Млади музикални таланти”	гр. Стара Загора
12.	Сдружение „Маргаритки”	гр. Стара Загора
13.	Сдружение с нестопанска цел „Ансамбъл Загорче“	гр. Стара Загора
14.	„Вер-ди арт“ ООД	гр. Стара Загора
15.	Национално училище за музикални и сценични изкуства „Христина Морфова“	гр. Стара Загора
16.	Фондация „Балканско наследство”	гр. Стара Загора
17.	„Бийова” ЕООД	гр. Стара Загора
18.	Сдружение „Танцово студио „Настроение“	гр. Стара Загора
19.	Сдружение „Традиции, образование, история, култура“	гр. Стара Загора

Източник: Министерство на културата

Радио „Стара Загора“

Радио „Стара Загора“ води началото си от 21 май 1936 г., когато стартират редовни емисии. До 1955 г. то е и единствената регионална радиостанция на територията на Южна България. Радиото е част от деветте регионални програми на Българското национално радио, като излъчващите преподаватели са част от националната преподавателна мрежа на БНР. Излъчва на честота 873 КHz средни вълни. Радиото развива информационно-музикална програма с над 30 предавания и музикални линии. Съхранява една от най-богатите музикални колекции в страната, като разполага с над 50 000 заглавия. Във фондовете на радиото се съхраняват над 100 000 музикални заглавия. Действащо е и звукозаписно студио.

Дружество на журналистите

Под формата на творческо дружество в община Стара Загора дейност развива и Дружеството на журналистите. То е учредено през 1956 г. Сред основните дейности е обединяването на работещите служители в областта на журналистиката, масовите комуникации и средствата за осведомяване.

Дружество на писателите в Стара Загора

Първият литературен кръжок в Стара Загора е създаден през 1910 г., като обединява културни и просветни дейци, учители, книжовници и други местни интелектуалци. През 1944 г. е създаден литературният кръжок „Георги Бакалов“, който през 1964 г. се преобразува в първото за страната Дружество на писателите. През 80-те години на XX век писателско дружество вече има свое представителство чрез редовни членове в Съюза

на българските писатели. През 2017 г. след проведено учредително събрание, писателското дружество в града в възстановено. Към момента развива и организационно-творческа дейност.

Представителство на Съюз на българските художници – Клон Стара Загора

През 1946 г. в Стара Загора е създадено местно представителство на Съюза на българските художници (СБХ). То разполага със самостоятелно изложбено пространство – изложбена зала „Байер“. Представителството, превърнало се във средище на местните творци, развива богата културна програма. Организиран се ежегодно множество мероприятия и изложби.

Камара на архитектите в България – Регионална колегия Стара Загора

Камара на архитектите в България (КАБ) е наследник на Инженерно-архитектната камара, учредена през 1937 г. Подновява дейността си през 1991 г. и е пререгистрирана съгласно нормативните изисквания през 2001 г. През 2004 г. подновява изцяло дейността си. Тогава в Стара Загора се учредява колегия на КАБ. В КАБ – Регионална колегия Стара Загора членуват 144 квалифицирани архитекти и ландшафтни архитекти, работещи в областта на устройственото планиране и инвестиционното проектиране. Сред основните цели на организацията е регламентацията на дейността на архитектите, гарантиране на свободния избор, развитие на специалистите на свободния пазар и в условията на лоялна конкуренция, представителството на своите членове и защитата на професионалните им права и интереси, интелектуалната собственост и авторските права на архитекта.

Музикално общество „Борис Христов“ – Стара Загора

Музикално общество „Борис Христов“ – Стара Загора е учредено през 1994 г. по случай 80-годишнината от рождението оперения артист Борис Христов. Основната цел на организацията е да съхранява паметта за Борис Христов и неговото творчество. Съгласно статута на Обществото, то обединява приятели и почитатели на Борис Христов от България и чужбина. То осъществява самостоятелно или в партньорство инициативи, свързани с Борис Христов, като чествания, концерти, представления, конкурси, срещи, беседи, изложби, създаване на музикални, литературни, художествени и други творби на изкуството и литературата, написване на спомени за Борис Христов от негови колеги, приятели и близки и др.

Национално училище за музикални и сценични изкуства „Христина Морфова“

Първото музикално училище в Стара Загора е открито 1 декември 1897 г., като то функционира няколко години. В последствие музикално училище в града се създава от Министерство на просветата през 1974 г. Впоследствие училището приема за свой патрон Христина Морфова, като придобива и статут на национално училище в областта на музикалните и сценичните изкуства. Училището предлага обучение в предучилищна и училищна подготовка, като обхваща деца от подготвителни групи до ученици в XII клас. Специалностите, по които се предлага обучение са пиано, цигулка, виола, виолончело, контрабас, флейта, обой, кларинет, фагот, саксофон, валдхорна, тромпет, цугтромбон, туба, ударни инструменти, акордеон, класическа китара, актьорство за драматичен театър, класическо пеене, поп и джаз пеене, класически танц, български танци.

Културно-информационен център „Етносвят България“

Културно-информационният център „Етносвят България“ е открит през 2014 г. „Етносвят България“ е доброволна и независима организация, създадена с цел запазване и поддържане на общочовешките ценности, като утвърждаване на взаимното уважение, толерантността и равнопоставеността между различни народи и култури, запазване и утвърждаване на културните и историческите традиции и обичаи на етническите общности. Центърът разполага с голяма концертна зала със 150 места, балетно студио, ателиета за различни творчески занимания. Организирант се културно-просветни мероприятия с местно и международно участие, действат творчески колективи за представяне на различна етническа култура, език, обичаи и традиции.

7.2. ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА КУЛТУРНИЯ СЕКТОР НА ОБЩИНСКО НИВО

Динамиката на развитие и тенденциите в културния сектор на територията на община Стара Загора може да бъде анализирана чрез прегледа на основни показатели за състоянието на културните институти, посещаемостта и водещите измерителите за дейността им. Разглежданият период е 2016-2020 г., показващ тенденциите в средносрочен план. Анализирани са данни, предоставени от Националния статистически институт (НСИ) и Министерство на културата (МК).

По данни на Националния статистически институт (НСИ) в периода 2016-2020 г. посещаемостта в музеите и художествените галерии в община Стара Загора бележи устойчиви нива през първите 4 години от периода. Отчита се сериозен спад пред 2020 г. Средногодишният брой посещения в културни институти в областта на културното наследство и изобразителните изкуства през 2016 г. е 70 654 бр. През 2017 г. посещаемостта бележи прираст от 4%. Стабилност в броя на посещенията се измерва и през следващите 2 години, като през се 2018 г. се равнява на 69 711 бр., а през 2019 г. – 69 863 бр. С оглед на въведените противоепидемични мерки на територията на Република България за ограничаване на разпространението на COVID-19 сред населението дейността на музеите и галериите е силно ограничена. През 2020 г. общият брой посещения в тях е 21 062 бр. в процентно отношение се измерва спад със 70% спрямо нивата през 2016 г. и 2019 г.

ФИГУРА 72 БРОЙ ПОСЕЩЕНИЯ В МУЗЕИ И ХУДОЖЕСТВЕНИ ГАЛЕРИИ В ПЕРИОДА 2016-2020 Г.

Източник: НСИ

През 2016 г. броят на експонатите в музеите и галериите в община Стара Загора е 156 498. През 2017 г. се отчита спад с 4%, като броят им достига до 150 520. През следващите 3 години от разглеждания период е налице постепенно повишаване на културните ценности. През 2018 г. техният брой е 153 047. През броят на експонатите 2019 г. спрямо 2018 г. отчита прираст от 5 %, като в номинално отношение се равнява на 160 506 единици. През 2020 г. се измерва минимално увеличение от 1% спрямо 2019 г. - 161 636 бр. Общият прираст в броя на експонатите през 2020 г. спрямо 2016 г. е 3%.

ФИГУРА 73 БРОЙ ЕКСПОНАТИ В МУЗЕИ И ХУДОЖЕСТВЕНИ ГАЛЕРИИ В ПЕРИОДА 2016-2020 Г.

Източник: НСИ

Данните за персонала, зает в музеи и художествени галерии, показват стабилност на заетостта в този вид културни институти. През 2016 г. и 2017 г. техният брой е 41 души. През следващите две години те са 43 души. През 2020 г. намаляват до 42 лица.

ФИГУРА 74 ПЕРСОНАЛ (БР.) В МУЗЕИ И ХУДОЖЕСТВЕНИ ГАЛЕРИИ В ПЕРИОДА 2016-2020 Г.

Източник: НСИ

Броят сцени в театрите в община Стара Загора през периода 2016-2020 г. е 5 бр. Капацитетът остава непроменен. Същата тенденция се отчита и при индикатора „места в театрите“. Местата за настаняване на публиката през разглеждания период също не претърпяват промяна, като те са 1251 бр.

ФИГУРА 75 Брой сцени в театрите в периода 2016-2020 г.

Източник: НСИ

ФИГУРА 76 Брой места в театрите в периода 2016-2020 г

Източник: НСИ

По-големи промени се измерват по отношение на изнесените представления и посещаемостта в театрите. През 2016 г. общият брой представления в общината се равнява на 710. През 2018 г. се отчита спад с 5%, като броят им е 677. През 2018 г. (673 представления) и през 2019 г. (684 представления) се наблюдават минимални промени. През 2020 г. се бележи спад от 60%, като общият брой представления за годината е 272 бр. Спадът в представленията през 2020 г. спрямо 2016 г. е 62%.

ФИГУРА 77 Брой представления в театрите в периода 2016-2020 г.

Източник: НСИ

Посетителите в театрите през 2016 г. в община Стара Загора се равняват на 108 260. През следващата година се измерва намаляване с 6% спрямо 2016 г. През следващите две години се отчита най-висока посещаемост за разглеждания период, като пред 2018 г. са

отчетени 108 408 посещения, а през 2019 г. – 113 636 бр. През 2020 г. се наблюдава драстично понижениe на стойностите, като посещенията в театрите достигат до 30 899 бр. или 73% спад в сравнение с 2019 г.

ФИГУРА 78 БРОЙ ПОСЕЩЕНИЯ В ТЕАТРИТЕ В ПЕРИОДА 2016-2020 Г.

Източник: НСИ

Значителното намаление на броя изнесени представления, както и в броя на посетителите в театрите, се дължи на противоепидемичните мерки и борбата с пандемията от COVID-19 през 2020 г., които оказват негативно влияние и върху дейността на културните институти в областта на сценичните изкуства.

Броят места в кинозалоните в община Стара Загора е относително идентичен през периода 2016-2020 г. През 2016 г. общият брой места е 2 269 бр., а през следващите 4 години запазва стойности от 2 253 места. Намалението в броя на местата се равнява на 1%.

ФИГУРА 79 БРОЙ МЕСТА В КИНОЗАЛОНИТЕ В ПЕРИОДА 2016-2020 Г.

Източник: НСИ

Посещенията в кината през разглеждания период отбелязват по-големи колебания. През 2016 г. кинозалоните са посетени 205 569 пъти. Следващата 2017 г. се очертава като най-посещаваната за периода, като се отбелязват 207 286 бр. През 2018 г. техният брой е 182 653 бр., а през 2019 г. – 191 665 бр. Значителни разлики се забелязват през 2020 г., когато посещенията са 52 525 бр. Спадът през 2020 г. спрямо 2019 г. се равнява на 73%. Отново намалението се дължи от ограничителните мерки срещу разпространението на COVID-19 на територията на страната и ограничаване на масовите мероприятия.

ФИГУРА 80 БРОЙ МЕСТА В КИНОСАЛОНИТЕ В ПЕРИОДА 2016-2020 Г.

Източник: НСИ

Данните за библиотечния фонд в библиотеките в рамките на община Стара Загора показват стабилни нива на разполагаемите единици. През 2016 г. фондът се равнява на 725 120 бр. През 2017 г. (724 278 бр.) и през 2018 г. (722 720 бр.) се регистрира спад в общия обем. През 2019 г. библиотечният фонд отчита 725 130 бр., а през 2020 г. се наблюдава увеличение с 1 368 единици, като достига 726 498 бр.

ФИГУРА 81 БИБЛИОТЕЧЕН ФОНД В БИБЛИОТЕКИТЕ В ПЕРИОДА 2016-2020 Г. (БР.)

Източник: НСИ

Общият брой читатели през 2016 г. в библиотеките в община Стара Загора е 6 541 души. През 2017 г. техният брой е 6 499 души и 6 465 души през 2018 г. Отчита се минимално намаляване по този показател. През 2019 г. бележи ръст със 7% (6 890 души). Най-ниски стойности се регистрират през 2020 г., когато регистрираните читатели са 5 127 души. През 2020 г. спрямо 2019 г. спадът се равнява на 25%.

ФИГУРА 82 ЧИТАТЕЛИ В БИБЛИОТЕКИТЕ В ПЕРИОДА 2016-2020 Г. (БР.)

Източник: НСИ

По отношение на зетия библиотечен фонд се отчита трайно намаляване в данните за периода 2016-2020 г. През 2016 г. зетите единици от читатели са 225 268 бр., като тази година се обособява като най-активна за ползвателите на библиотечни единици. През 2017 г. те намаляват с 20% спрямо 2016 г. През 2018 г. броят им е 190 107 бр., а през 2019 г. – 188 094. През 2020 г. се измерва спад с 31% спрямо 2019 г., като общият брой зети издания е 128 996 бр. През 2020 г. в сравнение с началото на периода спадът се равнява на 43%.

ФИГУРА 83 ЗАЕТ БИБЛИОТЕЧЕН ФОНД НА БИБЛИОТЕКИТЕ В ПЕРИОДА 2016-2020 Г. (БР.)

Източник: НСИ

Издадените книги на територията на община Стара Загора за периода 2016-2020 г. са общо 610 бр. През 2016 г. (89 бр.) и 2017 г. (69 бр.) се наблюдават по-ниски стойности при книгоиздаването. През 2017 г. се отчита ръст от 80% като общият годишен брой издадени книги е 124 бр. През 2019 г. нарастването на издадени книги продължава, като са публикувани 180 бр. През 2020 г. са издадени 148 бр. книги. В процентно отношение броят издадени книги през 2020 г. в сравнение с броят им през 2016 г. отбелязва ръст от 66%.

ФИГУРА 84 БРОЙ ИЗДАДЕНИ КНИГИ В ПЕРИОДА 2016-2020 Г.

Източник: НСИ

По отношение на броят издадени брошури в рамките на общината в разглеждания период не се отчитат значителни отклонения в данните. През 2016 г. издадените брошури са 19 бр., а през 2017 г. – 14 бр. Най-голям брой брошури са издадени през 2018 г. (25 бр.), като се измерва ръст от 79% спрямо предходната година. През 2019 г. са публикувани 12 бр. През 2020 г. техният брой е 20 бр., което представлява увеличение с 67% спрямо 2019 г.

ФИГУРА 85 Брой издадени брошури в периода 2016-2020 г.

Източник: НСИ

Сред важните показатели за развитието на културните дейности в община Стара Загора са дейностите и проектите, реализирани с финансовата подкрепа на основните национални програми в области на културата и изкуството. Извън финансираните дейности чрез общинския бюджет, проектната активност на местно ниво показва капацитета на културните организации, водещите дейности и потребности за функционирането им, разнообразието и обхвата на организирани културни мероприятия и обогатяване на културната среда на общинско ниво.

По програми на Министерство на културата за финансиране на проекти в областта на движимото културно наследство, музеите и визуалните изкуства в периода 2016-2020 г. са финансирани 5 проекта на обща стойност 57 472 лв., реализирани на територията на община Стара Загора и от организация със седалище в общината. В посочения период единствена кандидатстваща организация, получила финансиране е Регионалният исторически музей – Стара Загора.

Активните проекти години в разглеждания периода са 2016 г., 2018 г. и 2020 г. През 2017 г. и 2019 г. няма финансирани проекти по програми на Министерство на културата в областта на движимото културно наследство, музеите и визуалните изкуства, осъществени на територията на община Стара Загора. През 2016 г. е финансиран 1 проект, а през 2018 г. и 2020 г. – по 2 проекта. Финансираните проекти са с наименования:

- „Могъществото на тракийските владетели - изгубеното и намерено съкровище от гробницата до с. Дълбоки“ – 2016 г.
- „Да си докоснеш миналото си“ – 3D макет на Античен форум комплекс на Августа Траяна – днешна Стара Загора за хора със зрителни увреждания – 2018 г.
- Каталог „Нумизматична колекция на РИМ - Стара Загора VI-I в. пр. Хр.“ – 2018 г.
- „Разполагане на нови цифрови обозначения и поставки на движими културни ценности с нестандартна форма в постоянната експозиция на РИМ - Стара Загора“ – 2020 г.
- „Виртуално културно наследство в РИМ - Стара Загора - Virtual Heritage“ – 2020 г.

В периода 2016-2020 г. в рамките на национална програма за целева финансова подкрепа за теренни археологически проучвания и теренна консервация не са финансирани дейности на територията на община Стара Загора. В периода са финансирани 3 бр. на територията на област Стара Загора на обща стойност 30 992,19 лв., осъществени по

инициатива и с капацитета на културен институт със седалище в общината - Регионален исторически музей – Стара Загора. Въпреки това проектната активност на музея заслужава внимание, тъй като са използван местния капацитет (експертен, ресурсен, материален) и е проявена висока степен на ангажираност към изучаването, опазването и социализирането на археологическото наследство. Финансираните проекти са с наименования, както следва:

- Геофизични археологически издирвания на обект „Късноантична сграда в м. „Дюлевец“, община Гурково, област Стара Загора – 2017 г. на стойност 4 993,57 лв.
- Теренни археологически проучвания и теренна консервация на Късноантична сграда в м. Дюлевец, общ. Гурково, обл. Стара Загора – 2018 г. на стойност 9 998,74 лв.
- Теренни археологически проучвания и теренна консервация на Късноантична сграда в м. Дюлевец, общ. Гурково, обл. Стара Загора – 2019 г. на стойност 15 999,88 лв.

През 2016 г. и 2020 г. не са финансирани проекти чрез програмата на Министерство на културата за теренни археологически проучвания и теренна консервация.

В разглеждания период по програма за предоставяне на целева финансова подкрепа за консервационно-реставрационни работи са финансирани 2 проекта, реализирани от Регионален исторически музей – Стара Загора. През 2016 г. – 2018 г. не са финансирани проекти в община Стара Загора. През 2019 г. е отпуснато финансиране за 1 проект в размер на 29 420 лв., както и един проект на стойност 43 560 лв. през 2020 г. Наименованията на подкрепените проекти са:

- Реставрация и експониране на антична подова мозайка от Археологически резерват „Августа Траяна – Верея – Стара Загора“ – 2019 г.
- Извършване на аварийна реставрация на антична подова мозайка „Изворът на живота“ от Археологически резерват „Августа Траяна – Верея - Стара Загора“ – 2020 г.

Финансираните проекти на територията на община Стара Загора през разглеждания периода по програми на Министерство на културата в областта на музикалното и танцовото изкуства са 4 бр. Общата сума на отпуснатото финансиране е 28 726 лв. През 2017 г. е отпуснато финансиране на 3 проект, а през 2019 г. – на 1 проект. През 2016 г., 2018 г. и 2020 г. няма финансирани проекти в областта на музикалното и танцовото изкуства в община Стара Загора. Организациите, изпълняващи проектите са държавен културен институт (Държавна опера – Стара Загора), културна организация и средно училище по изкуствата и по културата (Национално училище за музикални и сценични изкуства „Христина Морфова“). Финансираните проекти са, както следва:

- Първа национална младежка джаз среща – Стара Загора (2017 г.) на стойност 1 500 лв.;
- „Международен студентски театрален фестивал „Данаил Чирпански“ (Първо издание - 2017 г.);
- „Международен студентски театрален фестивал „Данаил Чирпански“ (Второ издание - 2019 г.);

- „Сиси – душата на императрицата“, опера от Роланд Баумгартнер – световна премиера“ (2017 г.).

Чрез конкурсни сесии на Министерство на културата в областта на театралното изкуство финансирани са получили 2 проекта, осъществени на територията на община Стара Загора в периода 2016-2020 г., както следва:

- Международна творческа лаборатория – Ателие „Срещу себе си” - 2016 г.;
- XI Международен куклено-театрален фестивал „Пиеро“ – 2019 г.

Общата отпусната сума за периода се равнява на 29 680 лв. Кандидатстващата организация и в двата случая е организация с нестопанска цел, развиваща дейности в областта на театралното изкуство. През останалите години от разглеждания период няма данни за проекти, получили финансова подкрепа чрез национални програми в тази област на изкуството.

В периода 2016-2020 г. са финансирани 34 проекта по програми на Министерство на културата за любителското творчество, литературното, книжовното и нематериалното културно наследство. Общата сума на отпуснатите средства за периода е 100 317, 63 лв.

През 2016 г. не са финансирани проекти за реализация на територията на община Стара Загора. През 2017 г. е финансиран 1 бр. проект на Народно читалище „Даскал Петър Иванов – 1988“ гр. Стара Загора за издаване на книгата „Повесма“ от Снежана Иванова. През 2018 г. са финансирани 2 бр. проекти на обща стойност 10 694 лв., както следва:

- Издаване на том 15 „Свободно сърце“ от Димитър Талев от Международна фондация „Гео Милев“;
- Издаване на книгата „Литературно Търново. Търновски писатели и книжовници от св. Теодосий Търновски до наши дни - справочник“ от Владимир Шумелов от Народно читалище „Даскал Петър Иванов – 1988“ гр. Стара Загора.

През 2019 г. подкрепените проектни предложения за изпълнение на дейности за подкрепа на библиотеките при обновяване на фондовете им с книги и други информационни източници, както и превръщането им в съвременни центрове за четене и информираност са 12 бр. на обща стойност 35 410, 24 лв. Получилите финансиране организации са следните:

- Регионална библиотека „Захарий Княжески“, гр. Стара Загора;
- Народно читалище „Родина 1860“ гр. Стара Загора;
- Народно читалище „Пробуда – 1927“, с. Горно Ботево, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Просвета – 1898“, с. Сладък кладенец, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Пробуда-1921“, с. Михайлово, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Св. Св. Кирил и Методий 1921“, с. Малка Верея, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Възраждане 1927“, с. Калояновец, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Христо Ботев – 1928“, с. Памукчии, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Димитър Наумов-1908“, с. Преславен, общ. Стара Загора;
- Регионална библиотека „Захарий Княжески“, гр. Стара Загора;
- Народно читалище „Съзнание 1933“, с. Християново, община Стара Загора
- Народно читалище „Родина 1860“, гр. Стара Загора.

През 2020 г. в областта на книгоиздаването и дейности за подкрепа на библиотеките при обновяване на фондовете им с книги и други информационни източници са подпомогнати 19 проекта на обща стойност 53 213,39 лв. Получилите финансиране организации са:

- Международна фондация „Гео Милев“ за издаване на книгата „Гео Милев и театъра“;
- Регионална библиотека „Захарий Княжески“ – Стара Загора;
- Народно читалище „Светлина-1928“, с. Арнаутито, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Иванка Терзиева-1927“, с. Богомилово, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Христо Ботев-1929“, с. Братя Кунчеви, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Развитие-1878“, с. Дълбоки, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Кирил и Методий-1931“, с. Елхово, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Пробуда-1928“, с. Змейово, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Благоразумие-1927“, с. Калитиново, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Възраждане-1927“, с. Калояновец, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Пробуда-1928“, с. Маджерито, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Пробуда-1921“, с. Михайлово, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Св. Климент Охридски-1930“, с. Могила, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Христо Ботев-1928“, с. Памукчии, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Димитър Наумов-1908“, с. Преславен, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Просвета-1898“, с. Сладък кладенец, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Родина-1860“, гр. Стара Загора;
- Народно читалище „Пробуда-1928“, с. Сулица, общ. Стара Загора;
- Народно читалище „Съзнание-1933“, с. Християново, общ. Стара Загора.

Така представените данни показват, че най-много проекти са получили финансиране в областта на любителското творчество, литературното, книжовното и нематериалното културно наследство. Поради тази причина и размерът на привлечените средства в най-голям в тази област. Общият брой на организациите от този вид значително надвишава броят на другите видове културни структури. На следващо място се нареждат проекти в областта на движимото културно наследство, музеите и визуалните изкуства, както и за дейности в областта на музикалното и танцовото изкуства.

ФИГУРА 86 Брой ФИНАНСИРАНИ ПРОЕКТИ ПО ОБЛАСТИ ЗА ПЕРИОДА 2016-2020 Г

Източник: Министерство на културата

Размерът на отпуснатото финансиране показва, че в областта на любителското творчество, литературното, книжовното и нематериалното културно наследство са предоставени най-много средства. На следващо място са проекти за консервация и реставрация на недвижими културни ценности, макар и само 2 проекта за се отчитат за периода. На трето място по размера на отпуснатото финансиране са проекти в областта на движимото културно наследство, музеите и визуалните изкуства.

ФИГУРА 87 РАЗМЕР НА ОТПУСНАТОТО ФИНАНСИРАНЕ НА ПРОЕКТИ ПО ОБЛАСТИ ЗА ПЕРИОДА 2016-2020 Г. (В ЛВ.)

Източник: Министерство на културата

Изводи за културния сектор в община Стара Загора

- На територията на община Стара Загора функционират множество културни институти и организации, които развиват дейност в над 8 области на културата и изкуствата. Отчита се наличието на организации в областта на културното наследство, визуалните изкуства, музикалните, танцовите и сценичните изкуства, киното, библиотечното и читалищното дело и др.
- Прегледът на действащата културна инфраструктура в общината показва, че дейност развиват различни по своята същност структури, които оформят обширна и разнообразна мрежа. В рамките на общината са създадени държавни и общински културни институти, специализирано училище за изкуства, творчески дружества, сдружения с нестопанска цел, фондации, търговски дружества с предмет на дейност в областта на културата и др.
- Обособява се широк обхват на културните дейности и мероприятия. Богатата програма служат за удовлетворяване на културните потребности на местното население. Също така културните мероприятия и организации показват наличието на потенциал за развитие на културен туризъм. Той може да бъде застъпен чрез подвидовете културно-исторически и археологически туризъм. Провежданите културни събития в останалите организации спомагат за насърчаването на събитиен и фестивален туризъм.
- Така обособената мрежа и провеждани мероприятия създават предпоставки за провеждане на целогодишни мероприятия. В следствие на това има възможности

и за целогодишен туризъм в общината без критична зависимост от сезонността. Несъмнено това е ключово конкурентно предимство.

- Град Стара Загора се обособява като естествен културен център в общината. Териториалното разпределение на обхванатите в анализа културни организации показва, че в част от културните области дейностите се реализират в градски тип условия – в областите на музейното дело, визуалните изкуства, сценичните изкуства, киното и театъра. Библиотечното и читалищното дело са развити и на територията на останалите населени места от общината (села), както и в града.
- Извън държавните и общински културни организации в рамките на община Стара Загора действат множество са сдружения, фондации и търговски дружества с дейност в областта на културата. Тяхната дейност също обогатява възможностите за привличане на различни видове публики. Също така развиват партньорства с културните институции. По този начин подпомагат устойчивостта на мрежата от организации и разнообразието от предлагани културни продукти.
- През първите четири години от разглеждания период (2016-2019 г.) дейността на културните организации бележи устойчиви нива. В данните не се забелязват съществени изменения. Текущото състояние показва, че дейността се развива с еднакъв капацитет. С оглед посещаемостта и спецификите на привличаните посетители и работата с публики съществува бъдеща възможност за разрастване на дейността с оглед наличните ресурси.
- Анализът на основните данни за развитието на културния сектор за периода 2016-2020 г. показва, че работата с публики през 2020 г. е силно ограничена. Музеи, галерии, театри, библиотеки, кина, читалища отбелязват спад в посещаемостта. Това се дължи на противоепидемичните мерки с оглед ограничаване на разпространението на COVID-19 на територията на страната.
- Извън собствените средства, финансирането от общинския бюджет и средствата за делегирани от държавата дейности важен показател за динамиката на процесите в сектора е активността на проектната дейност в рамките на основните национални програми в областта на културата. Анализът включва преглед на по-големите програми и проекти с влияние върху сектора на местно ниво. Наблюдава се активност в проектната дейности. Чрез национални програми са финансирани 50 проекти в сферата на културата на стойност 320 116 лв.
- От предоставените данни се отчита, че най-много проекти са получили финансиране в областта на любителското творчество, литературното, книжовното и нематериалното културно наследство. Поради тази причина и размерът на привлечените средства в най-голям в тази област. Общият брой на организациите от този вид значително надвишава броят на другите видове културни структури. На следващо място спрямо броят проекти се нареждат областите на движимото културно наследство, музеите и визуалните изкуства, както и за дейности в областта на музикалното и танцовото изкуства.
- В областта на консервацията и реставрацията на недвижими културни ценности се отчитат само 2 проекта в периода 2016-2020 г. Съпоставени към общия брой обекти, получили статут и категоризирани като такива, следва да се осъществи преглед на състоянието на недвижимото културно наследство в рамките на общината спрямо собствеността и предоставените права за управление, както и потребностите от извършване на консервационно-реставрационни дейности.

- Друга възможност за развитие на сектора е чрез оползотворяване на допълнителни възможности за привличане на финансиране чрез различни финансиращи органи и програми на местно, национално и европейско ниво.

7.3. ТУРИЗЪМ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Община Стара Загора се включва в обхвата на Тракийски туристически район, съгласно Концепцията за туристическо райониране на България. Общата специализация на района включва културен и винен туризъм, а разширената специализация - културен, винен, делови, градски развлекателен и шопинг туризъм, здравен, приключенски и екотуризъм.

По данни на Регистъра на туристическите атракции⁷² на територията на общината са включени 33 атракции. По своя вид атракциите обхващат музеи, археологически обекти, исторически забележителности, мемориали, художествени обекти, центрове за животни, природни забележителности, туристически атракционни. Броят на обектите с туристически потенциал и привличащи местни посетители и други туристи са значително повече. Осъщественият обзор обхваща основните от тях.

• *Достъпност и транспортни връзки*

Община Стара Загора е разположена в централната част на област Стара Загора. Общината граничи с 10 общини от 3 области. Населението на общината формира около половината от населението на областта. Границите ѝ са следните:

- на север – община Казанлък, община Мъглиж, община Николаево и община Гурково;
- на изток – община Нова Загора (област Сливен);
- на югоизток – община Раднево и община Опан;
- на юг – община Димитровград (област Хасково);
- на югозапад – община Чирпан;
- на запад – община Братя Даскалови.

Отчита се добра транспортна свързаност с основните транспортни връзки на страната. Територията е свързана с пътища от републиканската пътна мрежа. Пряк достъп е осигурен с Автомагистрала „Тракия“. Магистралата е част от Паневропейски транспортен коридор 8. Отдалечеността на града от магистралата е около 10 км.

Други важен транспортен коридор, благоприятстващ достъпа на туристи е път I-5 - Русе – Свиленград и път II-66 - София – Бургас. Първият от тях осигурява транспортна свързаност в посока север-юг. Вторият осигурява свързаност в посока изток-запад.

Община Стара Загора е свързана и с международни транспортни коридори: европейски транспортни коридори № 8 и № 9. Коридор №8 осигурява връзка между Италия - Албания - Македония – България, а коридор №9: между Финландия - Русия - Украйна - Молдова - Румъния - България – Гърция. В близост до общината преминава европейски транспортен коридор № 4: Германия - Австрия - Унгария - Румъния - България – Турция.

Автогара Стара Загора създава допълнителни възможности за транспортна свързаност на общината. Автогарата разполага с 14 сектора. Транспортни услуги се предлагат от 60 превозвачи по 260 курса по различни направления за страната и чужбина.

⁷² <http://rta.tourism.government.bg/>, данни към август 2021 г.

В общината функционира и гара на железопътния транспорт. При железопътна гара Стара Загора се пресичат три основни линии от републиканската ж.п. мрежата. Първата линия е София – Пловдив - Чирпан - Стара Загора - Нова Загора – Ямбол – Карнобат – Бургас/Варна. Втората линия е Русе - Горна Оряховица - Стара Загора – Димитровград – Подкова. Последната линия е Русе - Горна Оряховица - Стара Загора – Димитровград – Свиленград.

Летище Стара Загора се намира на 2 км от град Стара Загора и на 8 км от Автомагистрала „Тракия“. Към момента не функционира като летище на гражданската авиация. Общината има удобен достъп до летищата Пловдив (90 км от гр. Стара Загора), Бургас (180 км от гр. Стара Загора) и София (250 км от гр. Стара Загора).

- ***Културен туризъм***

Прегледът на културната инфраструктура до момента разкрива потенциала на община Стара Загора за развитието на културен туризъм. Наличието на разнообразни по вид културни организации и институти описва множество възможности за културен туризъм и неговите подвидове – културно-исторически, археологически и др. Налице са условия за удовлетворяване на разнообразни по своята същност интереси на туристите. На територията на община се наблюдава и концентрацията на културни обекти. Това създава предпоставки за предлагане на цялостен културен туристически продукт.

Както беше посочено, в рамките на общината са разположени 3 музея, музейни обекти, художествена галерия, опера, драматичен театър, куклен театър, множество библиотеки, народни читалища, кинозалони. Общината разполага с общински фолклорен ансамбъл и духов оркестър. Мрежата на културните организации се допълва и от неправителствени организации (сдружения и фондации), които активно развиват дейност в общината и са организатори на културни мероприятия.

В общината са идентифицирани 334 обекта със статут на недвижими културни ценности. Тези обекти също са част от културната инфраструктура, допълваща възможностите за развитие на културен туризъм.

- ***Храмове и религиозен туризъм***

Храмовете в общината са обекти, които подпомагат културен туризъм с архитектурно-строителните и художествените си качества. Също така те спомагат и за развитието на религиозен туризъм. Една част от сградите притежават статут на недвижими културни ценности, съответно с категория „национално значение“ и с категория „местно значение“. Останалите обекти, които не са категоризирани или нямат качества на културни ценности допълват мрежата от храмове и църкви.

Архитектурен комплекс „Музей на религиите“

В рамките на община се намира т.нар. Музей на религиите, Сградата се отличава с това, че в нея са почитани различни божества и религии през отделни исторически периоди. Наличните данни от археологически проучвания и изследвания свидетелстват за тракийско светилище, светилище от римската епоха, гробищна църква и Ески джамия, позната като Джамия на Хамза бей. Обектът има национално значение с оглед на архитектурните си качества, стенописите в сградата и историческата си стойност. Повече информация за структурата и съвременното функциониране на комплекса е представена при прегледа на културната инфраструктура в общината.

Катедрален храм „Свети Великомъченик Димитър“

Катедралният храм е изграден по време на Османското владичество през 1859 г. Определян е като най-старият християнски храм в град Стара Загора. Неговата значимост се определя както от религиозните мотиви за посещаване, така и от историческата му роля за запазване на традициите и обичаите на общността. Според историческите сведения, храмът е използван за и училище, наричано „Попската къща“ или „Папаз еви“. Оформянето му като местен притегателен център повлиява на местните жители и около него се оформя махала.

Енорийски храм „Свето Въведение Богородично“

Този храм хронологично се построява след изграждането на Катедрален храм „Свети Великомъченик Димитър“. Като причина за това се посочва нарастващото християнско население в града, за духовните нужди на което съществуващия храм не е достатъчен. Храм „Свето Въведение Богородично“ се отличава с богата иконопис и украса с голямо значение за изкуството. Историята на храма свидетелства, че през 1912 г. цар Фердинанд прочита манифеста за обявяването на Балканската война именно в него.

Енорийски храм „Свети Николай Чудотворец“

Енорийският храм „Свети Николай Чудотворец“ се намира в градския център. Строежът на храма се датира около в началото на XX век, построен на мястото, на което се е намирала църквата „Свети Никола“, разрушена през 1877 г. по време на Руско-турската освободителна война. По този начин се формира културно наслояване между историческите периоди и символичните места за местното население.

Енорийски храм „Света Троица“

Историята на храм „Света Троица“ започва от периода на Възраждането в България. Легендите разказват, че около храма се намирал един от най-бедните квартали в град Стара Загора. Местното население посещавало други храмове в града. Храмът се появява в резултат на инициативата на жителите на квартала и желанието им за опазване на християнските традиции. По време на Руско-турската освободителна война (1877-1878г.) храмът е разрушен. В последствие при възстановяване на града се подновява и храмът.

Параклис „Свети Теодор Тирон“

Параклис „Свети Теодор Тирон“ е разположен сред парк „Аязмото“. Достъпността на параклиса го превръща в един от често посещаваните в общината. Местни предания свързват мястото, на което е изграден параклиса, с мястото, на което за първи път се покръства българският владетел княз Борис I през първата половина IX век. Отличителни за храма са мозаечните стенописи. Природният пейзаж около него, флората и фауната на парка допринасят за спокойната среда за посетителите.

Храм „Свети Игнатий Старозагорски“

Храмът „Свети Игнатий Старозагорски“ е последният построен храм в града. Историята на храма се свързва със светеца, чието име носи. Свети Игнатий Старозагорски е български светия, роден в град Стара Загора. По исторически данни той живее в края на XVIII и началото на XIX век. Рожденото име на светеца в Иван. Израснал в местно семейство, в което просветата заема водещо място. След опит за насилствено помохамеданчване. След публичното си отричане от тази религия, той загива мъченически.

По данни на Публичния регистър на храмовете и молитвените домове⁷³, воден от администрацията на Министерския съвет, в община Стара Загора има храмове и молитвени домове на 15 регистрирани вероизповедания в България. Православните храмове са 55 бр. Регистрираните католическите храмове са 6 бр. Мюсюлманското вероизповедание е представени в 1 молитвен дом. Също така са регистрирани още 14 молитвени дома на 11 вероизповедания. Това свидетелства за религиозната толерантност в общината и културното разнообразие. Развита храмовата мрежа предоставя възможности и за туристически посещения.

Православните храмове са разположени както на територията на град Стара Загора, така и в селата от общината. В град Стара Загора има 16 църкви. Останалите 39 църкви се намират на територията на 38 села. Следващата таблица представя подробна информация за наименованията и вида на храмовете и населените места, в които се намират.

ТАБЛИЦА 50 ПРАВОСЛАВНИ ХРАМОВЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

№	Име на храма	Вид на храма	Вероизповедание	Населено място
1.	Храм "Св. Атанасий"	Църква	Българска православна църква	Оряховица
2.	Храм "Св. Троица"	Църква	Българска православна църква	Стара Загора
3.	Храм "Св. Троица"	Църква	Българска православна църква	Лясково
4.	Храм "Св. Троица"	Църква	Българска православна църква	Казанка
5.	Храм "Св. Трифон"	Църква	Българска православна църква	Руманя
6.	Храм "Св. Трифон"	Църква	Българска православна църква	Малка Верея
7.	Храм "Св. Теодор Тирон"	Църква	Българска православна църква	Стара Загора
8.	Храм "Св. Симеон Стълпник"	Църква	Българска православна църква	Загоре
9.	Храм "Св. св. Кирил и Методий"	Църква	Българска православна църква	Хан Аспарухово
10.	Храм "Св. св. Кирил и Методий"	Църква	Българска православна църква	Сулица
11.	Храм "Св. св. Кирил и Методий"	Църква	Българска православна църква	Самуилово
12.	Храм "Св. св. Кирил и Методий"	Църква	Българска православна църква	Кирилово
13.	Храм "Св. св. Кирил и Методий"	Църква	Българска православна църква	Борилово
14.	Храм "Св. св. Галактион и Епистима"	Църква	Българска православна църква	Стара Загора
15.	Храм "Св. прпмчк Игнатий Старозагорски"	Църква	Българска православна църква	Стара Загора
16.	Храм "Св. пророк Илия"	Църква	Българска православна църква	Бъдеще
17.	Храм "Св. Параскева"	Църква	Българска православна църква	Памукчии

⁷³ <http://veroizpovedania.government.bg/register>, данни към август 2021 г.

18.	Храм "Св. Параскева"	Църква	Българска православна църква	Люляк
19.	Храм "Св. Паисий Хилендарски"	Църква	Българска православна църква	Стара Загора
20.	Храм "Св. Николай"	Църква	Българска православна църква	Стара Загора
21.	Храм "Св. Николай"	Църква	Българска православна църква	Стара Загора
22.	Храм "Св. Николай"	Църква	Българска православна църква	Змейово
23.	Храм "Св. Николай"	Църква	Българска православна църква	Християново
24.	Храм "Св. Иван Рилски"	Църква	Българска православна църква	Старозагорски бани
25.	Храм "Св. Иван Рилски"	Църква	Българска православна църква	Ракитница
26.	Храм "Св. Евтимий Търновски"	Църква	Българска православна църква	Стара Загора
27.	Храм "Св. Димитър"	Църква	Българска православна църква	Лозен
28.	Храм "Св. Димитър"	Църква	Българска православна църква	Калояновец
29.	Храм "Св. Димитър"	Църква	Българска православна църква	Горно Ботево
30.	Храм "Св. Димитър"	Църква	Българска православна църква	Братя Кунчеви
31.	Храм "Св. Георги"	Църква	Българска православна църква	Хрищени
32.	Храм "Св. Георги"	Църква	Българска православна църква	Могила
33.	Храм "Св. Георги"	Църква	Българска православна църква	Маджерито
34.	Храм "Св. Георги"	Църква	Българска православна църква	Козаревец
35.	Храм "Св. Георги"	Църква	Българска православна църква	Арнаутито
36.	Храм "Св. Възнесение Господне"	Църква	Българска православна църква	Борово
37.	Храм "Св. Възнесение Господне"	Църква	Българска православна църква	Богомилово
38.	Храм "Св. Въведение Богородично"	Църква	Българска православна църква	Стара Загора
39.	Храм "Св. Въведение Богородично"	Църква	Българска православна църква	Остра могила
40.	Храм "Св. Богородица"	Църква	Българска православна църква	Дълбоки
41.	Храм "Св. архидякон Стефан"	Църква	Българска православна църква	Ново село
42.	Храм "Св. архангел Михаил"	Църква	Българска православна църква	Пшеничево
43.	Храм "Св. архангел Михаил"	Църква	Българска православна църква	Преславен
44.	Храм "Св. архангел Михаил"	Църква	Българска православна църква	Михайлово

45.	Храм "Св. арх. Михаил"	Църква	Българска православна църква	Подслон
46.	Храм "Св. арх. Михаил"	Църква	Българска православна църква	Колена
47.	Параклис "Св. св. Козма и Дамян"	Параклис	Българска православна църква	Стара Загора
48.	Параклис "Св. св. Кирил и Методий"	Параклис	Българска православна църква	Стара Загора
49.	Параклис "Св. Пантелеймон"	Параклис	Българска православна църква	Стара Загора
50.	Параклис "Св. Козма Зографски"	Параклис	Българска православна църква	Старозагорски бани
51.	Параклис "Св. Богородица"	Параклис	Българска православна църква	Стара Загора
52.	Параклис "Св. арх. Михаил"	Параклис	Българска православна църква	Стара Загора
53.	Параклис "Покров Богородичен"	Параклис	Българска православна църква	Стара Загора
54.	Нов храм	Църква	Българска православна църква	Еленино
55.	Катедрален храм "Св. Димитър"	Църква	Българска православна църква	Стара Загора

Източник: Публичен регистър на храмовете и молитвените домове

В рамките на общината има само 1 храм на мюсюлманското вероизповедание. Видът на храма е месчид. Разположен е в град Стара Загора.

ТАБЛИЦА 51 МЮСЮЛМАНСКИ ХРАМ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

№	Име на храма	Вид на храма	Вероизповедание	Населено място
1.	месчид	Месчид	Мюсюлманско изповедание	Стара Загора

Източник: Публичен регистър на храмовете и молитвените домове

Католическата църква има представителство чрез 6 храма. От тях 2 манастира, 2 църкви, 1 параклис и 1 молитвен дом. Всички те се намират в град Стара Загора. Подробна информация за тях се представя от следващата таблица.

ТАБЛИЦА 52 КАТОЛИЧЕСКИ ХРАМОВЕ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

№	Име на храма	Вид на храма	Вероизповедание	Населено място
1.	Манастир "Св. Дева Мария помощница на християните"	Манастир	Католическа църква	Стара Загора
2.	Манастир на отците Салезиани	Манастир	Католическа църква	Стара Загора
3.	Спортно-образователен комплекс "Свети Доминик Савио"	Параклис	Католическа църква	Стара Загора
4.	Храм "Св. Дева Мария помощница на християните"	Църква	Католическа църква	Стара Загора
5.	Храм "Св. Св. Кирил и Методий"	Молитвен дом	Католическа църква	Стара Загора
6.	църква "Св. Станислав епископ мъченик"	Църква	Католическа църква	Стара Загора

Източник: Публичен регистър на храмовете и молитвените домове

Молитвени домове на други официално регистрирани вероизповедания в страната по реда на Закона за вероизповеданията са 14бр. Те представляват 12 вероизповедания. 13 от молитвените домове се намират в град Стара Загора, а 1 – в с. Хрищени. Следващата таблица представя повече информация за тях.

ТАБЛИЦА 53 ДРУГИ МОЛИТВЕНИ ДОМОВЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

№	Име на храма	Вид на храма	Вероизповедание	Населено място
1.	Арменски молитвен дом "Сурп Хач"	Молитвен дом	Арменска апостолическа православна църква	Стара Загора
2.	Молитвен дом на Бяло братство	Молитвен дом	Общество „Бяло братство“	Стара Загора
3.	молитвен дом на Йехова "Зала на царството"	Молитвен дом	Свидетели на Йехова	Стара Загора
4.	Молитвен дом на СЕПЦБ	Молитвен дом	Съюз на евангелските петдесетни църкви в България	Стара Загора
5.	Молитвен дом на СЕПЦБ	Молитвен дом	Съюз на евангелските петдесетни църкви в България	Стара Загора
6.	Молитвен дом на ХЦ СИОН	Молитвен дом	Християнска църква "Сион"	Стара Загора
7.	Молитвен дом на ЦИХСПД	Молитвен дом	Църквата на Исус Христос на светиите от последните дни в България	Стара Загора
8.	Молитвен дом на СЦАСД	Молитвен дом	Съюз на църквите на адвентистите от седмия ден	Стара Загора
9.	Молитвен дом на ЦБ	Молитвен дом	Църква на Бога	Хрищени
10.	Молитвен дом на църква "Живот в слава"	Молитвен дом	Църква "Живот в слава"	Стара Загора
11.	Молитвен дом на ХЦ Месия	Молитвен дом	Християнска църква "Месия"	Стара Загора
12.	Молитвен дом на ХЦ Месия	Молитвен дом	Християнска църква "Месия"	Стара Загора
13.	Молитвен дом АХЦ Живот в Слава	Молитвен дом	Апостолически християнски център Живот и слава	Стара Загора
14.	молитвен дом на ББЦ "Спасение"	Молитвен дом	Българска Божия църква	Стара Загора

Източник: Публичен регистър на храмовете и молитвените домове

- **Пешеходен и еко туризъм**

Географското положение на общината създава добри предпоставки за развитието на пешеходен и еко туризъм. Общината заема южните склонове на Сърнена Средна гора в Старозагорското поле. Средната надморска височина на община Стара Загора е 357 м. В най-равнинната част се разпростира в диапазона 150 – 180 м. Най-високата планинска точка в общината достига до 895 м (връх Морулей). Надморската височина на град Стара Загора е 169 м. Налице са възможности за туризъм, свързан с природни

забележителности и защитени зони, паркови и зелени пространства, пешеходни маршрути и др.

По данни от Регистър на защитените територии и защитените зони в България⁷⁴ в територията на общината попадат 4 защитени територии – природни забележителности и 3 защитени зони. Природните забележителности се намират в 3 населени места в общината – в селата Казанка, Змейово, Колена. Защитените зони обхващат теченията на реки, преминаващи през територията на общината. Участъците от теченията им, засягащи общината, преминават през 17 населени места - с. Арнаутито, с. Богомилово, с. Бъдеще, с. Воденичарово, с. Елхово, с. Загоре, с. Калояновец, с. Кирилово, с. Лозен, с. Лясково, с. Малка Верея, с. Памукчии, с. Петрово, с. Пряпорец, с. Ракитница, с. Самуилово и с. Яворово.

ТАБЛИЦА 54 ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ И ЗАЩИТЕНИТЕ ЗОНИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

№	Наименование	Категория	Населено място
1.	Казането	Природна забележителност	с. Казанка
2.	Кратера на вулкана	Природна забележителност	с. Змейово
3.	Милкини скали	Природна забележителност	с. Колена
4.	Пещерите (Змеевата дупка)	Природна забележителност	с. Змейово
5.	Река Мартинка	Защитена зона по директивата за местообитанията	с. Воденичарово, с. Самуилово
6.	Река Съзлийка	Защитена зона по директивата за местообитанията	с. Арнаутито, с. Бъдеще, с. Загоре, с. Калояновец, с. Памукчии, с. Петрово, с. Ракитница
7.	Чирпански възвишения	Защитена зона по директивата за местообитанията	с. Богомилово, с. Елхово, с. Кирилово, с. Лозен, с. Лясково, с. Малка Верея, с. Пряпорец, с. Ракитница, с. Яворово

Източник: Регистър на защитените територии и защитените зони в България

Освен природните забележителности в общината, налице са паркове и зелени пространства в градски и крайградски условия. Налични са и възможности за пешеходни маршрути в град Стара Загора и в околностите. Те също подпомагат насърчаването на пешеходен туризъм. Създават предпоставки и за комбиниране от страна на туристите различни видове туризъм. Създадените условия могат да увеличат атрактивността на общината като дестинация. Основните паркове, зелени пространства и пешеходни маршрути в общината са описани по-долу.

Аязмото - парк „Митрополит Методий Кусев“

Паркът е категоризиран като недвижима културна ценност на парковото и градинското изкуство с национално значение. Обхваща площ от 3200 дка. Съществуват различни предания и легенди за историята на мястото. Според едни от тях през 864 г. княз Борис I приема християнството в тази местност. По данни на митрополит Методий Кусев в обхвата на днешния парк се е намирала вековна гора и капище до древен лековит извор.

⁷⁴ http://eea.government.bg/zpo/bg/index_search.jsp, по данни към август 2021 г.

Изграждането на парка започва през XIX век по инициатива на митрополит Методий Кусев. В парка са засадени различни растителни видове, предоставени от църкви и манастири. По този начин към момента в парка са засадени разнообразни растителни видове и се наблюдава многообразие от традиционна и екзотична флора. В близост се намират храм „Св. Теодор Тирон“, Зоопарк – Стара Загора, Зала на смеха, Алековия кът, стадион „Берое“ и други забележителности.

Парк „5-и октомври“ (Градската градина)

Паркът е разположен в централната градска част. Възстановен е след опожаряването на гр. Стара Загора. В него са поставени паметници и развлекателни съоръжения и паметници. Облагороден е в оглед нуждите за отдых и почивка на гражданите на общината и нейните посетители. В близост до парка се намират едни от основните културни забележителности – Музея на религиите, Регионалният исторически музей – Стара Загора, Художествена галерия – Стара Загора, Държавна опера – Стара Загора, Античен форум „Августа Траяна“ и др.

Парк „Бедечка“ и езеро „Загорка“

Парк „Бедечка“ е разположен на 1060 дка площ. През 1958 г. е извършено неговото залесяване. В рамките на парка има над 2000 дървета. През него преминава р. Бедечка. Също така може да бъде видян „Стария чинар“ на около 500 години, който също е природна забележителност. Дървото е от широколистен вид, източен чинар Платанус ориенталис. Диаметърът в основата му е 3,5 м, а обиколката - обиколка 11 м. Височината на дървото е 17 м. В парка се намира и изкуственото езеро „Загорка“, създадено в средата на XX век. Езерото се захранва от водите на р. Бедечка. Обитавано е от над 100 диви патици и други водни видове. Предоставя възможности за спортен риболов, корабомоделизъм, триатлон, плуване с водни лодки и колела и други водни спортове.

Мемориален комплекс „Бранителите на Стара Загора 1877 г.“

Комплексът се състои от паметник, посветен на битката за Стара Загора от 31 юли 1877 г. Паметникът е открит през 1977 г. по случай 100-годишнината от боевете за Стара Загора. По исторически сведения на мястото му е бил разположен контролен пункт, служещ на военната тактика за сраженията. Изградени са 100 стъпала до паметника. В основите е поставена костница. Пред тях се намират статуи на шестимата български опълченци и руски офицер. В конструкция във формата на щикове гори „вечен“ огън. Прилежащата територията е облагородена и подходяща за пешеходни разходки.

Парк „Александър Стамболийски“

Паркът е създаден през 1959 година. Обхваща 15 дка площ. Историята на мястото се свързва с площад за търговия с жито, поради което част от местното население го нарича с имената „Житен алан“ и „Алана“. В него се намират военни паметници на загиналите в Балканската война, Първата световна война и Втората световна война.

Парк „Артилерийски“

Парк „Артилерийски“ е един от най-новите паркове в общината. Общата му площ възлиза на 70 дка. Изграден е на мястото на бившите артилерийски казарми в града, от където произлиза и наименованието му. Освен растителното богатство, в парка са построени шадраван и японско езеро с градина. Мястото създава възможности и за спортен туризъм. Изградени са четири спортни игрища за футбол, баскетбол, волейбол,

бадминтон и тенис на корт. Снабден е с открита сцена за провеждане на културни мероприятия. Друга забележителност в парка е наличието на мини зоопарк с птици. В близост се намира археологическата недвижима културна ценност с национално значение „Неолитни жилища“.

Станционна градина

Станционната градина е създадена в периода 1898-1912 г. с обща площ от 96 дка. В близост до нея се намира Железопътна гара – Стара Загора, свързвана с името ѝ. Мястото предлага възможности за почивка и отмора на гражданите и посетители в общината.

Парк „Тракия“

Паркът е изграден в периода 1953-1972 г. През този времеви период е извършено засаждането на растителни видове. Общата му площ възлиза на 11 дка. В него се намира паметникът „Одринска епопея“. Отличително за него е, че се състои от 4 каменни блока и наподобява жертвен олтар с обща височина 3,5 м.

Пешеходен маршрут с. Ягода – Стара Загора

Екопътеката преминава през територията на община Стара Загора и община Мъглиж. Продължителността за преминаване е около 5 часа. Маршрутът преминава през подножието на върховете Дренака (469 метра надморска височина), Курткая (463 м), Каминката (554 м) и Бетер (809 м). Разкрива гледки към Средна гора, Стара планина и Подбалканската котловина. По трасето се преминава през пещера „Змеевата дупка“, категоризирана като природна забележителност в с. Змейово. Продължението на маршрута е през Чичекбаир. Завършва в Стара Загора. Маршрутът е снабден с туристическа маркировка, места за отдих, чешми.

Пешеходен маршрут Стара Загора – Старозагорски минерални бани

Маршрутът е с дължина 15 км. Времето за преминаване е около 4 часа и 30 минути. Движението е по посока северозапад. От града до с. Старозагорски бани е налична туристическа маркировка. В селото има различни забележителности. Минералните бани предоставят възможност за балнеолечение и СПА туризъм. В селото се намират праисторическа селищна могила, датирана от VI-IV век пр. Хр., местност „Мечи кладенец“, където са открити най-старите медни рудници в Европа и местност „Богородична стъпка“.

Пешеходен маршрут с. Дълбоки – х. „Морулей“

Пешеходният маршрут отнема около 2 ч. Поставена е туристическа маркировка. Трасето преминава от с. Дълбоки през до Вакуфския мост. Открива гледка към планинската долина Боаза и р. Баненска. Според някои изследователи в този участък се е намирало средновековно селище. Част от маршрута обхваща историческо трасе, по което през 1877 г. преминава част от предния отряд на ген. Гурко след сражението при с. Джуранлий /сега с. Калитиново/. Самата хижа носи наименованието на връх Морулей (895 м) в Източна Сърнена гора.

Пешеходен маршрут х. „Морулей“ – с. Колена

Маршрутът е с времетраене 3 часа. Пътеката преминава през планински поляни и пресича долината на р. Сушица. Достига до средновековна крепост Градището. В

близост е природната забележителност Милкини скали. Пешеходният маршрут е означен с маркировка и са разположени места за почивка.

Градски маршрут „Стара Загора – град с история от 8000 години“

Обхваща обиколка на културно-исторически забележителност, отличителни за община Стара Загора. Продължителността на преминаване може да бъде от 1 до няколко дни в зависимост от предпочитанията на посетителите. Обхваща посещения на Музей „Неолитни жилища” – Античен форумен комплекс „Августа Траяна” – Мемориален комплекс „Бранителите на Стара Загора 1877 г.” – Къща-музей „Градски бит XIX в.” Посочените обекти са подробно описани в прегледа на културните институти и забележителност в общината.

Градски маршрут „Прелестящият град на траяниците“

Обхваща пешеходна обиколка на античния римски град – Античен форум - площад с амфитеатрален аудиториум, терми, крепостни стени със западната порта, част от главната търговска улица – Късноантична обществена сграда с мозайка /IV-VI в. / - Късноантичен жилищен дом с мозайка /IV в./.

Градски маршрут „Руско-турската освободителна война“

Обхваща посещения на Мемориален комплекс „Бранителите на Стара Загора 1877 г.” – Паметник на Трета опълченска дружина и подполковник Калитин – Паметник „Защитниците на Стара Загора” – Регионален исторически музей – Църква „Света Троица”.

Градски маршрут „Пазители на българския дух“

Маршрутът е посветен на посещения на храмове в община Стара Загора. Обхваща Катедрален храм „Свети Великомъченик Димитър” – Енорийски храм „Свето Въведение Богородично” – Енорийски храм „Свети Николай Чудотворец” – Енорийски храм „Света Троица” – Параклис „Свети Теодор Тирон”.

Градски маршрут „Изкуството през вековете“

Този маршрут преминава през 3 забележителности на град Стара Загора. Минава през Музей „Неолитни жилища” – Регионален исторически музей – Художествена галерия.

Градски маршрут „Стара Загора – град на поетите, художниците, правите улици и липите“

Маршрутът обхваща 2 културни обекта. Посветен е на посещенията на Къща-музей „Гео Милев” и Художествената галерия – Стара Загора. Обектите са подробно описани в прегледа на културната инфраструктура на града.

- ***Фестивален и събитийен туризъм***

По данни на Регистъра на туристическите фестивали и събития⁷⁵ в община Стара Загора се провеждат над 40 фестивали, чествания и празници. Тематика на провежданите мероприятия обхваща исторически събития, отбелязване на национални и местни празници, културни прояви в областта на сценичните изкуства, изобразителното изкуство и музейната дейност, киното, литературата, народни традиции и фолклорни

⁷⁵ <http://rta.tourism.government.bg/TFRegister.aspx>, данни към август 2021 г.

прояви, кулинарни събития и др. Конкретните прояви и мероприятия са описани в следващата таблица.

ФИГУРА 88 ПРОЯВИ И МЕРОПРИЯТИЯ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

№	Наименование на туристическите фестивали и събития в община Стара Загора
1.	Бирфест в Стара Загора
2.	Ден на българската просвета и култура и славянската писменост
3.	Ден на Стара Загора
4.	Детски панаир
5.	Джаз форум - Стара Загора
6.	Дни на планинарското кино в Стара Загора
7.	Дон домат - царят на зеленчуците, празник в с. Горно Ботево
8.	Европейска нощ на литературата
9.	Европейска нощ на музеите
10.	Еко мляко с привкус на природните дадености на с. Лозен
11.	Есенен салон - годишна изложба на старозагорските художници
12.	„Изворът да не пресъхва“
13.	Летни музикални вечери на Античния форум на Августа Траяна
14.	Международен куклено-театрален фестивал Пиеро
15.	Международен филмов фестивал „Златната липа“
16.	Международен франкофонски театрален фестивал на ученическите театри
17.	Международен хоров фестивал „Августа Траяна“
18.	Международна творческа лаборатория - Ателие Оруел
19.	Национален тракийски фолклорен събор „Богородична стъпка“
20.	Национална младежка джаз сцена
21.	Нощ на изкуствата
22.	Орфеево изворче
23.	Отбелязване на годишнини от боевете за Стара Загора през Руско-турската освободителна война от 1877-1878 г.
24.	Празник в Зоопарка
25.	Празник на джанката - слива за гозби, сладко и ракия в с. Михайлово
26.	Празник на житената питка в с. Арнаутито
27.	Празник на житото - пътя на хляба в с. Преславен
28.	Празник на пелина в с. Змейово
29.	Празник на райската ябълка в с. Хрищени
30.	Празник на слънцето, билките и водата в с. Старозагорски минерални бани
31.	Празник на тиквата в с. Дълбоки
32.	Празник на черешата в с. Кирилово
33.	Седмица на изкуствата за деца и младежи за децата от децата
34.	Среща на фолклорни състави от чужбина и България - Верея и приятели
35.	Театър под звездите
36.	Тодоровден - възплътен в традицията и в силата на коня, с. Михайлово
37.	Трети март - Национален празник на Република България
38.	Фестивал на виното и културното наследство „Августиада“
39.	Фестивал на здравето „Здравей, здраве“
40.	Фестивал на камерната музика - европейската традиция и младите таланти
41.	Фестивал на маскарадните игри
42.	Фестивал на оперното и балетно изкуство
43.	Фолклорен събор на сватбената обредност в с. Дълбоки
44.	Фолклорен фестивал „В сърцето на Тракия“
45.	Честване на годишнини от рождението на Христо Ботев

Източник: Министерство на туризма

- **Винен туризъм**

В рамките на общината се отличават ресурси за развитие на винен туризъм, част от общата специализация на Тракийски туристически район. Този вид туризъм може да бъде практикуван самостоятелно или в съчетание с останалите туристически възможности. В района на общината се намират обекти (комплекси, изби, хотели, заведения), които предлагат специализирано представяне на винарски продукти. За посетителите се предоставят възможности за проследяване на процеса по винопроизводство, особености на винените масиви, технология на производството, опознаване на ферментационни етапи и особености на съхранение с цел получаването на екологични продукти. Предлагат се винени дегустации, обслужване на корпоративни и лични събития и специализирани винени турове.

- **Здравен и СПА туризъм**

Село Старозагорски минерални бани се намира на 15 км от гр. Стара Загора в западната част на Сърнена гора. Надморската височина на населеното място е 370 м. Климатът се определя като преходноконтинентален и създава благоприятни условия за туризъм и балнеолечение. В района на населеното място са разположени минерални извори с температура на водата от 40°C и дебит 12 л/сек. Водата извира от 1600 м дълбочина. През 1967 г. с. Старозагорски минерални бани в обявено за национален балнеолечебен курорт. Изследванията показват, че водата е минерализирана, хипертермална и с неутрална реакция. В съдържанието ѝ се откриват хидрокарбонати, сулфати, калций, магнезий, силиций, флуор и други микроелементи. Тези дадености подпомагат лечение на множество заболявания, както и притежават терапевтично свойства за общо благоразположение на човешкия организъм.

В с. Старозагорски минерални бани се намират над 20 места за настаняване и хотели, както и заведения от различен тип. Изградена е туристическа инфраструктура. Престоят на туристи може да бъде съчетан с посещения на локални забележителности или общински културни и туристически обекти. Непосредствено в селото е разкрита праисторическа селищна могила от VI – IV век пр.Хр. Други забележителности в околността са местността Мечи кладенец, в която се намират най-старите медни рудници, открити в Европа и местността Богородична стъпка.

Селото е място за провеждане на фестивали, събори и празници, сред които Национален Тракийски фолклорен фестивал „Богородична стъпка“, „Таласъмия“, „Еньовден – празник на билките, слънцето и водата“, Национален Мото-събор и др.

- **Градски развлекателен туризъм**

Астрономическа обсерватория „Юрий Гагарин“

Астрономическа обсерватория „Юрий Гагарин“ е открита през 1961 година. Нейн патрон е Юрий Гагарин, първият човек в историята на човечеството, който извършва космически полет. Обсерваторията развива дейност и за подпомагане на млади изследователи и любители на физиката, астрономията и науката. В периода 1978 – 1994 г. е оборудвана със звездна зала и планетариум за демонстрация на звездното небе. От 2011 г. предоставя всекидневни прогнози за космическото време. През 2014 г. във фойето и залата за посетители е представена постоянна експозиция Музей на космонавтиката. Обсерваторията разполага с богат библиотечен фонд и добре

оборудвани съвременни телескопи. За любителите и посетителите се предоставят възможности за включване в множество курсове и беседи.

Зоопарк Стара Загора

Зоопаркът в Стара Загора в открит през 1957 г. По това време той е вторият зоопарк в България, след Софийската зоологическа градина. Разположен е в местност на територията на парк „Аязмото“. В началото на 70-те години на XX век са започнати дейностите по изграждането на съвременния зоопарк. започва изграждането на сегашния зоопарк. През 2008 г. е лицензиран, а през 2015 г. е подновен лицензът. През 2014 г. зоологическата градина получава статут на спасителен център, по смисъла на Конвенцията за търговия със застрашени видове от CITES. Към момента зоопаркът е разположен на територия от 74 дка. Съхранява над 400 животни от 80 вида, сред които бозайници, птици и земноводни. Обитава се от животински видове от 6 континента: Европа, Азия, Северна Америка, Южна Америка, Африка и Австралия.

Зала на смеха

Атракционният обект „Зала на смеха“ е открит през 1968 г. Намира се в парк „Митрополит Методий Кусев“. В близост се намират Зоопарк – Стара Загора и спортни игрища. Залата разполага с 10 огледала, които показват изкривени отражения, определяни от посетителите като забавни и смешни. Поради тази причина за залата е определено това прозвище.

Музей на бирата „Светът на Загорка”

Музеят на бирата се намира в близост до езеро Загорка. Колекцията представя над 130 експоната, измежду които бутилки, етикети, чаши, подложки, кенове, отварачки, рекламни материали, книги, снимки, архивни документи и фотографии, медали, значки на производители на бира и др. Посетителските турове предлагат видеоматериали за историята и производството и дегустация на бира.

Забележителности в района

В близост до община Стара Загора са разположени други забележителности с висок туристически потенциал. Те формират алтернативи за развитие на комбинирани маршрути. Близостта до община Казанлък предоставя възможност за съчетаване на посещенията на туристическите обекти. Част от по-големите обекти са ***Парк-музей „Шипка“, Храм-паметник „Рождество Христово“ в с. Шипка, Потопената църква „Св. Иван Рилски“, Карановска селищна могила, Паметникът на Бузлуджа, Манастир „Св. Атанасий Александрийски“, Казанлъшка гробница, Голямата Косматка, Музей на розата, Художествена галерия – Казанлък*** и др. Комбинираните туристически посещения следва да увеличат времетраенето на посещаемостта и формира туристически престой, който да надгради едnodневните посещения.

7.4. ТЕНДЕНЦИИ В ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

За целите на анализа на дейността на местата за настаняване в община Стара Загора са използвани налични данни от НСИ в периода 2013-2019 г. Към момента на изготвяне на настоящия анализ данните в областта на туризма за 2020 г. не са налични чрез официалните органи на статистиката. Използвани са основните групи, които описват състоянието и формираните тенденции в сектора на местно ниво: брой места за настаняване, брой легла в местата за настаняване, брой легло-деноноция. Последният

показател разкрива какъв е обемът на реалното хотелско предлагане в рамките на отчетния период. Изчислени са и относителните показатели на предлагането: среден брой легла = брой легла/ брой места за настаняване. Разкрива средно колко легла са налични в едно място за настаняване; период на функциониране (в дни) = брой легло-денонощия/ брой легла. По този начин се изчислява средно колко дни на година/ месец функционират местата за настаняване.

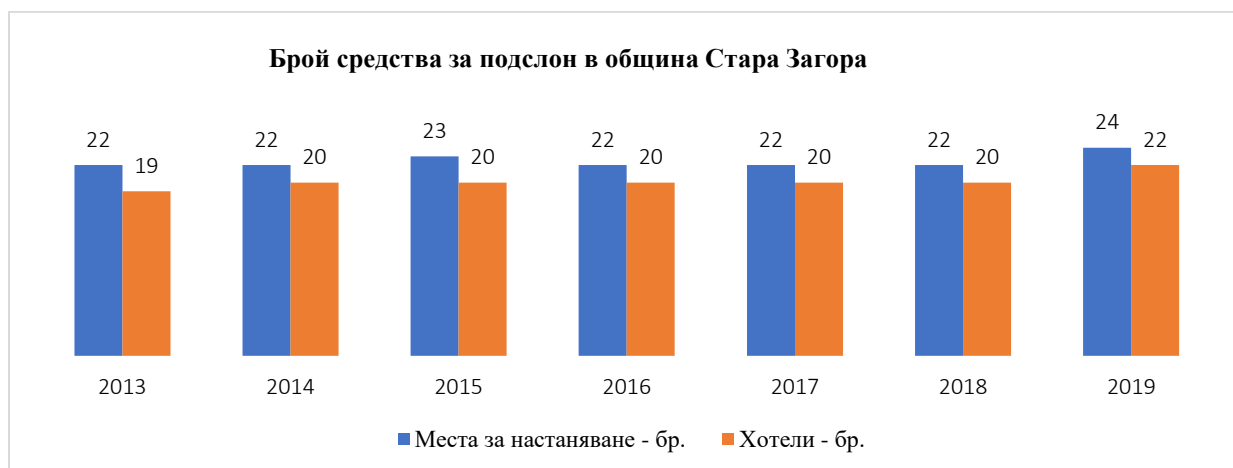
Трябва да се има предвид, че данните на НСИ се отнасят за всички категоризирани и функционирали през отчетния период места за настаняване с 10 и повече легла. В наблюдението се включват категоризираните хотели, къмпинги и други места за краткосрочно настаняване с над 10 легла, функционирали през съответния отчетен период. В показателя „други места за краткосрочно настаняване“ са обхванати вилни и туристически селища, хостели, къщи за гости, бунгала, почивни домове, хижи, частни квартири и апартаменти и други места за краткосрочно настаняване.

Легла денонощия в експлоатация е максималният капацитет на разкритите легла за всеки ден от отчетния месец. В приходите от нощувки в местата за настаняване са включени сумите, заплатени от гостите, без стойността на допълнителните услуги. Заетостта на леглата е изчислена чрез отнасяне на реализираните нощувки към легло денонощията по години. Този метод дава възможност да се разкрият структурата на хотелската леглова база и нейната използваемост, динамиката в нейното развитие, взаимната връзка между заетостта на хотелската легловата база и приходите от туристи, както и очертаващите се тенденции.

Представена е информация и за други общини в област Стара Загора. Сравнителният преглед дава възможност да се проследи позиционирането на община Стара Загора спрямо динамиката останалите териториални единици в близост. Информацията ще спомогне за определяне на конкурентоспособността на сектора, успеваемостта в привличането на туристи, използваемостта на местата за настаняване и хотелите, финансовото измерение на приходите и др.

Размерът на настанителната база на община Стара Загора остава сравнително непроменен в периода 2013-2019 г. Към 2019 г. районът разполага са общо 24 места за настаняване, от които 22 хотела. По данни на официалната статистика през 2019 г. в настанителна база в община Стара Загора са пренощували близо 78 хил. лица, които са реализирали малко над 140 хил. нощувки. На един посетител се падат средно 1,8 нощувки.

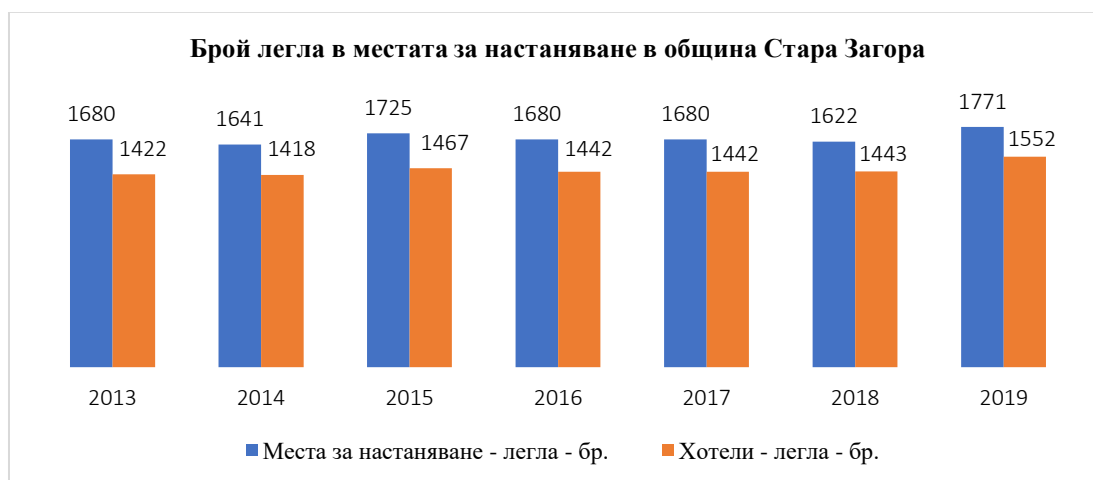
ФИГУРА 89 БРОЙ СРЕДСТВА ЗА ПОДСЛОН В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Източник: НСИ

Непроменената настанителна база през разглеждания 7-годишен период показва, че и броят на леглата в местата на настаняване остава без съществена промяна в периода 2013-2019 г. Увеличаването на броя на местата за настаняване през 2019 г., които достигат 24, води и до увеличаване на легловата база в местата за настаняване. Тя също се покачва с над 100 легла в сравнение с предходната година.

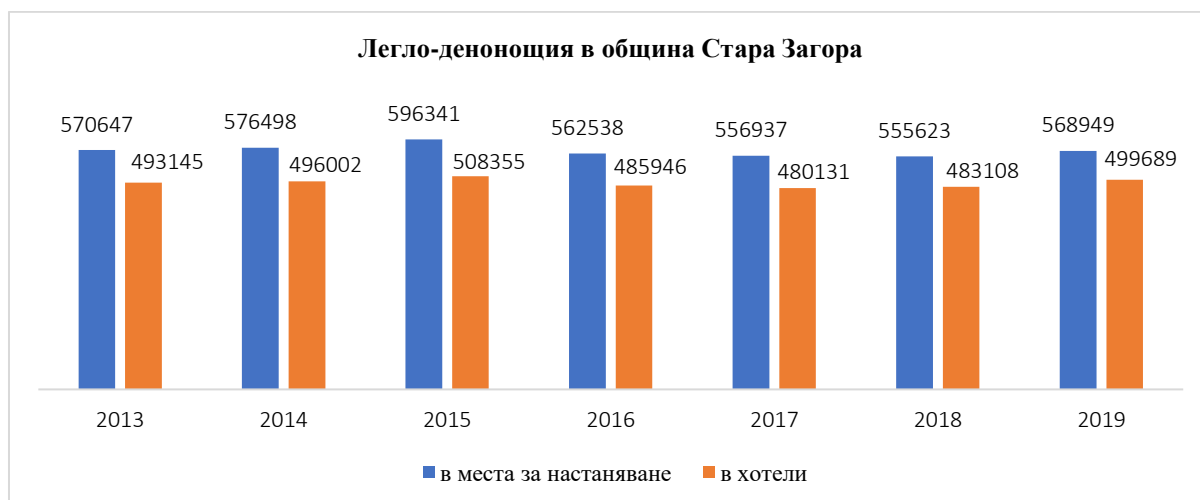
ФИГУРА 90 БРОЙ ЛЕГЛА В МЕСТАТА ЗА НАСТАНЯВАНЕ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Източник: НСИ

Броят на легло-денонощията в община Стара Загора бележи относително постоянни нива. Наблюдава се повишаване в периода 2013-2015 г. Общата сума на стойностите на легло-денонощията в местата за настаняване и в хотелите през 2015 г. е 1 104 696 бр., като това са най-високите стойности за целия разглеждан период. След тази година се отчита плавен спад през 2016 г. (1 048 484 бр.), 2017 г. (1 037 068 бр.) и 2018 г. (1 038 731 бр.) През 2019 г. се измерва повишаване – общо 1 068 638. Очертава се тенденция по-голям дял от легло-денонощията да се реализират в местата за настаняване, а по-малък – в хотелите. Стойностите показват, че легло-денонощията в местата за настаняване формират над 53% от всички легло-денонощия, а тези в хотелите – около 46%.

ФИГУРА 91 ЛЕГЛО-ДЕНОНОЩИЯ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Източник: НСИ

Периодът на функциониране в местата за настаняване и в хотелите е над 300 дни в периода 2013-2019 г. Най-голяма продължителност на функционирането им се отчита през 2014 г., когато се равнява на 351 дни и през 2015 г. – 346 дни. Най-ниски стойност се измерват през 2017 г. и 2019 г. – по 332 дни.

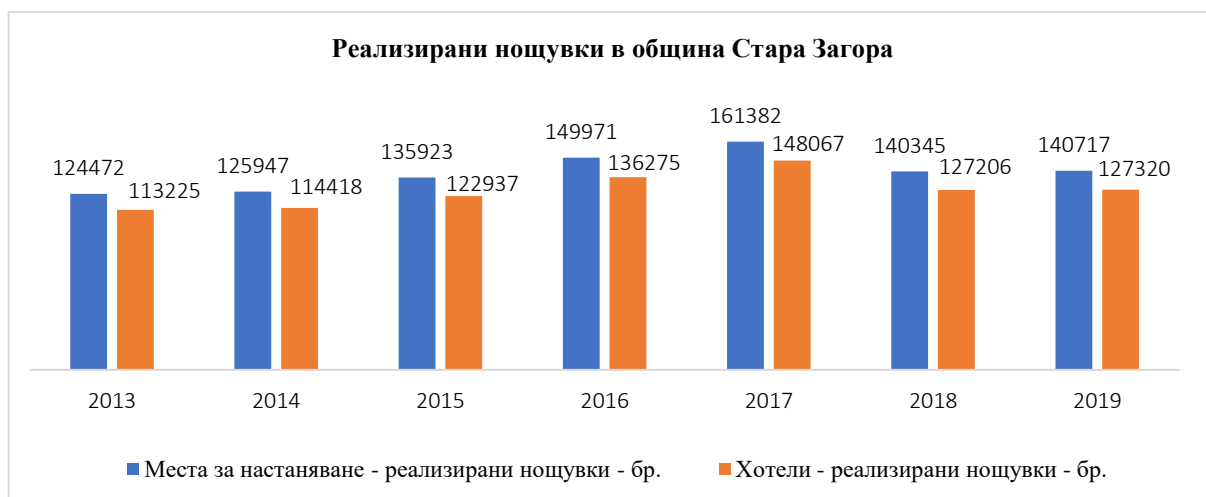
ФИГУРА 92 ПЕРИОД НА ФУНКЦИОНИРАНЕ НА МЕСТАТА ЗА НАСТАНЯВАНЕ И ХОТЕЛИТЕ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА В ДНИ

Източник: НСИ

Въпреки че броят на местата за настаняване и размерът на легловата база не търпят осезаема промяна през годините, се наблюдава тенденция в нарастването на реализираните нощувки - средно с 2,4% на година. По този начин през 2019 г. общият брой на реализираните нощувки нараства до 1 407 177. По този показател се наблюдава ръст от 13% спрямо 2013 г. През 2016 г. и 2017 г. се наблюдава покачване на нощувките, като достигат до 1 613 822 през 2017 г., след което следва спад през 2018 г. от -13%. Броят реализирани нощувки в настанителната база в община Стара Загора се запазва почти непроменено през 2019 г. Нощувките, реализирани в хотелската база през 2019 г., са 1 273 320. Те представляват 90% от всички нощувки, реализирани на територията на общината през 2019 г.

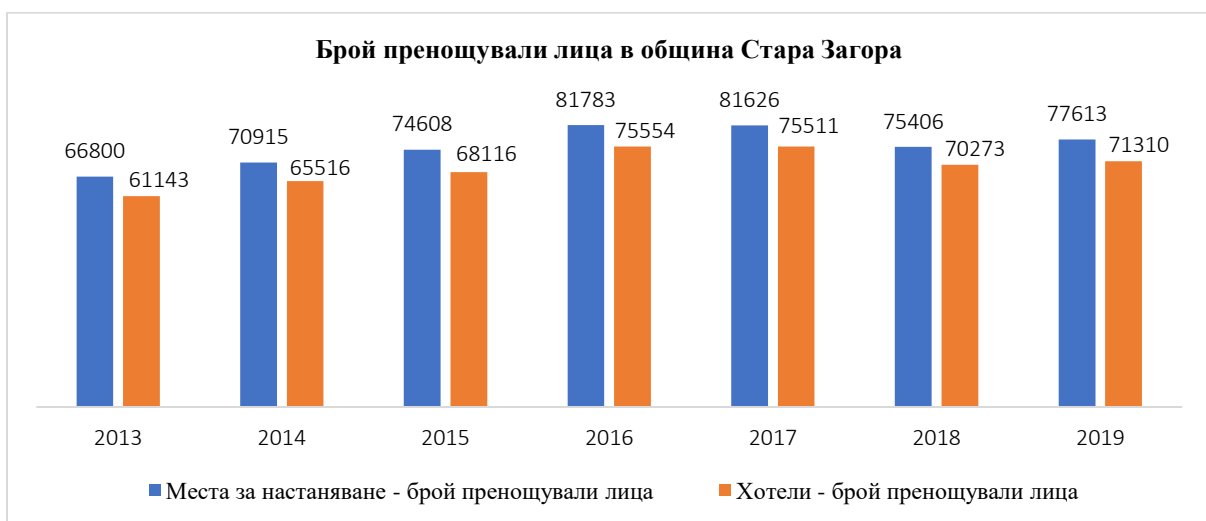
ФИГУРА 93 РЕАЛИЗИРАНИ НОЩУВКИ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Източник: НСИ

По данни на НСИ за 2019 г. общият брой пренощували лица в местата за настаняване на територията на общината е 77 613, като за изследвания период е отчетен ръст спрямо 2013 г. от 16,2% или с 10 813 души повече. И тук, както при броя реализирани нощувки, броят на пренощувалите лица в местата за настаняване се покачва през 2016 г., достигайки до 81 783 пренощували лица. През 2018 г. претърпява спад от -8,5% или близо 6 400 души по-малко.

ФИГУРА 94 БРОЙ ПРНОЩУВАЛИ ЛИЦА В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Източник: НСИ

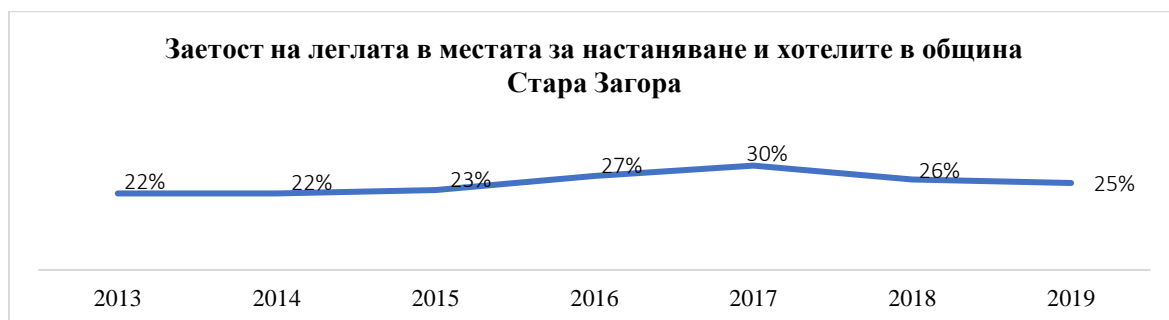
Данните за продължителността на престоя в местата за настаняване и в хотелите в община Стара Загора показват относително близки стойности през целия разглеждан период. През 2013 г. продължителността на престоя се равнява на 1,9 нощувки. През 2014-2016 г. и 2018-2019 г. тя е 1,8 нощувки. Най-голяма продължителност се измерва през 2017 г., когато престоят достига 2 нощувки.

ФИГУРА 95 ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ПРЕДСТОЯ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

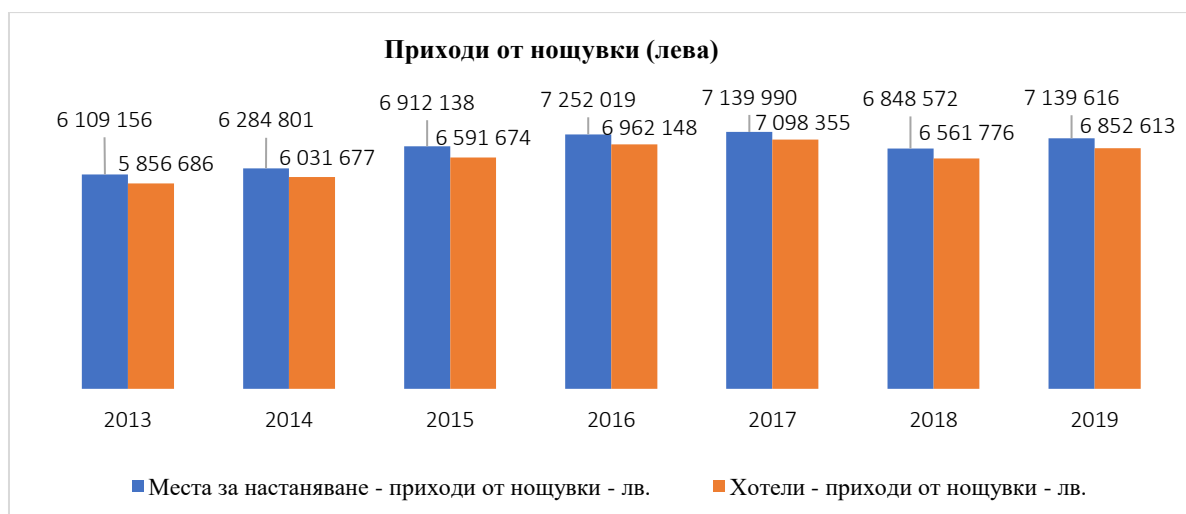
Заетостта на леглата в местата за настаняване и в хотелите в община Стара Загора (места за настаняване и хотели) също отбелязва устойчиви данни в периода 2013-2019 г., като заема стойности между 20-30%. Най-ниските измерени стойности са през първите три години, когато те се равняват на 22% (2013-2014 г.) и 23% (2015 г.). През 2017 г. се отчита ръст в заетостта, като тя достига 30%. През 2018 г. заетостта е 26%, а през 2019 г. – 25%.

ФИГУРА 96 ЗАЕТОСТ НА ЛЕГЛАТА В МЕСТАТА ЗА НАСТАНЯВАНЕ И ХОТЕЛИТЕ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Приходите от нощувки през 2019 г. достигат 7 млн. лв. Регистрираното увеличение на приходите за 2019 г. спрямо 2013 г. е с близо 17%. През целия разглеждан период макар и с малка разлика сумата от приходите от нощувки в местата за настаняване надвишава приходите в хотелите.

ФИГУРА 97 ПРИХОДИ ОТ НОЩУВКИ (ЛЕВА)

Източник: НСИ

Анализът на данните, предоставени от НСИ, представя показатели като слабо променящи се в изследвания период (2013-2019 г.). Ако разгледаните данни бъдат сравнени с данните за по-голяма община, разположена близо до Стара Загора – Пловдив, ще се забележи, че ресурсите на община Пловдив се използват много по-пълноценно и се развиват положително в изследваните години. Община Стара Загора, от своя страна, има много по-малък капацитет и има много по-ниски стойности при посещенията - настанителната база, реализираните нощувки и пренощуващите лица на територията на община Стара Загора са с $\frac{3}{4}$ по-малко през 2019 г., отколкото в община Пловдив. Легла денонощията на територията на община Стара Загора за 2019 г. възлизат над половин милион. И въпреки това, има едва около $\frac{1}{3}$ от легла денонощията в община Пловдив за същата година. Същото важи и за легловия капацитет – той е $\frac{2}{3}$ по-малък в Стара Загора. Това е предпоставка за недостатъчно пълноценно развитие на отрасъла в община Стара Загора.

- **Сравнение на община Стара Загора с избрани общини от област Стара Загора**

При анализа на местата за настаняване прави впечатление, че най-големите общини в област Стара Загора – Стара Загора и Казанлък, имат най-голям капацитет за периода 2013 – 2019 г., следвани от община Павел баня. През последните години туристическото търсене в община Стара Загора до известна степен се увеличава, докато в община Казанлък - намалява. Останалите общини имат минимален брой места за настаняване, а в 7-годишния период те или остават непроменени, или броят намалява. За 4 от 11 общини няма налична информация за местата за настаняване.

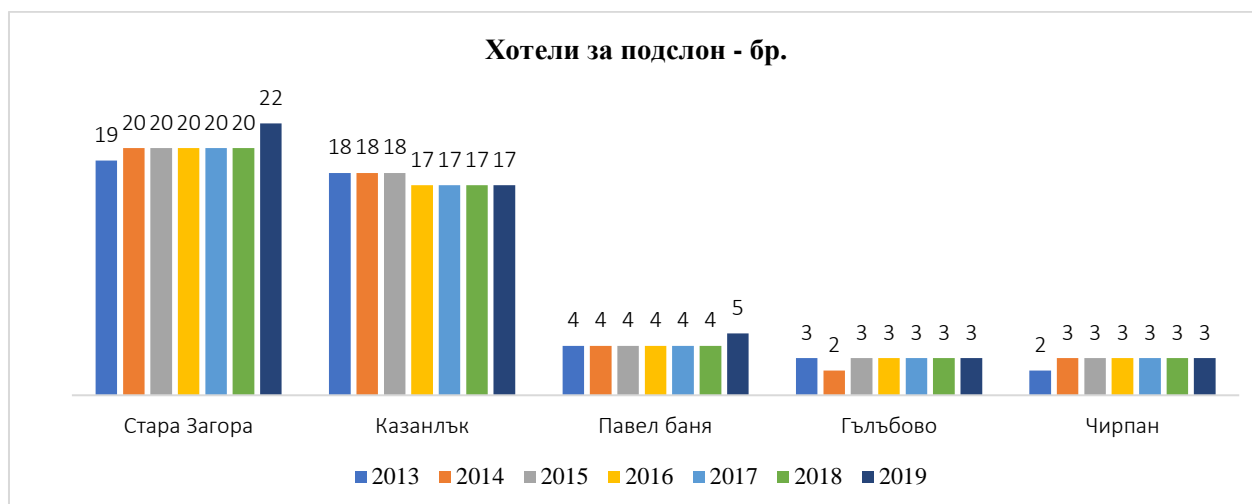
ФИГУРА 98 СРАВНЕНИЕ БРОЙ СРЕДСТВА ЗА ПОДСЛОН

Източник: НСИ

При хотелите ситуацията е аналогична - с най-голям капацитет са представени общините Стара Загора и Казанлък. Значително по-малка хотелска база се наблюдава в общините Павел баня, Гълъбово и Чирпан. И тук следва тенденцията, че по-голяма част от местата за настаняване, като при някои общини и всичките действащи, са предимно хотели.

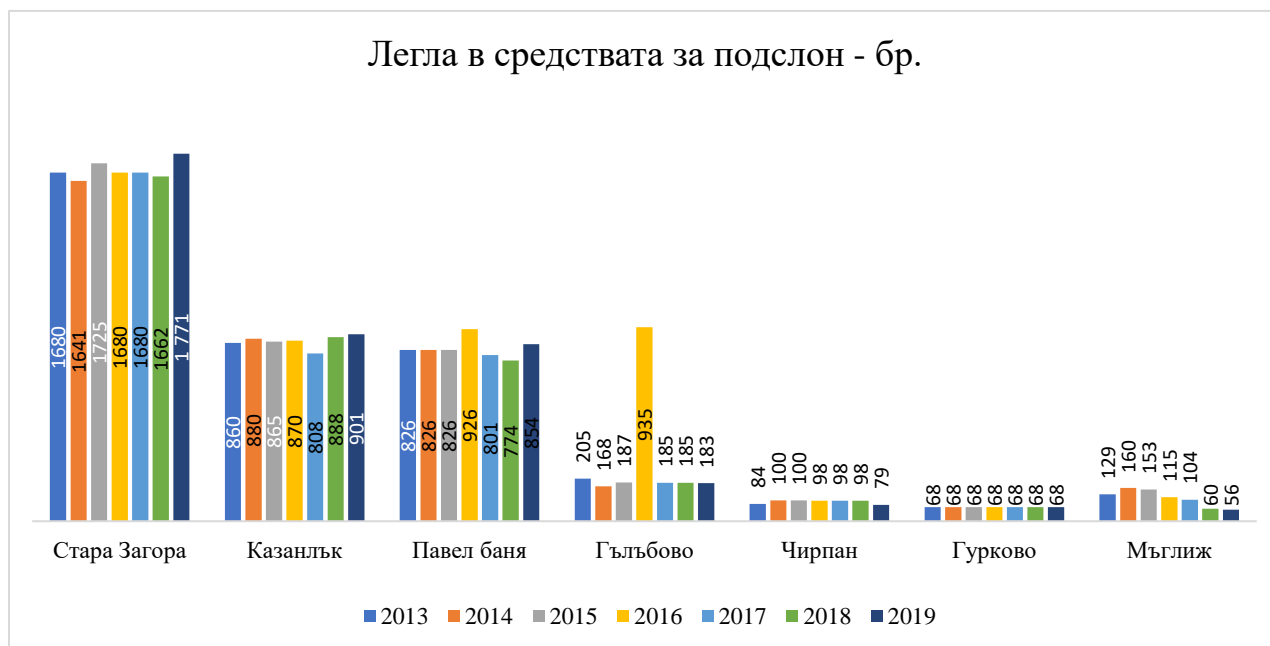
ФИГУРА 99 СРАВНЕНИЕ БРОЙ ХОТЕЛИ ЗА ПОДСЛОН

Източник: НСИ

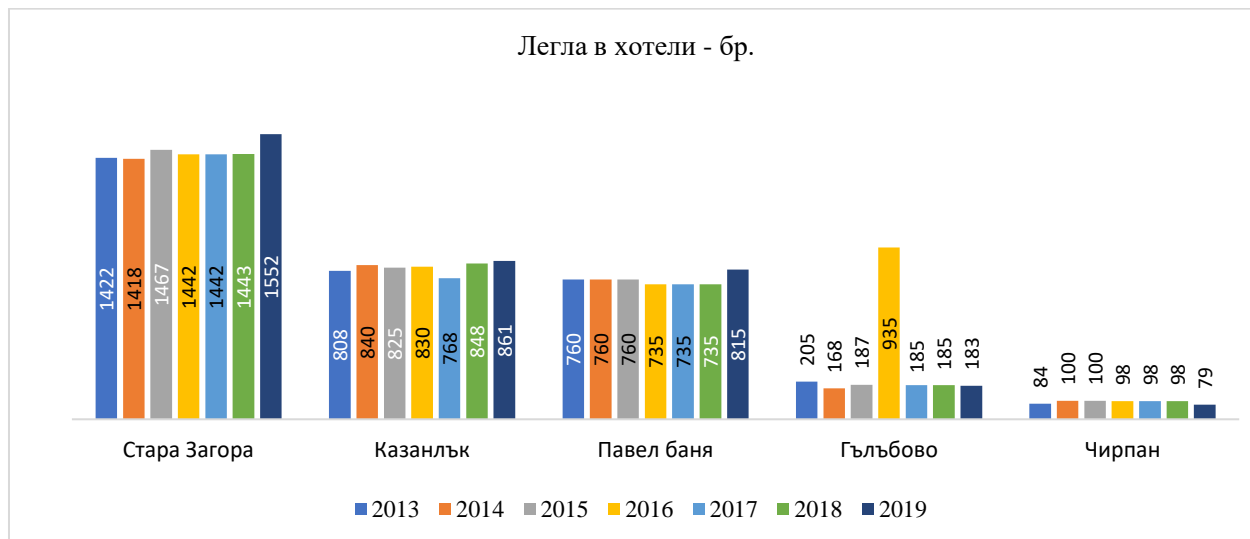
При анализа на леглата в местата за настаняване отново лидер е община Стара Загора, следвана от общините Казанлък и Павел баня, които имат почти сходен леглови капацитет, въпреки малкия брой обекти в община Павел баня, излизащи над 3 пъти по-малко от тези в община Казанлък. При останалите общини се наблюдава едва забележим спад при леглата в местата за настаняване. Впечатление прави неестествения „скок“ през 2016 г. в община Гълъбово. Малко вероятно е тази драстична разлика да е обоснована с по-голямо туристическо търсене. Причината за това по-скоро трябва да се търси в грешка при предоставянето на актуализираната информация за 2016 г. по този показател.

ФИГУРА 100 СРАВНЕНИЕ БРОЙ ЛЕГЛА В СРЕДСТВА ЗА ПОДСЛОН

Източник: НСИ

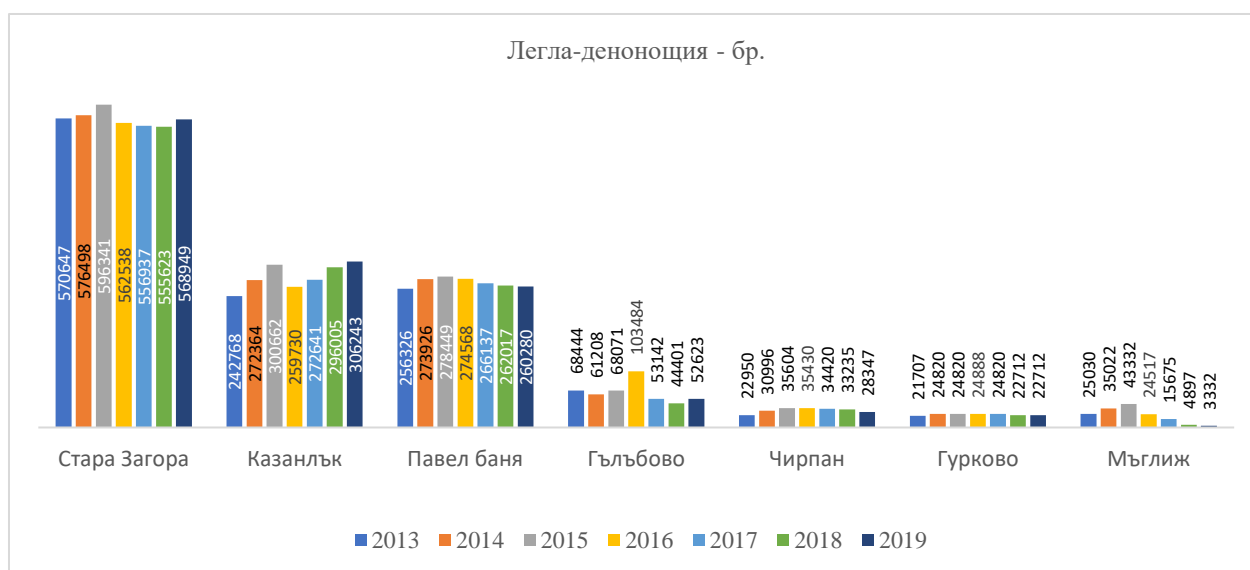
Община Стара Загора отново е на първо място при броя на леглата в хотелите за периода 2013 - 2019 г., следвана от общините Казанлък и Павел баня. В изследвания период трите общини имат известен ръст в броя на легловия капацитет. При останалите две общини, за които има предоставени данни – Гълъбово и Чирпан, не се наблюдава особена промяна при леглата в хотелската база.

Източник: НСИ

Съгласно данните от НСИ, легло денонощията в експлоатация в местата за настаняване са получени чрез събиране на броя на леглата за всеки ден на отчетния период, през който те са разкрити, независимо дали са били заети или не. На данните от следващата графика се вижда, че най-много легло денонощия за област Стара Загора в периода 2013-2019 г. са реализирани също в община Стара Загора. Общините Казанлък и Павел баня изостават средно 2 пъти от водещата община и се нареждат съответно на второ и трето място по реализирани легло денонощия.

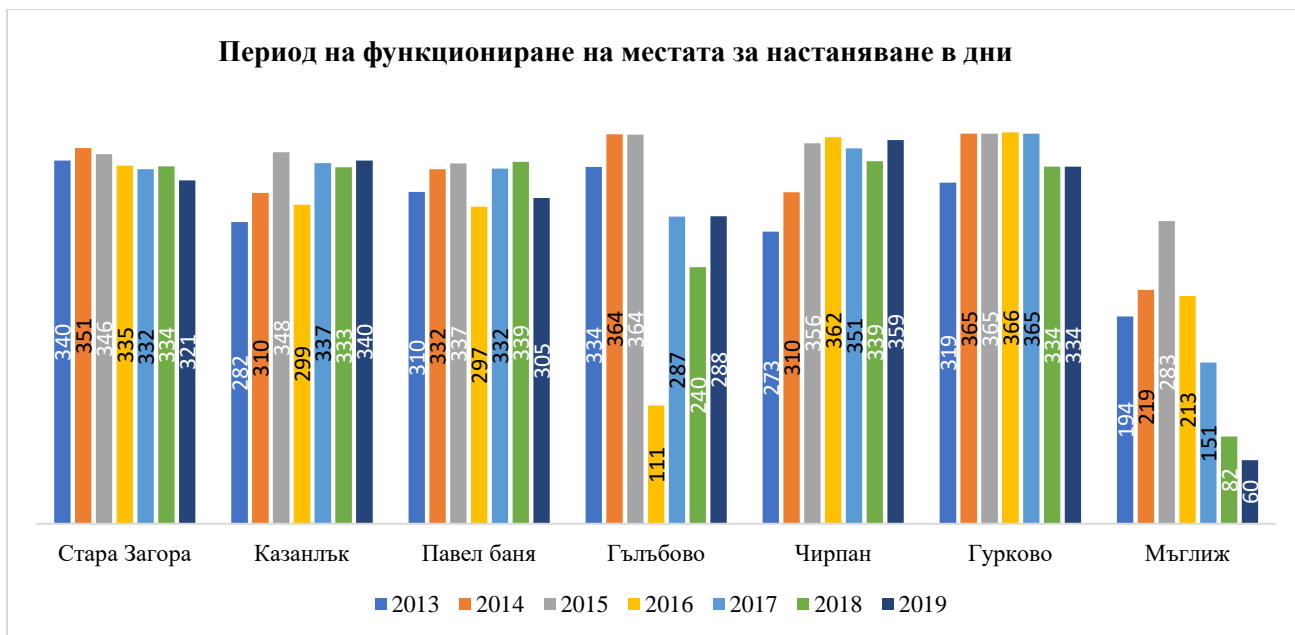
ФИГУРА 101 СРАВНЕНИЕ НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА С ИЗБРАНИ ОБЩИНИ ОТ ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА ПО ОТНОШЕНИЕ ЛЕГЛА-ДЕНОНОЩИЯ

Източник: НСИ

На следващата графика е представен периодът на функциониране на местата за настаняване в областта по общини. Този показател (период на функциониране (в дни) = брой легло-деноноция/ брой легла) показва средно колко дни на година функционират местата за настаняване. За 2019 година този показател варира от 60 за община Мъглиж, до 340 за Казанлък, но в основната част от общините периодът на функциониране на местата за настаняване надхвърля 280 дни, в това число община Стара Загора (321 дни) и Павел баня (305 дни).

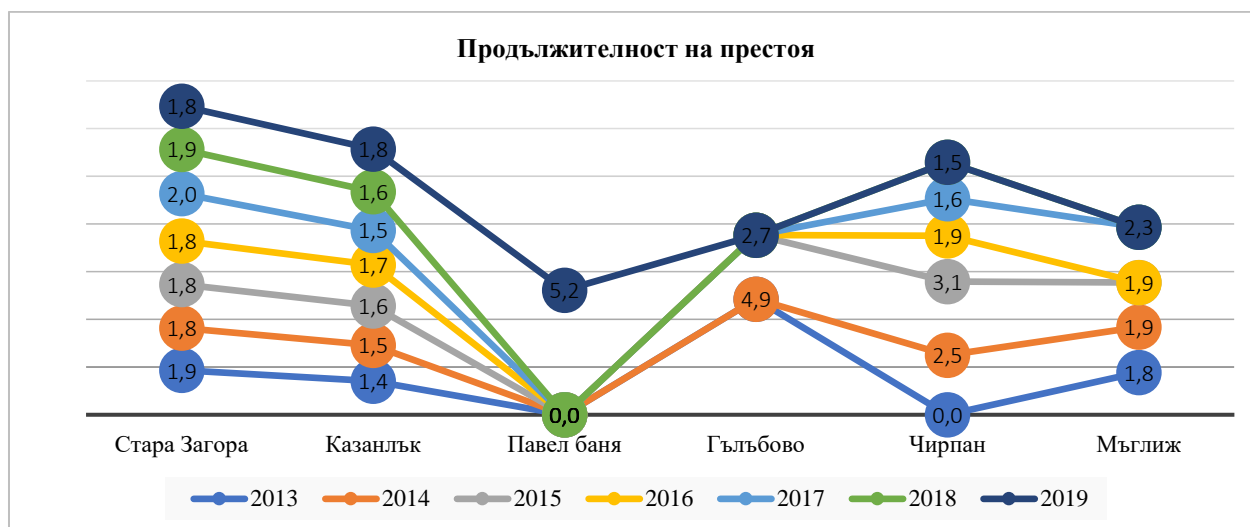
ФИГУРА 102 СРАВНЕНИЕ ПЕРИОД НА ФУНКЦИОНИРАНЕ НА МЕСТАТА ЗА НАСТАНЯВАНЕ В ДНИ

Източник: НСИ

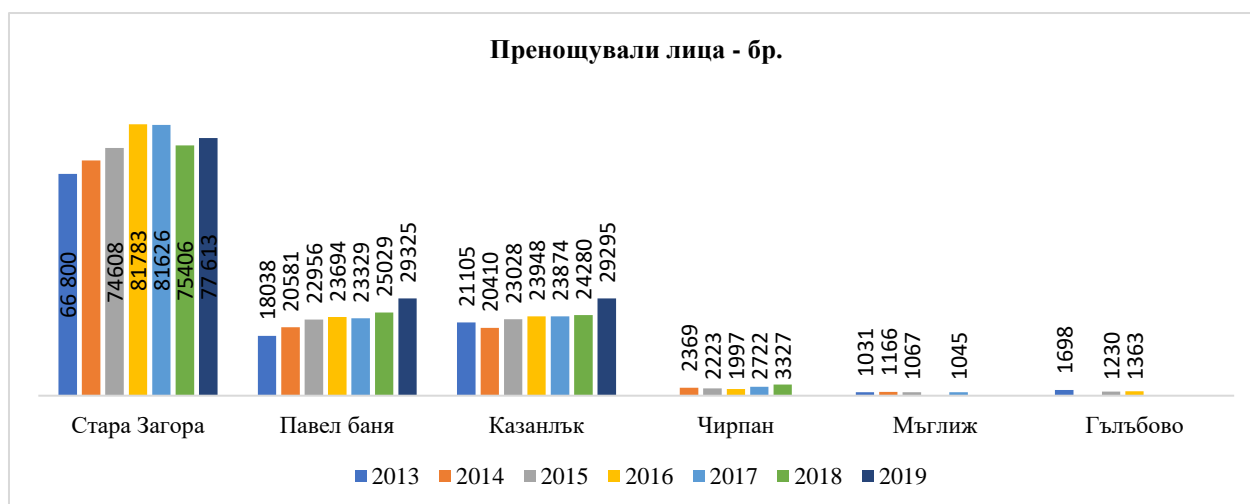
Данните от проучването показват ниска продължителност на престоя на нощуващите посетители – всеки от тях реализира средно до 2,9 нощувки. Ниските средни стойности на престоя се дължат на големия брой нощувки, реализирани с кратък престой. С най-голяма продължителност по този показател през 2019 г. е община Павел баня с 5,2 нощувки. В периода 2013-2019 г. в община Стара Загора средният брой реализирани нощувки е 1,8 нощувки, а в община Казанлък – 1,6.

ФИГУРА 103 СРАВНЕНИЕ ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ПРЕСТОЯ

В следващата таблица е посочен общият брой на туристи, използвали услугите на местата за настаняване по общини. Общата тенденция за трите водещи общини е ръст на броя на лицата, пренощували в местата за настаняване за периода 2013-2019 г. Община Стара Загора и тук е начело с 77 613 пренощували лица през 2019 г. Следва да се отбележи, че общините Павел баня и Казанлък имат почти еднакъв брой пренощували лица – около 29 300, въпреки разликата в броя на обектите.

ФИГУРА 104 СРАВНЕНИЕ НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА С ИЗБРАНИ ОБЩИНИ ОТ ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА ПО ОТНОШЕНИЕ БРОЙ ПРЕНОЩУВАЛИ ЛИЦА

Източник: НСИ

В следващата таблица са представени броят на нощувките в местата за настаняване по общини. В сравнителен план, от анализирани общини, община Павел баня е с най-високия показател по брой посетители за 2019 г. (153 252 души), въпреки по-ниския брой налични легла и по-ниския брой пренощували лица в местата за настаняване. Вероятно причина за това е целогодишното предлагане на СПА и уелнес услуги на територията на общината. На второ място по брой реализирани нощувки в местата за настаняване се нарежда община Стара Загора (140 717 души), а на трето – община Казанлък, в която се отчита 3 пъти по-нисък брой реализирани нощувки през 2019 г. (52 236 души).

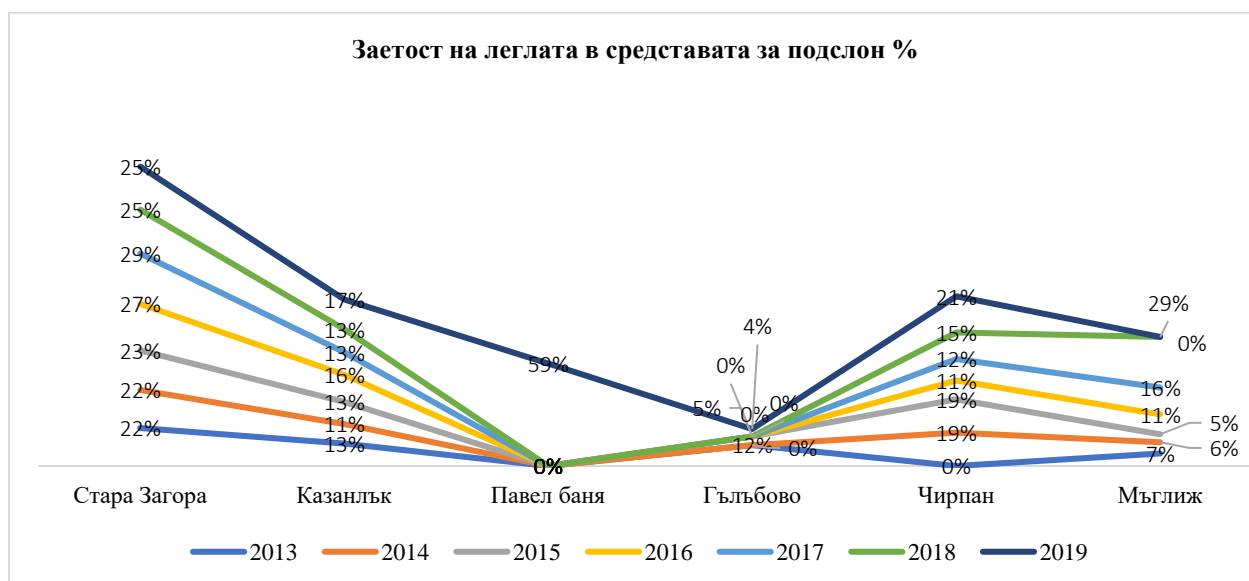
ФИГУРА 105 СРАВНЕНИЕ НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА С ИЗБРАНИ ОБЩИНИ ОТ ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА ПО ОТНОШЕНИЕ БРОЙ РЕАЛИЗИРАНИ НОЩУВКИ В СРЕДСТВАТА ЗА ПОДСЛОН

Източник: НСИ

Съгласно методологическите бележки на НСИ е посочено, че заетостта на леглата се получава като съотношение между реализирани нощувки и легла денонощия в експлоатация. Заетостта е динамична величина и показва годишните колебания. Тя е важен индикатор за ефективността на хотелиерския бизнес и отразява степента, в която реално се използва съществуващият настанителен капацитет. Изчисленията за заетостта на местата за настаняване показва, че те се натоварват слабо и неефективно. За 2019 г. за община Павел баня този показател е 59%, за Стара Загора 25%, а за Чирпан - 21%. В общините Стара Загора, Казанлък и Мъглиж са наблюдава известно покачване на заетостта през изследвания период, но въпреки това нивата остават много ниски.

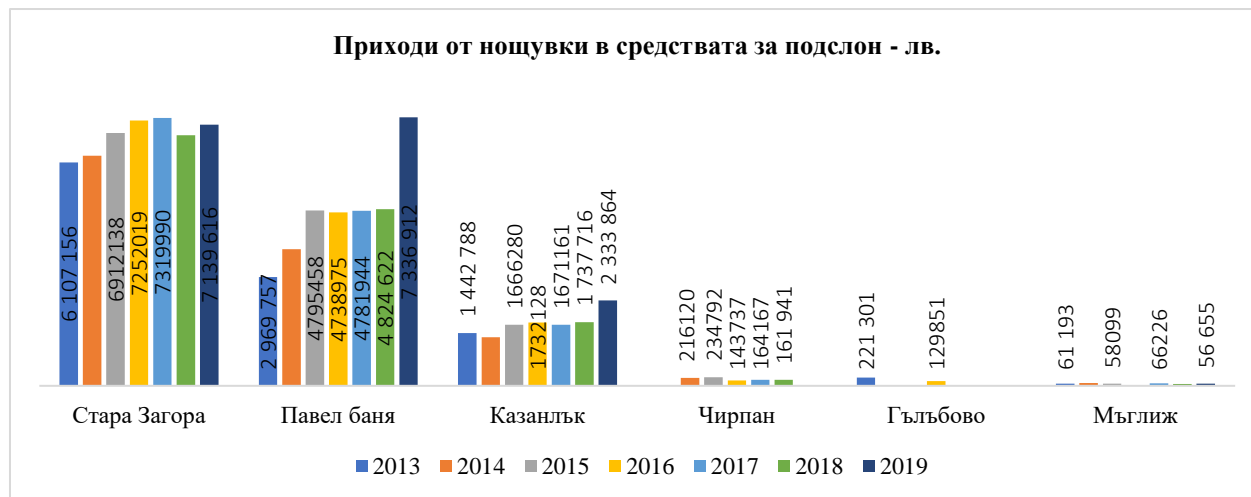
ФИГУРА 106 СРАВНЕНИЕ ЗАЕТОСТ НА ЛЕГЛАТА В СРЕДСТВАТА ЗА ПОДСЛОН %

Източник: НСИ

Най-големи приходи от нощувки реализират местата за настаняване в община Павел баня и Стара Загора, като за периода 2013-2019 г. те нарастват и достигат над 7 млн. лв. Това е близо четири пъти повече от община Казанлък.

ФИГУРА 107 СРАВНЕНИЕ ПРИХОДИ ОТ НОЩУВКИ В СРЕДСТВАТА ЗА ПОДСЛОН В ЛЕВА

Източник: НСИ

ИЗВОДИ ЗА ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

- Наличните туристически ресурси в община Стара Загора показват възможности за развитие на поне 7 вида туризъм – културен, събитийен, здравен и СПА туризъм, религиозен, пешеходен, винен, развлекателен.
- Наблюдава се развита културна инфраструктура национални и общински културни институти в областта на културното наследство, визуалните изкуства, музикалните, танцовите и сценичните изкуства, киното, библиотечното и читалищното дело и др. Разположените храмове подпомагат както културния туризъм, така и религиозния. Обособилата се културна мрежа и разнообразната програма и дейности създават предпоставки за целогодишен туризъм в общината без критична зависимост от сезонността.
- Природните забележителности, наличните паркове и зелени пространства в градски и крайградски условия спомагат за обособяване на пешеходни маршрути в град Стара Загора и в околностите. Те също подпомагат насърчаването на пешеходен туризъм. Създават предпоставки и за комбиниране от страна на туристите различни видове туризъм. Създадените условия могат да увеличат атрактивността на общината като дестинация.
- Сред водещите предимства на общината са природните дадености и географското положение на с. Старозагорски минерални бани. Оползотворяването на потенциала на населеното място има ключово значение за развитие на здравен и СПА туризъм.
- Съществуващата инфраструктура предразполага към краткосрочни туристически посещения. Данните на общинско ниво показват, че за периода броят нощувки не надвишава 2. Наблюдава се потенциал за насърчаване увеличаването на престоя на посетителите.
- Туристическите обекти в общината позволяват привличането на разнообразни туристи – спрямо възраст, социален статус, платежоспособност и др.

Комбинирането на различните видове туризъм може да спомогне за увеличаване на продължителността на престоя и привличането на по-голям брой туристи.

- Анализът на данните показва, че за периода 2013-2019 г. се не се наблюдава промяна в материалната база, свързана с настаняването на туристите. Въпреки това при показатели като реализирани нощувки, посетители и приходи от нощувки се наблюдава ръст в изследвания период. Приходите от нощувки през 2019 г. достигат 7 млн. лв. Регистрираното увеличение на приходите за 2019 г. спрямо 2013 г. е с близо 17%.
- В изследването се откроява, че общините Стара Загора е сред общините с най-високи показатели и използваемост на туристическата си ресурсна осигуреност. Това обстоятелство създава конкурентно предимство за общината за бъдещо развитие на сектора. В областта се проявяват още две общини с високи показатели – община Казанлък и община Павел баня. Те се очертават като потенциални партньори за изграждане на сътрудничество в туризма и съвместни туристически продукти.
- В близост до община Стара Загора са разположени други забележителности с висок туристически потенциал. Те опосредстват алтернативи за развитие на комбинирани маршрути. Близостта до община Казанлък предоставя възможност за съчетаване на посещенията на туристическите обекти. Комбинираните туристически посещения следва да увеличат времетраенето на посещаемостта и формира туристически престой, който да надгради кратките посещения.

8. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА СЕЛИЩНАТА МРЕЖА И ЖИЛИЩНИЯ СЕКТОР

Според класификацията на населените места, в община Стара Загора има един единствен град, попадащ в категория голям град, 4 средни (1-3 хил. жит.), 21 малки (200 – 1000 жители) и 26 много малки села (под 200 жители). Освен функционален, градът е и пространствен център. Над 85% от населението е съсредоточено в града. Около 30% от територията на общината е заета от селища с нищожен демографски потенциал. По степен на благоустроеност, селата имат сходни характеристики-всички са електрифицирани и водоснабдени.

По отношение на достъпността и междуселищните връзки, се оформят групи на “привилегировани” и “дискриминирани” села. Разположените по протежение на първокласната пътна мрежа са безпроблемни, докато връзките между селата южно от Калояновец и тези в североизточния район са силно възпрепятствани от лошо състояние на пътищата. Изследваната транспортна достъпност показва, че от всички села на общината до град Стара Загора може да се достигне с автомобил в рамките на 30 минути.

Като физическа структура, селищната мрежа е добре развита, балансирана върху цялата територия на общината. Дисбалансът, основно се дължи на демографските и функционалните характеристики на населените места. Силно изяви са различията между общинския център и останалите урбанизирани територии.

Броят на жилищата на територията на общината към 31.12.2019 г. е 176 421, като следва да се отбележи, че регионът е със среден процент на гъстота на населението спрямо другите региони - 61%.

Полезната жилищна площ за общината е 12 677 238 кв.м., от които 10 838 425 кв.м. жилищна и 1 838 813 кв.м спомогателна. Общият брой на жилищните сгради е 89 640,

като най-голям е делът на тухлените жилища 60 060 бр., стоманено бетонни са 2098, панелни-767 бр. и делът на жилищата от други материали също е значителен 26 715 бр.

През 2019 г. са въведени в експлоатация жилища общо 125 сгради, 115 от тях новопостроени и 10 разширени.

В общината преобладават частните жилища на физически лица 171 286, държавните и общински имоти са 3 303, а частните имоти на юридически лица са едва 1 832 бр. По отношение на броя помещения в жилищата най-многобройни са тристайните апартаменти-62 779, двустайните се нареждат на второ място -57 151 бр., четиристайните жилища са 31 513 бр., като най-малко са жилищата с 6 и повече стаи-6072 бр., петстайните имоти са малко над 7000. Средният брой на лицата в едно жилище на територията на общината е 1,78

През 2015 г. и 2016 г. община Стара Загора концентрира усилия, максимален брой домакинства да се включат в Националната програма за обновяване на многофамилни жилищни сгради. Към ноември 2017 г. общината е сключила договори с 251 сдружения на собственици на сгради, отговарящи на изискванията на Програмата.

Община Стара Загора е сключила 75 договора с Българска банка за развитие за обновяване и саниране на жилищни сгради с над 36 апартамента по НПЕЕМЖС. СМР по всички сгради вече са приключени и отчетени на МРРБ. Санираните сгради са строени по индустриален способ преди 1999 г., а именно ЕП, ЕПЖС, ЕПК и т.н. и са с много ниска енергийна ефективност.

В рамките на проекта са изготвени технически паспорти на сградите и е извършено енергийно обследване с предписание какви ЕСМ /енергийно спестяващи мерки / да бъдат изпълнени за всяка сграда, за да бъде постигнат минимум клас „С“ енергийна ефективност. Досега в Община Стара Загора са усвоени около 78 млн. лева по НПЕЕМЖС и са обновени 5 336 апартамента.

Паралелно с изпълнението на СМР по договорите с ББР по НПЕЕМЖ, община Стара Загора разгледа, одобри и сключи договори за участие в програмата със сдружения на собствениците /СС/ общо 180 договора през 2016 г. и 2017 г., включително за сгради от минимум 6 апартамента и минимум на 3 етажа. Сключените договори обхващат общо 6036 апартамента, които са включени в Регистъра със заявления за финансиране на ББР и очакват финансиране.

В края на 2020 г. броят на санираните жилищни сгради е 88 при целева стойност 199 за 2020 г., като и размерът на „Инвестиции в обновяване и енергийна ефективност на сграден фонд“ е значително под предвидените средства в размер на 76 624 лв.: реално отчетени средства за 2020 г. са в размер на 45 195 лв.

Повишаването на енергийната ефективност в жилищните сгради и създаване на „зелено“ мислене са едни от основните приоритети, заложили в дългосрочната стратегия за достигане на европейските цели до 2020 г., тъй като сектор „Сгради“ генерира около 40% от въглеродните емисии и има голям потенциал за реализиране на спестявания.

Относно възможностите за продължаване на програмата и осигуряване на финансиране наред с възможностите за национално финансиране, има и вариант за осигуряване на финансиране с европейски средства по линия на Плана за възстановяване и устойчивост, предназначен за възстановяване на последствията от КОВИД – 19. В този фонд има 12

млрд. лева за България, които предстои да бъдат разпределени за подкрепа на развитие на страната в различни сфери на социално-икономическия живот. Засега в този План се предвиждат около 3 млрд. лева за мерки за енергийна ефективност на частни жилищни сгради /като продължение на НПЕЕМЖС/, промишлени и индустриални сгради, публични, спортни и културни институции и мерки за енергоспестяващо улично осветление.

В Инвестиционната програма на община Стара Загора, вкл. с актуализацията през 2018 г., са включени общо 7 проекта с 11 обекта, концентрирани основно в 2 от зоните за въздействие: в ЗВ I (Зона с преобладаващ социален характер) и ЗВ II (Зона за въздействие на публични функции с висока обществена значимост), както и обекти от проектите на ИПГВР за интегриран градски транспорт и енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради. Списъкът с индикативни основни проекти на Инвестиционната програма включва 6 проекта на обща индикативна стойност 53 783 000 лв., и списък с резервни проекти, включващ 10 проекта на индикативна стойност 28 300 000 лв. Тези проекти са разпределени по следните инвестиционни приоритети: Енергийна ефективност, социална инфраструктура, интегриран градски транспорт, образователна инфраструктура.

В програмата за управление на града за периода 2019-2023 г. са заложили цели за обезпечаване на населението с нови общински жилища. Освен това се запазва темпът на строителство на жилищни сгради от частни инвеститори.

9. ОПИСАНИЕ НА ЕЛЕМЕНТИТЕ НА ГРАДСКОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

По данни от Националния публичен регистър на недвижимите културни ценности, воден от Националния институт за недвижимо културно наследство (НИНКН) на територията на **община Стара Загора са идентифицирани 334 обекта** със статут на недвижими културни ценности (НКЦ) по смисъла на Закона за културното наследство, обн. ДВ. бр. 19 от 13 март 2009 г. Според научната и културната област⁷⁶, към която се отнасят, се отчитат обекти в **6 категории**:

- **архитектурно-строителни недвижими културни ценности:** сгради, съоръжения, конструкции, части или съчетания от тях, които имат историческа, естетическа, техническа, културно и производствено-техническа, пространствена и функционална стойност;
- **археологически недвижими културни ценности:** материални следи за човешка дейност, неделими от средата, в която са създадени, които се идентифицират чрез археологически изследвания;
- **художествени недвижими културни ценности:** произведения на изящните и приложните изкуства - неразделни елементи от пространствената среда, в която или за която са създадени;
- **исторически недвижими културни ценности:** сгради, съоръжения, други структури и паметни места, свързани със забележителни исторически събития и личности;
- **недвижими културни ценности на парково и градинско изкуство:** исторически паркове и градини от значение за развитието на паркоустройственото изкуство и наука;

⁷⁶ Прямо чл. 47 от Закона за културното наследство

- **урбанистични недвижими културни ценности:** обособими части от селищна територия и селищни образувания, чиито елементи са пространствено свързани и могат да се разграничат топографски.

Според пространствената структура и териториалния обхват⁷⁷ недвижимите културни ценности на територията на общината са:

- **единични**
- **групови**

Преобладаващият вид недвижими културни ценности спрямо тази класификация са единичните. Като групови са идентифицирани едва 7 недвижими културни ценности (6 групови НКЦ и 1 елемент от групова НКЦ).

Според културната и научната стойност и обществената значимост⁷⁸ недвижимите културни ценности на територията на община Стара Загора попадат в следните категории:

- **национално значение:** културни ценности с изключителна стойност за културата и историята на страната;
- **местно значение:** културни ценности, свързаните с културата и историята на населени места, общината или областта;
- **ансамбловото значение:** поддържащите пространствената характеристика и архитектурната типология на груповата ценност, към която принадлежат;
- **за сведение:** самостоятелни обекти с ниска индивидуална стойност - носители на информация за научната и културната област, към която се отнасят.

На територията на град Стара Загора се намират **133 недвижими културни ценности**. Останалите **201 недвижими културни ценности** са разположени на територията на селата, попадащи в рамките на общината.

Градското културно наследство в рамките на град Стара Загора обхваща недвижими културни ценности, които според научната и културната област са:

- **архитектурно-строителни;**
- **археологически;**
- **художествени;**
- **на парковото и градинското изкуство.**

Според пространствената структура и териториалния обхват недвижимите културни ценности в града са предимно единични. **Груповите недвижими културни ценности** са 7, от които 1 е резерват.

Според културната и научната стойност и обществената значимост недвижимите културни ценности в град Стара Загора попадат в следните категории:

- **национално значение**
- **местно значение**
- **за сведение**

⁷⁷ Спрямо чл. 48 от Закона за културното наследство

⁷⁸ Спрямо чл. 50 от Закона за културното наследство

Сред културните ценности с най-висока степен на значение и защита са обектите, получили категория „национално значение“. Общо 31 обекта в града са придобили такъв статут. Според научната и културната област, към която принадлежат, 21 недвижими културни ценности са археологически, от които 1 е археологически резерват, 8 – художествени, 5 – архитектурно-строителни, 6 – исторически и 1 – на парковото и градинското изкуство. Част от обектите са категоризирани в повече от 1 категория спрямо този критерий. Според пространствената структура и териториалния обхват общ 25 недвижими културни ценности са определени като единични, а 2 – като групи. Следващата таблица показва в обобщен вид информацията за тях, както следва:

ТАБЛИЦА 55 КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ С „НАЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ“ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

№	Наименование	Населено място	Вид според научната и културната област	Вид според пространствената структура и териториалния обхват	Категория
1.	Ески джамия	гр. Стара Загора	архитектурно-строителна и художествена	единична	национално
2.	Еднокорабна, едноапсидна църква	гр. Стара Загора	археологическа	единична	национално
3.	Култов център “Тракийско светилище, средновековна църква и джамия “Хамза бей” /”Ески джамия”/	гр. Стара Загора	архитектурно-строителна и художествена	единична	национално
4.	Църква „Света Троица“	гр. Стара Загора	архитектурно-строителна, художествена и историческа	единична	национално
5.	Ансамбъл на църквата „Св. Димитър“, включващ църквата с възстановения метох, училището и историческото място на метоха	гр. Стара Загора	архитектурно-строителна и художествена	групова	национално
6.	Църква „Св. Димитър“	гр. Стара Загора	архитектурно-строителна, художествена и историческа	единична	национално
7.	Къща-музей „Гео Милев“	гр. Стара Загора	историческа	единична	национално
8.	Къща, свързана с Николай Лилиев	гр. Стара Загора	историческа	единична	национално
9.	Чадър могила /Могилен некропол/	гр. Стара Загора	археологическа	единична	национално
10.	Мавзолей – костница и надгробен паметник	гр. Стара Загора	историческа	единична	национално
11.	Мавзолей – костница и надгробен паметник	гр. Стара Загора	историческа	единична	национално
12.	Парк „Аязмото“	гр. Стара Загора	на парковото и градинското изкуство	единична	национално

13.	Античен и средновековен град „Августа Траяна – Верея“	гр. Стара Загора	археологически резерват	резерват /групова /	национално
14.	Късно римска мозайка	гр. Стара Загора	археологическа	единична	национално
15.	Южната порта на Августа Траяна	гр. Стара Загора	археологическа	единична	национално
16.	Останки от римска сграда с мозаечен под	гр. Стара Загора	археологическа	единична	национално
17.	Античен комплекс	гр. Стара Загора	археологическа и художествена	единична	национално
18.	Късноантична обществена сграда	гр. Стара Загора	археологическа и художествена	единична	национално
19.	Сектор от укрепителната система на „Августа Траяна -Верея“; Участъци от западната крепостна картина и протейхизма пред нея; Крепостна стена и съоръжения от юг	гр. Стара Загора	археологическа		национално
20.	Кардо максимум	гр.Стара Загора	археологическа	единична	национално
21.	Раннохристиянска църква и некропол	гр.Стара Загора	археологическа и художествена		национално
22.	Куполна гробница от римската епоха	гр.Стара Загора	археологическа	единична	национално
23.	Неолитни жилища	гр.Стара Загора	археологическа	единична	национално
24.	Късноантична сграда и средновековен некропол	гр.Стара Загора	археологическа	единична	национално
25.	Шопова могила	гр.Стара Загора	археологическа	единична	национално
26.	Селищна могила, известна като „Берекетска могила“	гр.Стара Загора	археологическа	единична	национално
27.	Матеева могила	гр.Стара Загора	археологическа	единична	национално
28.	Могилен некропол от 5 могили	гр.Стара Загора	археологическа		национално
29.	Могилен некропол от 6 могили	гр.Стара Загора	археологическа		национално
30.	Надгробна могила	гр.Стара Загора	археологическа	единична	национално
31.	Димова могила	гр.Стара Загора	археологическа	единична	национално

Източник: НИИКН

Недвижимите културни ценности в град Стара Загора, получили категория „местно значение“ или с определена предварителна такава, са над 70. Голяма част от тях са функциониращи жилищни или жилищно-търговски сгради. По-забележителните обекти, които оформят историческия облик на града и са интегрирани в градското устройство са представени в следващата таблица.

ТАБЛИЦА 56 КУЛТУРНИТЕ ЦЕННОСТИ С „МЕСТНО ЗНАЧЕНИЕ“ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

№	Наименование	Населено място	Вид според научната и културната област	Вид според пространствената структура и териториалния обхват	Категория
1.	Жилищна сграда, музей „Веселин Ханчев“	гр.Стара Загора	архитектурно–строителна и историческа	единична	местно
2.	Зелената баня	гр.Стара Загора	архитектурно–строителна	единична	местно
3.	Хаджи Ангелова къща – музей “Градски бит“	гр.Стара Загора	архитектурно–строителна	единична	местно
4.	Къща на Бухчеви	гр.Стара Загора	архитектурно–строителна	единична	местно
5.	Девическата гимназия /сега Начално училище „Славейков“/	гр.Стара Загора	архитектурно–строителна	единична	местно
6.	I–Ва мъжка гимназия /сега Строителен техникум/	гр.Стара Загора	архитектурно–строителна и историческа	единична	местно
7.	Читалищен театър	гр.Стара Загора	архитектурно–строителна	единична	местно
8.	Градски хали	гр.Стара Загора	архитектурно–строителна	единична	местно
9.	Жилищно-търговска сграда на Салабашев	гр.Стара Загора	архитектурно–строителна и художествена	единична	местно
10.	Жилищна сграда на д-р Кожухаров	гр.Стара Загора	архитектурно–строителна	единична	местно
11.	Сграда на популярна банка “Юнион”	гр.Стара Загора	архитектурно–строителна	единична	местно
12.	Хотел „Тракия“	гр.Стара Загора	архитектурно–строителна	единична	местно
13.	Жилищна сграда /Държавен архив/	гр.Стара Загора	архитектурно–строителна	единична	местно
14.	Църква “Св. Никола”	гр.Стара Загора	архитектурно–строителна и художествена	единична	местно
15.	Параклис “Св. Тодор Тирон” – „Аязмото“	гр.Стара Загора	архитектурно–строителна и художествена	единична	местно
16.	Комплекс на църквата “Св. Богородица”, включващ църквата и сгради	гр.Стара Загора	архитектурно–художествена и историческа	групова	местно
17.	Сграда на Митрополията /Държавен арбитраж/	гр.Стара Загора	архитектурно–строителна	единична	местно
18.	Художествена галерия	гр.Стара Загора	архитектурно–строителна	единична	местно
19.	Лобно място на Колю Ганчев	гр.Стара Загора	историческа	единична	местно
20.	Паметник на подполковник Калитин,	гр.Стара Загора	историческа	единична	местно

	руски войни и български опълченци				
21.	Паметник на гроба на поручик Николай Алексеевич	гр.Стара Загора	историческа	единична	местно
22.	Историческо място с костница-паметник “Бранителите на Стара Загора”	гр.Стара Загора	историческа	единична	местно
23.	Паметник на загинали защитници на Стара Загора в Руско – турската война 1877 – 1878г.	гр.Стара Загора	историческа	единична	местно
24.	Градска градина	гр.Стара Загора	на парковото и градинското изкуство	единична	местно
25.	Озеленяване по бул. „Митрополит Методий Кусев”	гр.Стара Загора	на урбанизма и културния пейзаж	единична	местно
26.	Озеленяване по ул. „Цар Симеон Велики“	гр. Стара Загора	на урбанизма и културния пейзаж	единична	местно
27.	Озеленяване по ул. “Гурко“	гр.Стара Загора	на урбанизма и културния пейзаж	единична	местно
28.	Озеленяване по ул. „Граф Игнатиев“	гр.Стара Загора	на урбанизма и културния пейзаж	единична	местно
29.	Озеленяване по ул. „Руски“	гр.Стара Загора	на урбанизма и културния пейзаж	единична	местно
30.	Озеленяване по ул. „Кольо Ганчев“	гр.Стара Загора	на урбанизма и културния пейзаж	единична	местно
31.	Античен комплекс	гр.Стара Загора	археологическа	единична	местно
32.	Част от късно средновековна сграда	гр.Стара Загора	археологическа	единична	местно
33.	Античен комплекс	гр.Стара Загора	археологическа	единична	местно
34.	Източен некропол на Августа Траяна и следи от тракийско селище	гр.Стара Загора	археологическа	единична	местно
35.	Манастирище	гр.Стара Загора	археологическа	единична	местно
36.	Останки от мост	гр.Стара Загора	археологическа	единична	местно
37.	Римски акведукт	гр.Стара Загора	археологическа	единична	местно

Източник: НИИКН

Обектите в град Стара Загора, получили категория „за сведение“, се отличават с това, че са самостоятелни обекти, които са носители на информация за научната и културната област, към която се отнасят, но притежават ниска индивидуална стойност. Поради тази

причина следващата таблица представя данни само за тези от тях, които са по-показателни за градската историческа същност, както следва:

ТАБЛИЦА 57 КУЛТУРНИТЕ ЦЕННОСТИ С КАТЕГОРИЯ „ЗА СВЕДЕНИЕ“ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

№	Наименование	Населено място	Вид според научната и културната област	Вид според пространствената структура и териториалния обхват	Категория
1.	Жилищна сграда на Зафирови	гр.Стара Загора	архитектурно-строителна	единична	за сведение
2.	Историческо място на метоха и старата църква “Св. Димитър”	гр.Стара Загора	архитектурно-строителна	единична	за сведение
3.	Къща на Филип Борисов Хаджипетков	гр.Стара Загора	архитектурно-строителна	единична	за сведение
4.	Жилищно-търговска сграда	гр.Стара Загора	архитектурно-строителна	единична	за сведение
5.	Историческо място, на което е било Светиниколското училище	гр.Стара Загора	историческа	единична	за сведение
6.	Историческо място – посрещане на руски освободителни войски – 1877г.	гр.Стара Загора	историческа	единична	предварителна категория за сведение

Източник: НИИКН

Пълният списък с недвижимите културни ценности на територията на община Стара Загора, изготвен по данни от Националния публичен регистър на недвижимите културни ценности, воден от Националния институт за недвижимо културно наследство (НИИКН), е достъпен в приложение към настоящия анализ.

От 1992 г.⁷⁹ всички възпоменателни знаци, издигнати по повод участието на България във войните от 1885 г., 1912-1913 г., 1915-1918 г., 1944-1945 г. са декларирани като исторически паметници на културата по смисъла на чл. 12 от Закон за паметниците на културата и музеите /отменен/ и съгласно §12, ал. 1 от Закона за културното наследство притежават статут на недвижими културни ценности.

По данни на Регистъра на военните паметници⁸⁰ на територията на град Стара Загора са разположени **7 вида паметници**, издигнати по повод следните исторически събития:

- *Руско-турската война;*
- *Сръбско-българската война - 1885 г.;*
- *Балканската война от 1912-1913 г.;*
- *Първа световна война от 1914-1918 г.*

⁷⁹ С писмо №4349 от 04.12.1992 г. на Националния институт по паметниците на културата

⁸⁰ <https://militarymuseum.bg/voenna-istoria/pametnitsi/>, по данни към август 2021 г.

ТАБЛИЦА 58 ВОЕННИ ПАМЕТНИЦИ В ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА, ВПИСАНИ В РЕГИСТЪРА НА ВОЕННИТЕ ПАМЕТНИЦИ

№	Вид на паметник	Населено място
1.	Паметник на загиналите в Руско-турската война	град Стара Загора
2.	Паметник на загиналите в боя при Стара Загора на 19.07.1877 г. по време на Руско-турската война	град Стара Загора
3.	Паметник на загиналите българи и руси в боя при Стара Загора на 19.07.1877 г. по време на Руско-турската война	град Стара Загора
4.	Параклис мавзолей-костница на загиналите мирни граждани след опожаряването на Стара Загора по време на Руско-турската война	град Стара Загора
5.	Паметници на загиналите в Руско-турската война (6 бр.)	град Стара Загора
6.	Паметник на загиналите в Сръбско-българската война 1885 г.	град Стара Загора
7.	Паметник на загиналите във войните за национално обединение 1912-1913 г. и 1915-1918 г.	град Стара Загора

Източник: Регистър на военните паметници

По данни на Областния регистър на военните паметници, построени на територията на област Стара Загора⁸¹, военните паметници, разположени на територията община Стара Загора са 42 бр. От тях 14 паметника са изградени и поставени в град Стара Загора, а 28 е селата от общината. Наименованията на паметниците в рамките на града са:

ТАБЛИЦА 59 ВОЕННИ ПАМЕТНИЦИ В ГРАД СТАРА ЗАГОРА

№	Наименование	Населено място
1.	Одринска епопея – 1913 г.	град Стара Загора
2.	Паметник на загиналите в Сръбско-българската война	град Стара Загора
3.	Св. Георги Победоносец	град Стара Загора
4.	Паметник на полковник Серафимов –	град Стара Загора
5.	Паметник на загиналите в Руско-турската война /Джуранлийския бой/ -	град Стара Загора
6.	Паметник на загиналите от III опълченска дружина и подполк. Калитин	град Стара Загора
7.	Паметник посветен на 100 г. от Освободителната война 1877 – 1878 г.	град Стара Загора
8.	„Бранителите на Стара Загора”	град Стара Загора
9.	Паметник на падналите в боя при Стара Загора 19.07.1877 г. – 1877 г.	град Стара Загора
10.	Паметник на Капитан Петко войвода	град Стара Загора
11.	Паметна плоча на генерал Стефан Тошев	град Стара Загора
12.	Паметник на капитан Вълчев и редник Илиев	град Стара Загора
13.	Паметник на VIII пехотна Тунджанска дивизия и II мотострелкова дивизия	град Стара Загора
14.	Паметна плоча на закритите VIII артилерийски полк, XLI артилерийски полк и II реактивен дивизион	град Стара Загора

Източник: Областна администрация – Стара Загора

⁸¹ <https://www.sz.government.bg/oblasten-registar-na-voennite-pametnitsi>, по данни към август 2021 г.

Наименованията на паметниците, разположени в останалите населени места от община Стара Загора са:

ТАБЛИЦА 60 ВОЕННИ ПАМЕТНИЦИ В ОСТАНАЛИТЕ НАСЕЛЕНИ МЕСТА ОТ ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

№	Наименование	Населено място
1.	Паметник на загиналите през Освободителната война	с. Дълбоки
2.	Паметник на загиналите през войните	с. Хан Аспарухово
3.	Паметник на загиналите през Балканската и Първата световна война	с. Горно Ботево
4.	Паметник на загиналите през Отечествената война 1944-1945 г.	с. Ракитница
5.	Паметник на загиналите през войните	с. Ракитница
6.	Паметник на загиналите през войните	с. Козаревец
7.	Паметник на загиналите през войните	с. Подслон
8.	Паметник на загиналите през войните	с. Змейово
9.	Паметник на загиналите през войните	с. Пряпорец
10.	Паметник на загиналите през войните	с. Бъдеше
11.	Паметник на загиналите през войните	с. Богомилово
12.	Паметник на загиналите през войните	с. Християново
13.	Паметник на загиналите през войните	с. Калояновец
14.	Паметник на загиналите през войните 1912-1913, 1915-1918 г.	с. Памукчии
15.	Паметник на загиналите през войните -1912-1913, 1915-1918 г.	с. Маджерито
16.	Паметник на загиналите през войните -1912-1913,1915-1918 г.	с. Казанка
17.	Паметник на загиналите през войните -1912-1913, 1915-1918 г.	с. Арнаутино
18.	Паметник на загиналите през Руско-турската война	с. Сладък кладенец
19.	Паметник на загиналите през войните-1912-1913, 1915-1918 г.	с. Преславен
20.	Паметник на загиналите през войните -1912-1913, 1915-1918 г.	с. Петрово
21.	Паметник на загиналите през войните- 1912-1913, 1915-1918, 1944-1945 г.	с. Хришчени
22.	Паметник на загиналите през войните - 1912-1913, 1915-1918 г.	с. Пшеничево
23.	Паметна плоча на загинал в Отечествената война	с. Воденичарово
24.	Паметник на загиналите за войните	с. Лозен
25.	Войнишки паметник	с. Кирилово
26.	Паметна плоча на подпоручик Дечо Колев	с. Дълбоки
27.	Паметник на загиналите в Отечествената война 1944-1945 г.	с. Яворово
28.	Паметна плоча на загиналите във войните 1912 – 1918 г.	с. Борово

Източник: Областна администрация – Стара Загора

Други емблематични паметници на територията на гр. Стара Загора, оформящи градско наследство с културна важност и наследствени елементи, неизменна част от градския исторически пейзаж, са:

ТАБЛИЦА 61 ДРУГИ ПАМЕТНИЦИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ГР. СТАРА ЗАГОРА

№	Наименование	Населено място
1.	Парният локомотив на въстаниците от 1923 г.	град Стара Загора
2.	Алековият кът	град Стара Загора
3.	Дървени скулптури "Природни стихии"	град Стара Загора
4.	Паметник на Капитан Петко войвода	град Стара Загора
5.	Лapidариум в Артилерийски парк	град Стара Загора
6.	Бюст - паметник на Васил Левски	град Стара Загора
7.	Паметник на лобното място на Неделчо Николов	град Стара Загора
8.	Бюст-паметник на Петко Енев	град Стара Загора
9.	Барелеф на генерал Заимов	град Стара Загора

10.	Бюст-паметник на Кольо Ганчев	град Стара Загора
11.	Бюст-паметник на Неделчо Николов	град Стара Загора
12.	Бюст-паметник на Гео Милев	град Стара Загора
13.	Бюст-паметник на Кънчо Чамов	град Стара Загора
14.	Бюст-паметник на Хаджи Димитър	град Стара Загора
15.	Бюст-паметник на Георги Бакалов	град Стара Загора
16.	Монументална пластика "Птица Феникс"	град Стара Загора
17.	Бюст паметник на Христо Ботев	град Стара Загора
18.	Паметна плоча на Георги Апостолов	град Стара Загора
19.	Паметник на Никола Каишев	град Стара Загора
20.	Паметник на Старозагорското въстание - 1875 г.	град Стара Загора
21.	Паметник на строителите	град Стара Загора
22.	Паметник на Димитър Наумов	град Стара Загора
23.	Паметна плоча на Момчо Маджаров	град Стара Загора
24.	Паметна плоча на Георги и Ничка Баталови	град Стара Загора
25.	Паметна плоча на Иван Хаджихристов	град Стара Загора
26.	Паметна плоча на Иван Дечев	град Стара Загора
27.	Паметна плоча на Светиниколското училище	град Стара Загора
28.	Паметникът на загиналите воители в Джуранлийския бой	град Стара Загора
29.	Паметник на лобното място на Кольо Ганчев, Господин Михайловски, Сава Силов	град Стара Загора

В рамките на град Стара Загора се намират и други територии и обекти, които дори да не са категоризирани като културни ценности, представляват интегрирана част в градското пространство и формират облика на града. Част от тях са паркови и зелени пространства: парк „5-и октомври“ (Градската градина), парк „Бедечка“, езеро „Загорка“, парк „Александър Стамболийски“, парк „Артилерийски“, Станционна градина, парк „Тракия“ и др. Тяхното състояние, поддържане и облагородяване е неизменна част от дейностите по съхраняване на автентичния дух и облик на град Стара Загора.

Друга част от обектите са храмове и църкви. В рамките на общината има православни храмове, католически храмове, молитвени домове на над 10 официално регистрирани вероизповедания с България. По-голяма част от тях са разположени на територията на град Стара Загора. Макар не всички от тях да притежават статут на недвижими културни ценности, несъмнено формират част от градския облик.

Изводи

- В рамките на община Стара Загора са разположени над 300 културни ценности. Само в град Стара Загора се намират около 40% от ценностите в общината. Тази концентрация формира специфична градска среда, отличаваща населеното място.
- Прегледът на недвижимото културно наследство показва, че в града се намират разнообразни по вид обекти. Те се определени като архитектурно-строителни, археологически, исторически, на парково и градинско изкуство, урбанистични. Те се отнасят към периодите на Античността, Средновековието, Възраждането, Новото време и др.
- Обектите имат изключителна стойност за културата и историята на страната, други са свързани с културата и историята на града и общината и са носители на научна и културна информация.
- В града и в селата в рамките на общината са изградени 7 вида паметници посветени на исторически събития и личности със значение за националната памет,

местната история и култура. Паметниците са посветени на събития и участници като Руско-турската освободителна война, Сръбско-българската война - 1885 г., Балканската война от 1912-1913 г., Първа световна война от 1914-1918 г. и др. Други са свързани с личности от сферите на литературното изкуство, творчеството, образованието, религиозното дело и др.

- Обектите и пространствата, които не са културни ценности, също имат пряко влияние върху формирането на вида на града и запазването и съхраняването на характерния му облик.
- Наличието на подобни обекти влияе пряко върху вида и атмосферата на публичните пространства и притежават важно социално им значение. Културните ценности и историческите места за град Стара Загора изграждат връзка между материалното и нематериалното културно наследство. Разкриват и капацитет за насърчаване на културния туризъм както в града, така и в общината.
- Културните ценности и специфичните градски пространства предполагат системни дейности за консервация, реставрация, поддръжка или облагородяване в зависимост от вида обект. Градското планиране и благоустройство е обвързано както от планирането на нуждите на местната общност, така и с опазването на наследството, хармоничното и естетическо възприемане на средата.

10. АНАЛИЗ НА ВРЪЗКАТА НА ОБЩИНАТА СЪС СЪСЕДНИТЕ ТЕРИТОРИИ ИЗВЪН АДМИНИСТРАТИВНИТЕ Ъ ГРАНИЦИ, КОИТО ИМАТ ПОТЕНЦИАЛ ДА ВЛИЯТ ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА И ТЕРИТОРИИТЕ В РАМКИТЕ НА ОБЩИНАТА

Град Стара Загора е стратегически център в България и на Балканския полуостров. Благоприятното транспортно-географско положение на общината и общинският център е един от важните фактори за нейната конкурентоспособност. Изграденият автомобилен и железопътен транспорт осигуряват добри възможности за търговски контакти със страните от Европа, Близкия и Среден Изток. На територията на община Стара Загора се пресичат първокласни вътрешни и международни автомобилни транспортни връзки, които свързват северната граница на България при р. Дунав с южната с Турция. На територията на общината преминават и се пресичат трасетата на три европейски транспортни коридора: №8, №9 и №4.

Като физическа структура, селищната мрежа е добре развита, балансирана върху цялата територия на общината. Дисбалансът, основно се дължи на демографските и функционалните характеристики на населените места. Силно изяви са различията между общинския център и останалите урбанизирани територии. Около Стара Загора се формира ареал от няколко по-малки центъра с различен икономически профил.

Целта на тази част от анализа е да бъдат обхванати и анализирани потенциалните въздействия – краткосрочни и дългосрочни, положителни и отрицателни на съседните територии върху община Стара Загора. По този начин се позволява да бъдат идентифицирани общи проблеми, рискове и предизвикателства, както и възможностите за сътрудничество с други общини за преодоляване на регионални дисбаланси, за изпълнение на съвместни проекти и генериране на добавена полза за областта и региона.

Осъществяването на съвместни проекти и инициативи с други общини биха могли да подобрят качеството на живот, пазара на труда и работната среда, достъпа до публични

услуги и да допринесат за създаването на нови възможности за повишена регионална конкурентоспособност и устойчиво развитие.

В областта на регионалната икономика, пазара на труда и екологичното състояние се отчитат първостепенна свързаност на община Стара Загора с **общините Раднево и Гълъбово**.

Община Раднево е третата по големи община в област Стара Загора. Заема площ от 545 145 км². По този начин заема около 10% от територията на цялата област. Общината граничи с община Гълъбово на юг, с община Опан на югозапад, с община Стара Загора на северозапад, с община Нова Загора на север и с общините Тунджа и Тополовград на изток. Общината включва 22 населени места. По данни на НСИ към 31.12.2020 г. населението на общината е 17 615 души. През територията ѝ преминават едни от най-важните транспортни връзки за област Стара Загора: автомагистрала „Тракия“, Републикански път II-55, Републикански път II-57, Републикански път III-536, Републикански път III-554, Републикански път III-559 и Републикански път III-5701.

Въгледобивът и енергетиката се определят като структуроопределящи отрасли на местната икономика. Поради тези причини и район се дефинира като промишлен. Основни ползватели на въглищата, добивани от намиращото се на територията на общината „Мини Марица-изток“ ЕАД са: „ТЕЦ Марица изток 2“, ЕАД, „ТЕЦ Контур Глобал Марица изток 3“, „Брикел“ ЕАД и ТЕЦ „AES Гълъбово“. Основните икономически дейности, в които се отчита привличане на инвестиции са енергетиката, добивната и преработващата промишленост, водоснабдяване, ремонтни дейности, търговия.

Община Гълъбово е разположена в югоизточната част на Горнотракийската низина. Площта на общината е 348 895 км². Формира около 7% от територията на област Стара Загора. Тя е осмата по големина община в областта. По данни на НСИ към 31.12.2020 г. населението на общината се равнява на 11 061 души. Границите ѝ са с община Раднево на север, с общините Харманли и Симеоновград на юг, с община Опан на запад и с община Тополовград на изток. Общината включва 11 населени места. Основните транспортни връзки, засягащи територията ѝ са: Републикански път II-55, Републикански път III-554, Републикански път III-5031, Републикански път III-5504, Републикански път III-5505 и др.

Местната икономика е силно обвързана с наличния минерално-суровинен ресурс. Това са предимно находища на лигнитните въглища. Чрез обработката им в общината се развива въгледобив и електропроизводство. По данни на община Гълъбово териториите за добив на полезни изкопаеми заемат 17,6% от общата площ на общината. Добивната промишленост и електропроизводството, преноса на електроенергия и енергоремонта са определени като водещи икономически отрасли и дейности. Основните предприятия, които развиват дейност в тези области са „Мини Марица Изток“ АД, „Брикел“ ЕАД, „Контур Глобал“ - ТЕЦ „Контур Глобал Марица изток 3“, „Енергоремонт – Гълъбово“ АД, AES БЪЛГАРИЯ - ТЕЦ „AES– Гълъбово“. Други сектори с активно развитие са строителството и животновъдството. Това оказва пряко въздействие върху структурата на заетите лица, нивата на заетост и безработица.

При повечето административни области в България се наблюдава силно изразен център на областта, който освен административен, представлява и икономически, социален и културен. В област Стара Загора се отчита различна тенденция. В рамките на областта

естествен стопански център в община Стара Загора и гр. Стара Загора, но се констатира и наличието на два вторични центъра с балансираща функция и пряка обвързаност с община Стара Загора. Това са общините Раднево и Гълъбово. Тази им функция е предопределена предимно от дейностите в областта на енергетиката.

Основната свързаност на трите общини се изразява в обвързаността на добива на лигнитни каменни въглища и производството на електроенергия. В Маришкия басейн е разположен един от най-големите промишлени комплекси от този тип в Югоизточна Европа. Комплексът заема източната част на Горнотракийската низина с обща площ от 240 км². Отдалечеността му от гр. Стара Загора е 40 км на около 40 км. Добиваните в България лигнити са с ниска калоричност (6700 Kj/kg), но с високо пепелно съдържание (~40%) и влажност (30%).

Територията на трите общини е зависима от наличието на електроенергийна инфраструктура. Трите топлоелектрически централи от **комплекса „Марица – изток”** за разположени, както следва:

- ТЕЦ „Марица - изток 1” – в землището на гр. Гълъбово, община Гълъбово, област Стара Загора;
- ТЕЦ „Марица - изток 2” – в землището на с. Ковачево, община Раднево, област Стара Загора;
- ТЕЦ „Марица - изток 3” – в землището на с. Медникарово, община Гълъбово, област Стара Загора.

Основните предприятия, свързани с енергетиката в района, са свързани с добива на подземни изкопаеми, производство на електрическа енергия от топлоелектрически централи, производство на твърдо гориво за отопление.

Европейската зелена сделка и националните действия за преход към нисковъглеродна икономика и общество ще окажат силно краткосрочно и дългосрочно въздействие върху описаните общини. Взаимозависимостта между общините Стара Загора – Гълъбово – Раднево се изразява в мерките за трансформация на икономиката, адаптация към нови икономически сектори, преквалификация на работната сила и минимизиране на социалните негативни последици.

Друг основен фактор за влияние върху територията на община Стара Загора е насърчаването на развитие на индустриални паркове и зони. Инвестиционната активност в сектори извън добивната промишленост притежава стратегически потенциал за преодоляване на следствията от Европейската зелена сделка. В Интегрираната териториална стратегия за развитие на Югоизточен район индустриалните зони и паркове са определени като важен фактор за засилване на инвестиционната активност на района, като чрез тях се създават възможности за привличане на инвеститори, създаване на нови работни места, ориентиране на регионалната икономика към модерни производствени дейности.

Община Стара Загора е идентифицирана съвместно с **общините Казанлък, Сливен и Ямбол** като общини с определени общинско-държавни зони, в които или финансирането, или теренът, или привличането на инвеститори се възлага на държавата. Сътрудничеството с Национална компания „Производствени зони” има капацитет да допринесе за развитието на нови икономически дейности. Увеличаването на

инвестиционната активност в други сектори спомага за преодоляване на силната зависимост от въгледобива и производството на електроенергия.

В областта на туризма се отчита пряко влияние върху община Стара Загора от **община Казанлък** и вторично – от община **Павел баня**. Това са и общините с най-висока използваемост на туристическата си ресурсна осигуреност. Тези обстоятелства формират конкурентно предимство за областта с възможности за развитие на сътрудничеството в областта на туристическите услуги и съвместни регионални туристически продукти. Географската близост на община Стара Загора до други туристически и културни забележителности позволява развитието на съвместни туристически продукти и комбинирани маршрути. Развитието на туризма в посочените две общини може да спомогне чрез съвместните инициативи, дейности и туристически мероприятия и за увеличаване на посещаемостта в община Стара Загора, нарастване на времетраенето на посещаемостта и приходите от туризъм. Партньорството в областта на туризма и културата може да подпомогне устойчивото развитие на територията в оглед бъдещите рискове пред икономическото ѝ развитие.

Съгласно Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) в Югоизточния район са дефинирани градовете центрове от второ йерархично ниво. Тези, на които е приписано национално значение са в рамките на област Стара Загора и област Бургас: респективно градовете **Стара Загора и Бургас**. За тях е описано развитието на „умерен полицентризъм“. Тези градове изпълняват функцията на балансиращ фактор в регионалното развитие и устойчивостта. Основната цел е балансирането на влиянието на Столична община и близките големи градове (Пловдив, Варна) върху развитието на територията.

По отношение на **град Стара Загора** и териториите, попадащи в общината е определена балансираща роля за обхвата на Централна България. Наличното развитие на промишлеността, регионалната икономика, публичните услуги в сферите на здравеопазването, образованието, науката и културата предопределят развитието и на елементите от формираната конгломерация. Община Стара Загора развива преки взаимоотношения с Казанлък, Раднево. Висок потенциал за свързаност има и с **община Чирпан**.

Отчита се влияние в от страна на **община Пловдив** върху територията на община Стара Загора. Основните направления на отчетените зависимости в развитието между двете територии са по отношение на местната икономика, промишлеността, пазара на труда, сектора на услугите, насърчаването на икономически дейности с висока добавена стойност, образованието и науката, културата и туризма. Всички тези сектори на местно ниво позволяват изграждането на партньорства. Техният ефект и резултатите могат да надхвърлят общинското ниво и съпътстващите в близост територии. Значението в голяма степен от обмена между двете общини изиграва съществена роля за цяла Южна България.

Влияние върху развитието на територията имат осите на урбанистично развитие. В Интегрирана териториална стратегия за развитие на Югоизточен район е описано наличието на три основни такива. По направление „север-юг“ се наблюдават осите: централната и източната ос и едната от главните оси по направление „запад-изток“. Главната Централна ос „север-юг“ е с обхват **Румъния-Русе-Стара Загора-ГКПП „Маказа“-Гърция**. По тази ос се наблюдават водещи транспортни линии. Сред тях са

пътища, транспортни коридори, железопътни линии и др., които са съставна част на т. нар. TEN-T мрежа. Свързаността с граничните контролно-пропускателни пунктове формират друго конкурентно предимство на областта и региона като цяло. Това опосредства повишаването на мобилността на население, ресурси, стоки, услуги, капитали и обмен както в рамките на страната, така и със съседните страни и европейската територия. В посочения национален стратегически документ са посочени още създадените възможности са свързаност и повишена достъпност, а в следствие на това и оказано влияние върху територията на общината, на следните урбанистични центрове: **Букурещ, Киев, Москва, Санкт Петербург и Хелзинки** на север и **Александруполис** на юг.

При втората ос се измерва по-ниска степен на въздействие. Въпреки това за целите на изясняването на фактическите обстоятелства и потенциалните влияния, следва да се посочи и Източната ос по направление „север-юг“. Тя обхваща линията Румъния - ГКПП Дуранкулак – Варна – Бургас - ГКПП Малко Търново – Турция. Тази линия не е пряко свързана с община Стара Загора, но близостта и спомага за вторични възможности за опосредстване на свързаността и мобилността. Развитието ѝ ще окаже пряко влияние върху град Бургас, който в вторият основен център в региона. По този начин обвързаността по направление **Стара Загора – Бургас** показва капацитет за партньорство в областите на икономическото развитие, туризма, културата, иновациите и др.

Южната главна ос „запад-изток“ следва траекторията Македония - ГКПП Гюешево – Кюстендил – Перник – София - Пловдив – Бургас /Варна. Значимостта ѝ на национално ниво се определя като съществена. Тя се съсредоточава върху направление на коридор „Ориент/Източно-Средиземноморски“ от TEN-T мрежа на ЕС. Съставни части са железопътни и пътни направления, както следва:

- направление „Видин – София – Кулата“;
- направление „София – Пловдив – Бургас“;
- направление „София – Кюстендил – Гюешево - македонска граница“.

Наличието на тези обстоятелства позволява съсредоточаването на усилия за използване на капацитета им и надграждането му с допълнителни елементи за свързаност и устойчиво развитие на целия Югоизточен район. Несъмнено така община Стара Загора придобива и възможности за приобщаване към европейската мрежа. По Южната главна ос в обхвата на страната са разположени големи урбанистични центрове. Икономическите, социалните и културните връзки имат двупосочно влияние във вътрешен и външен план. На първо място, осигуряват възможност за обмен „вътре“ в община Стара Загора. На следващо място се създава потенциал за изнасяне „вън“ от територията ѝ на стоки и услуги. В Интегрирана териториална стратегия за развитие на Югоизточен район тези преимущества ще стабилизира и ролята на централните Стара Загора, Ямбол и Сливен.

11. ВЛИЯНИЕ НА ГОЛЕМИ ИНФРАСТРУКТУРНИ ПРОЕКТИ С РЕГИОНАЛНО И НАЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ, ПРЕДВИДЕНИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА

Прегледът на предстоящите за реализиране проекти в община Стара Загора има за цел да опише типовете проекти, техните цели и предвидени дейности. Областите, към които те са насочени, влияят на цялостната среда за управление на обществените и социално-

икономически проблеми в общината. Характерът на предвидените интервенции намира своето отражение динамиката на местното развитие. Поради тези причини следва преглед на проектите с основно значение за територията и обобщаването на изводи.

11.1. РЕАЛИЗИРАНИ ПРОЕКТИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Община Стара Загора в качеството си на бенефициент осъществява редица проекти, реализирани с финансовата подкрепа европейските структурни и инвестиционни фондове на през програмния период 2014-2020 г. Осъществен е преглед на основните проекти с водещо въздействие върху територията на общината. Предвидените цели, мерки и дейности са насочени към следните направления:

- подобряване на образователната среда и образователната инфраструктура;
- предоставяне на образователни услуги за деца и ученици от малцинствени групи и чийто майчин език е различен от българския;
- насърчаване общуването и съвместните изяви между децата от различните етноси, обучаващи се в отделни детски градини и в подготвителните групи в общинските училища;
- осигуряване на социални услуги в домашна среда;
- предоставяне на интегрирани услуги на лица с трайни увреждания, включително деца;
- реконструкция, модернизация и въвеждане на мерки за енергийна ефективност на сгради;
- реконструкция, благоустрояване и подобряване на физическата среда;
- модернизация и развитие на устойчив градски транспорт;
- изграждане на социални жилища.

Сред групата проекти за подобряване на физическата среда, благоустрояването и реконструкцията попада проект **„Реконструкция, модернизация и въвеждане на мерки за енергийна ефективност на сградата на търговска гимназия „Княз Симеон Търновски“, град Стара Загора“**. За основна цел на проекта е определено осигуряването на подходящи условия за предоставяне на качествено и съвременно професионално образование по икономика и управление, чрез цялостен ремонт и обновяване на образователната инфраструктура на Търговска гимназия „Княз Симеон Търновски“. Предвижда се да се постигне повишаване на привлекателността на гимназията сред учениците и задържането им в сферата на професионалното образование и утвърждаването ѝ като място за развитие на личността чрез обновяване на местата за обучение, спорт и отдих, повишаване на енергийната ефективност, развитие на конкурентоспособността и ефективността на професионалното образование и подобряване на условията на труд в учебното заведение.

Проект **„Подготовка на Интегриран план за градско възстановяване и развитие за град Стара Загора“** спомага за устойчивото и интегрирано градско развитие на града и води до подобряване на физическата среда. Документът спомага за подобряване на управлението на местно ниво и повишаване на качеството на част от публичните услуги и пространства.

Приключен е и проект **„Изграждане на областен информационен център Стара Загора“**. Реализиран е чрез предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по приоритетна ос 3 „Популяризиране на европейската кохезионна политика и нейните цели

в България и осигуряване на обща и статистическа информация", мярка на подкрепа 3 „Функциониране на национална мрежа от областни информационни центрове за кохезионната политика в България“. Проектът насърчава повишаването на информираността сред гражданите и бизнеса, подобряване на откритостта и прозрачността.

Проект със значение за здравеопазването на местно ниво е **„Модернизация на отделение по лъчелечение към „Комплексен Онкологичен Център – Стара Загора“**. Сред основните ефекти на проекта са подобряване на инфраструктурата на здравните заведения и подобряване на средата и качеството за лечение. Специфичните цели на проекта са създаване на подходящи условия чрез преустройство на съществуващите болнични сгради и изграждане на нова пристройка за отделението по лъчелечение в „Комплексен онкологичен център - Стара Загора“ ЕООД, с оглед създаване на подходящи технически условия и възможности за диагностика и лечение и закупуване и внедряване в лечебния процес на мултимодален линеен ускорител с многолистен колиimator с дозиметрична апаратура за подобряване здравния статус на населението от Областите Стара Загора, Сливен, Хасково и Кърджали. Ефектите от проекта надхвърлят общинското ниво, като засягат пряко здравните услуги на 4 области.

Проект **„Интегриран воден проект за Стара Загора“** е осъществен с финансиране по Оперативна програма „Околна среда“. Чрез него се цели подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води.

Проект **„Модернизация и развитие на устойчив градски транспорт за град Стара Загора“** е реализиран със средства по Оперативна програма „Регионално развитие“. Реализацията му включва два етапа, първият до 2014 г., а вторият в следващият финансов период. Като основен компонент на градската мобилност градският транспорт има първостепенно значение за подобряване на възможностите за придвижване, намаляване на замърсяването и опазването на околната среда.

Също така са одобрени 5 проектни предложения по **Международен фонд „Козлодуй“**. Включени са дейности по внедряване на мерки за енергийна ефективност в V Основно училище „Митьо Станев“, Средно общообразователно училище „Максим Горки“, Целодневна детска градина № 7 „Светулка“, Целодневна детска градина № 20 „Мир“, както и енергийно ефективна реконструкция на общинското улично осветление на територията на общината.

Проект **„Античното наследство на Тракия“** е реализиран с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Регионално развитие“. Проектът спомага за развитието на регионалния туризъм, популяризирането на туристически обекти, развитие на регионален туристически продукт и маркетинг на дестинацията. Партньори по проекта са Община Нова Загора и Община Раднево. Като основна цел е дефинирана подкрепата и увеличаването на интереса към конкурентоспособни туристически атракции на територията на общините Стара Загора – Нова Загора – Раднево, което ще допринесе за намаляване на териториалната концентрация и по-равномерно разпределение на ползите от туризма. Специфичните цели на проекта са нарастване на приходи от международен туризъм, увеличаване дела на вътрешния пазар, нарастване на посещенията като общ брой и в неактивния сезон, разширяване позициите/установяване на целевите пазари, насърчаване развитието на културен и еко туризъм.

Към групата проекти със социална насоченост се причислява и проект **„Подкрепа за деинституционализация на социални институции, предлагащи услуги за деца в риск“**. Проектът е свързан с процеса по деинституционализация чрез създаване на 7 центрове за настаняване от семеен тип в обхвата на община Стара Загора.

Проект **„Регионална система за управление на отпадъците в регион Стара Загора“** е осъществен с подкрепа по Оперативна програма „Околна среда“. Дейностите са насочени към подобряване на сметосъбирането, сметоизвозването, осигуряване на качествени комунални услуги от този тип, опазване на околната среда. В рамките на проекта се предвижда изграждане на регионални системи за управление на отпадъците в региони: Борово, (Бяла, област Русе), Варна, Велико Търново, Габрово, Добрич, Костенец (Самоков), Левски (Никопол), Луковит, Панагюрище, Плевен, Разлог, Стара Загора и Ямбол. Община Стара Загора е водеща организация. Партньори са всички останали общини от област Стара Загора и Община Твърдица.

Проект **„Наемане на работници в озеленяването и други помощни дейности по схема BG051PO001-1.1.03 „Развитие“**, е реализиран с подкрепа по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“. По тази схема се наемат работници. Осъществява се сътрудничество между Агенция по заетостта и Община Стара Загора.

Отчита се участие на общината и в други национални програми. Сред тях са **„Осигуряване на временна заетост за безработни лица по национална програма към Министерство на труда и социалната политика „От Социални помощи към осигуряване на заетост“**, по която са разкрити са общо 3 работни места за безработни и лица на социално подпомагане. Втората програма е **„Енергийно обновяване на българските домове“**, изпълняван от Министерство на регионалното развитие и благоустройството, като Община Стара Загора само подпомага изпълнението на проекта на нейната територия.

Проект **„Деинституционализация на деца в риск посредством изграждане на центрове за настаняване от семеен тип в община Стара Загора“** предвижда подобряване на условията за предоставяне на услуги в общността на децата и младежите с увреждания, чрез осигуряване на подходяща и ефективна социална структура, социално включване и равен достъп на децата и младежите с увреждания и подобряване на жизнената среда и качеството на живот на децата и младежите от ДДУИ в селата Петрово и Сладък кладенец в резултат на социализирането им към общността. Проектът спомага за устойчиво и интегрирано развитие на град Стара Загора, подобряване на качеството на живот и предоставянето на нов вид резидентни услуги, насочени към деца с умствени увреждания, с цел преустановяване на институционалната грижа.

Във връзка с градската среда друг проект е **„Зелена и достъпна градска среда за жителите на гр. Стара Загора - етап II“**. В него са включени 3 обекта – площадното пространство около административната сграда на община Стара Загора, пешеходната зона по бул. „Цар Симеон Велики“ от ул. „Хаджи Димитър Асенов“ до бул. „Патриарх Евтимий“ и „Митрополит Методий Кусев“. За всички обекти се цели подобряване на състоянието, реконструкция и други необходими дейности, които да изградят приветлив облик на общината.

Друг проект е **„Най-доброто за децата“**. С него се цели разкриване на нови видове услуги и разширяване на капацитета на съществуващите социални услуги в рамките на община Стара Загора. Основният търсен ефект е заместване на институционалната грижа

за деца. Описаните в проекта дейности са изграждане на Дневен център за подкрепа за деца с тежки множествени увреждания и техните семейства, както и Наблюдавано жилище за младежи между 18 и 21 г. Също така се предвижда Център за обществена подкрепа и разширяване на капацитета на съществуващите социални услуги за деца с аутизъм.

Отново в социална сфера е разположен и проект **„Изграждане на социални жилища в гр. Стара Загора“**. Основната му цел интеграция на уязвими и други групи в неравностойно положение чрез осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване. Това включва цялостна реконструкция на 4-етажна сграда и дворни пространства в гр. Стара Загора в зона с преобладаващ социален характер. Капацитетът на сградата включва 69 жилища, от които 8 гарсонieri, 19 едностаини и 42 двустаини апартаментa. Предлагат се места за настаняване на общо 232 лица, от които 116 представители на маргинализираните общности, вкл. роми.

Проект **„Прилагане на модели и политики за насърчаване на гражданското участие за отговорно, споделено и динамично управление на местно ниво“** цели създаването на механизми за подобряване на местния потенциал за взаимодействие между структурите на гражданското общество и местната власт за отговорно, споделено и динамично управление. Постигнат резултат от него е разработената и приложена на практика общинска програма, основана на принципа на публично-частното партньорство, в която местната власт предлага на гражданите публични терени за реализация на конкретни инвестиционни мерки, определени след постигане на консенсус от обитателите на междублокови пространства.

В сферата на образованието е предвиден и проект **„Обновяване на образователната инфраструктура в община Стара Загора“**. Основните дейности в него са реконструкция, модернизация и въвеждане на мерки за енергийна ефективност за сградите на детска градина № 1 „Звънче“, кв. „Три чучура – север“, ОДЗ № 58 „Звездица“, кв. „Железник“, СУ „Железник“, ГПЧЕ „Ромен Ролан“, IX ОУ „Веселин Ханчев“, СОУ „Иван Вазов“. Институциите на предучилищното и училищното образование, обхванати в проекта, са общо 6.

С оглед негативните въздействия от пандемията от COVID-19 и икономически проблеми, община Стара Загора участва с два проекта за преодоляване на последиците от ограничителните мерки за дейността на бизнеса. Първият проект е с **наименование „Подкрепа за средни предприятия за преодоляване на икономическите последиствия от пандемията COVID-19“**. Вторият е **„Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от епидемичния взрив от COVID-19“**.

11.2. ПРОЕКТИ В ПРОЦЕС НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Проектите, чието приключване предстои в рамките на периода 2021-2027 г., който съвпада с периода на действие на Плана за интегрирано развитие на община Стара Загора, също трябва да бъдат отчетени. От една страна, при тях също се отчитат въздействия в процеса по дефиниране на проблеми и възможности и съставяне на цели за развитие. От друга, следва да бъдат взети предвид с оглед координацията на дейностите на публичните власти на местно ниво, адаптацията на приоритети и ефикасността на предвидените мерки в бъдещия планов документ.

Предстои приключването на няколко проекта в общината, които са продължение на усилията за подобряване на средата. Предвиденият срок за финализиране на дейностите обхваща период до 2023 г. Те са насочени към проекти в областта на социалните услуги, административния капацитет, паркоустройство и благоустройство, подобряване на качеството на живот и др.

Един от тези проекти е **проект „С грижа за децата и техните семейства“**. Целите на проекта са насочени към подпомагане на дейността на действащия общностен център - Център за ранно детско развитие в община Стара Загора, както и осигуряването на продължаващо предоставяне на услуги за ранно детско развитие, насочени към деца до 7 годишна възраст от уязвими групи (деца с увреждания, родители и др.). В дейностите по проекта са включени индивидуална педагогическа подкрепа за деца с увреждания, предоставяне на психологическа подкрепа и консултиране на бъдещи и настоящи родители, формиране и развитие на родителски умения, семейно консултиране и подкрепа и индивидуална и групово работа с деца и родители, подпомагане на предоставянето на детски здравни консултации и превенция на заболявания, както и допълнителна педагогическа подготовка за повишаване на училищната готовност на децата за равен старт в училище.

Така описаните цели и дейности създават възможности за разширяване на социалните услуги на територията на общината. Проектът съдейства за подкрепата на семейства и деца в различни социални групи и затруднения. В рамките на проекта се заемат 24 лица за формиране на екип, което се свързва и със заетостта в социалната сфера. Отчита се връзка със секторите на образованието, здравеопазването, семейната и детска политика. Наблюдава се потенциал за вторично въздействие върху демографската политика на местно ниво.

Друг проект с голяма социално значение е **„Най-доброто за децата - част 2“**, продължаващ усилия на местно ниво за подобряване на социалното обслужване и оказването на помощ за уязвими групи. Той предвижда две преходни жилища. Основната цел е осигуряването на условия за замяна на модел на грижи за деца. В общия случай преходните жилища са предвидени за деца и младежи. Тази услуга е от резидентен тип, в която се предлага комплексна грижа за непълнолетни лица от уязвими групи. Могат да бъдат обхванати и деца/младежи, които са преминали през дълъг институционален престой и не се отчита възможност за реинтеграция в семейна или близка до семейната среда. Сред ефектите от подобна услуга са подпомагането на успешна социална интеграция на уязвими групи, подкрепа за израстването на децата, младежите и семейства, както усвояването на знания, умения и нагласи за самостоятелен живот в бъдеще.

Следващ проект, чието приключване предстои е **„Осигуряване функционирането на Областен информационен център Стара Загора през периода 2019-2021“**. Предвижда се провеждането надграждане на дейността на информационния център. Необходимите оптимални условия за работа ще спомогнат за предоставяне на актуална, безплатна и експертна информация за възможностите за финансиране със средства от ЕСИФ на място, по телефона, електронна поща и по време на информационни събития в общините от област Стара Загора в съответствие с потребностите на потенциалните бенефициенти. Планирани за мерки за повишаване на информираността за потенциалните възможности чрез информационни събития, срещи с медии, семинари и други публични събития. Така

ще бъдат популяризирани и политиките на ЕС, ролята на ЕСИФ за местно и регионално развитие и възможностите за финансиране на проекти. Очакваните ефекти се свързват с повишаване на публичността и прозрачността на управленските процеси, информираността на обществеността, насърчаване на административния и оперативния капацитет.

През 2023 г. предстои приключването на **проект „Прилагане на мерки за подобряване качеството на живот в град Стара Загора“**. Реализира се в партньорство с общинско дружество „Тролейбусни и автобусни превози“ ЕООД. Проектът предвижда закупуването на електрически автобуси и зарядни станции. Цели да допринесе за подобряване на услугите на обществения транспорт и привличане на по-голям брой пътници. Тази цел е съпроводена и от подобряване на екологичното състояние на града и опазването на околната среда чрез намаляване на вредните емисии. По този начин ще бъде подобрен и достъпа до транспортни услуги.

Проект **„Закриване и рекултивация на старо депо за твърди битови отпадъци на община Стара Загора“**. Чрез него се планира подобряване на пригодността на депо в м. Мандра баир, обслужващо община Стара Загора. Дейностите предвиждат почистване на местоположението на депото, подобряване на състояние чрез укрепване, уплътняване, предепониране и др., извършване на техническа рекултивация, отводняване и изграждане на дренажна система, система за улавяне и третиране на биогаз и други съпътстващи. По този начин се допринася за подобряване на капацитета на терена за употреба за други цели и екологичното му състояние.

Друг проект, приключващ през 2022 г. е **„Паркоустройство, благоустройство и подобряване физическата среда на Станционната градина в град Стара Загора“**. За цели на проекта са посочени създаване на устойчива, естетична и безопасна градска жизнена среда, допринасяща за по-високо качество на живот, по-голяма сигурност за гражданите и създаваща предпоставки за ускорено социално-икономическо развитие и по-високо ниво на инвестиции. Основните дейности са насочени към реорганизация и изцяло подновяване на алейната мрежа, облагородяване на пешеходни участъци и зони, оформяне на паркови зони, наситени със спортни функции и монтиране на съвременни спортни съоръжения, изграждане на велопарк с велоатракции, площадка за ролери и скейтборд. Предвижда се запазването на съществуващата растителност. Част от дейностите са пряко насочени към децата – изграждане на детска велоалея с учебителна площадка „Безопасност на движението“ и детски площадки за различни възрастови групи. Пространството следва да се снабди с фонтан с мултимедийни технологии.

Проектът **„International youth centre - think locally, act globally!“** подпомага развитието на младежката политика на общинско ниво. Чрез него се цели създаване на възможност за надграждане и разширяване на дейността на Международния младежки център в град Стара Загора. Предвидените дейности се изразяват в оптимизация на условията за реализиране на социално включване на уязвими групи. Сред целените ефекти са разширяване на териториалният обхват и състава на младежите от уязвими групи. Посочва се, че чрез проекта ще бъдат реализирани младежки дейности с методите на неформалното образование. Териториалният обхват следва да достигне както до целеви групи от град Стара Загора, така и други населени места в областта. Предвижда се работа и с деца, младежи и възрастни хора от етнически малцинства, застрашените и отпадналите от образователната система, настанените в социални услуги от резидентен

тип, застрашените от бедност и социално изключване. Екипът на центъра активно съдейства чрез информиране, консултиране, организиране на занимания за свободното време, обучения, тренинги, обмен на добри практики, развитие на партньорства и други. Така описан проектът съдейства за социално включване, интеграция, подобряване на образователното равнище и социализацията на младежи.

Друг проект с насоченост към интеграцията на специфични групи е **„С грижа за всеки гражданин от уязвимите групи - успешен модел за социално-икономическа интеграция в община Стара Загора“**. И при този проект се цели социално-икономическа интеграция, но чрез въвеждане на иновативни методи. Целевата група обхваща хора от уязвимите групи на територията на община Стара Загора. Посочва се, че се залага на междусекторен подход и комплекс от взаимно допълващи се дейности за разрешаване на проблеми от различен характер пред лицата и техните семейства. Работата с уязвими групи следва да се ръководи от индивидуализиран подход, отчитане на нуждите, предпочитанията и потребностите на уязвимите групи. Проектът включва и дейности за адаптация и реализация на целевата група на пазара на труда, осигуряване на субсидирана заетост, насърчаване на предприемачеството и др. Развитието им е съчетано и с фокус върху възрастни хора и хора с увреждания, както и върху родители и ученици в риск от прекъсване на образованието. Многоаспектният проект влияе върху качеството на живот, ограничаване на „наследствената“ бедност, социално включване и др.

Като втори компонент на посочения по-горе проект се реализира нов, надграждащ интеграционните процеси. В него се предвижда задълбочаване на социалните и образователните услуги. Основната група мерки е свързана със задълбочаването на обучението на деца, заниманията със застрашени от отпадане от училище ученици от етническите малцинства, подкрепа за продължаване на образованието в гимназиалния етап и за успешно завършване на средно образование, осигуряване на психологическа подкрепа, подобряване на образователната среда в избрани училища и детски градини и насърчаване на участието на родителите в образователния процес.

Последиците от COVID-19 имат здравно, социално и икономическо отражение на всички нива на управление. В глобален план измененията в тези области рефлектират на ниво ЕС, в рамките на националните държави, регионите и върху местните общности на общинско ниво. Политиката на ЕС в тази област предвижда отпускане на финансови средства за възстановяване. В български условия е в процес на разработване на **План за възстановяване и устойчивост**. Неговата основна цел е да подпомогне възстановяването от породилата се криза в основните засегнати сектори. Посочва се, че чрез него ще се разработят мерки и реформи, които от една страна ще способстват за възстановяването на икономическия растеж, създаването на предпоставки за насърчаване на заетостта, увеличаване на доходите и др. В планът за заложи връзки и с други стратегически посоки за развитие на ЕС – цифрова трансформация, опазване на околната среда, зелена икономика и др. Утвърждаването и представянето на Плана за възстановяване и развитие предстои и е възможно да претърпи промени в предвидените мерки и проекти.

В последната версия на Плана⁸² са определени 4 оси за развитие – „Иновативна България“, „Зелена България“, „Свързана България“ и „Справедлива България“. Община Стара Загора ще бъде пряко повлияна от предвидените цели и мерки по линия на „Зелена България“. Основните компоненти, които се поставят са нисковъглеродна икономика, биоразнообразие и устойчиво селско стопанство. В рамките на насърчаването на нисковъглеродна икономика се засягат секторите на енергетика, политиката за енергийна ефективност и социалната политика. Основната цел е дефинирана като са посочени елементите намаляване на въглеродния отпечатък и енергийна интензивност на икономиката, спомагането на зеления преход посредством предприемането на мерки за повишаване на енергийната ефективност на жилищните, публичните и бизнес сгради, насърчаване на производството на енергия от възобновяеми източници и др.

Част от предвидените интервенции с пряко влияние върху територията на общината са свързана със **Схема за подпомагане на процеса на декарбонизация чрез изграждане на високоефективна газова централа с комбиниран цикъл заместваща минимум 1.0GW от въглищните мощности в ТЕЦ „Марица Изток – 2“ и Проектиране, изграждане и въвеждане в експлоатация на инфраструктура за пренос на водород и нисковъглеродни газообразни горива за захранване на електроцентрали и други потребители във въглищни региони в Република България.** Въздействията на предвидените мерки надхвърля територията на общината. Работата на топлоелектрическите централи, които произвеждат електрическа енергия от въглища следва да бъде реформирана и адаптирана към новите цели за намаляване на емисиите на парникови газове в страната, поетапно преустановяване на използването на въглища и декарбонизация на икономиката, използването на алтернативни екологично чисти енергоносители и източници на енергия.

В проектните предложения, налични все още в работен формат⁸³, е разработено описание на **Схемата за подпомагане на процеса на декарбонизация чрез изграждане на високоефективна газова централа с комбиниран цикъл заместваща минимум 1.0GW от въглищните мощности в ТЕЦ „Марица Изток – 2“.** Сред аргументите за обосноваване на необходимостта от проекта се посочва, че енергийният сектор е водещият източник на парникови газове в страната. Силно изразена е зависимостта от електроцентрали, работещи чрез въглища. Конкретните определени топлоелектрически централи са „ТЕЦ Марица Изток – 2“, „Контур Глобал Марица Изток 3“, „АЕС - Марица Изток 1“ и „ТЕЦ Бобов дол“. Три от тях имат пряко влияние върху местната икономиката, заетостта, качеството на живот и опазването на околната среда върху цялата област Стара Загора.

При отчитането на глобалните тенденции за опазване на околната среда, екологичните стандарти и преходът към нов тип икономика се наблюдава пряко отражение в целите на ниво ЕС. В следствие на това и националните цели са обвързани със съвременните разбирания и идеи за реорганизация на тези типове отношения. С оглед на това премахването на въглищата като водещ източник на енергия и намаляването на емисиите от въглероден диоксид са безалтернативни. Вариантите за адаптация спрямо

---

⁸² Към момента на изготвяне на настоящия анализ публично достъпна е работна версия 1.3 от 20.07.2021 г. на Плана за възстановяване и устойчивост.

⁸³ Към момента на изготвяне на настоящия анализ наличните проекти са публично достъпни в работна версия 1.2. от 20.07.2021 г.

разгледаните цели потенциално могат да варират, но единствено придържайки се към посоката на развитие.

Целите на посочения проект по-подробно са „създаване на възможност за постепенното преустановяване използването на въглища за производство на електроенергия и поетапна замяна на горивната база във въглищни региони на страната чрез използването на нови източници на енергия като водорода“. Предвидено е въвеждането на нова система, основана на ниско въглеродно гориво. То следва да замени употребата на въглища с фокус върху „ТЕЦ Марица Изток – 2“. Също е упоменато изграждането енергиен блок или множество блокове, което следва да се уточни. Предвидената необходима мощност е поне 1,0GW, която следва да гарантира възможности за балансиране на националната мрежа.

На следващо място проектът очертава рамка за поетапно развитие. Като съпътстваща намеса в дългосрочен план се предвижда пълното преминаване към възобновяеми енергийни източници и нулеви емисии, но извън обхвата на определения индикативен бюджет в този работен вариант на проекта. Описаните очаквания насочват към преобразуване на предвидената инсталация във водородна електроцентрала до 31 декември 2029 г. в съответствие с изискванията и регулациите на ЕС.

На следващо място описанието на проекта отрежда място на дейностите подмяна на съществуващите електроцентрали на база лигнит, автоматично извеждане от експлоатация и без риск от „избягване“ на затваряне на съоръженията, базирани на въглища, след приключване на проекта стартиране на открита тръжна процедура за всички участници, осигуряване на оптимизиран график за строителство и проекти до края на 2029 г., осигуряване на по-високо положително въздействие за региона чрез извличане на ползи от комбинацията на текущия проект и предстоящи стъпки, предвидени в механизма за справедлив преход и осигуряване на готовността за внедряване на решения с нулеви въглеродни емисии в региона.

Определените изисквания към технологията са: наличие на възможност за предоставяне на базова мощност, възможности за първично и вторично поддържане на баланса на електроенергийната система, способности за поддържане на нивата на реактивните мощности и да регулира напрежението, както и да се гарантира динамичната устойчивост на системата.

Индикативното разпределение на финансовия ресурс в проекта е: почти половината от общия размер на средствата (49%) се насочва към изграждане на инфраструктура; 32% от средствата следва да бъдат насочени към закупуване на машини и съоръжения; 17% са определени за разходи за труд (възнаграждения, консултантски услуги и др.); 7% се насочват към технология и съпътстващите я разходи; едва 2% от бюджета на проекта са предвидени за човешки капитал чрез повишаване на умения, преквалификация и т.н.

Индикатор за резултати от проекта е дефиниран „Ускоряване на процеса по декарбонизация, чрез заместване на минимум 1.0GW въглищна мощност с мощност оперираща на ниско въглеродно гориво до третото тримесечие на 2025 г.“, а за индикатор за ефект - „Насърчаване на климатичните цели чрез намаляване на специфичните емисии на въглероден диоксид от 1300 g CO₂ / kWh до под 250 g CO₂ / kWh.“.

В рамките на плана в ос „Свързана България“ е определен компонент „Местно развитие“. То е насочено към областта на регионалната политика. Основната му цел е дефинирана

като „осигуряване на предпоставки за повишаване на конкурентоспособността и устойчиво развитие на регионите на страната, както и насърчаване на местното развитие. В описаните инвестиции се разпознава Реформа 2: Продължаване на реформата във водния сектор и **Програма за изграждане/доизграждане/реконструкция на водоснабдителни и канализационни системи, вкл. и пречиствателни станции за отпадъчни води за агломерациите между 2 000 и 10 000 е.ж.** Основаната цел на програмата е свързана с изпълнение на задължения за съответствие с европейското законодателство, осигуряване на инфраструктура за отвеждане и пречистване на отпадъчните води, подобряване на качеството на питейната вода, обновяване и на водоснабдителната система за опазване на наличния воден ресурс, намаляване на замърсяването на подземните и повърхностните води, опазване на човешкото здраве, подобряване на качеството на живот, регионалното развитие и устойчивост. Тази програма има по-директно влияние върху региона, в частност върху област Стара Загора. Община Стара Загора не е сред адресираните общини, но се отчита потенциал за хоризонтални вторични въздействия.

Друга промяна на европейски и национално ниво, която пряко ще повлияе региона и община Стара Загора е Европейския зелен пакт, т.нар. Европейска зелена сделка. В края на 2019 г. Европейската комисия прие съобщение относно **Европейския зелен пакт**. Главната цел, поставена в документа, е до 2050 г. ЕС да бъде напълно неутрален по отношение на климата. Представена бе пътна карта за нова политика за растеж на ниво ЕС. Заложени са целите за неутралност по отношение на климата по ефективен и справедлив начин. В следствие на това е създаден нов механизъм за справедлив преход. Той включва Фонда за справедлив преход, Специална схема за справедлив преход в рамките на InvestEU и Механизъм за отпускане на заеми за публичния сектор с Европейската инвестиционна банка, подкрепен от бюджета на ЕС. Чрез него следва да се насочи внимание към регионите и секторите, върху които ще има най-голямо влияние в следствие на обвързаността им от изкопаеми горива и промишлени процеси с висок интензитет на емисии на парникови газове. Осигурява се достъп до финансиране на всички страни членки, но приоритетно биват разглеждани регионите, използват интензивно изкопаеми горива (въглища, торф и шистов газ), както и общото благосъстояние на държавата членка.

По данни на Европейската комисия Фондът за справедлив преход има за цел да гарантира подкрепа на държавите членки в прехода им към нисковъглеродна икономика. Водещите направления на подкрепяните дейности са насочени към териториите, които ще бъдат най-силно засегнати от ограниченията във връзка с прехода към климатична неутралност и дейности за конвергенция и предотвратяване на увеличаването на регионалните различия. Чрез основните дейности, подкрепени от Фонда, следва да бъде намали негативно влияние чрез отпускане на финансиране за диверсификацията и модернизацията на идентифицираните територии, тяхната икономика и заетостта в икономическите сектори и дейности, генериращи най-голямо замърсяване. Фондът финансира инвестиции в следните области: цифрова свързаност, технологии за чиста енергия, намаляване на емисиите, възстановяване на промишлени обекти, преквалификация на работниците и техническа помощ.

В основата на Фондът заляга споделеното управление. Взаимодействието и партньорството между органите в рамките на многостепенната система на управление (ЕС) има решаваща роля за ефективността на политиките за справедлив преход.

Принципът на децентрализацията се реализира чрез предвидените териториални планове за справедлив преход. Чрез тях всяка държава членка има възможност да предвиди специфични намеси в засегнати територии на страната, като едновременно с това и да отчете местните особености и среда за управление. В териториалните планове за справедлив преход се предоставя възможност за планиране на конкретните области на намеса на базата на отчетените икономически и социални влияния от Зелената сделка. В тях трябва да залегнат очакваните загуби, промяна в заетостта и уязвими работни места, промени в икономиката на местно ниво, преобразуване и модернизация с фокус върху производствата с най-висок интензитет на парникови газове.

За развитие на поставените цели и тяхното изпълнение на ниво ЕС са приети редица документи в периода 2019-2021 г. Част от тях са Планът за инвестиции във връзка с Европейския зелен пакт и на механизма за справедлив преход, Европейската промишлена стратегия, Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г., Плана във връзка с целта в областта на климата за 2030 г., Европейският пакт за климата, Планът за действие за нулево замърсяване, Стратегия на ЕС за адаптация към изменението на климата, планирани интервенции в областта на кръговата икономика, устойчива синя икономика, интеграция на енергийната система и за използване на водорода и др. Дефинираните цели и мерките за подкрепа за реализацията им формират възможностите за ефективно преминаване към нов тип дейности в описаните области за намеса.

Община Стара Загора се очаква да бъде засегната по три основни направления: производителност на предприятията, функциониращи в рамките на икономически дейности с висока степен на генериране на емисии, заетост на служители и работници в тях и мерки и дейности за климатична неутралност. Водещите предизвикателства, които се очертават, са насочени към разнообразяване на местната икономика, насърчаване на развитието на нови икономически сектори на местно ниво, подготовката на разполагаемите човешки ресурси чрез квалификация и преквалификация, насърчаване на иновациите и модернизацията за подкрепа на намаляването на замърсяването на околната среда.

В рамките на националните държави се предвижда изработването на схеми и механизми, които да улеснят справедливия преход и да имплементират европейските цели към местните особености на териториите. В България са в процес на изготвяне териториални планове за справедлив преход. Имайки предвид обвързаността на местната икономика на община Стара Загора, в т.ч. производство, заетост, индустрия, съпътстващи дейности и др., с добива и преработката на въглища, то територията на общината ще претърпи преки влияния. Адаптацията към новите външни и вътрешни условия ще има първостепенно значение за благосъстоянието на местна общност и икономиката в общината.

Изводи

- Отчитането на влиянията и устойчивостта на вече реализирани и финализирани проекти на територията на община Стара Загора оформят част от съществените фактори за развитие на средата в бъдеще. Оценката на постигнатите ефекти е необходима предпоставка за надграждане и оползотворяване на наличния капацитет. Очертават се елементите на средата, които са вече подобрени. Голяма част от финализирани проекти имат социална насоченост. С по-малък обхват са

дейностите за постигане на енергийна ефективност, облагородяване на физическата среда и подобряване на транспорта в общината.

- Социалните, икономическите и здравните последици от пандемията от COVID-19 имат своето отражение и на местно ниво. Преодоляването на негативните въздействия и инкорпорирането на мерки със специфична насоченост към това ще имат водещо значение за по-бързото премахване на очерталите се трудности. Важно значение през периода 2021-2026 г. има мобилизирането на капацитет за привличане на външни източници за финансиране на дейностите за преодоляване на последиците от ограничителните мерки и пандемичната обстановка.
- Проектите, започнати в рамките на програмния период 2014-2020 г., които предстои да бъдат завършени са 9. Обхващат времеви период до 2023 г. Засягат предоставянето и подобряването на социалните услуги, образователни услуги, административния капацитет, паркоустройване и благоустройване, подобряване на качеството на живот и др. При изготвянето на бъдещи цели и приоритети и тяхната операционализация в мерки и проекти от Плана за интегрирано развитие на община Стара Загора за периода 2021-2027 г. следва да се вземат предвид с оглед избягването на дублиране на дейностите. Видимият превес на социалните услуги в проектната дейност показва висока степен на ангажираност на общинско ниво към този тип проблеми. В зависимост от отчетените проблеми се препоръчва допълването на проектната активност с начинания в други сфери на управление.
- Сред най-сериозните предизвикателства пред управлението на община Стара Загора е Европейската зелена сделка и последващите регулации и обвързаност за изпълнението на нейните цели. Приоритетните направления на европейската политика без съмнение ще имат силно влияние както на национално ниво, така и в регионално. В рамките на страната регионалният ефект при промяна на функционирането и използваемостта на промишлеността в Маришкия басейн е най-силен не само за община Стара Загора, но и за цялата област.
- Основните елементи, при които следва да се проектират е необходимо да отчитат последиците от прехода към климатична неутралност. От една страна, това налага поэтапното планиране на промени за приспособяване към новите условия. От друга, следва да се идентифицират потенциалните възможности за развитие в други икономически сфери и дейности, които да компенсират неизбежните промени.
- Влиянието на Европейския зелен пакт ще наложи диверсификация на икономиката в региона, в т.ч. и в община Стара Загора. В проведеното допитване сред населението значителен дял от отговорилите посочват като водещ приоритет за развитие на общината именно икономическото развитие. Част от анкетирания спонтанно посочват за приоритетни още привличането на нови инвестиции и развитието на индустриални зони/паркове. В тази връзка възможности представляват оползотворяването на потенциала на наличните зони, подпомагане на иновативните и технологични производства, информационни дейности от страна на общината за популяризиране на местния потенциал за разширяване на дейността в съществуващите икономически дейности и за развитието на нови.
- Идентифицирането на стратегически партньорства също е важен елемент от прехода, който ще се състои в икономиката на региона. Определяне на местни съществуващи партньори, които ще подпомогнат промяната и чрез надграждането на капацитети между различни типове участници – местни власти,

бизнес, университети и научна общност, неправителствени организации и др. Същевременно е необходимо определяне на профил и на външни потенциални партньори, за привличането на които да се насочат усилията на местно ниво.

- Влияния се отчитат и по отношение на наличните трудови ресурси. С оглед възрастовата и образователна структура на и разпределението на наетите по сектори се очертава необходимост от преквалификация на части от професионални групи. Извън Зелената сделка, ситуацията около COVID-19 допълнително влияе на равнището на заетост и безработица в общината. Необходим е комбиниран подход за насърчаване на заетостта, като потенциална възможност е съчетаването на субсидирана заетост, подпомагане на бизнеса чрез различни стимули (облекчения, финансова подкрепа и др.) за наемане на кадри, подкрепа за стартиращи собствени малки бизнеси и предприемачество. Предприемачеството може да бъде разглеждано като форма на заетост.
- Адресираните групи на мерките за заетост и преквалификация следва да обхванат различни възрасти и най-вече работниците и служителите от засегнатите производства. Икономически активното население трябва да придобие ново знания и умения, които да го направят пригодни към новите икономически дейности в местната икономика и профила на инвеститорите, които са желани в общината.
- Сътрудничеството в областта на преквалификацията налага адаптиране към новите нужни на местно ниво, но и взаимодействие с националните органи в областта на труда и социалната политика, образователни институции, неправителствени организации и бизнес

12. SWOT-АНАЛИЗ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<ul style="list-style-type: none"> – Един от основните икономически центрове с страната, с високи икономически показатели на областната икономика спрямо средните за страната: <ul style="list-style-type: none"> ○ 5-то място по произведен брутен вътрешен продукт (БВП) ○ 4-то място по равнище на БВП на човек от населението ○ Обемът на произведената продукция е висок и отрежда на областта едно от водещите места в страната. ○ Местните данъчни нива в Стара Загора са сред най-ниските в страната ○ Област Стара Загора има натрупан производствен и човешки ресурс в средно и средно-високо технологичните индустриални сектори – Основен транспортен възел на Южна България: 	<ul style="list-style-type: none"> – Неблагоприятни демографски тенденции: <ul style="list-style-type: none"> ○ отрицателен естествен и механичен прираст - коефициентът на естествен прираст е трайно отрицателен, но заема по-ниски стойности в сравнение с данните на национално и областно ниво ○ остаряване на населението; ○ обезлюдяване на селата ○ високите нива на смъртност и ниските нива на раждаемост ○ миграция – Ниска степен на диверсификация на енергийни ресурси: <ul style="list-style-type: none"> ○ Висока зависимост на икономиката от енергийни ресурси

<ul style="list-style-type: none"> ○ Добре развита транспортна инфраструктура ○ бързи връзки с национални и европейски транспортни коридори <ul style="list-style-type: none"> ○ висок дял на авто-магистралните пътища в републиканската пътна ○ мрежа - през територията на областта преминават 92 км автомагистралаи. – Висок стандарт на живот <ul style="list-style-type: none"> ○ изключително благоприятни условия на пазара на труда ○ Ниско ниво на безработицата ○ средната годишна заплата се доближава до средния размер в страната - пето място по размер на средните заплати на областно ниво ○ увеличение на доходите в областта – Богато културно-историческо наследство <ul style="list-style-type: none"> ○ естествен културен център в областта ○ развита културна инфраструктура в над 8 области на културата и изкуствата – Добре развита туристическа инфраструктура – Наличие на образователни институции, предлагащи обучение във всички образователни степени <ul style="list-style-type: none"> ○ Висок дял на населението със средно и по-високо образование ○ Наличие на Тракийски университет Стара Загора - в структурата му се включват Медицински факултет, Ветеринарномедицински факултет, Стопански факултет, Педагогически факултет и Аграрен факултет; ○ Институции за професионална квалификация: <ul style="list-style-type: none"> • професионални гимназии - 2 профилирани и 8 професионални гимназии, 1 музикално и 1 спортно училище. • центрове за професионална квалификация – Наличие на добра спортна база: <ul style="list-style-type: none"> ○ изградена най-бързата лекоатлетическа писта в България - Изградената „Регионална система за управление на отпадъците в регион Стара Загора“ функционира в пълния си капацитет - Всички населени места в общината са обхванати от системата за организирано сметосъбиране и сметоизвозване 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Липса на алтернативни икономически дейности, които да компенсират социалния натиск по време на енергийния преход и реструктуриране на икономиката. ○ Липса на национална стратегия за адаптация към изменение на климата – Преобладаващ дял на микро предприятията в структурата на общинската икономика – Различия в нивата на развитие на общинския център и населените места в общината –
---	--

<ul style="list-style-type: none"> - Многообразие от социални услуги - Богата зелена система 	
<p style="text-align: center;">ВЪЗМОЖНОСТИ</p>	<p style="text-align: center;">ЗАПЛАХИ</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Утвърждаване на общината като международен логистичен център: <ul style="list-style-type: none"> o кръстопът от важни транспортни артерии между източната, западната, северната и южната част на Българи - Предпоставка за развитие на индустриални зони – продължение на Индустриална зона „Загоре“ - Изграждане на модерна научноизследователска инфраструктура: <ul style="list-style-type: none"> o Повишаване конкурентоспособността на МСП чрез технологично обновяване и иновации o развитие на предприемачеството o Специализация във високотехнологични сектори, ползващи високо квалифицирана работна ръка o Създаване и подпомагане развитието на клъстери o Привличане на чуждестранни инвестиции за развитие на местния бизнес и осигуряване на работни места - Предпоставка за изграждане на алтернативно и чисто производство на енергия, включително ВЕИ: <ul style="list-style-type: none"> o значителната финансова подкрепа от Фонда за справедлив преход на ЕС o заместване на текущите мощности с възобновяеми източници на енергия o създаването на зелени работни места: <ul style="list-style-type: none"> ▪ стартиране на програма за преразпределение на работещите към други сектори ▪ целенасочена програма по преквалифициране ▪ финансова подкрепа за хората, които напускат мините и минават към друг сектор ▪ осигуряването на курсове за преквалификация ▪ стимули за фирмите от други сектори, за да наемат напускащите работници на относително по-добри условия на заплащане. ▪ Въвеждане на ранно пенсиониране и свързани с него компенсации. 	<ul style="list-style-type: none"> - Продължаваща тенденция за забавяне на икономическото развитие в резултат на неблагоприятна международна конюнктура - Трудност при задържане на по-младото население - Продължаващо негативно развитие на демографските процеси и външна миграция на млади хора, обезлюдяване в перифериите на района - Намаляване на делът на индустрията - Забавяне на реализацията на значими инфраструктурни проекти - Неблагоприятно влияние на енергийната зависимост: <ul style="list-style-type: none"> o Закриване на структуроопределящи индустриални производства - затваряне на централите и мините o Повишаване на енергийните разходи o съществува потенциална опасност от социална криза o загубата на работни места и постепенно увеличаване на безработицата o увеличаване на социалните дисбаланси. o миграция на работещите към други градове и области <ul style="list-style-type: none"> o Постепенно увеличаване на безработицата и постепенен спад през следващия период поради емиграцията на работна ръка. - Задълбочаване на неблагоприятните демографски тенденции и засилване на негативните им ефекти върху пазара на труда и социалните системи - Риск от по-силно обезлюдяване в периферните територии - Влошаване на здравния статус на населението - Налагане на санкции от страна на ЕС при неизпълнение на ангажименти в областта на околната среда

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Запазване на работни места чрез изграждането на големи инфраструктурни проекти ▪ Засилено използване на възобновяеми източници (потенциал за използване на биомаса, геотермална и слънчева енергия) <p>– Водеща роля на областния център в Югоизточния регион.</p> <p>– Добри условия за развитие на бизнеса в региона</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Инфраструктурата е на добро ниво и създава благоприятни условия за развитие на индустрията в региона; ○ Местните данъчни нива в Стара Загора са сред най-ниските в страната ○ подобряване на връзката на висшето образование с бизнеса и местната управа. ○ Подобряване на условията за превличане на ИТ сектора и сектора на изнесените услуги ○ Насърчаване на иновациите и дигитализацията ○ Звено отдел „Инвестиции“ насочено за насърчаване и подпомагане на бизнеса <p>– Оползотворяване на природното и културно наследство чрез конкурентни туристически продукти</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Развитие на алтернативни форми на туризъм и нови туристически продукти ○ Разнообразяване на регионалния туристически продукт с допълнителни туристически дейности ○ Потенциал за развитие на над 7 вида туризъм (културен, събитиен, здравен и SPA, религиозен, пешеходен, винен и развлекателен) и целогодишна посещаемост <p>– Потенциал за развитие на здравни услуги, заради наличието на Медицински факултет в Тракийския университет</p>	<p>– Значително увеличаване на цените на ресурсите (в това число енергийните)</p>
---	---

13. ОПИСАНИЕ НА ВЗАИМОВРЪЗКИТЕ НА АНАЛИЗА С РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ПРОВЕДЕНИЯ ХОРИЗОНТАЛЕН СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РАЙОНИТЕ НА НАЦИОНАЛНО НИВО, ИЗГОТВЕН ОТ „НАЦИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ЗА ТЕРИТОРИАЛНО РАЗВИТИЕ“ ЕАД

Социално-икономическия анализ на районите на национално ниво, изготвен от „Национален център за териториално развитие“ ЕАД представя промените настъпили в

периода 2014 - 2020 г. като покрива основни тематични направления засегнати и в Плана за интегрирано развитие на община Стара Загора. Анализът е разработен в три основни части:

1. Първата част обхваща териториалния анализ на развитието по три основни тематични направления - урбанистичното развитие, териториалните аспекти на секторните политики, административния капацитет за провеждането им и за изпълнение на проекти.
2. Втората част акцентира върху сравнителния анализ на социалното, икономическото, демографското и екологичното състояние и развитие и инфраструктурното осигуряване на районите, областите и общините. Сред най-сериозните проблеми са отчетени намаляването и застаряването на населението, което се отразява неблагоприятно върху икономическия растеж и потенциала за иновации, пазара на труда и социалните системи и изисква промени не само в социалните политики, но дори и в подходите в регионалното, пространственото и градско планиране;
3. Третата част на Анализа на социално-икономическото развитие на районите в Р. България обобщава синтезираните изводи от първите две части и ги надгражда с интегриран национален профил, допълвайки базовата информация за актуализирането и разработването на стратегическите документи за регионално и пространствено развитие от ново поколение.

Темите в анализа на районите (демография, социално-икономическото и пространствено развитие) са проследени чрез ключови показатели използвани в Плана за интегрирано развитие на община Стара Загора за идентифициране на местните характеристики. Изводите от Анализа на районите и заключенията в ПИРО в повечето сектори са в съответствие, като са отчетени приликите и разликите в развитието, а именно:

- Съгласно проведения социално-икономическия анализ на районите на национално ниво, изготвен от „Национален център за териториално развитие“ ЕАД раждаемостта в страната намалява, демографската ситуация в страната и в общината се характеризира с продължаващо намаляване и застаряване на населението, намаляваща раждаемост, отрицателен естествен и механичен прираст. Това се потвърждава и от анализирането и в настоящия документ (ПИРО), а именно:
  - Ежегодно броят на населението в общината намалява. Това се дължи както на високите нива на смъртност и ниските нива на раждаемост, така и на миграцията. Коефициентът на естествен прираст е трайно отрицателен, но заема по-ниски стойности в сравнение с данните на национално и областно ниво. Също така в периода 2016-2020 г. ежегодно повече лица се изселват от общината, отколкото се заселват. Дори през 2020 г., когато коефициентът на механичен прираст в областта и в страната заема положителни стойности, на общинско ниво бележи най-негативните си нива. Тези тенденции предполагат влошаване на възпроизводствения потенциал на населението, възрастовата зависимост и трудовия потенциал.
  - Коефициентът на раждаемост на общинско ниво бележи спад в рамките на периода. Най-високите стойности са през 2016 г. (9,5%), 2017 г. (9,2%)

и 2018 г. (8,9‰). Най-ниските стойности се оформят през 2019 г. и 2020 г., когато коефициентът на раждаемост спада до 8.6‰. Стойностите по този показател на общинско ниво са по-ниски спрямо данните на областно ниво през четири от петте години, обхванати в анализа. Средногодишната разлика между данните на общинско ниво в сравнение с областното и националното ниво е около 0,2‰. Демографската ситуация в община Стара Загора съответства с протичащите на национално ниво демографски процеси и формиралите се негативни демографски тенденции. Населението на община Стара Загора формира около 1/2 от общото население на област Стара Загора. По този начин промените в количествените и качествените измерения на населението на общинско ниво предопределят зависимости в развитието и на цялата област.

- Неблагоприятни са тенденциите в структурата на населението, като това в трудоспособна възраст (между 15 и 64-годишна възраст) намалява значително, а абсолютният и относителен дял на населението на възраст над 65 години нараства. Наблюдаваната национална тенденция е сходна с наблюдаваната в община Стара Загора: Измерват се ежегодно нарастващи стойности на коефициента на възрастова зависимост. Високите стойности на по този показател представят влошаване на съотношението между лицата в под и над трудоспособна възраст спрямо лицата в трудоспособна. Данните предопределят по-неблагоприятно въздействие на възрастовата структура в момента върху бъдещото развитие на работната сила.
- Съгласно проведения социално-икономическия анализ на районите на национално ниво неравномерното разположение на последните в националната територия засилва проявата на проблема „център-периферия“. Анализът на агломерационните образувания и функционалните урбанистични ареали (FUA) показва наченки на формиране на агломерационни образувания при големите градове с население над 50 хил. души. Агломерационните образувания имат два компонента: агломерационно ядро около големия град и агломерационен ареал в съседните общини. Това се потвърждава и от изготвения анализ на ПИРО на община Стара Загора: Териториалното разпределение на населението показва концентрация в общинския център (гр. Стара Загора). Над 80% от населението на община живее в града. Това създава предпоставки за необходимостта от обезпечаване на комунално-битови условия, формирането на икономически центрове в общината, зони с по-висока икономическа активност и др. Специфично за времевия период на анализа е, че през 2020 г. се наблюдава ръст в заселването в селата от общината. Броят на селското население достига най-високите си стойности за периода, като цели 18% от населението на общината населява села. До голяма степен тази промяна може да е свързана с противоепидемичните мерки за ограничаване на разпространението на COVID-19 в България.
- Съгласно проведения социално-икономическия анализ на районите на национално ниво, изготвен от „Национален център за териториално развитие“ ЕАД пазарът на труда в страната и в общината показва известно подобрение. Налице е нарастване на коефициента на икономическа активност и на коефициента на заетост както за страната като цяло, така и за община Стара Загора.

- По данни на Агенция по заетостта равнището на безработица в общината е традиционно ниско през периода 2016-2020 г. То е значително по-ниско и в сравнение с равнището на безработица в област Стара Загора и в страната. Най-високото ниво в данните в общината е през 2016 г. и 2020 г., когато то се изчислява на 4,1%. Най-ниските стойности са отчетени през 2017 г. (3,1%), 2018 г. (2,4%) и 2019 г. (2,4%). През тези три години равнището на безработица ежегодно спада.
- Сравнението с данните на национално и областно ниво показва по-специфична динамика в община Стара Загора. На национално ниво се измерва ежегодно увеличение в броя на зетите, докато в общината се оформят спадове през 2017 г. и 2019 г. Наетите в общината формират средно 47,5% от зетите в цялата област Стара Загора през този период. В областта се наблюдава ръст по този индикатор през 2017 г., през която броят на наетите е най-голям. Както в общината, така и в областта наетите лица намаляват през 2019 г.
- Безработицата в община Стара Загора в периода 2016-2020 г. е под средните стойности за страната. Данните показват, че безработните лица са предимно жени, хора на възраст между 30-49 г. и със средно образование. Все пак следва да отбележим, че през 2020 г. в следствие на ограниченията, свързани с мерките срещу разпространението на COVID-19 и икономическите последици от пандемията се отбелязва значително увеличение на регистрираните безработни лица спрямо 2019 г.
- Съгласно проведения социално-икономическия анализ на районите на национално ниво, изготвен от „Национален център за териториално развитие“ ЕАД Брутният вътрешен продукт (БВП) нараства през разглеждания период 2013–2017 г. Междурегионалните различия на районите от ниво 2 по показателя брутен вътрешен продукт (БВП) се колебаят в големи граници. За възприетата като базова 2013 година разликата е много голяма - от 7.07% за Северозападен район, до 47.27% за Югозападен район. Разлика в пъти има и между Югозападния и останалите райони от ниво 2. Тази разлика се запазва в същите граници за целия период на изследване до 2017 г. За община Стара Загора ситуацията е аналогична - през периода 2011-2017 г. област Стара Загора бележи общ положителен ръст по основните показатели за икономическо развитие, но през последните няколко години се намира в период на стагнация и дори свиване на брутния вътрешен продукт. Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Стара Загора за 2019 г. е 16 276 лв. на човек и значително надвишава средното за района, както и тази за област Бургас (13 437 лв.). Тази иначе положителна тенденция е функция както на сравнително високия БВП, който произвежда областта, така и на брой на населението, на което частично се дължат и тези високи разлики. Въпреки негативната тенденция през последните три години областта остава все още остава с един от най-високия относителен дял на БВП в страната след столицата.
- Като цяло 92,3% от икономическите субекти през 2019 г. са микро и малки предприятия.
- Според анализа на районите на национално ниво броят на учениците в страната намалява ежегодно с близо 1.5%. В резултат на по-ниската раждаемост.

- Въпреки че се наблюдава макар и символично намаляване на дела на преждевременно напускащите училище, все още този дял е твърде висок - 2,96%. Основен фактор за дела на отпадналите ученици е наличието на големи ромски общности в някои общини. Напусналите ученици са предимно от по-малките общини в страната, където е концентрирано и победно население. Най-много ученици напускат училище поради заминаване на семействата им в чужбина. По отношение на напусналите основно образование тенденцията в общината Стара Загора е също негативна. За последната налична отчетна година 2019/2020 увеличението е 20% или 122 в абсолютно число.
- Нивото на качество на образование в прогимназиалния етап е близко до средното за страната. Средна оценка на националното външно оценяване (НВО) след 7 клас по български език и литература (БЕЛ), 2021 г. за община Стара Загора е 58.2⁸⁴ точки при среден резултат за страната 53,86, а средната оценка по НВО след 7 клас по математика, 2021 г. за община Стара Загора е 40,7 при среден резултат за страната 37,94. Учениците в община Стара Загора са постигнали малко по-ниски резултати от средните за страната по БЕЛ, а по математика малко надвишават средния резултат за страната.
- Според анализа на районите на национално ниво осигуреността на населението с болнични легла в края на 2017 г. е 748 бр. на 100 000 души от населението, при 715 бр. през 2014 г. На ниво област с показатели, значително по-благоприятни от средните за страната са областите Пловдив (971 на 100 000 души от населението), Смолян (955) и Плевен (900). Докато в областите Ямбол (361), Видин (385) и Перник (389) показателите са значително по-ниски от средните за страната. За 2020 г. осигуреността на населението с болнични легла в област Стара Загора е 766.2 на 100 000 души от населението, като в последните години се наблюдава намаляване на болничния леглови фонд. Осигуреността с лекари в област Стара Загора в края на 2019 г. е 40.7 на 10 000 души от населението, а с лекари по дентална медицина - 9.3 на 10 000 души от населението. Показателят за осигуреност с лекари в областта е по-нисък от средния за страната (42.6 на 10 000 души от населението). Стойности над този за страната има показателят в областите Плевен (62.8 на 10 000 души от населението), София (столица) (51.2), Пловдив (51.0) и Варна (50.7). Най-нисък е показателят за областите Кърджали (24.8 на 10 000 души от населението), Добрич (27.2) и Силистра (27.7).
- В анализа на районите на национално ниво е посочено, че една от петте водещи цели на основните показатели на стратегията „Европа 2020“ е намаляване на бедността. Рискът от бедност или социално изключване остава висок за редица държави-членки на ЕС. През 2017 г. повече от една трета от населението е изложено на риск от бедност или социално изключване в три държави-членки на ЕС: България (38,9%), Румъния (35,7%) и Гърция (34,8%). За последните 10 години делът на това население в ЕС-28 е намалял с 1.3 процентни пункта, за България – с 5.9 процентни пункта. Това намаление е най-силно изразено в районите Северен централен (12.9 процентни пункта) и Югоизточен (10 процентни пункта), които стартират през 2008 г. с едни от най-високите нива на

⁸⁴ По данни на ИПИ, <https://265obshtini.bg/map/167>

този показател в ЕС, и почти без промяна в Южен централен район. Делът на населението с риск от бедност или социално изключване е най-нисък в Югозападен район (29.3%). Населението, живеещо в материални лишения в област Стара Загора през 2016 г. е 38%. През следващите години се отчита намаляване на стойностите. През 2017 г. спадът в номинално отношение е със 7%, а през 2018 г. – с 9%. През 2019 г. делът на населението, живеещо в бедност се равнява на 20%, като това са най-ниските стойности на показателя на областно ниво за целия период 2016-2020 г. Групата на лицата, живеещи в бедност, е сред основните уязвими групи. Очерталите се тенденции имат пряко въздействие върху пазара на труда, необходимостта от дейности, специфично насочени към социално включване и целите на социалните мерки на местно ниво

- Достъп до водоснабдителни услуги има почти цялото население в България. Посредством групови селищни водоснабдителни системи е осигурен достъп до питейна вода на 99.5% от населението на страната (2018 г.) и в това отношение България има по-добър показател в сравнение с много други страни от ЕС. В област Стара Загора се отчита почти пълно обезпечаване на водоснабдяването на населението. В периода 2016-2020 г. 99.9% от населението са свързани с обществено водоснабдяване. В сравнение с данните на национално ниво областта отчита по-добре и устойчиво развитие. Средно за страната стойностите показват между 99.3% и 99.5% обезпечаване на населението.
- По отношение на дела на населението, свързано с обществена канализация данните в област Стара Загора показват близки нива на обезпечаване на населението с канализация в сравнение с националните стойности, което се потвърждава и от изводите, които са направени в националния доклад – „Изградеността на канализационната мрежа в България изостава несравнимо с водопроводната, изградена в страната. Степента на отвеждане на отпадъчните води в сравнение с други европейски страни е една от най-ниските, видно от следващата графика- (74.7% за 2013 г.) и слабо нараства до 76% за 2017 г и 76.2% за 2018 г.
- Данните от измерванията в пунктовете за мониторинг на КАВ на територията на Община Стара Загора, включени в НСМОС показват, че през разгледания период от пет последователни години (2016–2020 г.), не са превишавани средногодишните концентрации на ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5}. По отношение на 24-часова средна стойност на ФПЧ₁₀, населението през 2016 г. е било изложено на концентрации над 50 µg/m³ за повече от 35 дни в годината (общо 62 дни). За територията на общината изгарянето на твърди горива и дървесина в битовото отопление е основен източник на фини прахови частици (ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5}) с дял от 61% за ФПЧ₁₀ и 84% за ФПЧ_{2.5}

Наличието на тези взаимовръзки показва общия характер и важността на разкритите проблеми както на национално, областно, така и на общинско равнище. Това потвърждава необходимостта от единен подход и съгласуване на стратегическите планови документи на всички равнища – национално, регионално и местно, за тяхното най-ефективно разрешаване през плановия период 2021 – 2027 г.

ЧАСТ II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

Стратегическата рамка на Планът за интегрирано регионално развитие на община (ПИРО) Загора за периода 2021-2027 г. е разработена с цел да се планират и осигурят

необходимите условия за балансирано и интегрирано териториално развитие на общината. Рамката се създава по начин, по който да се стимулира мобилизацията на ресурси, потенциала на територията, ефективно използване на съществуващите възможности, а от друга – да отговори на основните идентифицирани проблеми и нужди в общината.

В процеса на работа по разработване на стратегическата рамка са прилагани принципите на партньорство и откритост, консултации с гражданите и заинтересованите страни – структури на общината, бизнеса, гражданското общество.

Определените приоритети за развитие на Плана за интегрирано развитие на община Стара Загора за периода 2021-2027 г. са съобразени с целите и стратегиите на Националната програма за развитие: България 2030, Актуализираната национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г., Националната стратегия за регионално развитие на Република България (НСРР) за периода 2012–2022 г. и нейната междинна оценка, Националният план за възстановяване и устойчивост, Интегрираната териториална стратегия за развитие (ИТСР) на Югоизточен регион (ЮИР), както и целите на политиката на ЕС за периода до 2027 г.

Политиката на сближаване за периода 2021-2027 г. продължава да инвестира във всички региони, като се запазват и трите категории (по-слабо развити региони, региони в преход, по-развити региони). Политиката на сближаване ще продължи да подкрепя стратегиите за местно развитие и овластяване на местните органи при управлението на средствата. Градското измерение на политиката на сближаване също се укрепва, като 6% от помощта по линия на ЕФРР се заделят за устойчиво градско развитие и се създава нова програма за изграждане на мрежи от контакти и капацитет на градските власти — Европейската инициатива за градовете. Пет основни цели ще стимулират инвестициите на ЕС в периода 2021—2027 г.:

1. Инвестициите в регионално развитие ще се съсредоточат върху цели 1 и 2. [65%] до [85%] от средствата от ЕФРР и Кохезионния фонд ще бъдат разпределени за тези приоритети, в зависимост от относителното благосъстояние на държавите членки.
2. По-интелигентна Европа — чрез иновации, цифровизация, икономическа промяна и подкрепа за малките и средните предприятия
3. По-зелена, безвъглеродна Европа — чрез прилагане на Парижкото споразумение и инвестиране в енергийния преход, възобновяемите енергийни източници и борбата с изменението на климата
4. По-добре свързана Европа — със стратегически транспортни и цифрови мрежи
5. По-социална Европа — изпълнение на европейския стълб на социалните права и подкрепа за качествената заетост, образованието, уменията, социалното приобщаване и равния достъп до здравеопазване.

Основен стратегически документ, който очертава политиките за развитие на България за следващите години, е **Националната програма за развитие: България 2030**. Програмата е рамков стратегически документ от най-висок порядък в йерархията на националните програмни документи. Той детерминира визията и общите цели на политиките за развитие във всички сектори на държавното управление, включително

техните териториални измерения. Формулираните в нея основни цели на правителството за периода до 2030 г. са технологична трансформация, демографски подем и намаляване на неравенствата. Реализирането на стратегическите цели е предвидено посредством целенасочени политики и интервенции, групирани в пет взаимосвързани и интегрирани оси на развитие: ОС 1 Иновативна и интелигентна България/ОС 2 Зелена и устойчива/ОС 3 Свързана и интегрирана България/ ОС 4 Отзивчива и справедлива България и ОС 5 Духовна и жизнена България.

Националната стратегия за регионално развитие (НСРР) за периода 2012-2022 г. е основният документ, който определя стратегическата рамка на държавната политика за постигане на балансирано и устойчиво развитие на районите от страната и за преодоляване на вътрешнорегионалните и междурегионалните различия/неравенства в контекста на общоевропейската политика за сближаване и постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. НСРР определя дългосрочните цели и приоритети на политиката за регионално развитие, която има интегрален характер, дава възможност за координация на секторните политики на територията и съдейства за тяхното синхронизиране. НСРР играе важна роля за постигане на съответствие и взаимно допълване между целите и приоритетите на политиката за регионално развитие и секторните политики и стратегии, които спомагат за балансирано развитие на районите. НСРР и междинният доклад за нейното изпълнение подкрепят една и съща цел на политиката за регионално развитие в България - да създаде жизнени, икономически силни и устойчиви региони като отговор на неблагоприятните демографски тенденции и задълбочаване на между и вътрешнорегионалните различия.

Актуализираната национална концепция за пространствено развитие за периода (АНКПР) 2013-2025 г. отделя по-голямо внимание на районите от ниво 2, на по-високата степен на управляемост на развитието им чрез целенасочени интегрирани инвестиции, реагирайки в унисон с тенденциите за засилване на регионалното и териториалното измерение на европейските политики. Ролята на НКПР като основен пространствен документ на България в областта на процесите в територията и секторните политики се запазва, но се осъвременява в контекста на общоевропейското пространствено полицентрично развитие, с акцент върху комплексно, интегрирано планиране и засилена стратегическа ориентация. Чрез актуализацията на НКПР се създава необходимата информационна и планова основа за Оперативната програма за развитие на регионите за периода 2021-2027 г. Трите стратегически цели на АНКПР, както и техните специфични цели и приоритети служат за координираща платформа на всички секторни политики с териториални измерения:

- СЦ 1: Териториално сближаване - чрез подобряване на свързаността на всички нива, укрепване на мрежата от градове-центрове и развитие на трансгранично, междурегионално и транснационално сътрудничество
  - Специфична цел 1.1. Интегриране в европейското пространство
  - Специфична цел 1.2. Полицентрично териториално развитие
  - Специфична цел 1.3. Съхранено природно и културно наследство
- СЦ 2: Икономическо сближаване - чрез подкрепа за развитие и подобряване качествата на регионалните потенциали и опазване на околната среда

- Специфична цел 2.1. Регионална конкурентоспособност в подкрепа на растежа
- Специфична цел 2.2. Стимулирано развитие на специфични територии
- СЦ 3: Социално сближаване - чрез създаване на равностойни условия за развитие и реализация на човешкия капитал
  - Специфична цел 3.1. Пространствена свързаност и достъп до услуги
  - Специфична цел 3.2. Качество на образователни, здравни, социални и културни услуги

Актуализацията на *Национална програма за реформи на България за 2020 г.* се изготвя в рамките на засиленото наблюдение на икономическите политики в ЕС. Документът отчита констатациите в Националния доклад за България за 2020 г., Годишната стратегия за устойчив растеж за 2019 г. и Доклада по механизма за ранно предупреждение, с които се поставя началото на Европейски семестър за 2020 г. и се засилва фокусът върху новата инициатива на ЕС – „Зелената сделка“ за превръщане на ЕС в устойчива и неутрална по отношение на климата икономика до 2030 г. България се фокусира върху изпълнението на мерките, адресиращи СП на Съвета относно идентифицираните от ЕК макроикономически дисбаланси, като през 2020 г. страната за първи път от въвеждането на процедурата по наблюдение на макроикономически дисбаланси през 2012 г. е поставена в категория „без дисбаланси“.

Основната цел на *Националния план за възстановяване и устойчивост* е да способства икономическото и социално възстановяване от кризата, породена от COVID-19 пандемията. В преследването на тази цел са групирани набор от мерки и реформи, които да имат съществен принос към възстановяването на потенциала за растеж на икономиката и да го развият, като осигурят устойчивост на негативни външни въздействия. Това ще позволи в дългосрочен план постигането на стратегическата цел за конвергенция на икономиката и доходите до средноевропейските. Същевременно, Планът полага основите за зелена и цифрова трансформация на икономиката, в контекста на амбициозните цели на Зелената сделка.

Интегрирана териториална стратегия за развитие (ИТСП) на Югоизточен регион (ЮИР) задава рамка за интегрирано пространствено развитие при отчитане на местния териториален потенциал и принципите за балансирано устойчиво развитие и отразява съвременните тенденции в регионалната политика на Европейския съюз и на страната. Документът се използва за определяне на приоритетите и зоните за интервенции и за прилагане на интегрираните териториални инвестиции през новия програмен период 2021-2027 г. ИТСП са основа за изпълнение на интегрираните териториални инвестиции по Приоритет 2 на ПРР 2021-2027 г.

Основните приоритети на Интегрираната териториална стратегия за развитие на Югоизточния регион са следните:

1. Приоритет 1: Подкрепа за интелигентна и динамична икономика на Югоизточен регион.

Постигането на устойчив икономически растеж чрез подкрепа за развитие на конкурентоспособна икономика има ключова роля при създаването на условия за подобряване качеството и стандарта на живот на населението в региона. Изграждането,

поддържането и достъпът до съвременни научни инфраструктури, внедряването на нови технологии и прилагането на иновации е най-сигурният път за повишаване на конкурентоспособността на региона. В тази посока е предложението за създаване на „Високотехнологичен академичен център Бургас“ на база на потенциала на университетите в региона. Ще се работи и в посока на създаване на нови индустриални зони с фокус към инвеститори в логистични бази и екологично чисти, високо технологични производства, които създават устойчива заетост и гарантират високо заплащане и са важен фактор за развитие на региона.

Приоритет 2: Подобряване на образователното равнище на населението и качеството на живот в Югоизточен регион

Приоритетен фактор за интегрираното развитие на региона е постигането на подобро качество на човешкия капитал чрез подобряване на образованието, здравеопазването и социалните услуги и чрез повишаване на общото културното ниво, водещо до формиране на активно, предприемчиво и добре образовано гражданско общество с ясна визия и осъзнатата мисия за развитието на региона. Инвестициите в човешки ресурси следва да осигурят нов подход към проблемите на квалификацията, образованието и обучението, продиктуван от мащабите на настъпващите в Европа и света икономически и социални промени, бързото развитие на основаната на знания икономика и демографското напрежение, породено от намаляването и застаряването на населението. Ще се наблегне на подобряване на здравните услуги на всички нива в извънболничната и болничната помощ. Специфичен фокус на политиката ще остане изграждането и/или рехабилитацията на техническа инфраструктура в локациите, които все още не успяват да предложат на населението качествени условия за живот.

2. Приоритет 3: Териториално сближаване и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните региони

Неравномерният темп на развитие е естествен елемент на териториалните процеси навсякъде, както и в Република България. Интегрираното развитие на важните опорни центрове от регионално и национално значение (градовете от второ и трето ниво) и подобряване качеството на тяхната среда и агломиращите им функции, като носители на растеж, е цел, която остава актуална и през този планов период. Друг сериозен инструмент за насърчаване социално-икономическото развитие на граничните региони е трансграничното сътрудничество.

Програмата за развитие на регионите (ПРР) 2021 –2027 г. е фокусирана върху териториалната цел на политиката „Европа по-близо до гражданите“, но тъй като интервенциите в рамките на тази цел могат да включват мерки, адресиращи всички останали цели на политиката, програмата ще допринесе и за тяхното осъществяване, особено по отношение на предвидените мерки, свързани с индустриалните зони, енергийната ефективност и устойчивата мобилност, инфраструктурата за секторните политики, свързани с цел на политиката 4.

Стратегическата част на Плана за интегрирано развитие на община Стара Загора съответства на изискванията на „Методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО за периода 2021-2027 г.“ на МРРБ и на разпоредбите на Закона за регионално развитие за съдържанието на плановете за интегрирано на община, както и на основните нормативни актове в сферите на устройство на територията, опазване на околната среда и културното наследство.

Стратегическата част е съобразена с действащата нормативна рамка на национално, регионално и общинско ниво и със спецификите на политиката на ЕС за сближаване за периода 2021-2027. По своята същност тя представлява интегрирана част от основните стратегически и планови документи, характеризиращи икономическото и пространствено развитие на СРР и общината за периода до 2027 г.

ПОДХОД ПРИ СТРУКТУРИРАНЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКАТА РАМКА

Стратегическата рамка е териториално обусловена и е свързана и с качеството на пространствата и „местата“ в общинската територия. Прилагането на този подход означава, че:

- Целенасочено ще се подпомагат формирането на жизнеспособни и динамично развиващи се териториални общности и места;
- Ще се осигури свързаност между местата и териториите (вътрешна и външна);
- Ще се заложат мерки за качествена и съхранена природна среда и зелена инфраструктура, обезпечаваша ефективната адаптация към очакваните климатични промени и осигуряваща качествени места за обитаване на местната общност.

Подходът, който е използван при структуриране на стратегическата част, е поставяне на хората в центъра на вниманието на общинската политика: техните нужди, просперитет, средата на живот и достъпност до публични услуги. Прилагането на този подход предопределя ориентиране на плана към:

- Насърчаване на икономическото развитие със средствата на общинските политики, за да се създаде качествена среда за живот и привличане на младите хора да останат в общината;
- Устойчиво растяща просперираща общност от хора в общината, имаща достъп до работа, качествено образование и ресурси, които позволяват разгръщането на пълния личностен и професионален потенциал на населението;
- Утвърждаването на общност от ангажирани граждани към проблемите на местата, където работят и живеят;
- Здрава и солидарна местна общност, имаща достъп до качествено здравеопазване и ефективно социално подпомагане и възможности за спорт.

Прилагането на този подход означава, че икономическата екосистема се разглежда и е обект на интегрирано въздействие върху всички компоненти на екосистемата, формираща икономическия профил на общината: човешките ресурси, развитието на възможностите за туризъм и спорт, икономическите зони и обекти, добавената стойност от стопанската дейност и отражението и върху социално-икономическият растеж на местната икономика.

За да се постигнат резултатите от прилагане на ПИРО на Община Стара Загора, ще се съблюдават основни принципи, които да гарантират реалистичността и приложимостта на стратегическата рамка. Тези принципи включват следното:

- Спазване на строго дефинирана логическа и йерархична структура при определяне на отделните компоненти на стратегическата рамка на ПИРО и на тяхното съдържание:

- Максимално включване на нуждите и желанията на местните общности и тяхното ефективно адресиране чрез инструментите на ПИРО;
- Надграждане на постигнатото през изминалия програмен период и ускоряване на интервенциите, насочени към постигането на устойчив и приобщаващ растеж на местната и регионална икономика;
- Ясно пространствено адресиране на проблеми и решения;
- Интегриран териториално обусловен подход на интервенциите и очакваните резултати;
- Налагането като хоризонтални принципи в развитието на общината на концепциите за устойчиво развитие, опазване на биоразнообразието, ефективното използване на суровините и пространствата в общината;
- Прагматичен подход в оценката и адресирането на нуждите в общината и обособените части от нейната територия;
- Налагане на комплексен подход в структурирането на стратегическата рамка, с акцент върху прилагането на максимално ниво на публичност в процесите на вземане на решения;
- Осигуряване на адекватна обществена комуникация и максимално обективна обществено достъпна информация за заинтересованите страни и местната общност по отношение стратегическата рамка.

Структурата на стратегическата рамка на плана следва така определените принципи и включва ясно определени йерархично организирани компонентни, които са дефинирани на база идентифицираните проблеми, дефицити, ресурси, потенциали и сравнителни предимства на територията на общината и на формираните природно-социални системи в рамките на нейният обхват. Не на последно място, същата отчита и заявените от страна на различните категории заинтересовани страни виждания, идентифицираните нужди и желания на местната общност, което беше извършено на основата на широко представително анкетно проучване.

Стратегията на ПИРО на община Стара Загора за периода 2021 – 2027 г. се състои от следните части:

Визия за развитие на общината, която формулира стратегията в кратко послание, включващо стремежа на общинската администрация и заинтересованите страни за постигане на желано бъдещо състояние в рамките на програмирация период.

Стратегически цели, които обосновават конкретните елементи на визията по основни области за развитие на общината;

Приоритети за развитие, които разгръщат начините за изпълнение на стратегическите цели върху територията на общината, като предлагат варианти за интегрираното функциониране на общината;

Специфични цели/мерки във всеки приоритет, които са организирани по тематичен обхват и области на подкрепа;

Проекти, които са конкретните инструменти за постигане на целите за интегрирано развитие, като изразяват преките действия на територията на общината.

ВИЗИЯ

Главната цел на ПИРО е да бъде постигнато интегрирано устойчиво развитие в община Стара Загора, като се насърчи икономическата активност, да се подкрепи процеса на зелен преход и едновременно с това да се стимулира икономическия растеж, като тези мерки да доведат до повишен стандарт и качество на живот за жителите на общината, грижа за околната среда, свързаност, благоустрояване на населените места и подобряване на образователните услуги и внедряване на иновации.

Целите и приоритетите на ПИРО са определени в съответствие с целите и приоритетите на стратегическите документи за регионално и пространствено развитие, но без да ги преповтарят. Формулираните приоритети произтичат от изводите на аналитичната част на документа, като се фокусират върху конкурентните предимства на общината и потенциала за развитие в съответните социално-икономически сфери. Всеки от приоритетите е свързан със съответна стратегическа цел и представлява по-краткосрочна и конкретна цел, която води до постигането на по-общите стратегически цели. При определянето на целите, приоритетите и конкретните мерки за постигането им е спазен принципът на обща, но достатъчно точна и ясна формулировка, за да не се налага честа преработка на ПИРО и да е налице ефективно разпределение на ресурсите по време на реализацията на плана.

ВИЗИЯ ДО 2027 г.

Стара Загора – модерна, просперираща община с иновативна и конкурентоспособна икономика, с балансирано териториално развитие, качествени услуги и привлекателно място за живот на своите граждани, като се използва местния потенциал, богатото природно и културно-историческо наследство.

Формулирането на визия е ключов елемент от разработването на стратегията на ПИРО – Стара Загора, който се основава на информацията от изготвения анализ: **Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологично състояние, нуждите и потенциала за развитие на община Стара Загора.**

Стратегически цели:

Стратегическа цел 1. Създаване на условия за устойчив икономически растеж и енергиен преход

Стратегическа цел 2. Повишаване на качеството на живот, жизнения стандарт и подобряване на достъпа до услуги чрез прилагане на интегрирани политики

Стратегическа цел 3. Опазване на околната среда и адаптация към климатичните промени, изграждане на транспортна инфраструктура и мобилност

Така определените стратегически цели и приоритети за развитие в средносрочен план би трябвало да доведат до следните положителни промени в развитието на община Стара Загора (очаквани резултати):

- ⇒ Ускорено икономическо развитие и конкурентоспособна местна икономка;
- ⇒ Подкрепен енергиен преход и устойчиво неутрална спрямо климата икономика;
- ⇒ Повишено качество на живот с достъпни услуги;
- ⇒ Повишени възможности за квалификация и работа, насърчено предприемачество, включително в иновативни бизнеси;
- ⇒ Чиста околна среда и качествена зелена инфраструктура;
- ⇒ Благоустроени и свързани населени места в границите на общината.

Визията и целите за развитие на община Стара Загора ще бъдат постигнати, като се прилага интегриран подход за изпълнение на специфичните цели/мерки и проекти, които са подредени в групи по всеки приоритет.

Приоритет 1. Конкурентна икономика

Специфична цел 1. Насърчаване на ускорено развитие на местната икономика и растеж чрез предоставяне на услуги за бизнеса, дигитална свързаност и подобряване на технологиите

Специфична цел 2. Подкрепа за устойчив енергиен преход, използване на алтернативни източници на енергия

Специфична цел 3. Устойчиво развитие на туризма

Този приоритет се разгръща чрез четири специфични под-цели – области от мерки.

В първата специфична цел/група от мерки се концентрира подкрепата за местната икономика, като се насърчават и стимулират възможностите за конкурентоспособен и устойчив бизнес растеж чрез изграждане на индустриални и икономически зони, подкрепа за услуги за бизнеса, дигитализация; фокус към инвестиции в логистични бази, които разширяват ролята на региона като водещ производител на продукти на селското стопанство и търговия със земеделска техника, насърчаване на инвестиции в екологично чисти, високотехнологични производства, които създават устойчива заетост и гарантират високо заплащане.

Мерките също ще бъдат насочени към привличане на инвеститори, развитие на нови и високотехнологични производства, цифрова инфраструктура, повишаване на ефективността и производителността чрез насърчаването на предприемачеството, подкрепа за производствени инвестиции в сектора на МСП, подкрепа за стартиращи предприятия с висок потенциал за развитие, развитието на публично-частни партньорства.

- Мерки за привличане на инвестиции (индустриални и икономически зони);

- Мерки за подкрепа на дигитализацията и устойчиви бизнес решения;
- Мерки за подкрепа на технологична модернизация и ресурсна ефективност.

Втората специфична цел е насочена към мерките за подкрепа и насърчаване на енергийния преход, декарбонизацията на местната икономика и реализиране на мерки за енергийна ефективност.

Устойчивото енергийно развитие е основата на общинската енергийна политика. Този приоритет е насочен към намаляване на емисиите на парникови газове, чрез увеличаване дела на енергията от възобновяеми енергийни източници, подобряване на енергийната ефективност на сградния фонд. Ще бъдат подкрепяни инвестиции за насърчаване на енергийния преход към алтернативни източници на енергия, повишаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите, декарбонизация на икономиката и внедряване на иновативни решения. Ще бъдат подкрепяни мерки за енергийна ефективност в публичния и частния сектор.

- Мерки за преход към алтернативни източници на енергия;
- Мерки за декарбонизация чрез внедряване на иновативни решения;
- Мерки за енергийна ефективност в публичния и частния сектор.

Последната **специфична цел** в този приоритет е насочена към подкрепа за развитие на конкурентоспособен, устойчив и отговорен туризъм в община Стара Загора. Туризмът в община Стара Загора има огромен потенциал за развитие, базиран на богато културно-историческо наследство, природни дадености и благоприятно географско местоположение. Този сектор е сравнително добре развит, но има неизползван потенциал. Местоположението, природните дадености и климатичните условия са безспорни предпоставки за ускоряване на темповете на растеж на сектора, но в същото време се налага да бъдат положени допълнителни усилия от страна на всички заинтересовани страни и местната власт за подобряване на туристическата инфраструктура, качеството на предлаганите услуги, както и разработване и предлагане на нови продукти.

- Мерки за създаване на нови продукти, интегрирани междуобщински проекти;
- Разработване и изпълнение на маркетингови стратегии и програми за развитие;
- Мерки за повишаване на качеството на туристическото предлагане.

Приоритет 2 Качество на живот

Специфична цел 1. Благоустрояване на града и населените места в общината, подобряване на градската среда

Специфична цел 2. Подобряване на качеството на предоставяните услуги за жителите на общината и улесняване на достъпа до тях

Специфична цел 3. Развитие на здравна, социална, образователна, културна и спортна инфраструктура

Специфична цел 4. Развитие на транспортната и цифрова инфраструктура

Фокусът на този приоритет е поставен върху подобряване на условията за живот и качеството и достъпността на услугите за граждани на територията на общината. Благоустрояване на територията в града и населените места, подобряването на образователните характеристики на населението, улесняването на достъпа до качествени услуги във всички ключови социално-икономически сектори, предлагане на достъпни и качествени услуги в здравеопазването, повишаването на административния капацитет и качеството на административното обслужване ще спомогнат за преодоляване на неблагоприятните тенденции в демографската характеристика на община Стара Загора.

Първата специфична цел (група от мерки) в този приоритет е насочена към целенасочени мерки за благоустрояване на територията, развитие на зелена инфраструктура, подобряване на средата в периферията на града и населените места в общината.

- Мерки за възстановяване и изграждане на зелени площи, детски площадки, тротоари и др. обществена инфраструктура в периферията на града и населените места;
- Мерки за изграждане на зони за паркиране в периферията и населените места;

- Мерки за облагородяване на градската среда;
- Група мерки, свързани с подобряване на състоянието и качеството на градската среда. Инвестициите ще бъдат насочени към екологизация на града и населените места в общината, обновяване и изграждане на инфраструктура в градска среда.

Втората специфична цел е насочена към подобряване на достъпността и качеството на услугите за жителите на общината във всички възможни сфери – социална, здравна, образователна, културна, спортна, административна.

Като се вземат предвид и актуалните нормативни промени, обхватът на планираните интервенции е много широк - от съществуващите социални услуги (анализирайки ефективността им до момента и актуалността им към настоящата картина), до развитието на нови такива, като е отчетена необходимостта от връзка между тях. Предвижда се реализиране на актуални форми на подкрепа, в това число заместваща грижа, застъпничество, информиране и консултиране и др.

Деинституционализацията на грижата за възрастни хора и хора с увреждания е една от посоките, в които се предвижда да се положат целенасочени усилия в периода на действие на ПИРО. Планирани са дейности за реформиране на съществуващи социални услуги от институционален тип, разширяване на обхвата на предоставяне на услуги в домашна среда, мобилни услуги. Целта е повишаване на ефективността на системата за дългосрочна грижа за хората, нуждаещи се от подкрепа.

Друг важен акцент при планирането на нови социални услуги е необходимостта от развиване на интегрирани услуги. Те са от ключово значение за социалното включване и решаването на проблемите на рисковите групи и индивиди. Доказаната ефективност на подкрепата с интегриран характер е отразена в ПИРО чрез включването на хоризонтални мерки и дейности в свързани сектори - здравеопазване, образование, заетост, жилищна политика и инфраструктура.

Важен елемент за подобряване на качеството на услугите е навлизането на информационните и комуникационните технологии в тях. Тяхното внедряване и по-широкото им използване ще бъдат основен фокус на инвестициите през новия програмен период.

Предвиждат се дейности за постигане на по-високо качество и достъпност на социалните услуги, достъпа и качеството на образованието

- Мерки за повишаване на качеството и достъпността на социалните услуги чрез обучения на персонала и супервизии в социалните услуги;
- Мерки за разширяване на обхвата на предучилищното и училищно образование и превенция на ранното отпадане от училище, както и повишаване на качеството в образователния процес;
- Мерки за повишаване на качеството и достъпността на здравните услуги;
- Мерки за насърчаване на участието на младите хора във формално и неформално образование и обучение;
- Мерки за повишаване на административния капацитет;
- Мерки за развитие на спорта и културата.

Третата специфична цел е насочена към подкрепа за развитие на инфраструктурата, свързана с услугите за гражданите. Тук ще бъдат концентрирани мерки за обновяване и

изграждане на социална, здравна, образователна, културна, спортна инфраструктура спрямо идентифицираните в социално-икономическия анализ нужди.

- Мерки за обновяване и изграждане на здравна и социална инфраструктура;
- Мерки за обновяване и изграждане на образователна инфраструктура;
- Мерки за обновяване и изграждане на културна инфраструктура;
- Мерки за обновяване и изграждане на спортна инфраструктура.

Четвъртата специфична цел е насочена към развитие на транспортната и цифрова инфраструктура и подобряване на свързаността както в кварталите на общинския център, така и между населените места. Тук ще бъдат включени проекти за преодоляване на основните дефицити в инфраструктурното осигуряване както на ниво градска агломерация, така и за подобряване на регионалната свързаност и транспортното обслужване на населените места, отдалечени от градския център. Ще бъдат включени проекти за реконструкция и рехабилитация на общинска пътна мрежа и изграждане на необходимите технически съоръжения, осигуряващи и подобряващи достъпа до местата за предоставяне на публични услуги, до недвижими културни ценности и събития, до места за рекреация и туризъм, туристически обекти, производствени и бизнес зони. Планират се и интегрирани мерки за подобряване на обществения транспорт, изграждане на велоалеи, повишаване на пътната безопасност.

- Мерки за изграждане на транспортни връзки, рехабилитация и обновяване на пътната инфраструктура;
- Мерки за подобряване на качеството и използване на обществен транспорт;
- Мерки за подобряване на пътната безопасност.

Приоритет 3. Иновации, образование и заетост

Специфична цел 1. Насърчаване на иновациите и образованието, ученето през целия живот, преквалификация и квалификация

Специфична цел 2. Насърчаване на заетостта, откриване на нови работни места и насърчаване на заетостта и предприемачеството

Специфична цел 3. Висше образование и трансфер на иновации

Този приоритет е отново в изпълнение на Стратегическа цел 2. Повишаване на качеството на живот, жизнения стандарт и подобряване на достъпа до услуги чрез прилагане на интегрирани политики.

Предвидени са две големи групи мерки. **Първата специфична цел** е насочена към реализация на мерки, свързани с насърчаване на иновациите и иновационната култура, насърчаване на включването за придобиване на висока степен на образование, разширяване на културата и включването в учене през целия живот, включване в квалификация и преквалификация.

Специален акцент ще бъде поставен върху бързия преход от училище към работа или по-висока степен на образование и успешно включване в активен икономически живот, в т.ч. чрез стажове, чиракуване, професионално, неформално и самостоятелно обучение и придобиване на умения. За увеличаване на нивото на икономическа активност се планират мерки като насърчаване на предприемачеството и въвеждането на иновативни практики, стимулиране на самостоятелна заетост и мобилност, включително и стартиране на самостоятелна стопанска дейност като източник на нови работни места и по-висока заетост, включително насърчаване на социалното предприемачество.

Предвидени са също мерки за квалификация и преквалификация на възрастни, развитие на форми на учене през целия живот, създаване на предпоставки за ориентиране на образованието към професии, които имат поле за реализация на местния трудов пазар, създаване на благоприятни условия за въвеждане на иновативни практики за обучение и оценяване и дигитална трансформация на училищното образование, създаване на възможности за дуално обучение в реална среда, повишаване на дигиталната компетентност на всички участници в образователния процес и др.

- Мерки за подкрепа на иновации и висшето образование;
- Мерки за насърчаване на предприемачеството и иновационната култура;
- Мерки за насърчаване на учене през целия живот;
- Мерки за квалификация и преквалификация.

Втората специфична цел и група мерки са насочени към подобряване на качеството на човешките ресурси чрез превенция на безработицата и създаване на нови работни места, насърчаване на предприемачеството, включително социалното, мерки за квалификация и преквалификация на работната сила.

Дългосрочната безработица оказва неблагоприятно въздействие върху икономическата среда в общината. Изпълнението на мерките в рамките на този приоритет ще допринесе за разкриване на нови възможности за професионална реализация на търсещите работа, ще стимулира икономическата активност и ще намали зависимостта от обезщетения. Нужно е да се увеличи съгласуваността между потребностите на бизнеса и обществото, от една страна, и програмите във висшето образование и в професионалното образование и обучение, от друга, ще остане ключов аспект на политиките. Ще се стимулира по-тясното сътрудничество и комуникацията между частния и публичния сектор в рамките на учебния процес. Тези дейности ще са от ключово значение за подобряването на качеството на висшето образование, стимулирайки актуалността на учебните програми в глобален контекст. Особено належащо е преодоляването на ниското ниво на компютърни и цифрови умения на човешките ресурси, което възпрепятства широкото използване на ИКТ и базираните на тях услуги.

Друго важно направление е осигуряването на предпоставки за включване в заетост на лицата извън пазара на труда и повишаване на икономическата активност. В условията на бъдещ общ дефицит на работна сила, от изключителна важност е да бъдат привлечени различни групи в обществото, които не участват пълноценно на трудовия пазар, както и да се осигури тяхната адекватна квалификация и професионални умения. Чрез активни мерки на пазара на труда ще бъдат включени в пазара на труда групи, които са извън заетост - нискообразованите лица и тези без квалификация, младите хора, хората с увреждания, хората в предпензионна възраст, продължително безработните и представителите на маргинализирани групи в обществото.

В условията на демографска криза и липса на достатъчно квалифицирани кадри ще продължи реализацията на интервенции за повишаване пригодността за заетост и адаптивността на по-възрастните с цел по-дългото оставане на пазара на труда. Предвидените мерки включват предложения за обучение на работното място, придобиване на ключови знания и умения, стимули за насърчаване на заетостта, осигуряване на достъп до програми за активиране, кариерно ориентиране, професионално обучение и др.

- Мерки за насърчаване на заетостта и откриване на нови работни места;
- Мерки за повишаване пригодността за заетост;
- Активни мерки на пазара на труда.

Третата специфична цел е насочена към насърчаване на иновациите, връзката между науката и бизнеса, както и висшето образование, науката и бизнеса. Тук ще бъдат развити нови модели на взаимодействие, начини за разработване на иновации и реализиране на интегрирани проекти, които се основават на връзката и взаимодействието между различни сектори, мерки за привличане на студенти в нови специалности и предлагане на възможности за реализация в иновативни производства и предприятия на територията на общината. Мярката е насочена към развитие на научния потенциал с приложна насоченост на университетския център в община Стара Загора, от една страна, и подобряване на взаимодействието между научно-изследователската общност и реалния бизнес, от друга. Връзката между изследователските центрове и бизнеса се разглежда като ключова тема по отношение на стимулиране на иновационния индекс на предприятията на територията на общината и региона.

- Мерки за развитие на нови мултидисциплинарни специалности;
- Мерки за подкрепа на многосекторни научни проекти;
- Мерки за подкрепа на връзката между науката и бизнеса;
- Мерки за тестване и внедряване на нови модели за декарбонизация.

Приоритет 4. Зелена и климатично неутрална община

Специфична цел 1. Развитие на екологосъобразна инфраструктура и подкрепа за кръгова икономика

Специфична цел 2 Опазване на околната среда и биоразнообразието

Специфична цел 3. Адаптация към измененията на климата

Този приоритет е в изпълнение на Стратегическа цел 3. Опазване на околната среда и адаптация към климатичните промени, изграждане на транспортна инфраструктура и мобилност. Тук са концентрирани мерки в няколко специфични цели:

Първата специфична цел е насочена към развитие на транспортната и цифрова инфраструктура и подобряване на свързаността, както в кварталите на общинския център, така и между населените места. Тук ще бъдат включени проекти за преодоляване на основните дефицити в инфраструктурното осигуряване както на ниво градска агломерация, така и за подобряване на регионалната свързаност и транспортното обслужване на населените места, отдалечени от градския център. Ще бъдат включени проекти за реконструкция и рехабилитация на общинска пътна мрежа и изграждане на необходимите технически съоръжения, осигуряващи и подобряващи достъпа до местата за предоставяне на публични услуги, до недвижими културни ценности и събития, до места за рекреация и туризъм, туристически обекти, производствени и бизнес зони. Планират се и интегрирани мерки за подобряване на обществения транспорт, изграждане на велоалеи, повишаване на пътната безопасност.

- Мерки за изграждане на транспортни връзки, рехабилитация и обновяване на пътната инфраструктура;
- Мерки за подобряване на качеството и използване на обществен транспорт;
- Мерки за подобряване на пътната безопасност.

Първата специфична цел е насочена към проекти и инвестиции за развитие на екологосъобразна инфраструктура и насърчаване на кръговата икономика, подкрепа за инвестиции за управление на отпадъците. Ключов елемент на този пакет от мерки е намаляването на дела на генерираните битови отпадъци, като това може да бъде постигнато чрез предотвратяване на образуването на отпадъци и увеличаването на дела на рециклираните отпадъци включително и за площадки за разделно събиране и предварително третиране на отпадъци. Предвиждат се мерки за стимулиране на разделното събиране на отпадъци, създаване на условия за въвеждане на домашното компостиране, което ще ограничи количеството на генерираните отпадъци при източника, изграждане на достъпни центрове за повторна употреба и рециклиране и др.

Важни са и стимулите за бизнеса, който реализира инвестиции в екологично чисти, неутрални по отношение на климата производства.

Ще продължат да се насърчават проекти, свързани с реконструиране и изграждане на водоснабдителната и канализационна мрежи на територията на общината. Ще бъдат реализирани и инвестиционни намерения за изграждането на пречиствателни станции за питейни и отпадни води.

- Мерки в подкрепа на управлението на отпадъци, разделно събиране и рециклиране;
- Мерки в подкрепа на кръговата икономика;
- Мерки в подкрепа на реконструкция и изграждане на ВиК инфраструктура.

Втората специфична цел е насочена към подкрепа за проекти, свързани с опазване на околната среда и биологичното разнообразие. Тук ще се насърчават проекти, свързани с опазване на компонентите на околната среда – въздух, води, почви, гори, проекти в подкрепа на биологичното земеделие, биоикономиката, биологичното разнообразие. Реализацията на мерките ще подкрепя насърчаване на иновациите, въвеждането на нови технологии и практики в селското стопанство, които да допринасят за задоволяване на увеличаващото се търсене на хранителни продукти и на възобновяеми селскостопански суровини по начин, щадящ и съхраняващ околната среда.

Биоразнообразието има важно значение не само защото е ценно само по себе си. То ни осигурява широк набор от екосистемни услуги и ползи, като например чиста вода, опрашване на растенията, защита срещу наводнения, и всички тези ползи имат значителна стопанска и обществена стойност.

Набелязаните мерки са насочени към справяне с основните причини за загубата на биоразнообразие, те се интегрират в управлението и обществото чрез комуникация, образование и осведоменост, чрез подходящи мерки за стимулиране, както и чрез институционални промени.

- Мерки за намаляване на вредните емисии в атмосферата и подобряване на качеството на атмосферния въздух;

- Мерки за насърчаване на иновациите в селското стопанство и опазване на чистотата на почвите и водите;
- Мерки в подкрепа на биоземеделieto и биоикономиката;
- Мерки в подкрепа на биологичното разнообразие.

Третата специфична цел е насочена към прилагането на мерки, свързани с адаптация към изменението на климата. Ще бъдат реализирани мерки по отношение на урбанистичната среда с цел намаляване на уязвимостта от изменението на климата, идентифициране и оценка на градските топлинни острови и предложения на мерки за управлението им, внедряване на системи за информиране и противодействие на кризи и аварии, включително предизвикани от природни бедствия.

ЧАСТ III. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

1. Цели

Комуникационната стратегия се разработва като част от Плана за интегрирано развитие на Община Стара Загора, която прилагайки подхода за устойчиво градско развитие и насърчаване на териториална и секторна интеграция осигурява подходящата рамка за интегрирани решения, приспособени към нуждите на хората и потенциала на територията с всичките съпътстващи условности и възможности за развитие и изграждане на функционални връзки с други общини.

През новия програмен период 2021-2027 г. Европа поставя акцент върху политиката за сближаване чрез цел „Европа по-близо до гражданите“, което изисква ангажираност на местна власт и гражданско общество, изграждане на сътрудничество между заинтересованите страни и изпълнение на съвместни действия за посрещане на местните предизвикателства.

ПИРО се разработва съвместно с участието на идентифицираните заинтересовани страни на територията на община Стара Загора. За дефиниране на визията и целите на ПИРО и определяне на зоните за въздействие се привлече широк кръг заинтересовани страни. Процесът на обществените консултации започна с идентифицирането на заинтересованите страни и включването им чрез използването на съвременните технологични възможности, предвид утежнената ситуация и рестрикции.

Чрез прилагане на редица подходи за прозрачност и мотивиране се насърчава включването и ангажираността на различните заинтересовани страни в реализирането на ПИРО през периода 2021-2027 г. Важно е подходът „отдолу-нагоре“ да бъде прилаган през целия процес на разработване и изпълнение на документа, за да се засили въздействието и резултатността, основани на предпочитаната на хората, както и за да се избегне „универсалния подход“ при планиране.

Основната цел на Комуникационната стратегия е да се насърчи партньорството и сътрудничество между заинтересованите страни и мотивира местните общности активно да участват в процеса на подготовка и реализация на Плана за интегрирано развитие на Община Стара Загора (ПИРО).

Специфични цели на Комуникационната стратегия:

1. Да се повиши информираността на местните общности чрез осигуряване на прозрачност по отношение на процеса на подготовка и изпълнение на ПИРО-Стара Загора;
2. Да се идентифицират заинтересованите страни и мотивира тяхната ангажираност, като се осигури прозрачност на процеса на изготвяне и изпълнение на ПИРО;
3. Да се насърчи информирано включване в процеса на широк кръг заинтересовани страни, като се отчете тяхната чувствителност и роля относно насоките и визията на Община Стара Загора за следващия програмен период 2021-2027 г.;
4. Да се идентифицират информационни канали и инструменти за комуникация между община Стара Загора, гражданите, бизнеса и структурите на гражданското общество.

2. Принципи и подходи

Най-важният и общ принцип, който трябва да се прилага през целия процес, е **придържането към високи професионални стандарти** при изпълнението на комуникационните мерки, за да се гарантира резултатността на целия процес. Всеки етап от подготовката и реализирането на ПИРО, включването на качествени проектни предложения в интегрирани териториални инвестиции в значителна степен зависят от информираността и компетентността на заинтересованите страни.

Община Стара Загора носи отговорност за осигуряването на публичност и информация към всички заинтересовани страни и потенциални бенефициенти на нейната територия, като предостави нужната информация за възможностите да кандидатстват за подкрепа през следващия програмен период.

Основните принципи на Комуникационната стратегия, която е част от ПИРО и се разработва в контекста на документа са:

- (1) **Отчетност и публичност** в дейността на общината при изпълнението на ПИРО – създаване на условия за провеждане на дебат, предоставяне на обективна и достъпна информация. Необходимо е да се създаде усещането и сигурност, че всичко, което се случва е видимо за всички заинтересовани страни. Необходимо е още от самото начало на процеса да се обръща специално внимание **къде и под каква форма е достъпна цялата информация**, която касае ПИРО, информацията да е **достъпна и на разбираем език**, както и **навременна**;
- (2) **Защита и зачитане на обществен интерес** – изграждане на чувствителност и осъзнаване на значимата роля на местните общности в планирането на развитието и изпълнение на мерките;
- (3) **Прозрачност** – информиране на обществеността за изпълнението на ПИРО и осигуряване на възможност гражданите да изразяват своите очаквания и предложения, да коментират;
- (4) **Сътрудничество и партньорство** - всички мерки трябва да се изпълняват в открит диалог и взаимодействие с всички заинтересовани страни;
- (5) **Проактивна комуникация** – стриктно спазване на комуникационния план, съгласно мерките и сроковете в ПИРО, разпространение на навременна и коректна информация до заинтересовани страни, за да се избегнат предположения за невярна информация и спекулации;
- (6) **Комуникационните мерки да обслужват целите на ПИРО** - комуникационните

мерки да са съобразени с ключови етапи от изпълнението на ПИРО, за да не се допуска безцелно разпространение на информация, което няма да доведе до търсените резултати.

(7) Общи послания и обща визия директно обвързани с ПИРО;

(8) Специфичност на заинтересованите страни - необходимо е изборът на комуникационни канали и носители на информацията да е съобразен със спецификата на целевите аудитории;

(9) Директно включване на заинтересованите страни – използване на канали и инструментариум за приобщаване чрез запитвания и интервюта на представители на заинтересованите страни.

3. Заинтересовани страни

Дефинирането на заинтересованите страни с определени различна роля и функция в процеса на подготовка, изпълнение, отчитане и комуникиране на ПИРО е важно, тъй като всяка една има собствени нужди и приоритети и е необходимо за целите на градското териториално развитие в контекста на ПИРО да се отчита мненията, знанията и нагласите на идентифицираните обществени групи по отношение на наличието на информация, необходима за взимане на решения, свързани с бъдещото териториално интегрирано развитие на общината. В допълнение, всяка една група заинтересовани страни е потенциален бенефициент, който може да осигури интегрираност на проектите в ПИРО.

Според стратегическото си разположение между София и останалите общини в Югоизточния регион Община Стара Загора играе важна роля в създаването на функционални връзки между съседните общини в областни градове, като има потенциала да организира и изгради партньорство с различните заинтересовани страни, защото на територията ѝ са разположени различни в своята дейност икономически оператори, активни неправителствени организации като представители на гражданското общество, множество спортни клубове и училищни настоятелства с грижа в сферата на образованието.

За да бъдат постигнати целите на ПИРО, следните групи заинтересовани страни е необходимо да бъдат ангажирани и въвлечени в целия процес – от разработването до изпълнението и отчитането на документа:

- (1) Икономически и социално активните граждани, младите хора – съгласно информация от интернет страницата на Община Стара Загора.
- (2) Хората в неравностойно положение – Община Стара Загора изпълнява редица проекти в социалната сфера в полза на хората в неравностойно положение, което е предпоставка за създадени партньорство. Последната иновативна услуга, която предлага е в помощ на граждани с увреждания или затруднения в придвижването. Уеб асистент за предоставяне на интегрирани социално-здравни услуги на лица с невъзможност за самообслужване и лица с увреждания, както и подпомагане на безработни лица в трудоспособна възраст, които имат желание да се грижат за своите близки в неравностойно положение;
- (3) Неправителствени, браншови и други представителни организации;
- (4) Спортни клубове – изключително разнообразни по своята спортна дейност – шах, тенис, тенис на маса, парапланеризъм, ски и други – повече от 20 спортни клуба на територията на общината;
- (5) Медии – регионални и национални, с фокус върху регионалните и

- специализираните медии;
- (6) Местен бизнес – развива дейност в сферата на леката и тежката промишленост, услугите;
  - (7) Широката общественост;
  - (8) Агенция за регионално икономическо развитие - Стара Загора, Областен информационен център Стара Загора, Търговско промишлена палата – Стара Загора, както и други – играят значителна роля в създаването на партньорство за целите на интегрираните териториални инвестиции и прилагането на подхода „отдолу-нагоре”;
  - (9) Администрациите на съседни общини – Казанлък, Нова Загора, Чирпан, Раднево, с които съществува потенциал за създаване съвместни интегрирани териториални проекти;
  - (10) Представители на НПО сектора, активни в съседни общини, за да се създадат условия за подготовка на концепции за ИТИ.

Включването на последните две групи заинтересовани страни са важни, за да се улеснят, вдъхновят и мотивират потенциалните бенефициенти и заинтересовани страни да стартират създаването на партньорства и да генерират нови идеи за интегрирани проекти, чрез които да се решат конкретни проблеми на община Стара Загора и да се развие потенциала на територията.

Чрез всяка една от тези групи заинтересовани страни е необходимо да се комуникират дефинираните зони за въздействие, определени проекти и инвестиции в интегрирани градски територии. В условията на Ковид-19 е необходимо прецизен избор на мерки и комуникационни форми, които да гарантират релевантността на използваните подходи, за да се стигне до същността на проблема, нуждата и потенциала на градската територия, както и координираност на усилията за постигане на крайните цели на ПИРО.

За да се проследи въздействието на предприетите комуникационни мерки и отчете броя на привлечените заинтересовани страни, е необходимо регулярно или след всяко проведено събитие да се анализират отношенията и взаимодействията между участниците в процеса. Възможно да се отчита ниво на ангажираност и основен интерес чрез директно анкетиране на място; отношение на момента съгласно активността на съответните представители на заинтересованата страна; желано ниво на подкрепа и желани действия.

4. КОМУНИКАЦИОНЕН МЕХАНИЗЪМ. КОМУНИКАЦИОННИ КАНАЛИ И ИНСТРУМЕНТИ

На етап разработване и приемане на ПИРО, предвид настоящите условия на ограничения е необходимо да се прилагат иновативни и подчинени на съвременните технологични възможности подходи и методи за привличане на общественото внимание и предоставяне на възможности за дебатиране, за да се повиши ангажираността и мотивацията на заинтересованите страни.

На етап разработване на ПИРО:

- (1) анкетиране и интервюиране на представители на различните заинтересовани страни; използване на Интернет платформи, мобилни телефони и официалната Интернет страница на Община Стара Загора. Чрез провеждане на фокус групи чрез съвременните интернет платформи, като фокус групите могат да адресират

различните заинтересовани групи.

- (2) на страницата на Община Стара Загора се публикува регулярно информация за намеренията на администрацията по отношение на процеса на разработване, форми за предоставяне на идеи, мнения и коментари.

Всеки един подход и информационен канал, използван за привличане на заинтересованите страни в процеса ще осигури и гарантира прозрачност, интегрираност и обществена подкрепа на ПИРО.

Подготви се анкета и се разпространи сред местните заинтересовани страни, в резултат на което се получиха следните отговори: какви предложения са постъпили от страна на заинтересованите страни и как те са били взети под внимание в окончателния документ.

На етап изпълнение на ПИРО:

- (1) Интернет платформа и ИСУН

Предвижда се разработване на специфична интернет платформа, свързана от една страна с единния информационен портал eufunds.bg, а от друга- със системата ИСУН. Интернет платформата ще представлява инструмент за ангажиране на гражданите в процеса по разработване на политики, като целите, които ще изпълнява, включват информиране на обществото относно предвидените за реализиране проектни идеи, степента на изпълнение и постигнатите резултати, както и получаване на обратна връзка от гражданите по представената информация. Към платформата се предвижда да функционира и мобилно приложение, чрез което, след запознаване с информацията, потребителите ще могат да попълнят онлайн анкета, съдържаща конкретни въпроси и да изпратят коментари и мнение. Платформата ще се използва както на етапа на подготовка на проектните идеи, така и на етапа на подбор – след подаването на фишовете с проектни идеи.

- (2) Официалната Интернет страница на Община Стара Загора

Ключов инструмент за осигуряване на прозрачност и информиране на заинтересованите страни и потенциални бенефициенти относно ПИРО, процедури за прием на проектни идеи, планирани/изпълнявани мерки, напредък и резултати е официалната Интернет страница на Община Стара Загора.

- (3) Публични и информационни събития

Публичните и информационни събития са важен компонент в комуникацията със заинтересованите страни. Целта им от една страна е да се разясняват изискванията за кандидатстване пред потенциалните бенефициенти, от друга разпространение на информация, свързана с изпълнението на ПИРО. Събитията, като комуникационно средства да се използват като платформа за осигуряване на прозрачност, резултатно средство са за директно дебатиране и комуникиране/споделяне на проблеми, нужди и мнения за бъдеща визия за развитие на общината. Събитията ще се организират и провеждат в съответствие с указания, разработени от страна на УО на ПРР от съответната общинска администрация.

- (4) Публични консултации и публични обсъждания

Организиране на публични обсъждания чрез Интернет платформата, официалната Интернет страница на Община Стара Загора, както и присъствено събития.

За целите на публичните консултации е необходимо да се организират регулярно присъствени информационни събития, при които потенциалните бенефициенти ще имат възможност да представят своите проектни идеи пред заинтересованите страни, както и да дадат отговор на постъпили въпроси.

Тези събития ще осигурят обществена подкрепа за концепциите, което е задължителни условие при прилагане на интегрирания териториален подход.

- (5) Използване на интернет платформите като средство за директна комуникация със заинтересованите страни особено в условия на Ковид
- (6) Организиране на фокус групи, присъствено и онлайн, анкетиране
- (7) Използване на социални медии

Поддържане на профил на общината в социалните медии Facebook, Instagram и/или Twitter за да се достигне до младата аудитория.

- (8) Областен информационен център - Стара Загора

Важен участник в прилагането на новия регионален подход. Участват в Звеното за медиация и Звеното за публични консултации. ОИЦ Стара Загора са проактивна страна в осъществяване на дейностите и мерките по информация и комуникация във връзка със запознаване на общността със същността и идеята на интегрирания териториален подход, включително и с условията, и реда за подготовка на концепции и 8 проекти. Изпълнение на този етап е ключов за успеха на последващите процеси по медиация, обществени консултации и информация и комуникация. Работят в тясно сътрудничество с експертите от общинска администрация, отговорни за комуникиране на ПИРО.

- (9) Средства за масова информация – печатни и електронни

Утвърдено средство за масово комуникиране и разпространение на информация с възможности да обхване широк кръг заинтересовани страни, без изключение и сегрегиране по възраст и социален статус. Необходимо е активно да се използват възможностите на средствата за масова информация. Да се установят контакти с редактори и журналисти и поддържат активни взаимоотношения с тези лица, като им се изпраща информация, свързана с ПИРО, и отговаря на техните въпроси. Експерти от общинска администрация да участват в предавания или публикации в съответните медии под формата на интервюта, платени публикации.

(10) печатни материали – листовки и брошури, които не бива да се подценяват, защото си имат своята аудитория.

5. ПЛАН ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ

Планът за изпълнение на комуникационната стратегия определя начина на провеждане и управление на комуникационните мерки. След като бъдат изготвени конкретни указания на УО за ПРР за разпространение на информация, за дейността на Звената за медиация и публична консултация екипът, ще бъде изготвен подробен план за изпълнение и определени структурите за изпълнение на Комуникационната стратегия.

6. МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ

Извън изискванията на управляващите органи на програмите за доказване релевантността на предприетите мерки е необходимо да се разработи не сложна схема за мониторинг и оценка с периодични доклади, която може да включва минимум следното:

- обзор на медийното покритие на инициативите на общината;
- обзор и анализ на получената обратна връзка от представители на всяка заинтересована страна;
- описание и качествен анализ на проведените събития и конференции;
- описание на резултатите и потенциала на инициираните нови партньорства;
- анализ на резултатите от проведените социологическите изследвания и съкратените контролни проучвания;
- анализ на прогреса към постигане на целите и препоръчани мерки за оптимизиране на изпълнението на стратегията;
- предложение за план и бюджет за следващата година от изпълнението.

Оценката и мониторинга може да се представя под формата на доклади до ръководството на общината. Тези доклади може да се използват за доказване на обществената подкрепа и усилията на общинската администрация на етап оценка на концепции и проектни предложения.

ЧАСТ IV. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

Изменението на климата оказва въздействие на планетата и променя света. През последните две десетилетия са регистрирани екстремни метеорологични явления като горски пожари, топлинни вълни и наводнения, които се случват все по-често. Учените предупреждават, че без спешни действия глобалното затопляне вероятно ще надхвърли с 2°C нивата от периода преди индустриализацията до 2060 г., а към края на века може дори да достигне 5°C. Подобно повишаване на температурата в световен мащаб ще има опустошително въздействие върху природата, което ще доведе до необратими промени на много екосистеми и до последваща загуба на биологично разнообразие. По-високите температури и по-интензивните метеорологични явления ще доведат също до огромни разходи за икономиката на ЕС и ще възпрепятстват способността на страните да произвеждат храни. Изменението на климата е глобално предизвикателство, което изисква глобален отговор. Държавите от ЕС са одобрили целта до 2050 г. да бъде постигната неутралност по отношение на климата в съответствие с Парижкото споразумение. Постигането на тази цел ще изисква трансформация на обществото и икономиката на Европа, която ще трябва да бъде икономически ефективна и справедлива, а така също и социално балансирана.

България⁸⁵ се намира в един от регионите, които са особено уязвими към изменението на климата (предимно чрез повишаване на температурата и интензивни валежи) и от нарастващата честота на свързаните с изменението на климата екстремни събития като суши. Рисковете, причинени от събития, свързани с изменението на климата, могат да доведат до загуба на човешки живот или да причинят значителни щети, засягащи икономическия растеж и просперитета, както на национално, така и на трансгранично равнище. В научната общност съществува консенсус, че изменението на климата вероятно ще увеличи честотата и величината на екстремните метеорологични явления, като се очаква през следващите десетилетия в страната средната годишна температура на въздуха да се увеличи и да се променят типовете валежи.

⁸⁵ Доклад за Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие наводнения

Тези факти подчертават важноста на политиките по отношение на климата и централното място, което ще заемат в предстоящите години темата за изменението на климата, смекчаване на негативните последици и адаптацията към тези изменения. Доколкото това изменение дава пряко и непосредствено отражение, както в икономическия и социален живот на хората, така и върху човешкото здраве и качеството на живот, следва да се постигне синергия и интегриран подход при очертаването на планове и политики, като те бъдат съобразявани с основно набелязаните цели за ограничаване на негативните последици от климатичните промени.

Очаква се от прогнозираните промени да бъдат засегнати биоразнообразието, сухоземните и водните екосистеми, както и водните и горските ресурси. В резултат от ефекта на доминото ще бъдат засегнати също и важни сектори на националната икономика като селското стопанство и туризма. Според анализа на макроикономическите последици от изменението на климата, България ще се сблъска с промени в климата в три основни области: селскостопанска производителност, която се очаква да намалее; търсенето на енергия, което се очаква да спадне поради повишаващите се температури; както и в дейността на вътрешния и международния туризъм. Именно към адаптирането на тези най-уязвими сектори следва да се насочи националната и общинска политика.

Крайната цел е природната среда, сградите и инфраструктурите, както и ключовите икономически сектори да станат не само устойчиви на рисковете, но и готови да се възползват максимално от възможностите.

Правна рамка за адаптиране към изменението на климата

Правната рамка и политиките за адаптация към изменение на климата (АИК) в България се разбират в контекста на нейните ангажименти по международните конвенции и законодателството на ЕС. В настоящия раздел е направен преглед на тази правна рамка, включваща основните цели и документи на международно, европейско и национално равнище.

Международна рамка

През декември 2015 г. е прието Парижкото споразумение на 21-та Конференция на страните (COP 21) към РКООНИК, предоставящо рамка за глобални действия за справяне с изменението на климата след 2020 г. В Парижкото споразумение се установява „глобална цел за адаптация: подобряване на адаптивния капацитет, укрепване на устойчивостта и намаляване на уязвимостта от изменението на климата“ и се настоява финансовата помощ за адаптиране в развиващите се страни да бъде значително увеличена.

България е страна по редица други конвенции, отнасящи се до АИК в различни сектори, като Конвенцията за биологичното разнообразие, Конвенцията за защита на архитектурното наследство на Европа, Конвенцията за международна търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна и Конвенцията за сътрудничество за опазване и устойчиво използване на река Дунав.

Рамка на ЕС

Стремежът на Европейския съюз е да се осигури устойчиво развитие на всички жители на Общността. Това е развитие, при което се „задоволяват нуждите на настоящето, без

да се застрашават възможностите на бъдещите поколения да задоволят своите нужди“. Затова и устойчивото развитие обхваща три аспекта - социален, икономически и екологичен. Тази концепция се дефинира като хоризонтална политика, от която останалите общи и секторни политики и управленски процеси следва да бъдат йерархично зависими, т.е. устойчивото развитие трябва да бъде водещият принцип при вземането на решения - наднационално, национално, регионално и местно. Неразделна и много важна част от темата на устойчивото развитие е проблематиката, свързана с изменението на климата. Това се признава и от Европейския съюз, който утвърждава Европейския зелен пакт - пътна карта за постигане на устойчивост на икономиката на ЕС. Това е нова стратегия за растеж, която има за цел превръщането на ЕС в справедливо и благоденстващо общество с модерна, ресурсно ефективна и конкурентоспособна икономика, в която през 2050 г. няма да има нетни емисии на парникови газове и икономическият растеж не зависи от използването на ресурси. Зеленият пакт е неразделна част от стратегията на Европа за изпълнение на програмата ѝ до 2030 г. в отговор на дефинираните от Организацията на обединените нации цели за устойчиво развитие.

Пакетът включва редица стратегии в различни области като промишленост, биоразнообразие и други. Първият пакет от мерки на ЕС в областта на климата и енергетиката е договорен през 2008 г. и в него бяха определени целите до 2020 г. В секторите на сградния фонд, транспорта и селското стопанство са определени национални цели за емисиите като част от Регламента за разпределяне на усилията.

През 2014 г. рамката в областта на климата и енергетиката за 2030 г. е договорена с по-амбициозен набор от цели за периода 2021—2030 г. С тези цели ЕС пое ангажимент да намали своите емисии на парникови газове с най-малко 40 % до 2030 г. спрямо 1990 г. Рамката съдържа политики и цели, които да направят икономиката и енергийната система на ЕС по-конкурентни, по-сигурни и по-устойчиви. ЕС също така реформира СТЕ, прие правила за мониторинг и докладване и заяви необходимостта от национални планове в областта на климата и енергетиката и дългосрочни стратегии. През декември 2020 г. в контекста на необходимостта от повишаване на амбициите в областта на климата, както се изисква и от Парижкото споразумение, Европейският съвет одобри нова цел за намаляване на емисиите до 2030 г. Лидерите от ЕС постигнаха съгласие по обвързваща цел за ЕС за постигането на нетно намаление на равнището на Съюза на емисиите на парникови газове до 2030 г. с най-малко 55% спрямо равнищата от 1990 г.

Като един от елементите на Европейския зелен пакт, европейският законодателен акт за климата има за цел да установи в законодателството целта за неутрален по отношение на климата ЕС до 2050 г. Министрите на околната среда от ЕС постигнаха споразумение по общ подход по предложението за европейски законодателен акт за климата, включително нова цел на ЕС за намаляване на емисиите на парникови газове с най-малко 55% до 2030 г. в сравнение с нивата от 1990 г., в съответствие с насоките на Европейския съвет от 10-11 декември 2020 г. През декември 2020 г. лидерите от ЕС постигнаха съгласие, че 30% от общите разходи от бюджета на ЕС за периода 2021—2027 г. и Next Generation EU ще бъдат насочени към проекти, свързани с климата. Разходите по линия на двата бюджета ще бъдат съобразени с целта на ЕС за неутралност по отношение на климата до 2050 г., целите на ЕС за 2030 г. в областта на климата и Парижкото споразумение.

Национална рамка

Ключови стратегии и програми на национално ниво, осигуряващи основа за законодателството като цяло в областта на климата са:

Национална програма за развитие: България 2030 г.

Споразумението за партньорство за периода 2021–2027 г.

Трети Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК)

Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие с хоризонт 2030 година.

Тази стратегия отразява политиките, свързани с климатичните промени. В нея е зададена рамка за действия за адаптиране към изменението на климата (АИК) и приоритетни направления до 2030 г., като идентифицира и потвърждава необходимостта от действия за АИК както за цялата икономиката, така и на секторно ниво. Включените в нея сектори са: „Селско стопанство“, „Биологично разнообразие и екосистеми“, „Енергетика“, „Гори“, „Човешко здраве“, „Транспорт“, „Туризъм“, „Градска среда“ и „Води“. Управлението на риска от бедствия се разглежда като междусекторна (интегрирана) тема

Секторни политики за ограничаване изменението на климата

Рисковете от изменението на климата и уязвимостта засягат широк кръг икономически сектори. За сектор „Биологично разнообразие и екосистеми“ прогнозираните постепенни климатични промени и екстремни климатични явления се очаква да окажат въздействие на всички нива. От друга страна, прогнозираното годишно увеличение на средните температури може да допринесе за адаптиране чрез удължаване на вегетационните периоди и чрез миграция на видовете в природните екосистеми или чрез контролирано въвеждане на видове за селското стопанство, зелената инфраструктура или други цели на адаптацията. Основните уязвимости от изменението на климата на различните нива на биологичното разнообразие и екосистемите в България са загуба на генетично разнообразие; нарушаване на жизнения цикъл на видовете и фенологичните фази; влошаване на местообитанията в категориите критично застрашени, застрашени, уязвими и почти застрашени, както са включени в Червената книга на Република България.

Текущите действия за адаптация към изменение на климата са свързани с разработване на насоки за интегриране на политиката по околна среда и политиката по изменение на климата в програмирането на фондовете на ЕС по инициатива на МОСВ период 2014 - 2020 г. Тези насоки съдържат общи разпоредби относно интегрирането и свързаните с околната среда и климата критерии и изисквания, които да се използват при оценката на проектните предложения и тяхното последващо прилагане.

Уязвимостта и риска от изменението на климата в селскостопанския сектор обхваща широк кръг междусекторни въпроси, свързани с водоснабдяването и енергийните доставки, качеството на въздуха и почвата, земеползването, биоразнообразието и горското стопанство. Те включват последиците за други сектори от пряко увреждане на културите и животновъдството вследствие екстремни метеорологични условия и постепенни промени в климата. Тези въздействия могат да доведат например до повишаване цените на хранителните продукти, което след това оказва влияние както върху макроикономиката, така и върху конкретни сектори като общественото здраве и

туризъм. Специфичните рискове от изменението на климата и уязвимостите в селскостопанския сектор в България са, свързани с промени в продължителността на вегетационния сезон, добивите - прогнозира се промени в обема на добивите от основните култури (зимна пшеница, царевица и слънчоглед) поради предвижданото покачване на температурата и намалените валежи; повишен риск от разпространение на вредители, болести и плевели; неблагоприятни ефекти върху животновъдството; увеличен риск от засушаване, ерозия, опустиняване и засоляване на почвите.

За Сектор „Енергетика“ се има предвид, че енергийната инфраструктура е уязвима от редица климатични стресови фактори, в това число температура, валежи, покачване на морското равнище и екстремни явления. Очаква се изменението на климата да промени интензитета, честотата и разпространението на екстремно високи температури, валежи и бури, което увеличава уязвимостта на енергийната инфраструктура. Рисковете и уязвимостта към изменението на климата за всеки от елементите на енергийната система в България са свързани с повреда на инфраструктурата и оборудването, повишен риск от наводняване, потъване, свлачища, ерозия на почвата и променящи се нива на подпочвените води, увеличен риск от топлинен стрес за работниците на открито, намалена ефективност на електрическите централи, наличие на вода за охлаждане, промяна в търсенето на енергия, намалена потребност от отопление.

България не прилага енергийни мерки/действия, изрично насочени към адаптацията за изменение на климата. Въпреки това, редица дейности и инициативи в сектора, които са свързани главно с усилията за смекчаване на последиците, осигуряват синергия с адаптацията.

Сектор „Гори“. Прогнозите за повишаване на температурата поради изменението на климата, по-топлите зими и повече летни засушавания, заедно с по-големия брой и величина на екстремни климатични явления като топлинни и студени вълни, силни бури, мокър сняг и натрупване на лед, ще влошат здравето на горите и растежа на дърветата, ще увеличат атаките от патогенни насекоми и гъби, включително инвазивни видове, и ще причинят сериозни загуби вследствие на пожари и щети, причинени от бури. Изменението на климата е потенциален причинител на значителни промени в горите на България и докато техните взаимодействия и комбинирани ефекти са сложни, основните уязвимости включват следното: Специфични за видовете физиологични реакции към променения режим на температурата и валежите и невъзможност за реагиране на променящите се климатични условия; неясноти относно взаимодействието между видовете; големи площи с иглолистни насаждения на твърде малки надморски височини и свързания с това потенциален риск за намаляване на растежа им и различни здравни проблеми; повишена вероятност от големи пожари и други нарушения като повреди от силен вятър, поражения от мокър сняг и лед, атаки от насекоми; доминиране на употребата на дървесина като дърва за огрев, което има малък принос за икономическата устойчивост на сектора и неговата способност да самофинансира дейностите по повишаване на устойчивостта, като същевременно намалява и възможностите за дълготрайно фиксиране на въглерод.

Сектор „Човешко здраве“. Човешкото здраве може да бъде повлияно от голям брой метеорологични прояви, свързани с изменението на климата. Климатичните промени в България се проявяват чрез повишаване на средните годишни температури на въздуха и водата, увеличаване на горещите и студени вълни, промяна в режима на годишните

валежи, нарастване броя на интензивните валежи, увеличаване на екстремните метеорологични явления (ветрове, циклони, наводнения и суши) и промени в интензитета на ултравиолетовото (UV) излъчване. Всички тези промени засягат здравето по сложен и индивидуален начин, в зависимост от различните социално-икономически, здравни, лични и други фактори. Ключовите бъдещи уязвимости за България са: влияние на температурата и влажността върху здравето; спешни последици за здравето, свързани с метеорологичните условия; промяна в ефектите върху здравето, свързани с валежите.

Представителите на сектора участват в редица дейности на местно, национално и международно ниво, свързани с адаптацията към изменение на климата. Това включва участие в процеса на разработване на политики, образователна активност, научноизследователска дейност, предоставяне на информация и обществена комуникация.

Сектор „Туризм“. Метеорологичните условия и климатът са от съществено значение за туризма. Туризмът в България е уязвим спрямо изменението на климата поради своя пространствено концентриран, зависим от времето и изключително сезонен характер.

Екстремните събития, наблюдавани в миналото, се очаква да станат по-чести при сценариите на изменението на климата, включително топлинни вълни, интензивни валежи, наводнения и бури. Зимният туризъм вече страда от по-високи температури и в краткосрочен до средносрочен план ски зоните вероятно ще станат все по-икономически нежизнеспособни; в дългосрочен план се очаква летните температури да надвишават биофизично допустимите прагови нива, докато покачването на морското равнище и наводненията ще доведат до загуба на крайбрежни зони. Основните рискове, свързани с очакваното изменение на климата и екстремните метеорологични явления, пред които е изправен българският туристически сектор, са свързани с по-малък брой туристи, по-кратък зимен сезон, по-кратък среден престой. Към момента е твърде ограничено участие на туристическия сектор в дейностите по адаптация към изменение на климата.

Сектор „Транспорт“. В средносрочен и дългосрочен план основните рискове за българската транспортна система, очаквани в резултат на прогнозираните климатични промени и описани в секторния доклад за оценка, са наводнения; свлачищата, виелици и снеговалежи; екстремни горещини. Няма комплексни целенасочени действия във връзка с адаптацията от страна на транспортния сектор.

Сектор „Градска среда“. Основните рискове и уязвимости към изменението на климата в сектор „Градска среда“ са свързани с по-високите температури, водещи до формирането на топлинни острови, които ще се появяват по-често и ще траят по-дълго, ще имат най-голямо въздействие върху големите градове с повишена плътност и интензивност на застрояването; изключително ниски температури и студени вълни не се очакват често, но могат да продължат няколко последователни дни и да повлияят на живота както в големите, така и в малките планински градове; наводненията ще се увеличават по честота и ще засегнат всички населени места като нанесат щети както в големите, така и в малките градове; градушките, които често се комбинират с интензивни валежи, също ще причинят наводнения в градовете и ще повредят сгради, автомобили, обществен транспорт и инфраструктура.

Предвидените действия за АИК в градската среда могат да се извлекат от Трети НПДИК 2013–2020 г., Националната програма за намаляване риска от бедствия 2021–2025 г., Планове за управление на речните басейни и планове за управление на риска от

наводнения в България, Национална стратегия към адаптация изменението на климата и план за действие.

Сектор „Води“. Очаква се изменението на климата да има значителен ефект върху хидрологията на реките. За някои райони на басейново управление общият годишен дебит се очаква да намалее с около 10 процента за период от 30 години в сравнение с референтния период 1976–2005 г. Рисковете от изменението на климата и уязвимостта във сектор „Води“ са както свързани с опасностите от наводнения и суша, състояние и подготвеност на инфраструктурата, готовност на човешкия фактор, оператор или ползвател.

МОСВ стартира дейности, насочени конкретно към АИК, по време на подготовката на националната стратегия за АИК. Основните действия за изпълнение са в рамките на програмите за мерки по ПУРБ и ПУРН. ВиК дружествата участват в различни проекти и инициативи. Макар адаптацията към изменението на климата да не е пряка тяхна цел, това е възможност за тях да повишат ефективността си. През 2018 г. в обособените територии на ВиК операторите в 15 административни области са разработени Регионални пред инвестиционни проучвания, в които е извършена оценка на рисковете, свързани с изменението на климата и за смекчаване на въздействието му, както и за устойчивост при бедствия с цел определяне на мерки за постигане на съответствие с националното и европейското законодателство.

Система от хоризонтални мерки:

Мерки за ограничаване изменението на климата (предприемането на превантивни мерки, свързани с ограничаване на вредното въздействие на човешката дейност, допринасящо за парниковия ефект) и

Мерки за адаптация към изменението на климата (предприемането на мерки, свързани с предвиждането и определянето на негативните социални и икономически последици, свързани с измененията на климата; преодоляване на възникналите щети; идентифициране на възможностите, появили се вследствие климатичните изменения).

Основните инвестиционни насоки на ЕС относно финансирането по линия на политиката на сближаване за периода 2021-2027 г. за България по Цел на политиката 2: Нисковъглеродна и по-зелена Европа (чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, адаптиране към изменението на климата и превенция на риска), са във връзка с набелязани нужди от инвестиции с висок приоритет с цел насърчаване на мерките за енергийна ефективност, подобряване на ефективността на ресурсите и управлението на отпадъците и насърчаване на прехода към кръгова икономика и по-специално:

- ✓ подкрепяне на мерките за енергийна ефективност, насочени предимно към намаляване на замърсяването на въздуха;
- ✓ подобряване на енергийната ефективност в промишлените малки и средни предприятия, включително техните помещения, инсталации и процеси;
- ✓ подобряване на енергийната ефективност на сградите - с основен акцент върху обществените сгради;
- ✓ преминаване към най-високите стъпала на йерархията на управление на отпадъците, включително инфраструктурата: предотвратяване на генерирането

на отпадъци, повторно използване и рециклиране на отпадъците и разширяване на системата за разделно събиране на отпадъци;

- ✓ повишаване на ефективността на ресурсите и насърчаване на кръговата икономика, включително разработване на алтернативи на суровините и използване на рециклираните материали като суровини;
- ✓ подобряване на базата от знания относно кръговата икономика, мониторинга на отпадъците и потоците от материали;
- ✓ повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, както и относно съпътстващите ги мерки с акцент върху икономическите инструменти.

По-долу са обхванати някои основни сектори, които оказват влияние върху политиките за климат:

Основните цели на политиката за намаляване на емисиите на парникови газове в сектор „Транспорт“ са:

- ✓ Насърчаване на производството и потреблението на електрически и други екологични превозни средства;
- ✓ Ускорено разгръщане на инфраструктурата за зареждане на електрически и хибридни автомобили;
- ✓ Насърчаване на научноизследователски и развойни дейности, свързани с екологични превозни средства;
- ✓ Организиране на кампании за повишаване на осведомеността, изграждане на капацитет на заинтересованите страни по отношение на развитието на устойчивата мобилност;
- ✓ Поддържане, модернизация и развитие на транспортната инфраструктура.

Мерките в транспортния сектор с непосредствено действие са, както следва:

- Рехабилитация и модернизация на съществуващата пътна инфраструктура за осигуряване на оптимална скорост и оптимални режими на управление на автомобилните двигатели;
- Въвеждане на интелигентни транспортни системи по националната и градската пътна мрежа;
- Увеличаване дела на обществения електрически транспорт - железопътен, тролейбусен, трамваен, метро;
- Разработване и изграждане на интермодални терминали за комбиниран транспорт;
- Увеличаване на дела на биогоривата;
- Интелигентните транспортни системи (ИТС) обхващат широка гама от технически решения, предназначени да подобрят транспорта, като подобрят мобилността и повишат безопасността на движението по пътищата. Тематиката (комбинация от телекомуникации и информатика) използва усъвършенствани технологии, за да отговори на нуждите на транспорта. Интелигентните транспортни системи и телематичните решения спомагат за подобряване на безопасността по пътищата, насърчават ефективността на използваната съществуваща инфраструктура и допринасят за намаляване на замърсяването на околната среда чрез контролиране на трафика и управление на обема на трафика;

- Интелигентните транспортни системи в градските условия могат да включват интегрирано управление на таксите за обществен транспорт, засилено управление на взаимоотношенията с клиентите, прогнози за трафика, подобро управление на трафика, информация за пътниците и събиране на пътни такси.

Сектор „Индустрия“. Мерките в индустриалния сектор са насочени към:

- ✓ По-висока енергийна ефективност в промишлеността и намаляване на топлинните загуби;
- ✓ Увеличаване използването на природен газ в промишлеността чрез нова газова инфраструктура;
- ✓ Използване на алтернативни горива;
- ✓ Създаване на технологичен парк - въвеждане на стимули за насърчаване на частния сектор да инвестира в научноизследователска и развойна дейност и иновации на широко използвани производствени методи, насочени към оптимална ефективност на ресурсите;
- ✓ Насърчаване на обмена на добри практики между предприятията по отношение на ефективното използване на суровините в производството;
- ✓ Системи за мониторинг за използване на енергия в промишлеността;
- ✓ Одити за енергийна ефективност и изпълнение на предписаните мерки;
- ✓ Освен Европейската схема за търговия с емисии, така и европейското законодателство относно промишлените емисии (комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването), намаляване на флуорираните парникови газове и контролиране на веществата, които разрушават озоновия слой, също допринасят за намаляване на емисиите на ПГ и вредни вещества във въздуха.

Сектор „Управление на отпадъците“. Мерките от Третия национален план за действие за изменение на климата 2013-2020 г., които се предвиждат да бъдат продължени и надградени до 2030 г.

- ✓ Продължаване и увеличаване на разделното събиране на „зелени“ отпадъци в общините;
- ✓ Улавяне и изгаряне на биогаз във всички нови и съществуващи регионални депа;
- ✓ Улавяне и изгаряне на биогаз в стари общински депа за затваряне;
- ✓ Оценка на енергийния потенциал на биогаза от депата, които се планират да бъдат затворени;
- ✓ Въвеждане на анаеробна стабилизация на утайки с улавяне и изгаряне на биогаз в нови инсталации и инсталации в процес на реконструкция в населени места с над 20000 еквивалента на населението;
- ✓ Изграждане на общински съоръжения за оползотворяване на биоразградими отпадъци, с производство на енергия и компост;
- ✓ Въвеждане на диференцирани такси за генерираните отпадъци. Основните цели в сектора са изложени подробно в Националния план за управление на отпадъците 2014-2020 г., както и в подробните програми и мерки за постигане на целите. Предвижда се планът и конкретните програми да бъдат актуализирани, а изпълнението на ключовите цели да бъде продължено и

засилено в периода 2021-2030 г. Основните цели предвиждат значително увеличение на процента на отпадъците за оползотворяване и рециклиране през годините, използване на значителния потенциал в България за подобряване на предотвратяването и управлението на отпадъците. Предполага се, че изпълнението на следните програми от мерки ще продължи като част от изпълнението на националния план;

- ✓ Национална програма за предотвратяване на отпадъците;
- ✓ Програма за постигане на целите за подготовка за повторна употреба и рециклиране на битови отпадъци от хартия, метали, пластмаса и стъкло;
- ✓ Програма за постигане на целите за биоразградими отпадъци;
- ✓ Програма за постигане на целите за рециклиране и оползотворяване на масово разпространени отпадъци;
- ✓ Програма за подобряване на йерархията на управление на други потоци от отпадъци и намаляване на риска за околната среда от депата. Изпълнение на количествените цели за разделно събиране, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци. Целта е да се намалят депата на биоразградими отпадъци и да се ограничи количеството на депонираните биоразградими битови отпадъци, като е предвидено да бъдат разширени и модернизирани.

Сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство“

Планирането на горите се осъществява на три нива и включва Национална стратегия за развитие на горите и стратегически план за развитие на горите, областни планове за развитие на горските територии и горските планове и програми. Плановете и програмите за управление на горите определят допустимото ниво на използване на горските ресурси и насоките за постигане на целите за управление на горите за период от 10 години. ЗГ забранява намаляването на общия процент на горската земя в страната. Промяната на използването на земята в горските територии е възможна само в определени конкретни случаи. Един от основните стратегически документи, съдържащи мерки за земеползването, промяна в земеползването и горското стопанство, е Националният план за действие по изменение на климата 2013-2020 г., чиито мерки ще продължат да се прилагат и след 2030 г.:

- ✓ Използване на „незалесени площи, предназначени за залесяване“ в горските територии;
- ✓ Залесяване на изоставена земеделска земя, голи и обезлесени площи, ерозирани и застрашени от ерозия територии извън горските територии;
- ✓ Увеличаване на площта за градски и крайградски паркове и зелени зони;
- ✓ Възстановяване и устойчиво управление на влажните зони. Защита и опазване на влажните зони в горските територии, торфищата, блатата;
- ✓ Възстановяване и поддръжка на защитни горски пояси и ново противоерозионно залесяване;
- ✓ Увеличаване на плътността в изброените природни и изкуствени насаждения.

Мерки за предотвратяване изменението на климата, приложими на ниво общини

С оглед на значителния обем от приложими нормативни актове на вътрешното и общностно право и богат инструментариум от мерки за постигане на поставените цели на ЕС в областта на ПИК, към настоящия документ са разработени набор от приоритетни, ефективни и реалистични мерки за ПИК, приложими на ниво Община. Същите са

базиран на глобалните и европейски тенденции, но отчитат финансовия ресурс и капацитет в общините, поради което са концентрирани към основен набор от мерки, които, предприети в краткосрочен порядък, ще окажат своето положително въздействие върху климата и околната среда. Местните власти имат ключова роля в насърчаването на хората да се адаптират към изменението на климата. Държавите членки на ЕС, региони, общини и общности биха могли да преодолеят информационната празнина чрез обмен на знания и най-добри практики относно мерките за адаптация.

Мерки за ограничаване и адаптация към изменението на климата и за намаляване на риска от бедствия

Опазването на околната среда е сред глобалните цели за устойчиво развитие, свързани с осигуряването на достъп до чиста вода, съхраняването на водата и опазването ѝ от замърсяване; използването на енергия от възобновяеми източници; намаляването на количеството използвани ресурси и на генерираните отпадъци; опазването на моретата и океаните на техния екологичен статус и биоразнообразие; опазването на земите и горите; намаляването на вредните въздействия на изменението на климата и адаптирането към промените. Формулираните 17 глобални цели са основата на Дневен ред 2030 за устойчиво развитие и трансформиране на света, приет през 2015 г. от Обединените нации. През същата година се приемат и други важни документи – Стратегическата рамка от Сендай за намаляване на риска от природни бедствия и Парижкото споразумение за климата, които дават отражение и върху политиката на Европейския съюз за околната среда. Посрещането на предизвикателствата в областта на селищната околна среда е от изключително значение за здравето на жителите на населените места, както и за качеството на техния живот. Рационалното развитие на пространството и преодоляването на териториалните различия, ще създадат предпоставки за ограничаване на миграцията към големите градове и задържане на населението в регионите, ще допринесе и за решаване на проблемите с пренаселеността, интензивния автомобилен трафик, прекомерния шум и замърсеността на въздуха. Европейският съюз произвежда над 2,5 млрд. тона отпадъци годишно. В момента той обновява законодателството си, за да насърчи преминаването към един по-устойчив модел, известен като кръгова икономика.

Кръговата икономика е модел, насочен към удължаване на жизнения цикъл на продуктите. На практика това означава възможно най-дълго споделяне, заемане, повторно използване, поправка и рециклиране на съществуващи материали и продукти. Този модел разчита на големи количества евтини и достъпни материали и източници на енергия. Предотвратяването на генерирането на отпадъци, екопроектирането, повторната употреба и други подобни мерки могат да доведат до нетни икономии за предприятията в ЕС в размер на 600 милиарда евро или 8% от годишния им оборот, като в същото време намалят общите годишни емисии на парникови газове с от 2 до 4%. Преходът към кръгова икономика ще намали екологичното замърсяване, ще облекчи проблемите с набавянето на суровини, ще засили иновациите и конкурентоспособността. Потребителите ще получат достъп до по-устойчиви и икономични продукти.

Принос на ПИРО за изпълнение на действията по отношение на климата

Разработването на ПИРО на Община Стара Загора се основава на разумни и реалистични предложения за решаване на проблемите и реализиране на потенциалите едновременно в социалната, икономическата и екологичната сфера. Опазването на околната среда и

намаляване на влиянието върху климата са заложили както в аналитичната, така и в стратегическата част на документа. В социално-икономическия анализ е описано състоянието на компонентите на околната среда, като е следвано съответствието с разработените общински документи. Вниманието е фокусирано върху компонентите на околната среда, управлението на отпадъците в общината, климата и кръговата икономика. Посочени са най-важните проблеми и рискове за състоянието на околната среда в общината.

Проблемите на околната среда са пряко застъпени в стратегическата част на ПИРО за развитие на общината – в конкретните приоритети, специфични цели и мерки. В текста в тази част са изложени и мерките от ПИРО, които допринасят за постигането на целите, заложили в Национална стратегия за адаптация към изменението на климата, групирани по сектори на българската икономика. Изброените мерки направляват конкретните инициативи и инвестиции на община Стара Загора. За всяка мярка има и конкретно определени проекти, включени в Програмата за реализация на ПИРО. Подробно разписаните мерки за ограничаване на изменението на климата и за адаптацията към вече настъпилите промени са разписани в Програмата за реализация на ПИРО и обхващат дейности, включени и в трите приоритета.

Мерки за ограничаване на изменението на климата:

- ✓ Повишаване на енергийната ефективност на жилищни, административни и производствени сгради.
- ✓ Повишаване използването на възобновяеми енергийни източници в публичния и частния сектор.
- ✓ Развитие на кръгова икономика чрез подкрепа на инвестиции в зелени решения за бизнеса.
- ✓ Подкрепа на „зеления преход“ чрез внедряване на иновативни технологични и организационни подходи; сътрудничество между образование и бизнес.
- ✓ Поддържане и разширяване на зелената система, чрез обновяване на съществуващи и създаване на нови паркове и „зелени зони“ и зони за отдих и спорт на територията на общината.
- ✓ Насърчаване на придвижването с велосипеди чрез създаване на подходящи условия.
- ✓ Надграждане на системата на ИГТ чрез възможности за интелигентно управление и използване на електрически превозни средства на градския транспорт.
- ✓ За намаляване на шума и замърсяването на въздуха са предвидени мерки като доизграждане на зелената система, подмяна на отоплителни уреди на домакинствата с дърва и въглища.
- ✓ Подобряване на системата за управление на отпадъци, закриване и рекултивация на нерегламентираните замърсявания:
- ✓ Технологично обновяване и привличане на инвестиции в дейности, насочени към опазването, възстановяването и възпроизводството на околната среда.
- ✓ Рехабилитация и модернизация на системата за външно изкуствено осветление в населените места на общината.
- ✓ Намаляване на градския топлинен остров, чрез реализация на проекти за неутрализирането му.

Мерки за адаптация към изменението на климата

- ✓ Ефективно използване на водните ресурси.
- ✓ Подобряване на водоснабдителната и канализационната мрежа.
- ✓ Поддържане и почистване на реки, отводнителни канали и съоръжения.
- ✓ Опазване на биоразнообразието - налице е богато биологично разнообразие и територии с природна значимост, които са предпоставка за развитие на различен вид спорт и туризъм. В тази връзка е наложително да се подобри контролът и борбата с браконьерството, предпазването на горите от пожари и др.
- ✓ Опазване и развитие на горския фонд чрез създаване на нови паркови зони.
- ✓ Въвеждане на водоспестяващи и енергоспестяващи технологии.

Хоризонтални мерки:

- ✓ Прилагане на общите принципи и изисквания, свързани с изменението на климата в екологичната политика на община Стара Загора.
- ✓ Повишаване на информираността и ангажираността на гражданите и бизнеса в община Стара Загора по отношение на екологичната политика и изменението на климата. Усилията в тази насока трябва да се насочат към системно информиране на населението за състоянието на околната среда, екологично образование на гражданите и особено на младите хора, организиране и провеждане на кампании за почистване и опазване на средата и природните богатства, подобряване на средата чрез запазване, поддържане и увеличаване на зелените площи.
- ✓ Повишаване на административния капацитет на община Стара Загора за изпълнение на политиките, касаещи изменението на климата.

ЧАСТ V. ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД

На база на анализа на силните и слабите страни на общинската територия, както и на потенциалите за развитие са определени зони за въздействие на територията на общината, в които основно ще бъде съсредоточено изпълнението на мерките, предвидени в програмата за реализация на плана.

Целта на определянето на зони за въздействие е постигане на максимален ефект с ограничените ресурси, с които разполагат общините. Определянето на зони за въздействие не ограничава инвестициите в териториите, които са извън тези зони, а е отражение на идентифицираните при анализа територии с най-голям специфичен потенциал за развитие. Зоните за въздействие са така подбрани, че тяхното развитие да може в най-голяма степен да повлияе върху развитието на цялата община. Размерът на конкретната зона не се ограничава като площ, а в ясно дефинирани потребности, задоволяването на които, чрез изпълнение на конкретни дейности би повлияло положително върху цялостното развитие на общината.

Зоните за въздействие са подбрани така, че всяка дейност, която общината планира да извърши да може да бъде съотнесена към определената зона, като поради спецификата си определени дейности са съотносими към повече от една зона, което онагледява интегритета, който е в основата на разработването на ПИРО.

За целите на покриването на изискванията на методическите указания са изведени и приоритетните зони за въздействие, които имат на-силно въздействие върху социалното и икономическо развитие на общината. Така разработените зони осигуряват необходимия интегритет при прилагането на дейностите и показват нагледно пресечните

точки на различните зони за развитието на общината и улесняват прилагането на процесен подход при управление на ресурсите.

При разработването на зоните за прилагане на интегриран подход са определени следните зони за въздействие.

- Приоритетни зони на въздействие със специфични характеристики за останалата част от общинската територия.

1. Градската урбанизирана зона за прилагане на интегриран подход и въздействие в гр. Стара Загора включват територии в урбанизираната градска част (в рамките на строителните граници на града), градски покрайнини (малки по обхват съседни територии, вкл. и извън строителните граници на града) или функционални градски зони, обслужващи градско-селските връзки.

Прилагането на интегриран подход ще бъде насочен за централна градска част, централни пешеходни зони и други зони с налична или възможна концентрация на функции с публичен характер с висока обществена значимост, зони с преобладаващ брой сгради с административни и обществени функции, както и наличие на сгради - недвижими културни ценности. Признакът за интегрираност на този вид зони е обхващането на широк набор от проблеми, свързани с физическите и експлоатационните характеристики на публичната среда и тяхното отстраняване, ефектът от което ще засяга цялото части от градското население по отношение на качество на живот, екологичните и естетическите качества на жизнената среда, привлекателността на града и условията за стимулиране на икономически растеж. Тук са включени и градската територия с преобладаващи жилищни функции. Признакът за интегрираност на този тип зона е обхващане на проблемите на обитаването, отчитайки комплексното състояние на жилищната среда - степента на изграденост и състоянието на техническата и социална инфраструктура, качествата на жизнената среда.

Прилагането на интегрирания подход в рамките на тази зона ще бъде насочен в следните направления:

- „Благоустрояване на града и населените места в общината, подобряване на градската среда“;
- „Подобряване на качеството на предоставяните услуги за жителите на общината и улесняване на достъпа до тях“;
- „Развитие на здравна, социална, образователна, културна и спортна инфраструктура“;
- „Развитие на транспортната и цифрова инфраструктура“;
- „Насърчаване на иновациите и образованието, ученето през целия живот, преквалификация и квалификация“;
- „Насърчаване на заетостта, откриване на нови работни места и насърчаване на предприемачеството“;
- „Устойчиво развитие на туризма“;
- „Опазване на околната среда и биоразнообразието“.

2. Приоритетни зони за въздействие със специфични характеристики представляват градски по своята същност зони (включват територии от урбанизирана градска част, градски покрайнини и функционални зони), но могат да се отнасят до всеки вид населено

място или част от територията на общината, както и да включват части от съседни общини.

Целта на разработването на приоритетни зони за въздействие е да покрият всички дейности, които общината изпълнява, но не могат да бъдат съотнесени към териториални единици. За разлика от урбанизирана зона, при които дейностите са свързани със рехабилитация, поддръжка, строеж и ремонтни дейности, при приоритетните зони въздействието е съсредоточено към разгръщане на компетентности и изграждане на капацитет, насочен към успешно планиране и разгръщане на процеси, които допълват основните извършвани в урбанизираната зона. Тази диференциация е необходима както за цялостното обхващане на всички дейности извършвани в изпълнение на ПИРО, така и за да бъдат методическите указания за разработване на ПИРО изпълнени в пълнота и цялост.

Идентифицирани са следните зони за приоритетно въздействие, като интегрирания подход в рамките на тази зона ще бъде насочен в следните направления:

- Ускорено развитие на местната икономика и растеж;
- Устойчив енергиен преход;
- Подкрепа за кръгова икономика;
- Зелен университет;
- Висше образование и трансфер на иновации;

ЧАСТ VI. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ

Планът за интегрирано развитие на община Стара Загора е стратегически документ, насочен към политиката за устойчиво интегрирано развитие на общината, а Програмата за реализация конкретизира начина на изпълнение, мерките и проектните идеи за постигане на заложените стратегически цели и приоритетите за развитието.

Програмата за реализация на ПИРО има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на общината, залегнали в плана да осигури съгласуваността на факторите за развитие и необходимите ресурси за реализация на плана, като посочва възможностите за финансиране, институционалната подкрепа и техническата помощ за изпълнението на плана.

Основните структурни елементи на програмата са мерките и проектните идеи по съответните приоритети на плана. Всяка интервенция обхваща комплекс от дейности, подлежащи на финансиране със собствени или заемни средства, публично-частни партньорства, средства от програми на ЕС или от други източници.

За постигане на интегриран подход за развитие на общината е идентифицирана най-подходящата комбинация от ресурси и мерки, които да допринесат за целенасоченото изпълнение на заложените цели или приоритети. В Програмата за реализация е определен пакета от мерки, проектни идеи, финансови ресурси, административните структури за управление.

Програмата за реализация на ПИРО Стара Загора има многогодишен характер (2021-2027 г.) и подлежи на периодична актуализация с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране с цел осигуряване на ефективност и ефикасност на изпълнение на плана и постигане на целите и приоритетите. Основа за прилагане на подхода за интегрирано териториално развитие/инвестиции в регионите за

планиране от ниво 2 са интегрираните териториални стратегии за развитие на регионите от ниво 2 (2021-2027г.).

В основата на подхода е промяна на фокуса от подкрепа на населените места към подкрепа на територии и от секторно ориентирани инвестиции към интегрирани териториални инвестиции.

Мерките, които са идентифицирани да получат подкрепа в рамките на тази област на въздействие, са определени на базата на приоритетите, целите, дейностите и мерките, заложи в стратегическите документи за регионално и пространствено развитие на ниво регион за планиране на Югоизточен регион за планиране (ЮИРП), като предстои да бъдат съобразени и резултатите от картиране на нуждите на национално ниво по отношение на секторните политики, изготвяно от отговорните за разработването им държавни институции и агенции.

Източниците на финансиране са общински и държавен бюджет, частни инвестиции, вкл. ПЧП, оперативни програми, програми на общността, финансови инструменти, които са съобразени с бюджетната рамка на ЕС за следващите години и пакета за възстановяване. Съобразен е и специфичния инструмент за финансиране – Национален план за възстановяване и устойчивост, доколкото към настоящия момент е налична информацията за проектите, които ще бъдат финансирани, както и териториалния им обхват.

В Програмата за реализация са предвидени освен мерки, които се реализират основно от община Стара Загора, така и Интегрирани териториални инвестиции (ИТИ), които ще се осъществяват в партньорство между община Стара Загора и съседни общини, общината и други държавни структури, НПО и бизнес за решаване на конкретни проблеми и оптимално използване на дефинирани потенциали за развитие на общината и региона. В допълнение идеите за ИТИ е предвидено да бъдат реализирани с различни финансови източници, вкл. микс от финансиране от отделните оперативни програми.

Дефинираните интегрирани териториални инвестиции включват интервенции за адаптиране на квалификацията на работната сила към нуждите на бизнеса, подкрепа на дигитализацията, създаване на индустриална зона с летище и открит изложбен център, както и мерки за подобряване на техническата инфраструктура.

Заложените в Програмата за реализация мерки са представени в табличен вид по образец Приложение № 1 в Методическото указание на МРРБ. Неразделна част на Програмата е Индикативния списък на важни за общината проекти, които ще се разработват и изпълняват в рамките на програмата (Приложение №1а).

Условието за включване на конкретни проектни идеи по дадена мярка в Приложение № 1а е общината съвместно с партньорите да са преценили, че съответният проект е от особена важност за развитието на общината и следва да бъде реализиран приоритетно и съответният проект да има известна степен на проектна готовност.

Индикативната финансова таблица (Приложение № 2) отразява обобщена оценка на прогнозните ресурси, необходими за реализация на ПИРО.

Индикативната финансова таблица включва в прогнозен план пълния обем на финансовите ресурси (собствени и привлечени) за инвестиции, текущи разходи, средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид публични и частни средства и разходи, които ще бъдат реализирани на територията на

общината и ще допринасят за развитието ѝ през периода до 2027 г., в съответствие с приоритетите и целите на ПИРО.

Финансовата рамка отразява всички възможни източници на финансиране – собствени /заемни средства, вкл. от финансови инструменти, от фондове на Европейския съюз, национален и общински бюджети, допълнителни ресурси от други източници – публични и частни и др. Средствата са прогнозирани на базата на досегашния опит в ползването на подобни източници, както и на базата на потенциално необходимия и реалистично достъпния наличен ресурс.

Общата рамка на бюджета на ПИРО Стара Загора е 1,651,743 хил. лв. Най-много средства, 52,23% са предвидени по „Приоритет 2 Качество на живот“, 33,73% са определени за Приоритет 1 „Конкурентна икономика“ и 7,88% от финансовите средства са определени за Приоритет 3 „Иновации, образование и заетост“ и 6,15% за „Приоритет 4. Зелена и климатично неутрална община“. Основен източник на финансиране са програмите и фондовете на ЕС – 1,510,758 хил. лв. Големият процент на финансиране от ЕС средства се дължи на факта, че през програмния период ще се прилага Националния план за възстановяване и устойчивост и Плана за справедлив преход с голям ресурс и допълващ националните Програмите на Структурните и инвестиционни фондове.

ИНДИКАТИВНА ФИНАНSOVA ТАБЛИЦА ПИРО НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 г.										Приложение № 2 /хил. лв./	
Период	Собствени средства - Общински бюджет	Отн. дял (%)	Републикански бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в лв.	ОБЩО в отн. дял (%)	
2021 - 2027											
Приоритет 1. Конкурентна икономика	8,625	1.55%	41,768	7.497%	236,688	42.48%	431	0.08%	557,162	33.73%	
Приоритет 2 Качество на живот	10,241	1.19%	49,591	5.748%	281,015	32.57%	512	0.06%	862,726	52.23%	
Приоритет 3. Иновации, образование и заетост	3,784	2.91%	18,324	14.073%	103,837	79.75%	189	0.15%	130,205	7.88%	
Приоритет 4. Зелена и климатично неутрална община	1,276	1.26%	6,179	6.078%	35,012	34.44%	64	0.06%	101,650	6.15%	
ОБЩО	23,926	1.45%	115,862	7.01%	1,510,758	91.46%	1,196	0.07%	1,651,743	100%	

Общата сума на посочените финансови ресурси, включително по отделните приоритети, е индикативна, и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти.

ЧАСТ VII. ИНДИКАТИВЕН СПИСЪК НА ВАЖНИТЕ ЗА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА ПРОЕКТИ

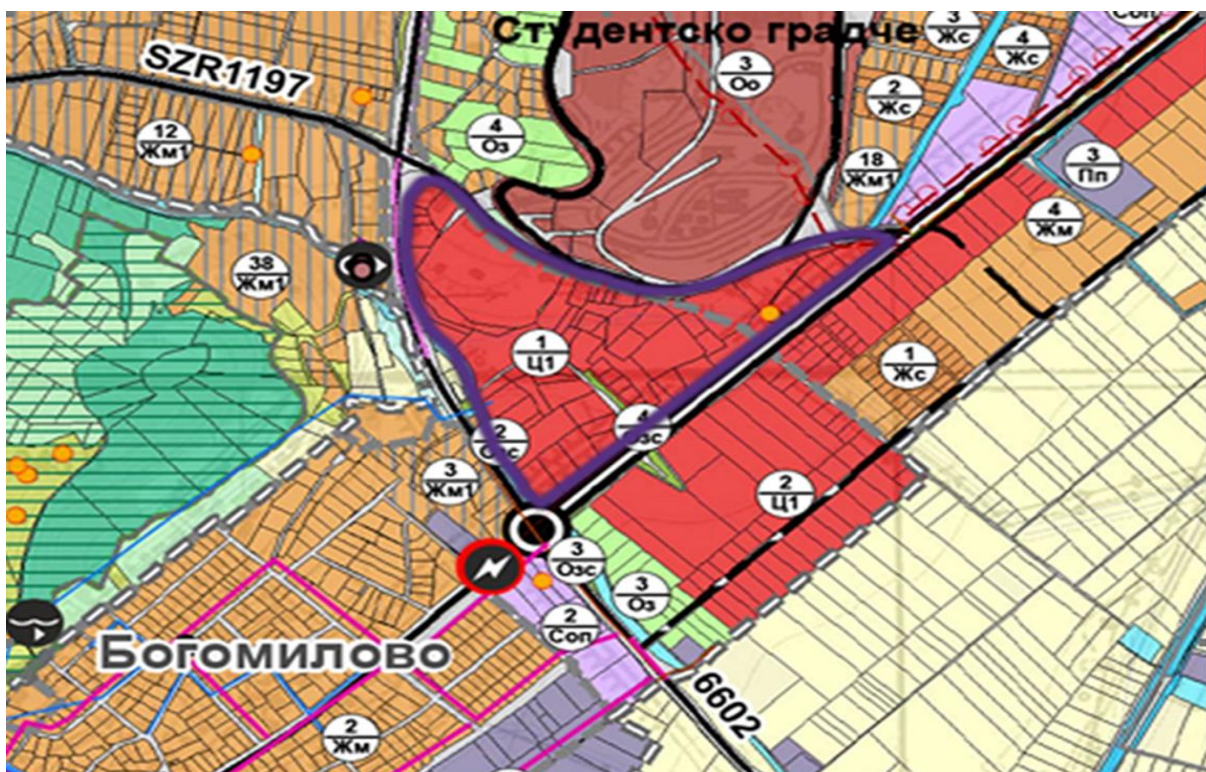
Пълното съдържание на Индикативния списък с важите проекти за община Стара Загора е представено в Приложение 1а. В настоящата част от Плана за интегрирано развитие на община Стара Загора за периода 2021-2027 г. са представени в обобщен вид групите проекти и тяхната съотносимост към стратегическата рамка, заложенa в Плана. Преглед е осъществен на най-приоритетните проекти към момента, които имат потенциал да

доведат до подобряване на социално-икономическото състояние на общината и да способстват устойчивото развитие на територията.

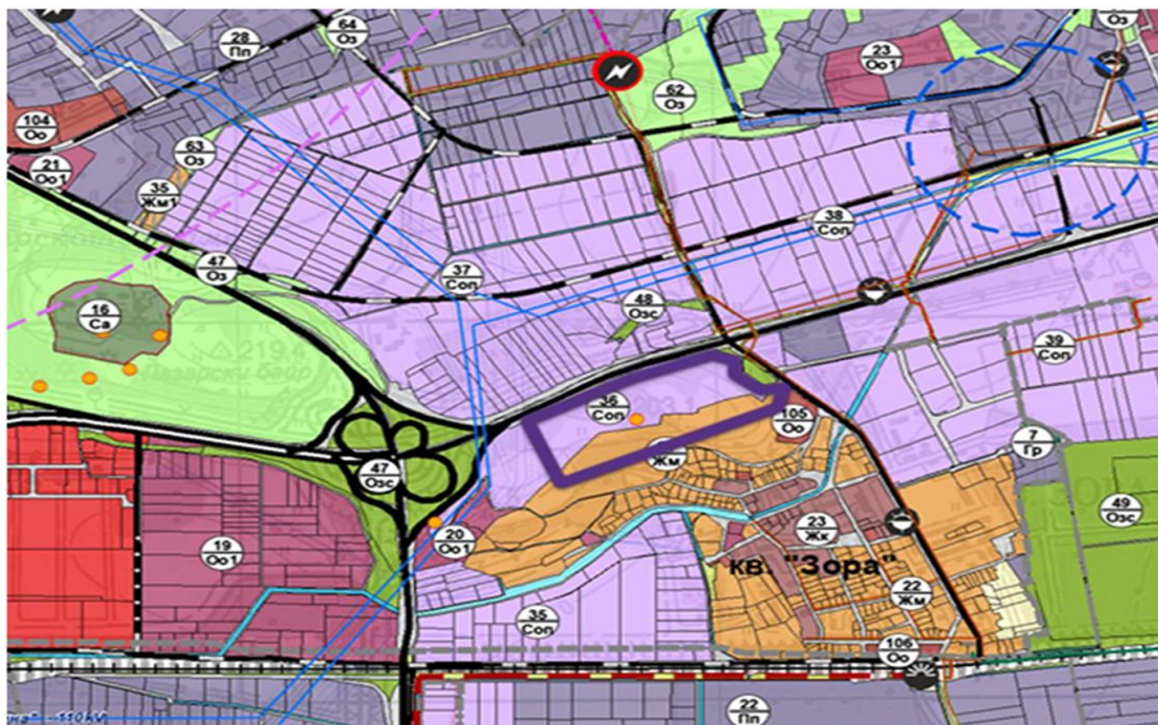
В рамките на Приоритет 1 „Конкурентна икономика“, Специфична цел 1 „Насърчаване на ускорено развитие на местната икономика и растеж чрез предоставяне на услуги за бизнеса, дигитална свързаност и подобряване на технологиите“ са предвидени проекти, насочени към подкрепата за местната икономика, насърчаване и стимулиране на конкурентоспособността и потенциала за устойчив бизнес растеж на местно ниво. Фокус е поставен върху развитието на индустриални и икономически зони, дейности за дигитализация и модернизация, както и различни способи за създаване на оптимални условия за развитие на бизнес средата и привличането на инвестиции.

Сред основните проекти, чрез които ще бъде изпълнена тази специфична цел са:

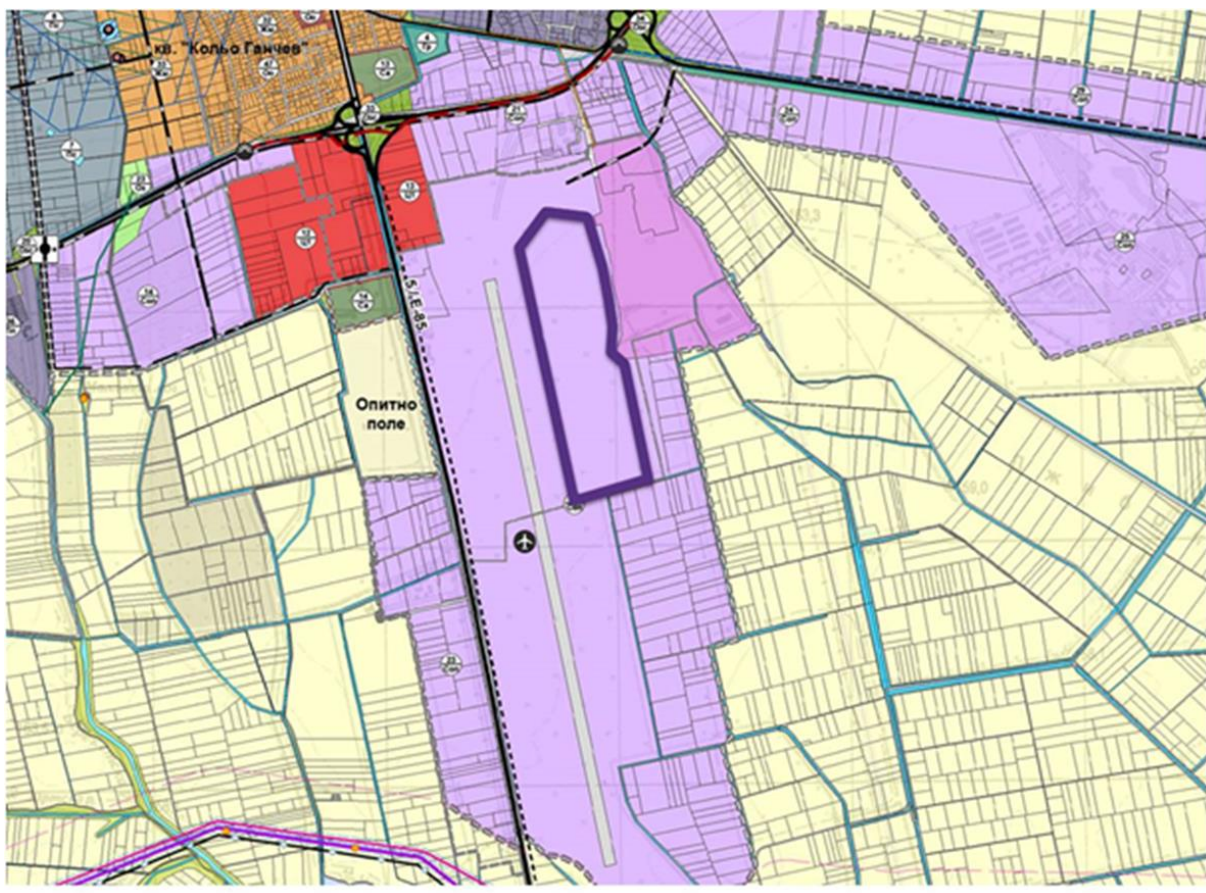
- Строително-монтажни работи на Център за високи технологии;
- Изграждане на модерен дейтацентър за нуждите на град Стара Загора и бизнеса и надграждане на предлаганите от Община Стара Загора електронни услуги;
- Регионален дейта-център за дигитализация на публичната администрация ;
- Разширение и развитие на индустриална зона „Загоре“;
- Развитие на Европейски цифров иновационен хъб Загоре (ЕЦИХ)
- Изграждане на високотехнологичен център в област Стара Загора в партньорство между Община Стара Загора, Индустриални зони Загоре и общини Казанлък, Чирпан, Гълъбово и Раднево и бизнес;
- Изграждане на Технопарк „Тракия“ към Тракийския университет;

- Изграждане на завод за електробуси в община Стара Загора;

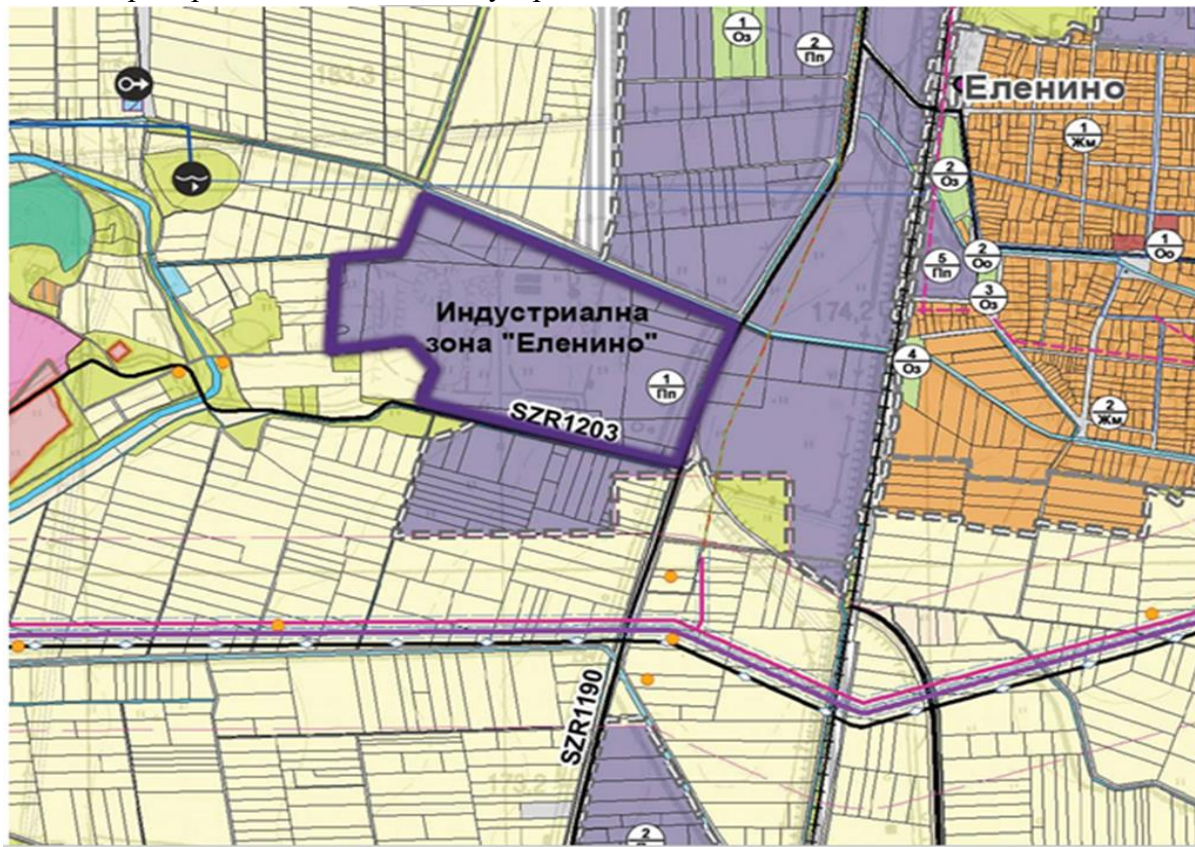

- Изграждане на комплекс за обучение на шофьори с писта за екстремно шофиране и картинг писта до летище Стара Загора.

Втората специфична цел в рамките на Приоритет 1 „Конкурентна икономика“ е обвързана с проекти идеи, които адресират процеса на подпомагане и насърчаване на енергийния преход, декарбонизацията на местната икономика и реализиране на проекти за енергийна ефективност. Основните проекти сред тях са:

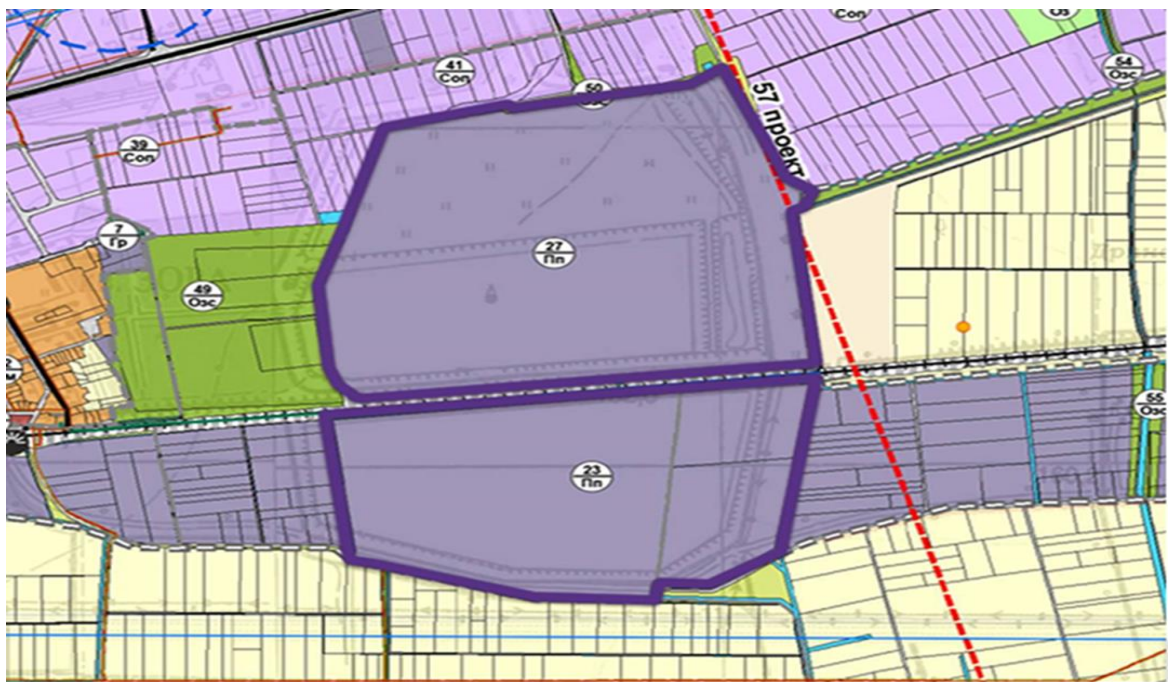
- Изграждане на Соларен парк 20 MW за нуждите на Община Стара Загора на територията на бившата индустриална зона Еленино;

- Изграждане на фотоволтаични инсталации върху покривите на общинските училища и детски градини (които са с плоски покриви) и инсталации за топла вода (на тези с басейни);

- Санирание, насърчаване на използването на ВЕИ и мерки за енергийна ефективност за нуждите на сгради - частна собственост;
- Трансформация на Тракийския университет в Зелен университет – чрез рехабилитация и енергийна ефективност на студентски общежития, изграждане на водородна станция на територията на ТрУ, изграждане на зелен паркинг с детска площадка на територията на Студентски град, вкл. електрозарядна станция, покрит с фотоволтаици, изграждане на енергийно независим „Академичен спортен комплекс“, отоплителни и охлаждащи инсталации за нуждите на ТрУ с използване на геотермална енергия и термопомпи и др.
- Изграждане на частен соларен парк 100 MWt

Включените проекти идеи, чрез които да се изпълни Специфична цел 3 „Устойчиво развитие на туризма“ предвиждат подобряване на туристическа инфраструктура, дейности за социализация на туристически обекти, подобряване на достъпа и на туристическото предлагане, сътрудническо и интегрирани междуобщински проекти.

Основните проекти в рамките на тази цел са:

- Социализиране на Старозагорски минерални бани (СзМБ) като място за рекреация и дейности на открито за жителите и гостите на региона;
- Развитие на културен туризъм между общините Стара Загора, Пловдив и Бургас;
- Подобряване достъпа до комплекс „Богородична стъпка“ чрез изграждане на пътна връзка, паркинг и мерки за социализация;
- Развитие на конгресен и фестивален туризъм – организиране на иновативни културни събития в района на Неолитни жилища и Античен форумен комплекс „Августа Траяна“;
- Партньорство с община Казанлък и община Чирпан за разработване на регионална туристическа дестинация;
- Изработване и приложение на действащ Модел на литературен туризъм;
- Подобряване туристическата инфраструктура за посещаване на Спасителния център за диви животни на „Зелени Балкани“;
- Развитие на уикенд-туризъм чрез изграждане на паркинги за каравани и кемпери.

По приоритет 2 „Качество на живот“, Специфична цел 1 „Благоустрояване на града и населените места в общината, подобряване на градската среда“ са включени проектни идеи за подобряване на физическата среда на града и населените места в рамките на община Стара Загора, материалните условия и модернизация. Основните проекти по тази специфична цел са:

- Рехабилитация и благоустрояване на междублокови пространства и зелени площи;
- Насърчаване на енергийната ефективност на уличното осветление в град Стара Загора и населените места от общината;
- Модернизация и благоустрояване на административни сгради, включително внедряване на мерки за енергийна ефективност и ВЕИ – обхваща 21 обекта, сред които административната сграда на община Стара Загора, Областна дирекция на МВР, Първо управление, Пътна полиция, Съдебната палата, сградата на бул. Руски №44, обети на общинско предприятие „Тролейбусни и автобусни превози“ ЕООД, Пощенска станция, Пионерски дом, Службата по геодезия, картография и кадастър, Държавен Куклен театър - Стара Загора, Областна дирекция „Земеделие“ и др.
- Благоустрояване на физическата среда - предвидени са отделни участъци, в които да се реализират намеси, сред които ул. „Пазарска“, ул. „Св. Княз Борис“, ул. „Ген. Гурко“, ул. „Граф Игнатиев“, ул. „Капитан Петко войвода“, бул. „Митрополит Методий Кусев“, ул. „Х. Димитър Асенов“, ул. „Г. С. Раковски“, ул. „К. Ганчев“, ул. „Цар Иван Шишман“ и др.; подобрения в кварталите „Казански“, „Три чучура“, „Самара 1“, „Зора“ и др.; благоустрояване и подобряване на физическата среда на парковете „5-ти октомври“ /Градска

- градина/, „Александър Стамболийски”, „Тракия“, „Бедечка“, „Бранителите на Стара Загора“ и др.; благоустрояване пред музей Литературна Стара Загора и др.;
- Модернизация и благоустрояване на обекти от културната, образователна, социална и спортна инфраструктура, включително внедряване на мерки за енергийна ефективност и ВЕИ;
- Модернизация и благоустрояване на индустриални предприятия, включително внедряване на мерки за енергийна ефективност и ВЕИ;
- Благоустройство на елементи на градската среда в селата от община Стара Загора;
- Реконструкция на ВИК мрежа – със зададени конкретни пространства.

В рамките на Специфична цел 2 „Подобряване на качеството на предоставяните услуги за жителите на общината и улесняване на достъпа до тях“ водещ е проектът за изграждане на цялостна система за модерно управление на град Стара Загора, т.нар. „Умен град“. Проектната идея интегрира информационни и комуникационни технологии (ИКТ) и различни физически устройства, за да оптимизира ефективността на градските операции и услуги. Основната цел на проекта е изграждане на интерактивна среда, която по модерен начин да предоставя по-лесен и достъпен начин услуги за гражданите и бизнеса. Продуктите включват управление на отпадъци, води, паркиране, осветление, административни услуги, туризъм и др. Ползите са свързани с възможността за по-ефективно управление на публични ресурси, намалени разходи за управление, по-голяма прозрачност, спестено време на гражданите и бизнеса за обслужване, по-чиста околна среда и др.

Специфична цел 3 „Развитие на здравна, социална, образователна, културна и спортна инфраструктура“ ще бъде постигната чрез следните водещи проекти идеи:

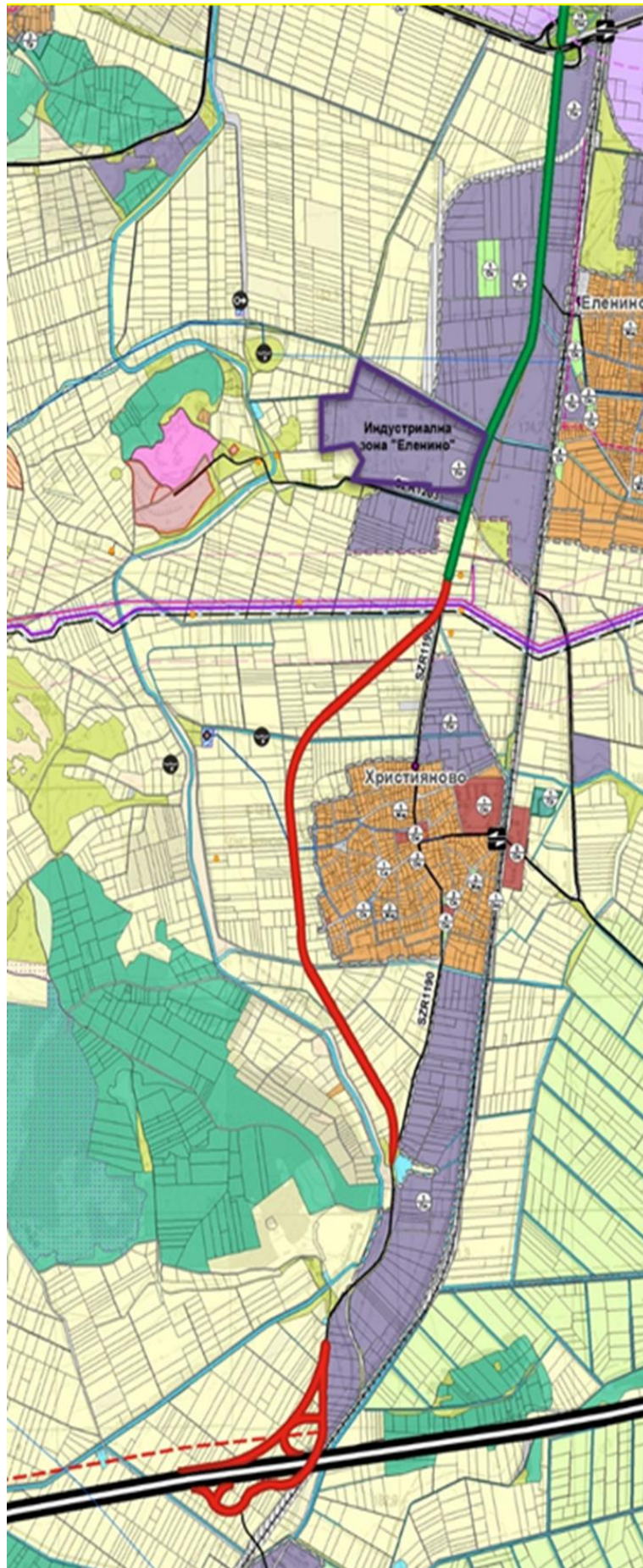
- Модернизация и благоустройство на образователна инфраструктура - включва 82 обекта на образователната инфраструктура (детски градини и училища в града и останалите населени места от общината; Тракийски университет; Земеделски институт към Селскостопанска академия). Предвидените дейности са свързани с мерки за енергийна ефективност на сгради, подобряване на материалната база, реновиране и изграждане на физкултурни салони, изграждане на спортни площадки и облагородяване на дворни пространства, оборудване на STEM кабинети и др.
- Модернизация и благоустройство на културна инфраструктура – обособени са 58 проекта, насочени към културни институти и организации в областта на културата. Сред тях са читалища и библиотеки в гр. Стара Загора и селата от общината, Къща музей „Гео Милев“, Регионална библиотека „Захарий Княжески“, Регионален исторически музей – Стара Загора, Държавна опера - Стара Загора, култов комплекс „Епископска гробница“, Римски терми, Античен форум комплекс „Августа Траяна“, Неолитни жилища и др.
- Модернизация и благоустройство на социална инфраструктура – включените 26 проекта са насочени към създаване на материални условия за разкриване и предоставяне на социални услуги на територията на община Стара Загора, сред които Център за социална рехабилитация и интеграция за пълнолетни лица с увреждания, Дневен център за пълнолетни лица с увреждания, Центрове за грижа за пълнолетни лица с психични разстройства, Център за резидентна грижа за

възрастни хора в невъзможност за самообслужване с потребност от постоянни медицински грижи, Център за подкрепа за личностно развитие и др.

- Модернизация и благоустройство на здравна инфраструктура – 19 проекта за подобряване на материалните условия, енергийна ефективност на сградния фонд, закупуване на техника и оборудване на Дентален център 1 - Стара Загора ЕООД, ДКЦ 1, Комплексен онкологичен център, УМБАЛ „Проф. д-р Ст. Киркович“ АД, Център за трансфузионна хематология, Център за спешна медицинска помощ и др. Извън конкретните обекти се предвижда сътрудничество за достъп до здравеопазване между общините от клъстера Бургас - Стара Загора – Пловдив, развитие на сътрудничество между Тракийския университет, Медицинския факултет и УМБАЛ в областта на здравеопазването и образованието.
- Модернизация и благоустройство на спортна инфраструктура – проекти, насочени към изграждане и подобряване на спортни зали, Комплекс за зимни спортове, нов закрит плувен басейн в град Стара Загора, спортен комплекс Стадион „Берое“ и др.
- Меки мерки за развитие на образователната, културната, социалната, здравната и спортната среда в община Стара Загора – сред тях са програми за квалификация на учители и обучения за повишаване на качеството в образованието, за пътна безопасност и участие в движението, програма за развитие и социализация на деца и младежи с увреждания чрез спорт, информационна кампания и реализиране на политика за превенция на социално значими заболявания и др.

За изпълнението на Специфична цел 4 „Развитие на транспортната и цифрова инфраструктура“ са предвидени проекти, които са насочени към изграждане и благоустройство на транспортна и цифрова инфраструктура и подобряване на свързаността, както в кварталите на общинския център, така и между населените места. Сред тази група проектите са:

- Изграждане на съоръжение на автомагистрала „Тракия“ при с. Колояновец, изграждане на обход на село Християново и реконструкция на Калояновско шосе като втори вход към Стара Загора;

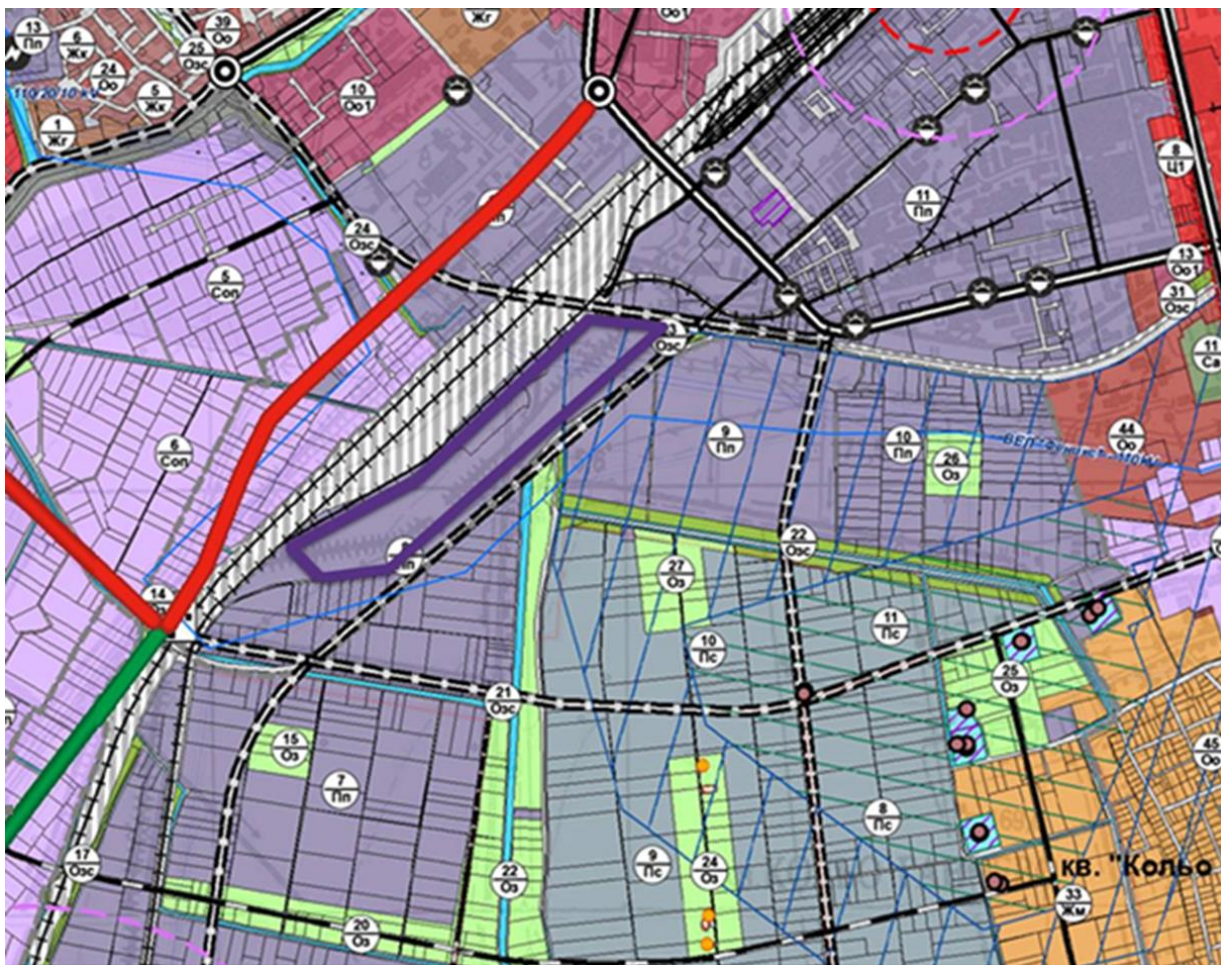
- Реконструкция и модернизация на пътна инфраструктура в кв. Индустриален /Промислена зона/;
- Рехабилитация на бул. „Цар Симеон Велики“ на изток от ж.п. линия;
- Рехабилитация на бул. „Патриарх Евтимий“;
- Изграждане на продължение на ул. „Алеко Константинов“ от бул. „Цар Симеон Велики“ до Калояновско шосе;

- Разширение на Калояновско шосе до ул. „Анастасия Тошева“;

- Изграждане на интермодален терминал, контейнерен терминал и обменна станция за ТИР камиони;

- Доставка и въвеждане в експлоатация на екологични автобуси с малка вместимост до 28 места за сядане/по избор метанови, електрически, дизелови/ за нуждите на Общинската транспортна схема;
- Доставка и въвеждане в експлоатация на екологични автобуси /по избор метанови, електрически, дизелови/за нуждите на Областната транспортна схема.
- Изграждане на интелигентни платформи за управлението на паркирането в границите на „Зелена зона „, в гр. Стара Загора;
- Изграждане на единна система от велостоянки и закупуване на велосипеди/за отдаване под наем/, които ще обвързват по отдалечените жилищни квартали с централната градска част и различните функционални зони на града/ училища, спортни зали, паркове и др.;
- Удължаване на изградените по фаза 1 велоалеи – 3,5 км. в посока кв. Кольо Ганчев;
- Изграждане на зарядни станции за ролери, скутери и др. по протежение на веломрежата в гр. Стара Загора.

За изпълнението на Приоритет 3 „Иновации, образование и заетост“, Специфична цел 1 „Насърчаване на иновациите и образованието, ученето през целия живот, преквалификация и квалификация“ са заложили проектни идеи с насоченост към реализация на мерки за насърчаване на иновациите и иновационната култура,

насърчаване на включването за придобиване на висока степен на образование, разширяване на културата и включването в учене през целия живот, включване в квалификация и преквалификация. Част от проектите, които са включени са:

- Сътрудничество между община Стара Загора и община Пловдив за изграждане на връзка между висшето образование и бизнеса;
- Изграждане на обучителни центрове за преквалификация и предприемачество и провеждане на обучения;
- Обучения на общинска и държавната администрация за повишаване на квалификацията и професионалните умения;
- Обучения за работещите за повишаване на квалификация, езикови и компютърни умения;
- Преквалификация на кадри в сферата на машиностроене, химическа и текстилна промишленост;
- Насърчаване на научно-развойната дейност в Тракийския университет – чрез изграждане на Център по хипотерапия за преодоляване на последиците от Ковид и други заболявания, изграждане на пилотен проект по Агроенергетика за територията на „Мини Марица – изток“, оборудване на Централен Университетски лабораторен комплекс за пълни анализи на цялата продоволствена верига и др.
- Трансфер на знания и технологии в Тракийския университет – чрез доизграждане на Академичен технологичен комплекс, изграждане на биогазови инсталации с използване на биомаса и отпадъци от животновъдството за производство на ел. енергия и водород, изграждане на Агротехно хъб и др.

Проектните идеи в рамките на Специфична цел 2 „Насърчаване на заетостта, откриване на нови работни места и насърчаване на предприемачеството“ следва да създадат по-добра среда за работа и повишаване на заетостта сред отделни социални групи:

- Насърчаване на младежката заетост и заетостта за хора над 50 години;
- Заетост и работна среда за хора с увреждания;
- Осигуряване заетост за ромско население и нискоквалифицирани кадри.

Основната проекта идея в Специфична цел 3 „Висше образование и трансфер на иновации“ цели насърчаване на иновациите, връзката между висшето образование, науката и бизнеса, прилагане на нови модели на взаимодействие, начини за разработване на иновации и реализиране на интегрирани проекти, които се основават на връзката и взаимодействието между различни сектори, мерки за привличане на студенти в нови специалности и предлагане на възможности за реализация в иновативни производства и предприятия на територията на общината и др. Водещ проект е:

- Осигуряване на алтернативна заетост в прехода към зелена енергия и зелена икономика.

Основните проектни идеи по приоритет 4 „Зелена и климатично неутрална община“, Специфична цел 1 „Развитие на екологосъобразна инфраструктура и подкрепа за кръгова икономика“ са:

- Изграждане на инсталация за стабилизиране на отделената след механично третиране органична фракция от сепариращите инсталации за смесени битови отпадъци от териториалния обхват на Регионална система за управление на отпадъците – Стара Загора;
- Разширяване на системите за разделно събиране на биоотпадъците в общините на Регионална система за управление на отпадъците – Стара Загора;
- Изграждане на инсталация за третиране на биоразградими хранителни отпадъци – надграждане на съществуващата Компостираща инсталация от Регионалната система за управление на отпадъците – Стара Загора;
- Закупуване на съоръжения и техника за транспортиране на разделно събрани битови отпадъци;
- Изграждане на площадки и съоръжения на всяка претоварна станция и на други подходящи площадки в общините за разделно събиране, сортиране, разтрошаване, съхранение и транспортиране на строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване; Изграждане на Регионално съоръжение за подготовка, рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци и за производство на рециклирани строителни материали и изделия от тях;
- Мерки за предотвратяване генерирането на отпадъци, вкл. въвеждане на домашно компостиране на растителни отпадъци от домакинствата;
- Мерки за подготовка за повторна употреба и поправка;
- Мерки за повишаване на осведомеността относно практиките и поведението за устойчиво управление на отпадъците в региона;
- Изграждане на модерни, достъпни и зелени пространства в гр. Стара Загора по инициативата на Европейския Баухаус.

Водещите проектните идеи по Специфична цел 2 „Опазване на околната среда и биоразнообразието“ са:

- Звукоизолиране фасадите на сградите. Смяна на дограмата и остъкляването;
- Поставяне на шумозащитни бариери;
- Намаляване скоростта на движение на автомобилите с цел намаляване на шума;
- Пречистване на отпадъчните води от сградите общинска собственост в селата на община Стара Загора;
- Изграждане на приют за котки;
- Изграждане на Център за обучение на кучета водачи.

В рамките на Специфична цел 3 „Адаптация към измененията на климата“ са предвидени основно мерки в градска среда и в сградния фонд за борба с измененията на климата и адаптация към климатичните промени.

ЧАСТ VIII. НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО. ИНДИКАТОРИ ЗА МОНИТОРИНГ

Чрез наблюдението и оценката на изпълнението на ПИРО ще бъде осигурено ефективно изпълнение на плана, с оглед постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на планираните дейности и проекти.

Наблюдението на изпълнението на ПИРО се фокусира върху проследяване на процесите за постигане на целите, приоритетите и мерките на плана, а оценката – върху постигнатите резултати и ефективността и ефикасността на процесите, както и постигнатото въздействие на база на определените индикатори за наблюдение и оценка.

При определяне на системата за наблюдение и оценка на ПИРО са взети предвид изискванията, механизмите и процедурите, предвидени в Закона за регионалното развитие и Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие.

Чл. 72, ал. 1 от ППЗРР гласи, че „Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината“, като съгласно чл. 72, ал. 9 „В цялостния процес на наблюдение и оценка при спазване на принципа за партньорство участват общинският съвет, кметът на общината, кметовете на кметства и кметските наместници, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината“.

Кметът на общината изготвя ежегодни доклади за проследяване на напредъка по изпълнението на ПИРО в съответствие с чл. 72, ал. 2 от ППЗРР. Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на Плана за интегрирано развитие се изготвя и внася за обсъждане и одобрение от общинския съвет до 31 март на всяка следваща година. Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на общината е публичен и се оповестява на страницата на общината в интернет. Копие от годишните доклади за наблюдението на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на общината се изпраща на председателя на Областния съвет за развитие в 7-дневен срок от решението за тяхното одобряване.

Системата от индикаторите е неизменна част от цялостния процес на наблюдение и оценка на ПИРО. Изборът на подходящи индикатори се базира на специфичните характеристики на стратегическата част на ПИРО и съвременните методи за наблюдение на стратегическото планиране.

Индикаторите са посочени с мерни единици и източници на информация, периодичност на събиране на данни, базова и целева стойност, очаквана в края на периода на изпълнение. По този начин ще бъде събирана и анализирана информация за наблюдението и оценката на ПИРО.

Избраните индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението са съобразени с общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2021-2027 г., а също така отразяват и спецификата на общината.

За целите на ПИРО Стара Загора се използват два вида индикатори:

Индикатори за продукт. Тези индикатори се използват за наблюдението и оценката на изпълнението на проектите в програмата за реализация, те са количествено измерими и

осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на приоритетите и постигнатото пряко въздействие в съответната област. За част от мерките, свързани с определените в плана приоритетни зони за прилагане на интегриран подход (зони за въздействие), са определени самостоятелни индикатори, чрез които да се оцени приносът на интервенциите както към развитието на конкретната територия, така и към развитието на община Стара Загора.

Индикатори за резултат. Индикаторите за резултат отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за периода. Степента на въздействие се отчита с количествено и качествено измерими индикатори относно достигнатата степен в социалното, икономическото и инфраструктурното развитие на общината и приноса на това развитие за общото развитие на региона.

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО

В процеса на наблюдение и оценка на ПИРО при спазване на принципа за партньорство участват общинският съвет, кметът на общината, кметовете на кметства и кметските наместници, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината. За ритмичното наблюдение и изготвянето на междинна и последваща оценка е важно да се разработи и поддържа информационна база данни за целите на ПИРО Стара Загора, която да представлява списък с всички индикатори, на базата, на които периодично да се обновяват текущите им стойности.

Планът за интегрирано развитие, както и материалите, свързани с действията на съответните органи по тяхното изработване, одобряване, приемане, изпълнение, наблюдение и оценка, са официална обществена информация, която активно се разпространява през всичките периоди на изпълнение на ПИРО.

ПРИЛОЖЕНИЯ:

Приложение 1: Програма за реализация

Приложение 1а: Индикативния списък на важни за общината проекти

Приложение 2: Индикативна финансова таблица

Приложение 3: Матрица на индикаторите